

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

นายจັกกฤษณ์ ประสมเสื่อ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสังคมศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาสังคมวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

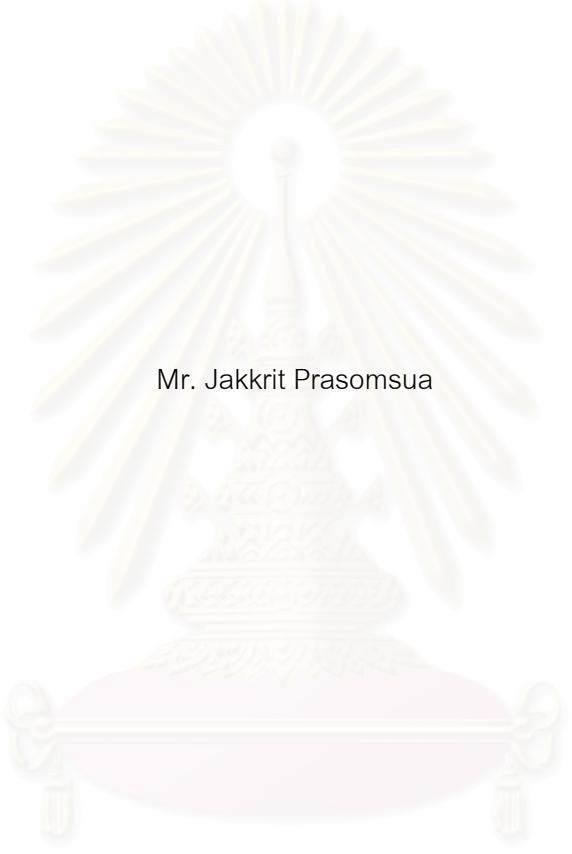
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-13-0832-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

FACTORS INFLUENCING NARCOTIC CRIMES COMMITTED BY HILLTRIBE PEOPLES
IN MAE HONG SON PROVINCE

Mr. Jakkrit Prasomsua

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Art in Sociology

Department of Sociology and Anthropology

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974-13-0832-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขา ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
โดย	นายจักกฤษณ์ ประสมเสื่อ
สาขาวิชา	สังคมวิทยา
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. งามพิศ สัตย์สงวน
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร. สันญา สันญาวิวัฒน์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิเทศ ดินณะกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. งามพิศ สัตย์สงวน)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร. สันญา สันญาวิวัฒน์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สุพัตรา สุภาพ)

จักกฤษณ์ ประสมเสื่อ : ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
 ชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน (FACTORS INFLUENCING NARCOTIC CRIMES
 COMMITTED BY HILLTRIBE PEOPLES IN MAE HONG SON PROVINCE)

อ. ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.งามพิศ สัตย์สงวน อ. ที่ปรึกษาร่วม :
 รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 308 หน้า, ISBN 974 – 13 – 0832 - 9

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งทำการศึกษาผู้ต้องขังชาวเขาที่กระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน และทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 150 ชุด โดยมีแบบสอบถามที่สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติได้จำนวน 102 ชุด นอกจากนี้ยังได้ทำ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้ต้องขังชาวเขา จำนวน 10 ราย การพิสูจน์สมมติฐานจึงใช้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงมานุษยวิทยา

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องขัง ที่เป็นชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ ปัจจัยด้านเพศ ระดับการศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ สภาพแวดล้อมที่เื้อ้อำนวย และวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม ส่วนปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่อการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องขังชาวเขา ได้แก่ ปัจจัยด้านอายุ นอกจากนี้รายงานการวิจัย ยังรวมข้อค้นพบเหนือสมมติฐานบางประการและข้อเสนอแนะทั้งด้านวิชาการและด้านปฏิบัติไว้ในตอนท้ายด้วย

ภาควิชา..สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา..ลายมือชื่อ.....
 สาขาวิชา.....สังคมวิทยา.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
 ปีการศึกษา.....2543.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4181111524 MAJOR : SOCIOLOGY

KEYWORD : SUBCULTURE /DRUGS /HILLTRIBE PEOPLES /MAE HONG SON

JAKKRIT PRASOMSUA, MR. (FACTORS INFLUENCING NARCOTIC CRIMES
COMMITTED BY HILLTRIBE PEOPLES IN MAE HONG SON PROVINCE)

THESIS ADVISOR : ASSO.PROF.DR. NGAMPIT SATSANGUAN, THESIS

CO – ADVISOR : ASSO.PROF.DR. SUNYA SUNYAVIVAT, 308 pp. ISBN 974 –
13 – 0832 - 9

The objective of this research was to study factors influencing narcotic crimes committed by hilltribe peoples in Mae Hong Son Province. 102 Questionnaires were used to collect quantitative data with 10 additional cases were in – depth interview. Both quantitative and anthropological data were then used to test the six hypotheses.

The study found that the factors influencing narcotic crimes were sex, level of education, ethnic group, environment and ecological and old traditional. In addition, the study found some important information beyond hypotheses and ended with interesting recommendation, theoretically and practically.

Department..of Sociology and Anthropology...Student's signature.....
Field of study.....Sociology.....Advisor's signature.....
Academic year.....2000.....Co-Advisor's signature.....

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

ปัญหายาเสพติด เป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทยที่นับวันจะเพิ่มความรุนแรงมากขึ้น และเป็นคดีที่สูงขึ้นถึงอันดับ 1 ของคดีทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแพร่ระบาดของยาเสพติด ด้านพื้นที่และจำนวนประชากรที่ติดยาเสพติด ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง และความมั่นคงของประเทศ รวมทั้งเป็นการบั่นทอนสวัสดิภาพและความสงบสุขของคนในสังคม (วิยะดา จันทอง, 2542 : 1)

สำหรับปัญหายาเสพติดในประเทศไทยนี้จัดได้ว่ารุนแรงกว่าประเทศใดในเอเชียอาคเนย์ ทั้งนี้เพราะว่าประเทศไทยมีพื้นที่บางส่วนทางภาคเหนือที่ติดกับบริเวณที่เรียกว่าสามเหลี่ยมทองคำ (Golden Triangle) ซึ่งเป็นแหล่งผลิตยาเสพติดที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก (สมชัย สงวนนภาพร, 2539 : 1) และปัจจุบันคนไทยส่วนใหญ่ยอมรับว่าปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่สร้างความเสียหายให้แก่สังคมไทยอย่างมากมาในขณะนี้ จากการรายงานข้อมูลสถิติคดียาเสพติด ของกองนิติการและพิสูจน์หลักฐาน สำนักงาน ป.ป.ส. พบว่าปริมาณคดียาเสพติดเพิ่มขึ้นทุกปี คือ พ.ศ.2539 มี 151,404 คดี ปี พ.ศ. 2540 มี 156,542 คดี และปี พ.ศ. 2541 มี 180,809 คดี (อภิรัฐ ถนอมสิงห์, 2542 : 1 - 2)

ซึ่งปัญหานี้ได้ส่งผลกระทบต่อ กรมราชทัณฑ์ ที่ต้องรับภาระในการดูแลผู้ต้องขังที่เพิ่มขึ้น จากการรายงานของกองแผนงาน กรมราชทัณฑ์ พบว่าปัจจุบัน กรมราชทัณฑ์มีผู้ต้องขังเด็ดขาดที่อยู่ในความควบคุมสูงเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี รายละเอียดตามตารางที่ 1 - 2

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนผู้ต้องขังประเภทเด็ดขาด ระหว่างปี พ.ศ. 2539 - 2543

ปี พ.ศ.	ผู้ต้องขัง เด็ดขาด	ผู้ต้องขังเด็ดขาด คดียาเสพติด	คิดเป็น ร้อยละ
2539	65,336	25,269	38.68
2540	75,320	31,345	41.62
2541	97,027	45,097	46.48
2542	125,258	67,437	53.84
2543	132,337	83,017	62.73

ที่มา : กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์

ตารางที่ 2 สถิตินักโทษเด็ดขาด พ.ร.บ. ยาเสพติด แยกตามประเภทตัวยา
ประจำปีงบประมาณ 2541 – 2543

ประเภท	2541		2542		2543	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
เฮโรอีน	14,322	3,231	15,110	3,666	13,065	3,631
กัญชา	1,278	322	1,352	481	1,317	593
ฝิ่น	504	72	631	152	586	208
แอมเฟตามีน	18,671	6,413	34,434	11,255	47,348	16,018
สารระเหย	254	8	231	106	156	66
มอร์ฟีน	5	2	5	-	2	-
โคเคน	-	-	-	-	-	-
อื่นๆ	13	2	14	-	25	2
รวม	35,047	10,050	51,777	15,660	62,499	20,518

ที่มา : กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์

สำหรับปัญหายาเสพติดในภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่ มีพรมแดนติดกับชายแดนไทย — พม่า และตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นที่ตั้งของดินแดนสามเหลี่ยมทองคำ (Golden Triangle) ที่ครอบคลุมใน 3 ประเทศ คือ ประเทศไทย ลาว และพม่า ซึ่งเป็นแหล่งปลูกฝิ่น และผลิตยาเสพติด เฮโรอีน และยาบ้า จำนวนมาก ส่งผลให้ภาคเหนือของไทยเผชิญกับปัญหาการลักลอบปลูกฝิ่น และนำเข้ายาเสพติดมาจำหน่ายภายในประเทศ และยังเป็นที่อยู่อาศัยของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น กะเหรี่ยง ม้ง เย้า อีเก้อ ลีซอและมุเซอ (สำนักงาน ป.ป.ส. ,สำนักงาน ป.ป.ส.ภาคเหนือ. สถานการณ์ปัญหาเสพติดในพื้นที่ภาคเหนือ ห้วงระยะเวลา ตุลาคม 2541 — กันยายน 2542 : 1)

จากการสำรวจพื้นที่ปลูกฝิ่นในภาคเหนือของสำนักงาน ป.ป.ส. ภาคเหนือ พบว่า จังหวัดที่มีการลักลอบปลูกฝิ่นมากที่สุด คือ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และตาก ตามลำดับ โดยในปี 2541 — 2542 พบว่ามีพื้นที่ลักลอบปลูกฝิ่น จำนวน 9,007 ไร่ และสามารถตัดทำลายไปได้ จำนวน 5,057 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 56.08 ของพื้นที่ที่สำรวจพบ ส่วนสถิติการจับกุมฝิ่นในพื้นที่ภาคเหนือ ปี พ.ศ. 2541 มี 2,598 คดี และปี พ.ศ. 2542 มี 1,903 คดี (ทำนุ สิริสิงห, ในรายงาน แนวคิดในการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, วันที่ 5 — 6 มิถุนายน 2543, โรงแรมเชียงใหม่ฮิลล์, 2543 : 3 - 4)

และจากการรายงานข้อมูลสถิติการสำรวจฝิ่น ของส่วนสำรวจและรายงานสำนักงาน ป.ป.ส. ภาคเหนือ พบว่า ในปี 2540 — 2541 ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีพื้นที่ปลูกฝิ่นรวม 2,123.74 ไร่ แยกตามรายอำเภอ ดังตารางที่ 3

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนพื้นที่ปลูกฝิ่นในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตามรายอำเภอ
ปี พ.ศ. 2540 - 2541

ลำดับที่	อำเภอ	จำนวนแปลง	พื้นที่ปลูกฝิ่น (ไร่)	ผลผลิต (KG)
1.	ปาย	710	1,330.48	2,394.86
2.	ปางมะผ้า	329	589.43	1,077.17
3.	แม่ลาน้อย	121	111.61	200.90
4.	เมือง	50	62.04	111.67
5.	ขุนยวม	12	14.05	25.29
6.	แม่สะเรียง	6	7.13	12.83
7.	สบเมย	-	-	-
รวม		1,228	2,123.74	3,822.72

ที่มา : ส่วนสำรวจและรายงาน สำนักงาน ป.ป.ส. ภาคเหนือ

(สำนักงาน ป.ป.ส., รายงานการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในประเทศไทยในปีงบประมาณ 2539 : 20 – 24) พบว่า มีการทำลายแหล่งผลิตเฮโรอีน จำนวน 2 แห่ง หนึ่งในจำนวน 2 แห่งนี้พบที่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 1 โรง คือที่ดอยลิเกี อ.ปาย และโรงงานผลิตยาบ้าอีก 1 แห่ง ที่พื้นที่ห้วยห้วยน้ำราง ต.ถ้ำลอด อ.ปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันนี้ยังมีพื้นที่ที่ลักลอบปลูกฝิ่นอยู่หนาแน่นตลอดมา เนื่องจากสภาพภูมิประเทศมีความเหมาะสม แต่ก็หาซื้อได้ยากขึ้น เนื่องจากมาตรการตัดทำลายฝิ่นของทางราชการเข้มงวด และได้รับความร่วมมือจากทุกหน่วยงาน ทำให้กลุ่มชาวไทยภูเขาบางส่วนที่เสพฝิ่นได้เปลี่ยนพฤติกรรมจากการเสพฝิ่นไปใช้เฮโรอีน และยาบ้าแทน เนื่องจากหาซื้อได้ง่ายและขั้นตอนการเสพก็ไม่ยุ่งยากเหมือนฝิ่น ประกอบกับมีโรงงานที่ผลิตเฮโรอีนตั้งอยู่ในประเทศพม่าฝั่งตรงข้ามชายแดนไทย – พม่า ด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย โดยมีเจ้าของการผลิตอยู่ 2 กลุ่ม คือ (สารณีย์ ไทยานนท์, 2537 : 11)

1. กลุ่มขุนสำ มี 6 – 15 โรงงาน กำลังผลิตประมาณ 32 – 40 กระทะ
2. กลุ่มว้า มี 9 โรงงาน กำลังผลิตประมาณ 31 – 47 กระทะ

นอกจากนี้ (ผู้จัดการรายวัน, 2544 : 2) ระบุว่า กลุ่มผู้ค้ายาเสพติดจากพม่าได้เปลี่ยนเส้นทางลำเลียงยาเสพติดจากชายแดนตรงข้ามจังหวัดเชียงใหม่ — เชียงราย ย้ายเข้ามาพักยาเสพติดที่บ้านหัวเมือง ในเขตประเทศพม่า ตรงข้ามช่องทางห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และช่องทางอื่นๆที่จะเสี่ยงต่อการนำเข้ามามากที่สุดต่อไปคือ ชายแดนด้านจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตั้งแต่ช่องทางบ้านแม่ละนา อำเภอปางมะผ้า ที่มีกองบัญชาการรัฐฉาน (SSA) ของ พ.อ.เจ้ายอดศึก และช่องทางห้วยผากิวหก อำเภอเมือง ช่องทางห้วยต้นนุ่น อำเภอขุนยวม และช่องทางเสาหิน อำเภอแม่ลาน้อย ซึ่งเป็นเขตอิทธิพลของคยาฝ่ายซ้าย หรือกลุ่มปะโอที่นิยมคอมมิวนิสต์

ประกอบกับ ผลการสำรวจประชากรบนพื้นที่สูงของ กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ (2540 : 11 – 12) ได้สำรวจประชากรชาวเขาในประเทศไทย พบว่ามีทั้งสิ้น 774,316 คน คิดเป็นร้อยละ 78.13 ของประชากรบนพื้นที่สูงทั้งหมด ในส่วนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นจังหวัดที่ใหญ่เป็นอันดับ 7 ของประเทศ และเป็นอันดับที่ 3 ของภาคเหนือ มีอาณาเขตพรมแดนติดต่อกับประเทศพม่าถึง 483 กิโลเมตร โดยทุกอำเภอมีแนวพรมแดนติดต่อกับประเทศพม่า ทำให้เป็นเส้นทางลำเลียง/ลักลอบนำเข้ายาเสพติดที่สำคัญจังหวัดหนึ่งในส่วนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นป่าเขา มีพื้นที่ป่าไม้ จำนวน 5,584,063 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 7,925,787 ไร่ ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวเขา

จากการรายงานข้อมูลของฝ่ายติดตามและประเมินผล สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2541 พบว่าประชากรในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีทั้งสิ้น 232,887 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือกลุ่มคนที่อยู่ในพื้นที่ราบซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายไทยใหญ่หรือคนไต กับกลุ่มชาวไทยภูเขา ซึ่งส่วนใหญ่ทำมาหากินอยู่บนพื้นที่สูง ประกอบด้วย 5 เผ่า คือ กะเหรี่ยง มูเซอ ลีซอ ม้ง และลัวะ และจากการสำรวจประชากรบนพื้นที่สูงในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยกรมประชาสงเคราะห์ ยังพบอีกว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอน มีจำนวนประชากรชาวเขาทั้งสิ้น 115,018 คน คิดเป็นร้อยละ 49.39 ของประชากรทั้งหมด แบ่งเป็นประชากรชาวไทยภูเขา แยกตามรายอำเภอได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนประชากรชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปีงบประมาณ 2540

อำเภอ	กะเหรี่ยง	มูเซอ	ลีซอ	ม้ง	ลัวะ	รวม
เมือง	9,935	138	70	1,556	-	11,699
ขุนยวม	9,535	-	-	896	23	10,454
ปาย	4,057	747	3,037	1,121	-	8,962
แม่ลาน้อย	17,742	-	-	372	3,371	21,485
แม่สะเรียง	18,295	-	-	59	963	19,317
สบเมย	22,997	-	-	-	-	22,997
ปางมะผ้า	699	2,268	2,387	57	65	5,476
รวม	83,260	3,153	5,494	4,061	4,422	100,390

ที่มา : ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูง กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์

จากสภาพภูมิประเทศของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เป็นป่าเขามีเขตพรมแดนติดกับชายแดนไทย – พม่า และประกอบกับราษฎรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขาซึ่งมีลักษณะความสัมพันธ์ด้านเครือญาติกับราษฎรของประเทศเพื่อนบ้าน และมีกลุ่มอิทธิพลที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับธุรกิจที่กระทำผิดกฎหมาย เช่น ค้าวัวควายเถื่อน ค้าไม้เถื่อน ผู้ลักลอบหนีเข้าเมือง การค้าอาวุธสงคราม การค้าอัญมณี และรวมไปถึงชนกลุ่มน้อยซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับการค้ายาเสพติด ทำให้จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นแหล่งผลิต จำหน่าย และนำเข้ายาเสพติดที่สำคัญอยู่หลายชนิด ไม่ว่าจะเป็น ฝิ่น เฮโรอีน และยาบ้า (ศูนย์ปฏิบัติการยาเสพติดแห่งชาติ, สำนักงาน ป.ป.ส., การประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศาสตร์การดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ประจำปี 2543 : 39)

และจากรายงานผลการจับกุมคดี ของศูนย์ปฏิบัติการยาเสพติด ตำรวจภูธรจังหวัดแม่ฮ่องสอน แยกตามประเภทคดี ระหว่างเดือน มกราคม – กันยายน 2541 และ 2542 พบว่า เป็นคดีที่รัฐเป็นผู้เสียหายมีมากที่สุด คือ 842 และ 1,023 คดี ตามลำดับ ในจำนวนนี้แบ่งเป็นคดียาเสพติด จำนวน 487 และ 675 ตามลำดับ และในรอบปี 2540 จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีการจับกุมคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 446 คดี โดยประเภทของยาเสพติดที่จับกุมได้มากที่สุดคือ ฝิ่น จำนวน 217 คดี คิดเป็นร้อยละ 48.65 % ของคดีทั้งหมด รองลงมาคือ แอมเฟ-

ตามีนหรือยาบ้า จำนวน 146 คดี ส่วนสถิติการจับกุมคดียาเสพติดแยกตามรายอำเภอ ประจำปี 2542 – 2543 แบ่งได้ตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ตารางแสดงผลการจับกุมคดียาเสพติด จังหวัดแม่ฮ่องสอน แยกตามรายอำเภอ ประจำปี 2542 – 2543

อำเภอ	ปี 2542		ปี 2543	
	จับ (ราย)	ผู้ต้องหา (คน)	จับ (ราย)	ผู้ต้องหา (คน)
เมือง	113	141	71	93
ปาย	266	302	117	134
ปางมะผ้า	151	131	82	54
ขุนยวม	55	60	27	29
แม่ลาน้อย	37	37	21	22
แม่สะเรียง	129	145	100	109
สบเมย	40	41	54	55
รวม	791	857	472	496

ที่มา : กองบังคับการตำรวจภูธร จังหวัดแม่ฮ่องสอน

นอกจากนี้ จากการสำรวจของศูนย์บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จังหวัดแม่ฮ่องสอน ยังพบว่าผู้ติดยาเสพติดประมาณ 3,196 คน และมีหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดมีจำนวน 299 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 75.6 ของหมู่บ้านทั้งหมด ยาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดมากที่สุด ได้แก่ ผีน ยาบ้าและเฮโรอีน ตามลำดับ และสถิติผู้เข้ารับการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประจำปีงบประมาณ 2541 พบว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 524 รายแยกเป็นผู้ติดยา 348 ราย เฮโรอีน 115 ราย ยาบ้า 9 ราย สารระเหย 3 ราย สุรา 23 ราย และบุหรี่ 26 ราย

ปัญหาการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในรูปแบบต่างๆ ที่กล่าวมานี้ กรมราชทัณฑ์ โดย เรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีในฐานะที่เป็นหน่วยงานท้ายสุดของ กระบวนการยุติธรรมที่จะต้องรับผิดชอบดูแล ควบคุมผู้ต้องขังตามคำสั่งของศาล ทั้งนี้จากการรายงานข้อมูลสถิติผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า มีจำนวนผู้ต้องขัง คดียาเสพติดมากที่สุดถึง 388 คน จากจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด 679 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2544)

และจากการสำรวจจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน จากแบบสอบถามประวัติการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (แบบจน.1) ของผู้วิจัย ก็ยังพบอีกว่า มีผู้ต้องขังชาวเขาที่ ต้องขังในคดียาเสพติด ที่ศาลตัดสินแล้วประเภทเด็ดขาด มี จำนวนทั้งสิ้น 108 คน โดย จำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์ได้ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนผู้ต้องขังคดียาเสพติดแยกตามกลุ่มชาติพันธุ์

กลุ่มชาติพันธุ์	จำนวนผู้ต้องขัง (คน)
มูเซอ	41
กะเหรี่ยง	27
ลีซอ	15
อาก้อ	10
ม้ง	10
เย้า	4
ลัวะ	1
รวม	108

ที่มา : แบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง จน .1 เรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ณ วันที่ 22 พฤศจิกายน 2542

ปัญหาการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ที่ผู้วิจัยกล่าวมาทั้งหมดนี้นับว่าเป็น ปัญหาเชิงโครงสร้างที่นับวันจะมีความสลับซับซ้อน และเป็นอุปสรรคที่สำคัญของการพัฒนา ประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ และสังคม ถึงแม้ว่าหน่วยงานของรัฐ และเอกชนจะได้ร่วม กันแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเต็มที่แล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้ปัญหายาเสพติดลด น้อยลงได้ ทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพ ถ้าหากภาครัฐยังเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ และ วัฒนธรรม โดยละเลยการพัฒนาสังคมเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมของไทย ก็จะทำให้สังคมใดที่ ปรับตัวไม่ทันกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ขาดสมดุลในการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้ง ปัญหาความขัดแย้งกันเองภายในสังคมไทย ทำให้เป็นสังคมที่ล้าหลัง เฉกเช่นเดียวกับกับ สังคมและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวเขาที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ขาดการพัฒนาและ เอาใจใส่อย่างจริงจังจากภาครัฐ ปัญหายาเสพติดก็คงจะจึงมิได้รับการแก้ไขอย่างเป็น รูปธรรม

ปัญหาการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขา จึงนับวันจะทวีความรุนแรง เพิ่มขึ้น และไม่ได้รับการแก้ไขที่ถูกต้อง ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะที่เป็นนิสิตบัณฑิตศึกษา ภาค วิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม) และประกอบอาชีพ รับราชการอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จึงได้กำหนดปัญหาในการวิจัยครั้งนี้ว่ามีปัจจัยสำคัญ อะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขาในจังหวัด แม่ฮ่องสอน

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อต้องการทราบสาเหตุและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติดของชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อศึกษาหาแนวทางที่เหมาะสม ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกระทำผิด ผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. ผลที่ได้จากการศึกษาจะใช้เป็นข้อมูลให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมรวมทั้ง หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องนำไปใช้กำหนดเป็นนโยบายเพื่อประโยชน์ต่อทางราชการต่อไป

1.3 ขอบเขตในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของ ชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน” นั้น ผู้วิจัยได้กำหนด ขอบเขตในการวิจัยไว้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่อยู่ในขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ต้องขังชาวเขาที่ กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่ง ต้องขังในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้มุ่งศึกษาเฉพาะปัจจัยด้านเพศ อายุ กลุ่มชาติพันธุ์ สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย และวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวเขา ที่มีอิทธิ พลต่อการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เท่านั้น

1.4 ข้อยกเว้นในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ถูกคุมขังในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนเท่านั้น ไม่หมายรวมถึงผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำ จังหวัดแม่สะเรียง ซึ่งตั้งอยู่ในเขตอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน อีกทั้งกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ต้องขังชาวเขาที่ ต้องขังคดียาเสพติด ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของผู้ที่กระทำความ ผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในจังหวัดแม่ฮ่องสอนทั้งหมด ดังนั้น ผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงอ้างอิงได้เฉพาะกลุ่มผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เป็นชาวเขา ไม่สามารถ นำไปอ้างอิงถึงกลุ่มผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดกลุ่มอื่นๆ ได้

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของ ชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. ผลจากการศึกษาครั้งนี้เชื่อว่าจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการ ยุติธรรม รวมถึงหน่วยงานทางราชการทุกหน่วยงาน ที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการ ป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยเฉพาะที่เป็นชาวเขาใน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

“วัฒนธรรม” เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทำให้มนุษย์มีการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วเหนือสัตว์ทั้งปวง ทำให้มนุษย์มีอำนาจเหนือสัตว์ประเภทอื่นๆ รวมทั้งสามารถควบคุมธรรมชาติได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งองค์ประกอบที่สามารถช่วยให้นักมนุษยศาสตร์สร้างวัฒนธรรมได้แก่ สมรรถภาพที่ทรงคุณภาพเหนือสัตว์ทั้งมวล และความได้เปรียบของมนุษย์ทางด้านกายภาพ

มนุษย์ทุกชาติทุกสังคม ต่างก็มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ซึ่งอาจจะแตกต่างกันหรือเหมือนกันก็ได้ แต่โดยทั่วไปแล้วชุมชนหรือสังคมที่อยู่ใกล้กัน มักจะมีวัฒนธรรมอย่างเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน และสามารถเข้าใจกันได้ง่ายกว่าบุคคลกลุ่มอื่นที่อยู่ห่างออกไป (ณรงค์ เสงี่ยมประชา, 2539 : 1)

งามพิศ สัตย์สงวน (2543 : 20) อธิบายว่า คำว่า “วัฒนธรรม” มักถูกใช้อย่างกว้างขวาง ถูกใช้บ่อยๆ และอย่างหละหลวมด้วยเป้าหมายที่แตกต่างกันออกไป แต่มีน้อยคนนักที่จะใช้คำว่าวัฒนธรรมอย่างเป็นวิทยาศาสตร์

นอกจากนี้ มักจะมีผู้ใช้คำว่า “วัฒนธรรม” ผิดหลักวิชาการทางมานุษยวิทยา กล่าวคือ ผู้ที่ไม่ใช่ นักสังคมศาสตร์มักให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า คือ ศิลปะชั้นสูง เช่น ภาพวาด รูปปั้น ดนตรี การละคร ฯลฯ นอกจากนี้วัฒนธรรมยังหมายถึง มรดกทางสังคม และวัฒนธรรมอีกด้วย ซึ่งวัฒนธรรมในความหมายข้างต้นเป็นคำกล่าวที่ใช้กันมาอย่างผิดๆ ในแง่ของมานุษยวิทยา ดังนั้นผู้วิจัยขออธิบายแนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมในลักษณะต่างๆ เพื่อให้เกิดภาพที่ชัดเจนของวัฒนธรรม ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของมนุษย์แต่ละเผ่าพันธุ์ในสังคมได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ความหมายของวัฒนธรรม

คำว่า “วัฒนธรรม” ได้มีการนิยามมากกว่า 100 ปี โดยมีการนิยามไว้หลายร้อยนิยามและการมีนิยามมากมายขนาดนี้ ไม่ได้หมายความว่ามันจะขัดแย้งกัน และแบ่งการนิยามของคำว่า “วัฒนธรรม” ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือวัฒนธรรมที่เป็นตัวตน (realistic) หมายถึงสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่อย่างอิสระและแตกต่างไปจากความรู้ความสามารถของสมองที่รับความรู้ไว้ ส่วนวัฒนธรรมในอุดมคติ (idealistic) หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นส่วนของความรู้มนุษย์ และของสมองที่คิดสร้างมันขึ้นมา รวมถึงกฎเกณฑ์ที่เอามาจากพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ (งามพิศ สัตย์สงวน, 2543 : 44)

สำหรับนักสังคมวิทยา และนักมานุษยวิทยาหลายท่านได้ให้นิยามของคำว่า “ วัฒนธรรม” ไว้อย่างหลากหลายแตกต่างกันไปตามเป้าหมายของแต่ละคน ซึ่งผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงพอสังเขป ดังต่อไปนี้

เอ็ดเวิร์ด ไทเลอร์ (อ้างใน งามพิศ สัตย์สงวน, 2543 : 21) ศาสตราจารย์ทางมานุษยวิทยาคนแรกของโลก ได้นิยามคำว่าวัฒนธรรมว่า คือ สิ่งทั้งหมดที่มีลักษณะซับซ้อน ซึ่งรวมทั้งความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ จริยธรรม ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณีและความสามารถอื่นๆ รวมทั้งอุปนิสัยต่างๆ ที่มนุษย์ได้มาโดยการเรียนรู้จากการเป็นสมาชิกของสังคม

ไวท์ (อ้างใน งามพิศ สัตย์สงวน, 2543 : 21) นิยามวัฒนธรรมว่า “คือการจัดระเบียบของปรากฏการณ์ต่างๆ กล่าวคือ เป็นการจัดระเบียบของกรกระทำต่างๆ หรือแบบแผนพฤติกรรมต่างๆ การจัดระเบียบของความคิดต่างๆ เช่น ความเชื่อความรู้ต่างๆ และเป็นการจัดระเบียบของความรู้สึกที่ผูกพันอยู่กับสิ่งต่างๆ เช่น ทักษะคติ การจัดระเบียบดังกล่าวขึ้นอยู่กับการใช้ระบบสัญลักษณ์ วัฒนธรรมเริ่มมีขึ้นเมื่อมนุษย์กลายเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่มีการแสดงออกโดยใช้ระบบสัญลักษณ์ เพราะลักษณะสำคัญอันนี้แหละ (การที่มนุษย์ใช้ระบบสัญลักษณ์) ทำให้วัฒนธรรมถ่ายทอดจากคนๆ หนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งได้

งามพิศ สัตย์สงวน (2543 : 46) ได้นิยามคำว่า “วัฒนธรรม” โดยยึดเป้าหมายของการนำไปใช้เปรียบเทียบวัฒนธรรมต่างๆ เป็นหลัก โดยกล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นหนทางต่างๆ หรือเป็นแบบแผนพฤติกรรมต่างๆ ที่มีขึ้นเพื่อสนองความต้องการจำเป็น (need) ของมนุษย์ในการเอาชีวิตรอด ซึ่งเป็นวิธีการในการแก้ปัญหาพื้นฐานต่างๆ ของชีวิต ที่กลุ่มคนกลุ่มต่างๆ ต้องจัดการหรือแก้ไขเพื่อสมาชิกของสังคมจะมีชีวิตอยู่รอดได้ ทั้งนี้ยังได้กล่าวอีกว่า มนุษย์โดยทั่วไปมีความต้องการจำเป็นอยู่ 3 ประการคือ

1. ความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐาน หรือปัจจัย 4 นั่นเอง (biological needs) เพื่อให้มนุษย์มีชีวิตอยู่รอดได้ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ และวัฒนธรรมที่สนองความต้องการจำเป็นด้านนี้ของมนุษย์ คือ เทคโนโลยีต่างๆ

2. ความต้องการจำเป็นทางสังคม (social needs) เป็นความต้องการที่มีรากฐานมาจากชีวภาพ เช่น จำเป็นต้องมีทั้งเพศชายและเพศหญิงเพื่อผลิตลูกหลานได้ ซึ่งมนุษย์เราเกิดมาเป็นทารกที่ช่วยตัวเองไม่ได้ และต้องใช้เวลา นานกว่าจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ช่วยตัวเองได้ ซึ่งต่างจากสัตว์ที่ช่วยตัวเองได้ตั้งแต่แรกเกิด ดังนั้นมนุษย์จึงต้องมีการจัดระเบียบต่างๆ เพื่อทำให้เกิดความร่วมมือกัน มีการแบ่งงานกันทำเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานที่จำเป็นในการมีชีวิตอยู่รอด และวัฒนธรรมที่สนองความต้องการจำเป็นด้านนี้ของมนุษย์ คือ การจัดระเบียบทางสังคม (social organization)

3. ความต้องการจำเป็นทางด้านจิตใจ (psychological needs) เป็นความต้องการที่มีรากฐานมาจากชีวภาพเช่นกัน ซึ่งมนุษย์จำเป็นต้องฉลาดกว่าสัตว์อื่น ๆ เพราะว่ามีสมองที่ใหญ่กว่า มนุษย์จึงจำเป็นต้องเรียนรู้สิ่งต่างๆ มากมายและต้องหาทางจัดการกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ความกลัว โรคภัยไข้เจ็บ ความตาย ความลึกลับต่างๆ ดังนั้น วัฒนธรรมที่สนองความต้องการจำเป็นด้านนี้ของมนุษย์ คือ ระบบความเชื่อ (ideology)

สุพัตรา สุภาพ (2542 : 35) กล่าวว่า วัฒนธรรมมีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง ที่ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย วิทยาการ และทุกสิ่งทุกอย่างที่คิดและทำในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม

นิตยสาร วารสาร (2540 : 37) อธิบายถึง ความหมายของวัฒนธรรมไว้ 2 ความหมายด้วยกัน คือ

1. ความหมายในเชิงมนุษยศาสตร์ ซึ่ง วัฒนธรรม หมายถึงความดีงาม ไม่ว่าจะ เป็นพฤติกรรมของคน หรือสิ่งของจะต้องแสดงออกถึงความดีงามจึงจะเป็นวัฒนธรรม
2. ความหมายในเชิงสังคมศาสตร์ เป็นการให้ความหมายของวัฒนธรรมในเชิง สังคมวิทยา (Sociology) และการให้ความหมายในเชิงมนุษยวิทยา (Anthropology)

และนักสังคมวิทยาได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า เป็นขบวนการอบรม ปลุกฝังสั่งสอน เรียนรู้ถึงการดำรงชีวิตที่เป็นรูปแบบเดียวกันแล้วเก็บไว้เป็นมรดกตกทอด ส่งต่อให้สมาชิกรุ่นใหม่ ๆ ของสังคมต่อไป

สำหรับนักมานุษยวิทยาส่วนใหญ่ จะให้ความหมายของ “วัฒนธรรม” คือ พฤติกรรมที่กลั่นกรองมาจากความคิดที่จะหาวิธีการ มาตอบสนองของความต้องการขั้นพื้นฐาน ของมนุษย์ ได้แก่ การตอบสนองของความจำเป็นที่มนุษย์จะยืนหยัดในการมีชีวิตอยู่รอดเป็นคน ได้ในสังคม เช่น การหาอาหารการกินเพื่อให้ร่างกายคงอยู่และเจริญเติบโตตามวัย

ณรงค์ เส็งประชา (2539 : 4) กล่าวว่า วัฒนธรรม มาจากคำว่า “Culture” ใน ภาษาอังกฤษมีความหมายได้หลายนัย อาจหมายถึง การเพาะปลูก การปรับปรุงบำรุงพันธุ์ อาจหมายถึง ปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้มนุษย์เจริญขึ้น และอาจหมายถึงชีวิตทั้งมวลที่กลุ่มมนุษย์ ได้สร้างขึ้นและสืบทอดเป็นมรดกต่อกันมา

สำหรับในภาษาไทย คำว่า “วัฒนธรรม” เป็นคำที่ได้จากการรวมคำ 2 คำ เข้าด้วยกัน ได้แก่

วัฒนธรรม ซึ่งหมายความทั่วไปว่า เจริญงอกงาม รุ่งเรือง
ธรรม หมายถึง การกระทำ หรือการปฏิบัติ

เพราะฉะนั้น วัฒนธรรม ตามความหมายของคำในภาษาไทย จึงหมายถึง การปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงาม

ธเนศวร์ เจริญเมือง (2538 : 19) กล่าวว่า วัฒนธรรมมีมุมมองได้หลายรูปแบบซึ่ง เขาได้อธิบายมุมมองของวัฒนธรรมไว้ 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 วัฒนธรรมแบบแฟชั่น (Superficial Culture) หรือแบบปรากฏการณ์ ลักษณะเด่นของวัฒนธรรมแบบนี้ จะปรากฏในลักษณะของโชว์ เช่น ในร้านค้า โรงแรม พิธีการต่างๆ ไม่ใช่สิ่งที่คนทั่วไปปฏิบัติเป็นกิจวัตร เช่น ในภาคเหนือ ทุกวันนี้เมื่อเราไปที่โรงแรมหรือศูนย์การค้าเราจะพบบนพนักงานหนุ่มสาวที่แต่งชุดพื้นเมือง หรือทุกๆ วันศุกร์ เราจะเห็นชายหญิงจำนวนไม่น้อย สวมเสื้อผ้าเมืองสีหม้อห้อม

แบบที่ 2 วัฒนธรรมพื้นฐาน (Basic Culture) หรือแบบเนื้อหา ลักษณะเด่นของวัฒนธรรมนี้ก็คือ เป็นสิ่งที่คนทั่วไปปฏิบัติอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน ไม่ใช่สิ่งที่ต้องการโชว์ ไม่ใช่สิ่งที่สะดุดตาใครเหมือนวัฒนธรรมแบบที่ 1

ข้อแตกต่างระหว่าง 2 วัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมแบบแฟชั่นจะมีการขอร้องให้ช่วยกันทำ หรือทำตามแฟชั่นคือนานๆ ทำที ส่วนวัฒนธรรมพื้นฐาน จะทำเป็นปกติวิสัย ทำอย่างที่ไม่มีการขอร้อง และวัฒนธรรมแบบที่ 1 จะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนหลายส่วน ซึ่งอาจเกิดจากวิีคิดแบบตื้นๆ หรือหวังมีหน้าตา หรือมุ่งหวังกำไร ส่วนแบบที่ 2 จะทำแบบค่อยเป็นค่อยไปไม่มีใครสนใจ ทั้งๆ ที่วัฒนธรรมแบบพื้นฐานนี้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองทั้งในและนอกประเทศ และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ

ในทัศนะของผู้วิจัย สรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายความว่าครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างในโลกที่มีการเรียนรู้จากมนุษย์ และสามารถถ่ายทอดพฤติกรรมการเรียนรู้นั้นๆ ไปยังกลุ่มคนรุ่นต่อๆ ไปและวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดมานั้นจะต้องเป็นวัฒนธรรมที่สร้างความเจริญให้กับสังคมมนุษย์รวมถึงสิ่งมีชีวิตทุกชีวิตในโลกนี้ที่รวมอยู่ด้วยกันเป็นสังคม

ลักษณะของวัฒนธรรม

จากแนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้น ได้มีนักสังคมวิทยา และนักมานุษยวิทยา อธิบายถึงลักษณะของวัฒนธรรมไว้หลายความหมายซึ่งผู้วิจัยพอจะสรุปลักษณะของวัฒนธรรมมาพอสังเขป ดังนี้

งามพิศ สัตย์สงวน (2543 : 27 – 37) นักมานุษยวิทยา ได้แบ่งลักษณะของ วัฒนธรรมไว้มากมายหลายรูปแบบซึ่งเป็นประโยชน์ในแง่ของวิชาการเป็นอย่างมาก โดย ผู้วิจัยพอจะสรุปแนวคิดดังกล่าวออกเป็นข้อๆ ดังต่อไปนี้

1. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ กล่าวคือ วัฒนธรรมคือพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ มนุษย์เริ่มเรียนรู้สิ่งต่างๆ เริ่มตั้งแต่เกิดไปเรื่อยๆ จนวันตาย และเป็นสิ่งที่มืออยู่ก่อน แล้วก่อนเราเกิด ซึ่งมนุษย์เกิดมาในวัฒนธรรมใดก็จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ในวัฒนธรรมนั้น

2. วัฒนธรรมคือแบบแผนของพฤติกรรม หมายถึง พฤติกรรมการเรียนรู้ของปัจเจกชนมีแบบแผน หรือมีความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ที่ประกอบมันขึ้นมา เมื่อแยก พฤติกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์ออกเป็นการกระทำต่างๆ จะพบว่าการกระทำเหล่านั้นไม่ได้ อยู่ในที่ว่างเปล่า แต่ตรงกันข้ามการกระทำแต่ละอย่างจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน จน เกิดเป็นแบบแผนขึ้น

3. วัฒนธรรมคือผลที่เกิดจากการเรียนรู้ กล่าวคือ ความคิดที่เข้ามาสู่มนุษย์ เป็นผลมาจากการเรียนรู้จากมนุษย์คนอื่นๆ ลักษณะต่างๆ และความสามารถของมนุษย์ ได้ มาจากพฤติกรรมที่ผ่านมาในอดีตของมนุษย์ โดยพฤติกรรมเหล่านี้จะถูกถ่ายทอดไปสู่กลุ่ม ชนรุ่นหลัง และเป็นพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตามประสบการณ์ของมนุษย์ ดังนั้นผลที่เกิด จากการเรียนรู้จึงแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ

4. วัฒนธรรมคือสิ่งที่สมาชิกในสังคมมีอยู่ร่วมกัน กล่าวคือ วัฒนธรรมที่เกิด จากการเรียนรู้และผลของการเรียนรู้ นั้น ไม่ใช่สมบัติของแต่ละคนหรือกลุ่มชนกลุ่มเดียวใน สังคม แต่เป็นสมบัติของคนจำนวนมากในสังคมนั้น

5. วัฒนธรรมคือการถ่ายทอดทางสังคม หมายถึง วัฒนธรรมที่เป็นมรดกทาง สังคม และเกิดจากการเรียนรู้ จะถูกถ่ายทอดจากคนในชีวิตหนึ่งไปยังคนในอีกรุ่นหนึ่ง และอาจถูกทำให้แตกแยกหรือไม่ลงรอยกันระหว่างสมาชิกต่างๆ ของสังคมได้ ซึ่งการ ถ่ายทอดวัฒนธรรมนี้อาจทำโดยคำพูด การเขียน วาดภาพ ฯลฯ หรืออาจจะใช้วิธีอื่นๆ ที่ เหมาะสมตามยุคสมัยของแต่ละสังคม

6. วัฒนธรรมคือระบบการปรับตัว กล่าวคือ การที่ประชากรที่ยังมีชีวิตอยู่ในชุมชนหรือสังคมต่างๆ มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เพื่อว่าจะมีชีวิตอยู่รอดและมีลูกหลานสืบทอดต่อไป วัฒนธรรมคือหนทางหลักที่สำคัญทำให้ประชาชนมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมได้ โดยที่ส่วนต่างๆ ของวัฒนธรรมพยายามปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และส่วนของวัฒนธรรมที่ปรับตัวโดยตรงมากที่สุด คือส่วนของวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเปลี่ยนแปลงหรือแปรรูปทรัพยากรต่างๆ ให้เป็นอาหารของมนุษย์หรือระบบเศรษฐกิจนั่นเอง

7. วัฒนธรรมคือวิถีชีวิตของมนุษย์ กล่าวคือ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมในสังคมต่างๆ นั้น เป็นผลมาจากการมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันไป ทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมจีน วัฒนธรรมญี่ปุ่น เป็นต้น ซึ่งวิถีชีวิตมนุษย์ในที่นี้หมายถึงว่า มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร มีวัฒนธรรมส่วนต่างๆ อย่างไรบ้าง เช่น มีระบบเศรษฐกิจแบบไหน มีระบบการเมืองการปกครองแบบไหน มีการใช้อำนาจและได้อำนาจมาอย่างไร มีระบบครอบครัวและเครือญาติอย่างไร มีระบบความเชื่อหรือนับถือศาสนาอะไร เป็นต้น

8. วัฒนธรรมคือพฤติกรรมระดับกลุ่มคน (groups) ไม่ใช่ระดับปัจเจกชน (individuals) กล่าวคือ วัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมที่เป็นหลักในการดำรงชีวิตของสมาชิกส่วนใหญ่ในสังคมต่างๆ เมื่อวัฒนธรรมเป็นเช่นนั้น จึงดูเหมือนว่ามีความแตกต่างในหมู่ปัจเจกชนน้อยมาก หรือปัจเจกชนมีทางเลือกน้อยมากนั่นเอง แต่ถึงแม้ว่าวัฒนธรรมจะมีผลกระทบต่อชีวิตทุกด้านของปัจเจกชนก็ตาม ทุกวัฒนธรรมก็ยอมรับให้มีความแตกต่างในพฤติกรรมในสถานการณ์ต่างๆ ได้มากบ้างน้อยบ้างขึ้นอยู่กับแต่ละวัฒนธรรม

9. วัฒนธรรมคือเครื่องหล่อหลอมบุคลิกภาพของปัจเจกชน กล่าวคือ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่หล่อหลอมบุคลิกภาพของปัจเจกชนในสังคมต่างๆ จนทำให้สมาชิกในสังคมนั้นๆ มีลักษณะบุคลิกภาพส่วนใหญ่ที่คล้ายๆ กันจนเกิดเป็นลักษณะประจำชาติ (national character) ของคนไทย คนจีน เป็นต้น

สุพัตรา สุภาพ (2543 : 100 – 102) นักสังคมวิทยา ได้อธิบายลักษณะของวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

1. เป็นสิ่งที่ได้มาโดยการเรียนรู้ เนื่องจากมนุษย์เราแตกต่างจากสัตว์ในแง่ที่เราอาศัยสัญชาตญาณกระทำการต่างๆ ได้น้อยมากหรือไม่ได้เลย และการเรียนรู้ก็ต้องเรียนรู้จากมนุษย์ด้วยกัน โดยเฉพาะจากกลุ่มที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ เช่น การหุงข้าว ทอดไข่ แกง แต่งกาย ฯลฯ และการเรียนรู้นี้เป็นสิ่งที่ไม่ได้มาโดยกรรมพันธุ์ แต่เราเรียนรู้สิ่งที่ใช้อยู่ในสังคมที่เราเป็นสมาชิกอยู่ เช่น เรียนรู้วิธีดำนา หว่านข้าว อ่านหนังสือ เป็นต้น ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นการถ่ายทอดโดยการเรียนรู้ไม่ใช่ถ่ายทอดทางชีวภาพ

2. เป็นมรดกทางสังคม คือ วัฒนธรรมจะต้องมีการเรียนรู้ แม้ว่าจะเป็นการเรียนรู้แบบไม่รู้ตัวก็ตาม วัฒนธรรมจะต้องมีการสอน แม้จะไม่ตั้งใจก็ตาม ถ้าวัฒนธรรมต้องสิ้นสุดหรือสูญหายไป ก็แสดงว่าคนรุ่นก่อนไม่ได้ถ่ายทอดให้กับคนรุ่นต่อมา เช่น คนรุ่นปัจจุบันไม่รู้วิธีการดองศพ ทำมัมมี่แบบของชาวอียิปต์ ฯลฯ นอกจากนี้การที่วัฒนธรรมสามารถถ่ายทอดกันได้ ก็เพราะมนุษย์มีภาษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด

3. เป็นวิถีชีวิตหรือแบบของการดำรงชีวิต กล่าวคือ แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมทำให้สามารถจำแนกวัฒนธรรมของสังคมหนึ่งจากอีกสังคมหนึ่ง เป็นวัฒนธรรมเฉพาะอย่าง เพราะว่าบุคคลเกิดในสังคมใดก็จะเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมนั้น เช่น วัฒนธรรมของชาวเขาต่างจากวัฒนธรรมคนในเมือง เป็นต้น และ

4. เป็นสิ่งที่ไม่คงที่ เพราะว่ามีมนุษย์มีการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ หรือปรับปรุงของเดิมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เช่น เดิมชาวไทยมีความคิดว่าผู้หญิงควรอยู่บ้านเลี้ยงลูกดูแลบ้านเรือน แต่ปัจจุบันจะเห็นว่าผู้หญิงทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่กับชายมากขึ้น ฯลฯ การเปลี่ยนแปลงนี้อาจจะมีคนที่มีความคิดแบบเก่าๆ คัดค้านบ้างซึ่งเป็นธรรมชาติของสังคมที่กำลังพัฒนาหรือพัฒนาที่ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงเหมือนกันหมดทุกคน จึงเกิดสิ่งที่เรียกว่า “cultural lag”

นอกจากแนวคิดเรื่องลักษณะของวัฒนธรรมดังกล่าวแล้ว เราอาจแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ วัฒนธรรมทางวัตถุ (material culture) และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (non - material culture) ซึ่งแบ่งตามประเภทได้ดังนี้

ประเภทของวัฒนธรรม

งามพิศ สัตย์สงวน (2543 : 53 - 54) แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ (material culture) หมายถึง ส่วนของวัฒนธรรมที่จับต้องสัมผัสได้ เพราะมันเป็นสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่มีรูปร่างมีขนาดและน้ำหนักแตกต่างกันไปตั้งแต่ จอบ เสียม มีด ฯลฯ ไปจนถึงเครื่องจักรกลประเภทต่างๆ มนุษย์ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้โดยปราศจากสิ่งของเครื่องใช้บางอย่าง เช่น เสื้อผ้า อาหาร ยารักษาโรค เป็นต้น แต่สิ่งของบางอย่างก็ไม่จำเป็นนัก เช่น เครื่องสำอาง และบางอย่างก็เป็นอันตรายต่อสุขภาพด้วย เช่น ฝิ่น ภัยพิบัติ และเฮโรอีน แต่ก็ยังมีกลุ่มคนผลิตมันขึ้นมาด้วยเหตุผลต่างๆ แม้ว่าจะเป็สิ่งทีผิดกฎหมายก็ตาม

2. วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (non - material culture) คือส่วนของวัฒนธรรมที่จับต้องสัมผัสไม่ได้ เพราะไม่มีรูปร่าง ขนาด น้ำหนัก แต่มีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์มาก แบ่งออกเป็น 5 ประเภทกลุ่มย่อย คือ

2.1 สถาบันทางสังคม เช่น สถาบันครอบครัว เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง การศึกษา ศาสนา การแพทย์และสาธารณสุข เป็นต้น

2.2 วัฒนธรรมประเภทที่เกี่ยวกับการควบคุมทางสังคม คือ วัฒนธรรมที่ช่วยทำให้เกิดระเบียบในสังคม ซึ่งบางอย่างเป็นการควบคุมที่เป็นทางการ และบางอย่างไม่เป็นทางการ เช่น ศาสนา ความเชื่อ ค่านิยม ประเพณี และกฎหมาย

2.3 ศิลปะ หมายถึงการสร้างสรรคผลงานในด้านต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม หัตถกรรม ดนตรี ฯลฯ

2.4 ภาษา คือ ระบบสัญลักษณ์ที่ใช้สื่อสารติดต่อกัน ภาษาที่ใช้ในที่นี้หมายถึง ภาษาพูด ภาษาเขียน รวมทั้งกิริยาท่าทางต่างๆ ด้วย

2.5 พิธีกรรม คือ การเน้นเฉพาะพิธีที่ต้องทำในแต่ละขั้นตอนของประเพณีต่างๆ เช่น ในงานศพประกอบไปด้วยพิธีต่างๆ ที่ทำในช่วงเวลาที่ต่างกันออกไป พิธีบางอย่างทำก่อนพิธีอื่นๆ เช่น การอาบน้ำศพแต่งตัวมาก่อนการรดน้ำศพเป็นต้น

ณรงค์ เส็งประชา (2539 : 7 – 9) กล่าวว่า นักสังคมวิทยาบางท่านยังได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมทางแนวความคิด (Ideas – Thinking) หมายถึง วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความคิดเห็น ความเชื่อหรือความรู้สึกนึกคิด ซึ่งอาจถูกหรือผิดก็ได้ เช่น ความเชื่อว่าการตายแล้วเกิด การทำบุญ ทำบาป การเชื่อถือโชคกลาง ฯลฯ

2. วัฒนธรรมทางบรรทัดฐาน (Norms – Doing) ได้แก่ ระเบียบแบบแผนหรือประเพณีที่บุคคลในสังคมยึดถือ หรือกฎหมายที่ใช้ปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งประกอบด้วย

วิถีชาวบ้าน (Folk ways) คือ ระเบียบแบบแผนที่คนในสังคมควรจะทำปฏิบัติ เช่น การบวชลูกชายเมื่ออายุครบ 20 ปี เพื่อทดแทนคุณบิดา มารดา เป็นต้น

จารีต (Mores) ได้แก่ ระเบียบแบบแผนที่คนในสังคมควรจะทำปฏิบัติตามหากฝ่าฝืนถือเป็นการกระทำผิดทางศีลธรรม สังคมอาจรังเกียจและอาจถูกตัดออกจากสังคม เช่น ข้อห้ามทางศาสนา (Taboos) จัดเป็นจารีต ตัวอย่างเช่น ห้ามค้าอาวุธ ห้ามค้ายาเสพติด ห้ามค้ามนุษย์ ฯลฯ

กฎหมาย (Laws) ได้แก่ ระเบียบแบบแผนที่คนในสังคมต้องปฏิบัติตามหากฝ่าฝืนจะถูกลงโทษตามกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ เช่น การหยุดรถเมื่อมีสัญญาณไฟแดง ตามกฎจราจร

3. วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material – Having) ได้แก่ วัตถุสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อนำมาใช้ในสังคม เช่น เสื้อผ้า อาหาร ยา ที่อยู่อาศัย เป็นต้น

นอกจากนี้ นิยพวรรณ วรณศิริ (2540 : 63 – 65) ได้จัดกลุ่มของวัฒนธรรมตามระดับของความเจริญออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. วัฒนธรรมดั้งเดิม (Primitive Culture) เป็นวัฒนธรรมพื้นฐานแรกเริ่มสุดของมนุษย์ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 วัฒนธรรมคนป่า คือวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่เกิดและอาศัยในเขตอาฟริกาและเอเชีย ได้แก่ วัฒนธรรมของพวก (Pigmies, Semang, Sakai) และอื่นๆ ชนกลุ่มนี้เป็นพวกเร่ร่อน หาอาหารตามมีตามเกิด ชีวีตขึ้นอยู่กับธรรมชาติเพียงอย่างเดียว

ระดับที่ 2 วัฒนธรรมเผ่าดั้งเดิมเขตนาวและเขตขั้วโลก เช่น พวก เอสกิโม และ แลปส์ กลุ่มนี้ยังคงเร่ร่อนหาอาหารอยู่เช่นกัน แต่ค่อนข้างขยันและอดทน รู้จัก สะสมอาหารไว้กินตลอดปี

ระดับที่ 3 วัฒนธรรมของคนเผ่าพื้นเมืองออสเตรเลีย (Australian Aborigines) คนกลุ่มนี้อยู่ในออสเตรเลียและตามหมู่เกาะต่างๆ ในทะเลใต้ เช่น พวก ดยัคส์ในบอร์เนียว และนิวกินี เป็นต้น

2. วัฒนธรรมปฐมภูมิ (Primary Culture) ได้แก่ วัฒนธรรมขั้นต้นที่มนุษย์ เริ่มมีระบบขึ้นมา เป็นการเริ่มต้นวัฒนธรรมสมัยใหม่แต่ยังไม่ถึงลักษณะของวัฒนธรรม คนป่าบุพกาล เป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างวัฒนธรรมพื้นฐานสุดของมนุษย์และวัฒนธรรมสมัยใหม่ในยุคเริ่มแรก แบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 กลุ่มชนเร่ร่อนเก็บผักหักพืชที่ค่อนข้างเจริญ กลุ่มชนระดับ นี้รู้จักใช้กรรมวิธีในการหาอาหารดีขึ้นกว่าเดิม รู้จักใช้เครื่องทุ่นแรงแล้ว เขตวัฒนธรรมก็เป็น เขตเดียวกับวัฒนธรรมดั้งเดิมนั่นเอง

ระดับที่ 2 ชนเผ่าเร่ร่อนเลี้ยงสัตว์ (Normads) ชนกลุ่มนี้อยู่ในเขต อากาศอบอุ่นพื้นที่สูงๆ และทุ่งหญ้า เช่น พวกที่อาศัยอยู่ในเขตยุโรปภาคกลาง ภาคเหนือ และเอเชียตะวันออกเฉียงกลาง เช่น ตุรกี อิหร่าน เป็นต้น

ระดับที่ 3 วัฒนธรรมชาวสวน เป็นวัฒนธรรมของเกษตรกรนั่นเอง แต่เป็นกลุ่มที่เพาะปลูกสวนครัวขนาดใหญ่ ใช้แรงงานสตรีทำการเพาะปลูก พืชที่เพาะปลูก ได้แก่ ประเภทหัวเผือกมัน เขตวัฒนธรรมชาวสวนนี้ได้แก่ เขตแปซิฟิก และหมู่เกาะทะเลใต้ เช่น หมู่เกาะไมโครนีเชีย เมลानीเชีย และโพลินีเชีย เป็นต้น

3. วัฒนธรรมทุติยภูมิ (Secondary Culture) หมายถึง วัฒนธรรมระดับ เจริญแล้ว เป็นพฤติกรรมเริ่มต้นของยุคศิวิไลซ์ ระบบต่างๆของพฤติกรรมมนุษย์ได้รับการ พัฒนาไปมากมายหลายทาง แบ่งเป็นเขตวัฒนธรรมได้ 3 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 วัฒนธรรมเพาะปลูกชั้นสูง มีการใช้น้ำ ใช้การชลประทาน ใช้เครื่องมือกลกรรมมีการเลี้ยงสัตว์ใช้งาน เลี้ยงสัตว์เลี้ยงในครัวเรือน เขตวัฒนธรรมระดับนี้ แบ่งตามแหล่งอารยธรรมใหญ่ๆ ของโลก เช่น เขตแม่น้ำไทกิส และยูเฟรติส หรือเมโสโปเตเมีย เขตแม่น้ำไนล์ ฯลฯ

ระดับที่ 2 วัฒนธรรมชาวสวนชั้นสูง ได้แก่ วัฒนธรรมในหมู่เกาะทะเลใต้มหาสมุทรแปซิฟิก ในระดับนี้เกิดระบบครอบครัวและเครือญาติที่ดีขึ้น แต่ยังคงสืบสกุลทางแม่ หญิงยังมีบทบาทเพาะปลูกเลี้ยงสังคมอยู่

ระดับที่ 3 วัฒนธรรมพ่อบ้านเป็นใหญ่ อำนาจทางสังคมเปลี่ยนมือจากหญิงมาเป็นชาย สืบสกุลทางพ่อ พร้อมกับอารยธรรมบางแขนงเจริญขึ้น ยุคนี้เป็นยุคศิวิไลซ์ สมัยใหม่เริ่มต้นจากเขตกรีกและโรมันก่อน แล้วจึงแพร่กระจายไปทั่วยุโรป

อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึงคำว่า “วัฒนธรรม” จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องคำนึงถึงระดับของวัฒนธรรม ไม่เช่นนั้นจะเกิดความสับสน ซึ่ง (งามพิศ สัตย์สงวน, 2543 : 43) ได้แบ่งระดับของวัฒนธรรมออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

1. วัฒนธรรมในความหมายหรือระดับกว้างที่สุด (generic) หมายถึง วิถีชีวิตที่ต้องเรียนรู้ของมนุษย์ทุกสังคมไม่ว่าในอดีตหรือปัจจุบัน เป็นวัฒนธรรมความเป็นจริงในทุกสังคม
2. วัฒนธรรมเฉพาะ (specific) หมายถึง วิถีชีวิตของสังคมหนึ่งสังคมใดโดยเฉพาะ เช่น วัฒนธรรมของสังคมไทย สังคมจีน สังคมอเมริกัน เป็นต้น
3. วัฒนธรรมย่อย (subspecific, หรือ subculture) วัฒนธรรมในความหมายนี้หมายถึง ความแตกต่างในวิถีชีวิตของกลุ่มคนที่อยู่ในสังคมเดียวกัน เช่น ในสังคมไทยมีวัฒนธรรมย่อยเชิงชนชั้นสูง กลาง และต่ำ วัฒนธรรมย่อยของพวกชาวเขา เป็นต้น
4. วัฒนธรรมร่วมที่เฉพาะ (interspecific) หมายถึง วัฒนธรรมย่อยที่มีร่วมกันอยู่ใน 2 วัฒนธรรม หรือหลายวัฒนธรรม ไม่มีวัฒนธรรมย่อยของสังคมใดที่เป็นอิสระต่อวัฒนธรรมย่อยของสังคมอื่น แม้แต่สังคมดั้งเดิมที่แยกตัวโดดเดี่ยวไปจากสังคมอื่นๆ ก็ยังมีลักษณะบางอย่างที่เหมือนวัฒนธรรมของเพื่อนบ้าน

อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมจะค่อย ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปไม่หยุดนิ่งกับที่ เพราะว่าวัฒนธรรมจะเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ไม่ว่าจะมนุษย์จะมีการวางแผนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ก็ตาม ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะสำคัญของวัฒนธรรม (งามพิศ สัตย์สงวน, 2543 : 42)

นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงแน่นอนจะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับกาลเวลา หรือสมาชิกของสังคมนั้นๆ ว่าจะยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหรือไม่ โดยเฉพาะในสังคมไทยปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผลจากการเปลี่ยนแปลงนี้เองที่ทำให้เกิดลักษณะของวัฒนธรรมอื่นๆ ขึ้นมา โดยที่นักสังคมวิทยา ได้อธิบายถึงลักษณะของวัฒนธรรมในรูปแบบอื่นๆ ไว้หลายลักษณะ ซึ่งผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ (สุพัตรา สุภาพ, 2542 : 38 – 44)

การผสมผสานทางวัฒนธรรม (Acculturation)

เป็นวิธีการที่รับเอาวัฒนธรรมของสังคมอื่นมาใช้ปฏิบัติ เช่นเมื่ออยู่ในโรม เราก็ต้องทำตามชาวโรมัน ซึ่งก็เป็นการรับเอาวัฒนธรรมของชาวโรมัน ซึ่งตรงกับสุภาษิตที่ว่า “เข้าเมืองตาหลิ่ว ต้องหลิ่วตาตาม” และการผสมผสานทางวัฒนธรรมนี้จะมีมากเมื่อสังคมหนึ่งถูกรุกรานและอีกฝ่ายหนึ่งชนะ พวกที่ชนะจะพยายามบังคับพวกที่แพ้ให้ปฏิบัติตามแบบอย่างการดำรงชีวิตของตน เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เมื่อยึดครองดินแดนทางตะวันออกและแอฟริกาได้ จะให้ชาวพื้นเมืองเรียนภาษาของตน

อย่างไรก็ตาม การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมนี้ ไม่จำเป็นเสมอไปว่าผู้แพ้สงครามจะต้องเป็นฝ่ายรับเอาวัฒนธรรมของผู้ชนะสงครามไว้ เพราะหากวัฒนธรรมของผู้ชนะด้อยกว่า ตนเองก็ต้องตกไปเป็นผู้รับเอาวัฒนธรรมของผู้แพ้เหมือนกัน นอกจากนี้ลักษณะของวัฒนธรรมหนึ่งบางครั้งก็ไม่กลมกลืนกับอีกวัฒนธรรมหนึ่ง จึงมักมีการต่อต้านการถ่ายทอดนี้ เช่น ชาวเขาหลายเผ่ายอมรับเอาเมล็ดพันธุ์พืชไปเพาะปลูก แต่ไม่ยอมเชื่อถือยาสมัยใหม่ที่นำไปแจกเพราะยังยึดยาสมุนไพรที่เคยใช้แต่เดิม เป็นต้น

ความล่าช้าของวัฒนธรรม (Cultural Lag)

อธิบายว่า เป็นสภาพที่เกิดขึ้นในทุกสังคม โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลง คือ ในขณะที่บางสิ่งบางอย่างคงที่ แต่อีกสิ่งหนึ่งเปลี่ยนไปในอัตราที่เร็วกว่า ความล่าช้าของวัฒนธรรมจะบังเกิดขึ้นเพราะสิ่งหนึ่งเปลี่ยนไปแล้ว แต่อีกสิ่งหนึ่งยังคงอยู่กับที่หรือเปลี่ยนไม่ทันกับอีกสังคมหนึ่ง เป็นเหตุให้เกิดความไม่สมดุลหรือไม่สอดคล้องในสังคม เช่น ความแออัดของการจราจรในกรุงเทพมหานครเพราะถนนคงที่ หรือเพิ่มน้อยกว่าจำนวนรถที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี หรือกฎหมายบางอย่างล่าช้าและไม่เหมาะสมกับสภาพของสังคม เช่น การตัดเศียรพระพุทธรูป การทำยาปลอม ภาษีมรดก ภาษีที่ดิน ฯลฯ

เรื่องค่านิยมก็เช่นกัน อาจเกิดความล่าช้าหากสังคมเปลี่ยนไป เช่น สมัยก่อนวัดเป็นที่ศึกษาเป็นที่รวมศิลปะ เป็นที่ฟังของเด็กกำพร้าและยากจน เป็นศูนย์ที่คนในสังคมมาพบปะชุมนุมหรือในกิจการของสังคม แต่ต่อมาลักษณะของสังคมเปลี่ยนไป มีการสร้างสถานศึกษา สร้างโรงพยาบาล สร้างหอพิพิธภัณฑสถานและหอศิลปกรรม ฯลฯ

ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม (Cultural Conflict)

แนวคิดนี้ อธิบายว่า “ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม” นั้น ในความหมายที่แท้จริงไม่ใช่วัฒนธรรมของการขัดกัน แต่เป็นเรื่องของคนในสังคมที่ขัดแย้งกัน และความขัดแย้งดังกล่าวมีพื้นฐานมาจากของวัฒนธรรม จึงมักสรุปกันว่าเป็นความขัดแย้งของวัฒนธรรม ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ สงครามศาสนาที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ของชาติตะวันตก โดยวัฒนธรรมของชาวฮินดูถือว่าวัวเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่ในวัฒนธรรมของชาวมุสลิมไม่ได้ถือเช่นนั้น ทั้งๆ ที่ทั้ง 2 ฝ่ายอยู่ในประเทศอินเดีย

วัฒนธรรมที่ตกค้าง (Cultural Survival)

อธิบายว่า วัฒนธรรมบางอย่างที่มีมานาน และยังมีใช้สืบต่อมาในสังคม แม้วัตถุประสงคฺแต่เดิมในการนี้ได้ถูกลืมเลือนไปแล้ว เช่น ปัจจุบันแขนเสื้อผู้ชายยังคงมีกระดุม 3 หรือ 4 เม็ด ไม่ว่าจะแขนเสื้อจะสั้นแค่ศอกหรือใกล้ศอกก็ตาม (โดยเฉพาะจำพวกเสื้อยืด) กระดุมดังกล่าวไม่ได้ทำหน้าที่อะไรนอกจากจะเป็นเครื่องประดับชนิดหนึ่ง

วัฒนธรรมรองหรืออนุวัฒนธรรม (Subculture)

วัฒนธรรมรอง เป็นวัฒนธรรมที่ใช้ในกลุ่มที่มีอาชีพ เชื้อชาติ และสภาพแวดล้อมต่างกัน ซึ่งอาจมีความคล้ายคลึงกัน หรือต่างกับวัฒนธรรมของกลุ่มอื่นไม่มากนักน้อย โดยบุคคลแต่ละคนสามารถเลือกที่จะร่วมกับกลุ่มที่ตนชอบ วัฒนธรรมรองของแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะที่เห็นได้ชัด เช่น ภาษา เสื้อผ้า กิริยาท่าทาง มารยาท ฯลฯ ซึ่งแบ่งออกเป็น

1. วัฒนธรรมรองทางเชื้อชาติ (ethnic subculture) เป็นวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงที่มาของชนชาติต่างๆ ที่มีบุคคลหลายเชื้อชาติอยู่ปะปนกัน จึงมีการสัมพันธ์ภายในกลุ่มตนและกลุ่มเชื้อชาติอื่น ทำให้ได้รับอิทธิพลซึ่งกันและกัน หรือจากวัฒนธรรมหลัก แต่ก็ยังมีบางสิ่งบางอย่างหลงอยู่ เช่น ดูได้จากการแต่งกาย การเลี้ยงดูเด็ก อาหารการกิน และภาษา เรียกว่า วัฒนธรรมรอง เช่น ชาวพม่าก็ยังคงแต่งกายแบบพม่า หรือ ชาวเขาก็กินยังคงแต่งกายแบบชาวเขาแม้จะได้รับความรู้ใหม่ๆ จากเจ้าหน้าที่บ้านเมืองให้มีวิถีชีวิตที่ดีกว่าเขาก็ตาม เป็นต้น แต่ในบางกลุ่มอาจจะใช้วัฒนธรรมรองของตนน้อยลงไปเรื่อยๆ เช่น ชาวจีนกินอาหารรสจัดขึ้น ส่งลูกเข้าเรียนโรงเรียนไทย (แทนโรงเรียนจีน)

2. วัฒนธรรมรองทางท้องถิ่น หรือตามภาค (regional subculture) ในแต่ละภาคของสังคมหนึ่งๆ จะมีร่องรอยของประวัติความเป็นมาและการเริ่มตั้งถิ่นฐาน ซึ่งเป็นผลจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของผู้ตั้งรกรากอยู่ ณ ที่เดียวกัน

ในไทยก็เช่นเดียวกัน ในแต่ละภาคจะมีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแตกต่างกันออกไปไม่ว่าด้านภาษาหรือเครื่องแต่งกาย ความเป็นอยู่ เช่น ภาคใต้จะพูดสั้นๆ และเร็ว ภาคเหนือจะพูดช้าๆ และใส่มอฮ่อม ภาคใต้นุ่งผ้าโสร่ง หรือในด้านอาหารการกินก็เช่นกัน ทางเหนือชอบกินลาบเลือด ทางใต้ชอบกินแกงไตปลา เป็นต้น

3. วัฒนธรรมรองทางอาชีพ (occupational subculture) อาชีพแต่ละอาชีพมักจะมีแบบการดำรงชีวิตต่างกัน อาชีพก่อให้เกิดประเภทของเพื่อนฝูงที่เราจะคบ กำหนดชั้นทางสังคมและแบบอย่างของการดำรงชีวิต เช่น มีภาษาเป็นของตนเองที่ผู้ที่อยู่นอกวงการจะไม่รู้ เช่น ภาษาทางเทคนิคของหมอ ของทนาย ของนักวิทยาศาสตร์ ฯลฯ ผู้ที่ไม่รู้หรือผู้ที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มอาชีพนั้นจะฟังไม่เข้าใจ ของไทยเราก็เช่นกัน อาชีพเป็นตัวกำหนดชนชั้นของสังคม เช่น อาชีพรับราชการ บางคนถือว่าสูงกว่าพ่อค้า เพราะถือว่ามีความเกียรติดีมีอำนาจ ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมย่อยในสังคมหนึ่งๆ ย่อมมีวัฒนธรรมเป็นวิถีในการดำเนินชีวิตโดยส่วนรวม แต่ทั้งนี้เนื่องจากสังคมนั้นประกอบขึ้นด้วยกลุ่มคนมากมาย ยิ่งสังคมมีขนาดใหญ่ผู้คนมีจำนวนมาก มีอาณาบริเวณกว้างขวางยิ่งมีโอกาสให้แต่ละกลุ่มมีความแตกต่างในวิถีการดำเนินชีวิตมากขึ้น และลักษณะของการยึดถือแนวทางในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันไปนี้ถือได้ว่าผู้คนส่วนนั้นมีวัฒนธรรมย่อย (Subculture)

วัฒนธรรมย่อย (Subculture) ย่อมจะมีผลต่อสังคม และมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมบางครั้งก็อาจก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมได้ เช่น พวกที่ใฝ่ในลัทธิทางการเมือง หรือลัทธิทางเศรษฐกิจที่สังคมนั้นไม่ยอมรับ ทำให้เกิดการขัดแย้งและพยายามทำลายล้างเพื่อแนวคิดหรืออุดมคติของพวกเขา (ณรงค์ เส็งประชา, 2539 : 37)

งามพิศ สัตย์สงวน (2543 : 31) ได้แบ่งวัฒนธรรมย่อยออกเป็นประเภทต่างๆ ตามสถานภาพทางสังคม ดังนี้ สถานภาพทางเพศ สถานภาพทางอายุ สถานภาพทางอาชีพ สถานภาพทางชนชั้นหรือวรรณะ สถานภาพเชิงเชื้อชาติหรือชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ สถานภาพทางศาสนา เป็นต้น นอกจากนี้ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ยังทำให้เกิดวัฒนธรรมย่อยในเชิงภูมิภาค และวัฒนธรรมย่อยของคนเมือง คนชนบท เป็นต้น

จากแนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ชนกลุ่มน้อย หรือกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยนั้นต่างก็มีแบบแผนทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมเฉพาะของแต่ละกลุ่ม ทั้งนี้ กลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ชาวเขา จึงจัดได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีวัฒนธรรมย่อย หรือวัฒนธรรมรองทางเชื้อชาติ เป็นของตนเองโดยเฉพาะและก็ยังคงมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นของตนเองตราบเท่าที่ส่วนต่างๆ ของวัฒนธรรม และองค์ประกอบต่างๆ ของวัฒนธรรมยังไม่มีเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการกระทำความผิด

แนวคิดด้านจิตวิทยา

นวลจันทร์ ทศนชัยกุล (2541 : 46 - 47) กล่าวว่า การกระทำความผิดของคนเรานั้นเกิดขึ้นจากสภาวะทางจิตใจเป็นสำคัญ สภาวะจิตใจทำให้มีผลต่อการกระทำหรือพฤติกรรมต่างๆ คนเราจะทำอะไรลงไปยอมแล้วแต่การสั่งการของจิต ฉะนั้น สภาวะจิตใจจึงเป็นตัวการที่ทำให้มนุษย์ทำในสิ่งที่ผิดหรือถูก โดยได้วิเคราะห์องค์ประกอบของจิตใจมนุษย์ เป็น 3 ส่วน คือ id, ego, และ super ego ดังนี้

Id เป็นโครงสร้างทางจิตใจขั้นพื้นฐาน มีลักษณะสัญชาตญาณที่ฝังลึกเป็นบุคลิกภาพของมนุษย์ที่มาจากแรงผลักดันทางชีววิทยา เช่น ความต้องการอาหาร และความต้องการทางเพศ เป็นต้น

Ego เป็นส่วนประกอบที่สองของบุคลิกภาพ เป็นองค์ประกอบที่ได้รับการพัฒนามาจาก id เมื่อผ่านการเรียนรู้ถึงความแตกต่างระหว่างตนเองและสิ่งแวดล้อมแล้ว ego จะเป็นเครื่องมือสำคัญของ id ที่จะนำมาใช้เพื่อแสวงหาความต้องการในภาวะเช่นนี้ ego ยังไม่ได้ปรุงแต่งทางสังคม จิตใจขั้นนี้เริ่มรู้จักและเข้าใจอะไรมากขึ้น คือ เริ่มรู้จักตนเอง รู้จักภาวะที่เป็นความจริง เหตุการณ์ บุคคล และสถานที่ เริ่มมีความรู้สึกที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ในความเป็นจริง

Super ego เป็นภาวะจิตใจขั้นสูงสุด มีการขัดเกลาพัฒนาด้วยการที่คน ๆ นั้นได้รับอิทธิพลจากศีลธรรม ศาสนา และการคำนึงถึงความผิดบาป การยึดมั่นในจารีตประเพณี กฎเกณฑ์ของสังคม จิตใจขั้นนี้จะคำนึงถึงความผิด และสิ่งใดที่ควรจะละเว้น

แนวคิดด้านสังคมวิทยา

นวลจันทร์ ทศนชัยกุล (2529 : 13) ได้อธิบายว่า การกระทำความผิด หรือการเป็นอาชญากรเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาวะอื่นๆ ในสังคมมนุษย์ด้วย การกระทำความผิดเป็นเหตุการณ์ปกติธรรมดาที่มีอยู่ในสังคม ทั้งนี้เพราะสังคมมีกฎเกณฑ์บ้านเมือง มีกฎหมายเพื่อความสงบสุขในการอยู่ร่วมกัน

สุพัตรา สุภาพ (2542 : 36) กล่าวว่า การกระทำความผิด แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การกระทำความผิดทางอาญา และการกระทำความผิดทางแพ่ง โดยต่างกันตรงที่การกระทำความผิดทางอาญาเป็นการกระทำผิดต่อสังคม เจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ดำเนินคดีแก่ผู้กระทำผิดถือว่าเป็นผู้แทนของสังคม เพราะถือว่าคนที่เสียหายไม่เฉพาะผู้ที่ถูกทำร้ายเท่านั้น สังคมส่วนรวมได้รับความเสียหายด้วย ส่วนการกระทำความผิดทางแพ่ง เป็นเรื่องระหว่างเอกชนต่อบุคคล หรือบุคคลต่อบุคคล และผู้เสียหายเป็นเอกชนโดยเฉพาะ ซึ่งผู้ที่ทำให้ผู้อื่นเสียหายต้องรับผิดชอบด้วยการชดใช้ต่างๆ

จุฑารัตน์ เชื้ออำนาจ (2541 : 16) การกระทำความผิด หรือ (offend) หมายถึง การกระทำที่ผิดกฎหมาย เป็นการกระทำที่มีความผิด จึงมีการเรียกว่า “อาชญากรรม” และผู้ที่กระทำความผิด เรียกว่า “อาชญากร” ซึ่งหมายถึง บุคคลผู้ถูกกำหนดให้มีสถานภาพเป็นอาชญากรจากการที่เขาได้กระทำในสิ่งที่ผู้มีอำนาจของรัฐ และสังคม กำหนดว่าเป็นความผิดที่ต้องได้รับการลงโทษ

แนวคิดด้านกฎหมาย

การกระทำความผิด ในทัศนะของนักกฎหมาย หมายถึง การกระทำที่ล่วงละเมิดต่อกฎหมายอาญาและจะต้องมีระบบงานยุติธรรมรับผิดชอบต่อการกระทำดังกล่าว ซึ่งในประมวลกฎหมายอาญา มีบัญญัติไว้เป็นมาตราสำคัญในเรื่องการรับผิดทางอาญา คือ

มาตรา 59 บัญญัติว่า “บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะกระทำโดยประมาทในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดเมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งให้ต้องรับผิดแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา”

มาตรา 2 บัญญัติว่า “บุคคลจะต้องรับโทษในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย”

จากการนิยาม การกระทำความผิดตามกฎหมายดังกล่าวสามารถที่จะแบ่ง การกระทำผิดตามน้ำหนักของความผิด ได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. Mala In Se คือ ความผิดที่เห็นได้ชัดเจนในตัวเอง เช่น ช่มชู้ ฆ่า หรือ ปล้น ซึ่งสมาชิกในสังคมโดยทั่วไปเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นอาชญากรรม และ

2. Mala Prohibita คือ ความผิดที่กฎหมายกำหนดว่าเป็นความผิด แม้ว่าการกระทำดังกล่าวสมาชิกในสังคมทั่วไปจะไม่ตระหนักว่าเป็นความผิดก็ตาม ซึ่งแตกต่างกันไปตามแต่ละสังคมจะกำหนด เช่น การใช้หรือขายสินค้าหนีภาษี และ อาชญากรรมไม่มีผู้เสียหายต่างๆ เช่น โสเภณี การพนัน การทำแท้ง และยาเสพติด เป็นต้น

จากแนวความคิดเกี่ยวกับการกระทำความผิด ทั้ง 3 ด้านที่กล่าวมาข้างต้นนี้ พบว่า มีความเกี่ยวข้องกับ คำว่า “อาชญากรรม” ด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจะขออธิบายความหมายของ อาชญากรรมที่น่าสนใจดังนี้

สุพัตรา สุภาพ (2542 : 36) อธิบายว่า อาชญากรรม หมายถึง การกระทำผิดอาญา และผู้ที่กระทำจะต้องได้รับโทษตามกฎหมาย การกระทำผิดกฎหมายอาญา อาจผิดเพราะกระทำหรืองดเว้นไม่กระทำก็ได้ เช่น ฆ่าคนตาย ลักทรัพย์ ไม่เสียภาษี ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งโทษที่จะได้รับจะมีกฎหมายกำหนดไว้ชัดเจนว่าเป็นสถานใด

นวลจันทร์ ทศนชัยกุล (2541 : 35 - 36) ได้ให้ความหมายของ อาชญากรรมว่า เป็นการกระทำความผิดโดยเจตนา มีลักษณะที่ร้ายแรง และเป็นอันตรายต่อสังคมทั่วไป โดยที่กฎหมายจะต้องเข้ามาดำเนินการกับผู้กระทำผิดนั้นตามวิธีการขั้นตอนการปฏิบัติดำเนินคดี และหรือต้องได้รับโทษจากสมาชิกของสังคมนั้น

สมชัย สงวนนภาพร (2539 : 44) อาชญากรรม หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำที่ฝ่าฝืนข้อห้ามของรัฐในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายอาญา โดยผู้ที่กระทำมีเจตนาชั่วร้ายจากการกระทำที่ฝ่าฝืนดังกล่าวมีผลให้ผู้กระทำต้องได้รับโทษ

โสภา ซปีลมันน์ (2537 : 6) อธิบายว่า อาชญากรรม เป็นการสมานระหว่าง คำว่า “อาชญา” กับ “กรรม” ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤต อาชญา หมายถึง อำนาจหรือ โทษ มักใช้กับพระเจ้าแผ่นดินหรือเจ้านาย เช่น พระราชอาชญา คดีที่เกี่ยวกับโทษหลวง เรียกว่า คดีอาชญา เป็นต้น ส่วน กรรม หมายถึง การกระทำที่สนองผลร้ายที่ได้ทำไว้แต่

ปางก่อน ดังนั้น อาชญากรรม จึงหมายถึง การกระทำความผิดทางอาญา ที่มีลักษณะเป็น การฝ่าฝืนหรือขัดต่อดวับทกฏหมายที่ได้บัญญัติไว้ และผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับการ ลงโทษตามดวับทกฏหมายที่กำหนดไว้ในขณะนั้น

สำหรับทัศนะของผู้วิจัยแล้ว การกระทำความผิด หรือ อาชญากรรม น่าจะ หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้กระทำได้กระทำลงไปโดยเจตนา หรือจะประมาทก็ตาม ซึ่งมีผลให้ สมาชิกในสังคมนั้นได้รับอันตรายจากผลของการกระทำนั้น และผู้ที่กระทำจะต้องได้รับการ ลงโทษจากสมาชิกของสังคมหรือ ผู้ที่มีอำนาจในการลงโทษตามกฎหมาย โดยที่ พฤติกรรมการกระทำความผิดดังกล่าวนั้น อาจจะไม่เป็นความผิดสำหรับอีกสังคมหนึ่งก็ได้

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ความหมายของยาเสพติด

สุพัตรา สุภาพ (2542 : 53) กล่าวว่าปัญหาเสพติด นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของสังคมไทย ดังจะเห็นได้จากการที่เด็กวัยรุ่นตกเป็นทาสของยาเสพติด ในรูปแบบต่างๆ ตั้งแต่กัญชาจนกระทั่งเฮโรอีน และมีการกระทำที่เป็นอันตรายต่อสังคม เช่น การปล้น ทำร้ายผู้อื่น เพื่อต้องการแย่งชิงทรัพย์สิน เงินทอง ไปบำบัดความต้องการยาเสพติด ของตน

โสภา ขปีดมันน์ (2537 : 54) กล่าวว่า องค์การอนามัยโลก ได้ให้คำนิยาม ของยาเสพติด หมายถึง ยา หรือ สารเคมีที่เสพเข้าสู่ร่างกายแล้วทำให้เกิดพิษเรื้อรังแก่ผู้เสพ ทำให้ร่างกายและจิตใจเสื่อมโทรม มีอาการผิดปกติ หรือทรมาน เมื่อขาดยาสารบางอย่างที่เป็นยาเสพติดอาจไม่ทำให้เกิดอาการขาดยาทางร่างกาย แต่เป็นการเสพติดทางจิตใจได้ เช่น บุหรี่ เหล้า กัญชา เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อ่างใน อภิรัฐ ถนอมสิงห์ (2540 : 36) ให้ความหมายของยาเสพติดว่า หมายถึง สารหรือยาที่อาจเป็น ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติหรือจากการสังเคราะห์ซึ่งเมื่อบุคคลใดเสพหรือรับเข้าไปในร่างกาย ซ้ำๆ กันแล้วไม่ว่าวิธีใดๆ เป็นช่วงระยะๆ หรือนานติดต่อกันก็ตามจะทำให้

- (1) บุคคลนั้นต้องตกอยู่ใต้อำนาจหรือเป็นทาสของสิ่งนั้นทางด้านร่างกาย และ จิตใจ หรือจิตใจเพียงอย่างเดียว
- (2) ต้องเพิ่มปริมาณการเสพขึ้นเรื่อยๆ ทำให้สุขภาพของผู้เสพเสื่อมโทรมลง เมื่อถึงเวลาอยากเสพแล้วไม่ได้เสพยาจะมีอาการผิดปกติทางด้านร่างกาย และจิตใจหรือเฉพาะทางด้านจิตใจเกิดขึ้นในผู้เสพนั้น

สมชัย สงวนนภาพร (2539 : 25) กล่าวว่า ความหมายของยาเสพติด ได้มี บุคคลในสาขาวิชาชีพต่างๆ ได้ให้ความหมายของยาเสพติดไว้ เช่น นักสังคมสงเคราะห์ บอกว่า “ยาเสพติดเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนในสังคม” ส่วนเภสัชกรให้ความหมาย ว่า “ยาเสพติดเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดพิษเรื้อรังและปรากฏอาการของโรคบางอย่างชัดเจน ภายหลังเมื่อหยุดเสพ” สำหรับแพทย์ให้ความหมายว่า “ยาเสพติดเป็นสิ่งที่แสดงถึงความผิดปกติของผู้เสพ” และนักอาชญาวิทยาให้ความหมายว่า “ยาเสพติดเป็นวัตถุมีพิษชนิดหนึ่ง และพิษของมันเป็นเหตุให้เกิดอาชญากรรม”

พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 ให้ความหมายของยาเสพติด หมายถึง ยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วย ยาเสพติดให้โทษ และยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่งกำหนดชนิดของยาเสพติดไว้ทั้งหมด 21 ชนิด คือ

1. เฮโรอีน
2. มอร์ฟิน
3. ฝิ่น
4. โคคาอีน
5. อาเซติก แอนไฮไดรด์
6. อาเซติก คลอไรด์
7. เอทิลีน ไดอะไซด์
8. กัญชา

9. ไดเมทอกซีแอมเฟตามีน
10. ไดเมทอกซีโปรโมแอมเฟตามีน
11. 2,5-ไดเมทอกซี-4-เอทิลแอมเฟตามีน
12. เมทิลีนไดออกซีแอมเฟตามีน
13. 3,4-เมทิลีนไดออกซีเมทแอมเฟตามีน
14. 5-เมทอกซี-3,4 เมทิลีนไดออกซีเมทแอมเฟตามีน
15. พาราเมทอกซีแอมเฟตามีน
16. ไตรเมทอกซีแอมเฟตามีน
17. เดกซ์ไทรโลเซอไรด์ หรือแอลเอสดี หรือแอลเอสดี-25
18. แอมเฟตามีน
19. เดอกซ์แอมเฟตามีน
20. เมทแอมเฟตามีน
21. อีเฟดรีน

ยาเสพติดทั้ง 21 ชนิดข้างต้นนี้ ให้รวมถึงวัตถุที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่นแต่มีชื่อหรือส่วนประกอบทางเคมีอย่างเดียวกันกับยาเสพติดดังกล่าว และเกลือใดๆ ของยาเสพติดดังกล่าวด้วย

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 ให้ความหมายของยาเสพติดให้โทษไว้ว่า “ยาเสพติดให้โทษ หมายความว่า สารเคมี หรือวัตถุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพเรื่อย ๆ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งร่างกายและจิตใจอย่างแรงอยู่ตลอดเวลาและสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลงกับให้รวมตลอดถึงพืช หรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็น

ยาเสพติดให้โทษ หรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษและสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษาแต่ไม่หมายถึง ยาสามัญประจำบ้านบางตำรับ ตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่”

ดังนั้น จะเห็นว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 จะให้ความหมายของยาเสพติดไว้กว้างกว่ายาเสพติดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 แต่ถ้าดูจากคำนิยามทั้ง 2 แล้วจะพบว่า ยาเสพติดในกฎหมายทั้ง 2 ฉบับนี้จะเหมือนกัน

สำหรับทัศนะของผู้วิจัย ยาเสพติดน่าจะหมายถึง สารเคมี วัตถุ พืช หรือจะเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของพืช ซึ่งเมื่อได้เสพเข้าไปแล้วจะทำให้เกิดความต้องการเสพอีกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และจะแสวงหามาเสพให้ได้ไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ ก็ตามเมื่อเกิดความต้องการขึ้นมา และเป็นความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจ อีกทั้งเมื่อเสพเข้าไปแล้วมีผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย และจิตใจแก่ผู้เสพด้วย

ประเภทของยาเสพติด

สมชัย สงวนนภาพร (2539 : 31) ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 โดยประกาศของกระทรวงสาธารณสุขได้ระบุชื่อยาเสพติดไว้ทั้งสิ้น 104 ชนิด และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทอีก 4 ประเภท 42 ชนิด รวมเป็น 146 ชนิด โดยแบ่งได้เป็น 5 ประเภท ดังนี้

ประเภท 1 คือ ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรงไม่เป็นประโยชน์ทางการแพทย์ มีทั้งหมด 22 ชนิด เช่น เฮโรอีน (HEROIN) อาเซทอร์ฟีน (ACETORPHINE) แอมเฟตามีน (AMPHETAMINE) เมทแอมเฟตามีน (METHAMPHETAMINE) หรือยาบ้า เป็นต้น

ประเภท 2 คือ ยาเสพติดให้โทษทั่วไป มีทั้งหมด 100 ชนิด เช่น ฝิ่น (OPIUM) มอร์ฟีน (MORPHINE) โคคาอินหรือโคเคน (COCAINE) โคเคอีน (CODEINE) เป็นต้น

ประเภท 3 คือ ยาเสพติดให้โทษที่มีลักษณะเป็นต้นตำรับยาและมียาเสพติดให้โทษประเภท 2 ผสมอยู่ด้วย เช่น COSOME IL VICO SYRUP CODYL COUGH LINCTUS (ยาแก้ไอโคคิล)

ประเภท 4 คือ สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษ ประเภท 1 หรือประเภท 2 มีทั้งหมด 15 ชนิด เช่น อาเซติคแอนไฮไดรด์ (ACETICANHYDRIDE) อาเซติลคลอไรด์ (ACETYLCHLORIDE) และเอทิลิดีน ไดอะเซเตต (ETHYLIDINE DIACETATE)

ประเภท 5 คือ ยาเสพติดให้โทษที่มีได้เข้ามาอยู่ในประเภท 1 ถึงประเภท 4 มีทั้งหมด 4 ชนิด ได้แก่ กัญชา พืชกระท่อม พืชฝิ่น (ซึ่งหมายความรวมถึง พันธุ์ฝิ่น เมล็ดฝิ่น กล้าฝิ่น ฟางฝิ่น) และพืชเห็ดขี้ควาย

สุพัตรา สุภาพ (2542 : 54) แบ่งประเภทของยาเสพติดออกเป็น 2 ประเภท

1. แบ่งตามฤทธิ์ของยาที่มีต่อระบบประสาท ได้แก่

ประเภทที่ 1 ยากดประสาท (depressant) ได้แก่ ฝิ่น มอร์ฟิน บาร์บิเตรต โคเคอิน ฯลฯ

ประเภทที่ 2 ยากกระตุ้นประสาท (stimulate) ได้แก่ กัญชา กระท่อม แอมเฟตามีน ฯลฯ

2. แบ่งตามแหล่งเกิดของยา ได้แก่

2.1 ยาเสพติดธรรมชาติ (natural drugs) เป็นยาเสพติดที่สกัดหรือกลั่นจากพืช หรือ พันธุ์ไม้บางชนิด เช่น ฝิ่น กัญชา ใบกระท่อม เป็นต้น

2.2 ยาเสพติดสังเคราะห์ (synthetic drugs) เป็นยาเสพติดที่ผลิตขึ้นด้วยกรรมวิธีทางเคมีในห้องทดลอง เช่น เพรติดีน เมทาโดน เป็นต้น

โสภา ซปีลมันน์ (2537 : 55) แบ่งประเภทของยาเสพติดตามลักษณะที่ใช้ในวงการแพทย์ ซึ่งมีด้วยกัน 6 ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 ได้แก่ ฝิ่น หรือสารที่มีส่วนประกอบของฝิ่น เช่น มอร์ฟิน ทิงเจอร์ เฮโรอิน โคเคอิน รวมถึงสารสังเคราะห์หลายอย่างที่มีคุณสมบัติคล้ายๆ กัน

ประเภทที่ 2 ได้แก่ ยานอนหลับชนิดต่างๆ ที่มีผลโดยตรงต่อสมอง ส่วนกลาง ยาพวกนี้มีจำหน่ายทั่วไป เช่น ฟีนอบาบีโตน เหล้าแห้ง รวมทั้งยานอนหลับอื่นที่ใช้ บารบิบูเรต

ประเภทที่ 3 ยากระตุ้นประสาท ได้แก่ แอมเฟตามีน และไบอะครีทอม

ประเภทที่ 4 ยาที่ทำให้ประสาทหลอน ได้แก่ กัญชา LSD ยาเหล่านี้ ทำให้ประสาทการรับของคนเราผิดไปจากเดิม

ประเภทที่ 5 สารระเหยต่างๆ เช่น เบนซิน ทินเนอร์ และกาวติด เครื่องใช้ต่างๆ และ

ประเภทที่ 6 แอลกอฮอล์

ลักษณะการทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ปัจจุบันปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่ทั่วโลกกำลังประสบอยู่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งยาเสพติดได้ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ รวมไปถึงการทำความผิด ในรูปแบบอื่นๆ เช่น ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและทรัพย์สิน ความผิดเกี่ยวกับเพศ เป็นต้น ฉะนั้น ปัญหายาเสพติดจึงมีความสัมพันธ์กับการประกอบอาชญากรรม ผู้ที่ติดยาเสพติดก็มักถูก มองว่าเป็นผู้ก่ออาชญากรรมด้วย

สุพัตรา สุภาพ (2542 : 53 - 63) กล่าวว่า ผู้ที่ติดยาเสพติด คือ พวกที่เริ่มกิน ยาเสพติดแล้วติด เกิดความพึงพอใจจึงเสพติดต่อกันและทำให้เกิดอาการดื้อยาขึ้น จึงจำเป็นต้องใช้ยารุนแรงขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งร่างกายและจิตใจต้องตกเป็นทาสของมัน ทัศนคติของ สังคมสมัยก่อนใครที่ติดยาเสพติดจะมองว่าเป็นคนที่น่าสมเพช แต่ปัจจุบันถือว่าเป็น พฤติกรรมที่อันตรายต่อสวัสดิภาพของสังคม โดยเฉพาะผู้ที่ติดเฮโรอีน มักจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับ คดีอาญาเสมอ

นวนจันทร์ ทศนชัยกุล (2540 : 182) ได้สรุปสาเหตุของการเสพยาเสพติดไว้ดังนี้

1. เกิดจากความอยากรู้ อยากทดลอง เด็กและเยาวชนได้ยิน ได้ฟัง บางคนเคยเห็น จึงเกิดความรู้ สنجใจอยากรู้อย่างยาเสพติดเป็นอย่างไร
2. เพื่อนที่ใกล้ชิดสนิทกันชักชวน การถูกรังแกจากคนข้างเคียงบ่อยครั้ง จึงทำให้ยับยั้งใจไม่ได้
3. สภาพครอบครัวมีปัญหา บรรยากาศภายในครอบครัวไม่ดี ขาดความรัก ความอบอุ่น บิดามารดาห่างเหินไม่ใช้เวลาใกล้ชิดเอาใจใส่เด็กและเยาวชนเท่าที่ควร ประกอบกับปัจจัยอื่นๆ ทำให้เด็กและเยาวชนไปเข้ากลุ่มกับเพื่อน จึงมีแนวโน้มกระทำความผิดได้ง่าย
4. สิ่งแวดล้อมทางโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนไม่สามารถอบรมปลูกฝังจริยธรรม ศีลธรรม ควบคุมให้มีระเบียบวินัยได้ ทำให้โรงเรียนไม่สามารถอบรมสั่งสอนทั้งวิชาการ และความประพฤติแก่นักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
5. สิ่งแวดล้อม ที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตที่พักอาศัยบริเวณมีคนเสพยาเสพติด มีการซื้อขาย การได้ยิน การได้พบเห็น และที่ร้ายที่สุดในบ้านที่เสพยาเสพติด เด็กและเยาวชนบางคนอาจถูกใช้ให้ไปซื้อยาเสพติดด้วย
6. สื่อสารมวลชนต่างๆ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ การประชาสัมพันธ์ การแพร่ภาพ การออกข่าว ออกรายการทั้งหลาย เป็นการชักจูงโน้มน้าวโดยอัตโนมัติ ทั้งๆ ที่ผู้จัดรายการ ผู้สร้างภาพยนตร์ ตลอดจนนักข่าวต้องการรรณรงคที่จะควบคุม หยุดยั้งให้คนทั้งหลายได้เห็นพิษร้ายอันตรายของยาเสพติด ดังนั้นการเผยแพร่ข่าวต่างๆ ควรมีการควบคุม ระมัดระวังให้รอบคอบ พิจารณาเนื้อหาสาระละเอียดในข่าวที่องค์กรต่างๆ รับผิดชอบ

นอกจากนี้ สุพัฒน์ วีระเวชเจริญชัย (อ้างใน วิยะดา จันทอง, 2542 : 19 – 21) กล่าวว่า ปัญหายาเสพติดยังเป็นปัญหาทางด้านสาธารณสุขด้วย เนื่องจากมีความสัมพันธ์เกี่ยวพันกับสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจเป็นอย่างมาก แต่ด้วยการศึกษาวิจัย พบว่าสาเหตุของการติดยาเสพติดที่ผสมผสานกันหลายประการ และยังไม่สามารถสรุปได้ชัดเจนว่า

อะไรเป็นสาเหตุที่แท้จริงของการติดเชื้อ แต่หากมองในแง่ของระบาดวิทยาแล้ว พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดโรค มี 3 ประการ คือ

1. ยาและฤทธิ์ของยา (Agent)

ชื่อของยาเสพติด ย่อมแสดงความหมายได้ชัดเจนว่า ถ้าเสพหรือใช้แล้วจะเกิดการติด ดังเช่น เฮโรอีน ทำให้ผู้เสพหรือใช้เกิดการติด เพราะเมื่อร่างกายมนุษย์ได้รับยาเสพติดเข้าไป อำนาจของยาเสพติดจะทำให้การทำงานในระบบต่างๆ ของร่างกายเปลี่ยนแปลงไปอีกรูปแบบหนึ่ง โดยเฉพาะหากใช้โดยสม่ำเสมอเข้าขั้นติดแล้วร่างกายเกิดสภาพความเคยชินต่อการทำงานของร่างกายในรูปนั้น ซึ่งถ้าขาดเฮโรอีน การทำงานของร่างกายก็จะพยายามฟื้นตัวเข้าสู่สภาพปกติ และการทำงานของร่างกายที่เกิดขึ้นโดยกระทันหันทันทีที่ทำให้ผู้เสพติดแล้วเกิดอาการผิดปกติขึ้นกับร่างกายที่เราเรียกว่า งดเสฟ ซึ่งมีความรุนแรงจนผู้นั้นไม่อาจทนได้ จึงต้องเสฟอยู่เรื่อยๆ

2. ตัวผู้เสฟ (Host)

มนุษย์เราทุกคนย่อมมีความบกพร่อง ในทางร่างกายและจิตใจไม่มากนักน้อย ซึ่งโดยเฉพาะในสังคมที่มีความสับสนวุ่นวาย และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ความผิดปกติทางร่างกายและจิตใจ จะมีมากขึ้นได้ง่าย ซึ่งการที่ผู้เสฟยาเสพติดหันไปหายาเสพติดนั้น อาจเกี่ยวข้องกับ

2.1 สภาพของร่างกาย ซึ่งสาเหตุประการหนึ่งอาจเนื่องมาจากการเจ็บป่วยทางร่างกายและการใช้ยาบำบัดรักษา เช่น

ชาวเขาใช้ฝิ่นเป็นยารักษาโรคทุกชนิด เพราะสามารถลดความเจ็บป่วยและความทรมานของโรคได้หรือ

ผู้ที่มีความเจ็บป่วยในร่างกายที่ทำให้เกิดความเจ็บป่วยมากๆ เช่น กระดูกหัก และผู้ป่วยอยู่ห่างไกลแพทย์หรือไม่สามารถมาหาแพทย์ได้ ก็พยายามช่วยตนเองโดยการใช้อาบบรรเทาความเจ็บป่วยและติดยาไปในที่สุด

นอกจากนี้ การที่ประชาชนซื้อยาใช้เอง ซึ่งการใช้อาบบางชนิดบ่อยๆ ก็เป็นสาเหตุนำไปสู่การติดยาเสพติดได้ เช่นกัน

2.2 สภาพของจิตใจ นักจิตวิทยาเชื่อว่าความบกพร่องในจิตใจของมนุษย์เกิดจากการเลี้ยงดูของบิดา มารดาในวัยเยาว์ และความผิดปกติในร่างกายและจิตใจเป็นความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องกัน คือ ความพิการในร่างกายมีผลทำให้เกิดความผิดปกติในทางจิตใจ และในทางกลับกัน ปัญหาทางจิตที่มีอยู่ก็เป็นต้นเหตุของปัญหาทางกายได้

จึงอาจกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ของความผิดปกติในทางจิตใจเป็นผลที่ต่อเนื่องไปถึงบุคลิกภาพที่ผิดปกติของมนุษย์ได้ และมีผลในทางที่จะเป็นแนวโน้มในการใช้ยาเสพติด เพื่อบรรเทาความวิตกกังวลของเขาให้หมดไป เพราะบุคคลที่มีความผิดปกติในทางบุคลิกภาพ เป็นผู้ที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ต้องพึ่งผู้อื่นอยู่เสมอ

3. สภาพแวดล้อม (Environment)

สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลที่ผลักดันให้ไปติดยาเสพติดได้อย่างยิ่ง เป็นต้นว่าสถานที่อยู่อาศัยเต็มไปด้วยแหล่งค้ายาเสพติด สิ่งแวดล้อมภายในบ้าน ขาดความอบอุ่น ความรัก รวมไปถึงฐานะทางเศรษฐกิจและปัญหาชีวิต สิ่งแวดล้อมที่เลวร้ายไม่เพียงแต่ช่วยให้เขาใช้ยาเสพติดแต่เพียงอย่างเดียวยังเป็นอุปสรรคขัดขวางมิให้เขาเลิกใช้ยาเสพติด แม้ว่า จะได้รับการรักษาหายแล้ว เพราะสิ่งแวดล้อมเก่าจะกดดันให้เขาต้องกลับไปเสพยาเสพติดอีก

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่ทั่วโลกกำลังประสบอยู่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่พัฒนาและกำลังพัฒนา โดยยาเสพติดได้ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมายไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ ซึ่งยาเสพติดโดยตัวของมันเองแล้วถือว่าเป็นอาชญากรรมประเภทหนึ่ง ผู้ใช้ ผู้ผลิต และผู้ค้ายาเสพติดผิดกฎหมายย่อมเป็นผู้ประกอบอาชญากรรม นอกจากยาเสพติดจะก่อให้เกิดอันตรายต่อตัวผู้เสพแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อไปถึงครอบครัว สังคม และประเทศชาติอีกด้วย ที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ การก่ออาชญากรรม ชิงทรัพย์ ทำร้ายผู้อื่น เป็นต้น และยังเป็นผู้บ่อนทำลายเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติด้วย เนื่องจากทำให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามและบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด

นอกจากนี้ กองฝึกอบรม สำนักงานป.ป.ส. (2537 : 2) อธิบายว่า ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หมายถึง การผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติด และให้หมายความรวมถึง การสมคบ สนับสนุน ช่วยเหลือ หรือพยายามกระทำความผิดดังกล่าวด้วย และ

“ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิด” หมายถึง เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและ ให้หมายรวมถึง เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยการใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าว ซื้อมือหรือกระทำไม่ว่าด้วยประการใดๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงสภาพกี่ครั้ง และไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของคนอื่น โอนไปเป็นของบุคคลอื่นหรือปรากฏตามหลักฐานทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม

วีระพงษ์ บุญโญภาส (อ้างใน สมชัย สงวนนภาพร, 2539 : 40) กล่าวว่า เมื่อพูดถึง “อาชญากรรม” คนส่วนใหญ่มักจะหมายถึงพฤติกรรมที่เป็นการฝ่าฝืนกฎหมายอาญา มีการลงโทษ เป็นเรื่องที่น่าหวาดกลัว ชมชวัญประชาชน และบ่อยครั้งจะติดตามด้วยความโกรธแค้นของผู้เสียหาย และพฤติกรรมบางอย่างแม้จะไม่น่ากลัวหรือชมชวัญของประชาชน ไม่สร้างความโกรธแค้นชิงชังแก่สังคมส่วนรวม เป็นพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดขึ้นโดยบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคม มีความรู้หรือการศึกษาดี เป็นที่นับหน้าถือตาในสังคม กลับสร้างความเสียหายให้แก่สังคมและประเทศชาติอย่างมากมาย เช่น การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นต้น

ชวลิต ยอดมณี และคณะ (อ้างใน สมชัย สงวนนภาพร, 2539 : 46) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการติดยาเสพติดกับการก่ออาชญากรรม พบว่า ผู้ต้องหาที่ก่อคดีต่างๆ (ไม่รวมคดีเกี่ยวกับยาเสพติด) เป็นผู้ที่เคยติดยาเสพติดถึงร้อยละ 19 โดยเฉพาะคดีปล้น ชิงทรัพย์ ลักขโมย จะมีสาเหตุมาจากผู้ที่ติดยาเสพติดถึงร้อยละ 90

โสภา ชปิลมันน์ (2537 : 54) มีความเห็นว่า คดีอาชญากรรมที่ผู้เสพยาเสพติดมักจะกระทำมีดังนี้ คือ

ความผิดเกี่ยวกับชีวิต บางครั้งจะเกี่ยวกับทรัพย์ เนื่องจากผู้เสพยาเสพติดที่เสพยาบางชนิดเข้าไปในร่างกาย จะมีแนวโน้มที่จะใช้กำลังมากกว่าปกติ ขาดความรู้สึกผิดชอบและไม่กลัวกฎหมาย

ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน สืบเนื่องมาจากความต้องการยาเสพติดมาบำบัด
ความต้องการของตนในขณะที่มีอาการขาดยา

ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความจริงยาเสพติดจะไปทำลายระบบประสาท
ทุกส่วนของร่างกาย ความรู้สึกทางเพศจะเสื่อมลง แต่สาเหตุที่กระทำผิดกันมากในประการนี้
คือ การใช้ยาเสพติดเป็นเครื่องปิดบังความอาย และแสดงโชว์ความมกแก่นักท่องเที่ยวกลางคืน
และบางแห่งมีการใช้ยาเสพติดบังคับยัดเหนี่ยวหญิงโสเภณีให้ตกอยู่ในอำนาจของตน

ความผิดเกี่ยวกับอุบัติเหตุบนท้องถนน ทั้งนี้เนื่องจากฤทธิ์ยาบ้าทำให้ขาด
ความระมัดระวัง ระบบประสาทบังคับไม่ได้ จึงก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย

สำหรับการมองปัญหายาเสพติดนักจิตวิทยา เฮเลน โนวาลิส (อ้างใน วิยะดา
จันทอง, 2542 : 22 - 23) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมองปัญหายาเสพติดไว้ 4 แบบ ซึ่งมี
องค์ประกอบ 3 อย่างที่สัมพันธ์กัน คือ คน ยา และสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. รูปแบบศีลธรรม-กฎหมาย (The Legal - Moral Model) แนวความคิด
นี้มองปัญหายาเสพติดโดยให้ความสำคัญกับยา ซึ่งถูกจำแนกออกเป็นกึ่งชนิดที่ปลอดภัยและ
เป็นอันตราย คำว่า ปลอดภัยในที่นี้หมายถึง กฎหมายหรือสังคมไม่ห้ามใช้ ดังนั้นวิธีการที่
จะกันยาออกไปจากคน จึงใช้วิธีการออกกฎหมายควบคุมเกี่ยวกับการปลูกพืชเสพติด
การควบคุม การจำหน่ายยา การลงโทษผู้ค้ายา การออกคำเตือนเกี่ยวกับอันตรายของยา
การเพิ่มราคา ยา ซึ่งมีผลต่อร่างกาย จิตใจ และสังคมอย่างแรง แนวความคิดนี้เชื่อว่าถ้ามี
การย้าให้มากที่สุดถึงอันตรายอันเกิดจากผลของยาแล้ว ก็จะช่วยยับยั้งการใ้ยาได้ นอก
จากนี้ยังใช้วิธีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอันตรายของยาบางชนิดที่ทำให้เกิดปัญหา การชี้
แจงให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับยาในแง่กฎหมาย ตลอดจนบทลงโทษจะช่วยให้คนกลัวไม่
กล้าทำ การที่แนวความคิดนี้แบ่งยาออกเป็นชนิดที่ถูกกฎหมาย และผิดกฎหมาย สำหรับ
คนก็เลยแบ่งเป็นผู้ใ้ยา และผู้ไม่ใ้ยาด้วยเช่นกัน ทั้งนี้โดยไม่คำนึงถึงชนิดของยาที่ใ้

2. รูปแบบสุขภาพอนามัย (The Public Health Model) แนวความคิดนี้
มองปัญหายาเสพติดว่าเป็นเรื่องของสุขภาพอนามัยหรือเป็นโรคภัยไข้เจ็บ และมองว่ายาที่
ก่อผลให้คนเกิดการติดยาได้เป็นปัญหาที่น่าหนักใจมากกว่าอันตรายของยา ซึ่งรูปแบบ
ศีลธรรมตามกฎหมายเป็นห่วงอยู่มาก แต่ทั้งสองรูปแบบก็เน้นเป็นอย่างมากว่ายาเป็น

ตัวการสำคัญ ความแตกต่างประการสำคัญของการมองปัญหายาเสพติดตามสองแนวความคิดนี้คือ ในแนวความคิดสุขภาพอนามัยไม่แยกยาออกเป็นยาถูกกฎหมาย หรือยาผิดกฎหมาย ดังนั้นจึงมักรวมเอาแอลกอฮอล์ (เหล้า) นิโคติน และคาเฟอีน เข้าไว้ในพวกสารเสพติดด้วย แต่ว่าแยกแยะสิ่งเสพติดเหล่านี้ออกจากสิ่งอื่น ๆ ในแง่ที่ว่า เป็นสิ่งที่สังคมยอมรับหรือไม่ยอมรับ หาได้ง่ายและคนใช้กันทั่วไปหรือไม่

ดังนั้น การเพิ่มราคาซื้อขายยาเสพติดให้สูงขึ้นหรือการทำให้สังคมลดการยอมรับสิ่งเสพติดให้น้อยลงก็จะเป็นทางหนึ่งที่จะลดปัญหาการใช้ยาเสพติด รวมทั้งการควบคุมยาไม่ให้นำได้ง่ายทั่วไปด้วย

จากแนวความคิดนี้ ผู้ใช้ยาเสพติดจะถูกมองว่าเป็นคนอ่อนแอหรือไม่อ่อนแอ เป็นคนที่แพร์เชื่อหรือไม่แพร์เชื่อ แต่เนื่องจากการที่จะชี้ว่าผู้ใดเป็นคนอ่อนแอหรือไม่อ่อนแอเป็นเรื่องที่ทำได้ยากก็เลยเกิดความคิดที่จะสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนเสียก่อน โดยใช้มาตรการต่าง ๆ เช่น โครงการการศึกษาเพื่อป้องกันปัญหาเสพติด ซึ่งมักจะใช้วิธีการให้ข่าวสารเรื่อง ภัยที่เกิดขึ้นจากการใช้ยาบางประเภท อันตรายที่จะเกิดกับตัวผู้ใช้ และสังคมเมื่อไปติดยาเหล่านี้

3. รูปแบบจิตวิทยา-สังคม (The Psycho-Social Model) แนวความคิดนี้ถือว่าคนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดใน 3 องค์ประกอบ และถือว่าการใช้ยาและผู้ใช้ยาเป็นเรื่องซับซ้อน และควรให้ความสนใจกับเหตุผลและความจำเป็นที่บุคคลต้องใช้ยา ถือว่าการใช้ยาเป็นพฤติกรรมหนึ่งของคนเหมือนพฤติกรรมอื่น ๆ จะไม่ตำหนิหรือต่อต้านในเมื่อบุคคลมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ยานั้น แนวความคิดนี้จะคำนึงถึงความแตกต่างของจำนวนยาที่ใช้ จำนวนครั้งที่ใช้แบบของการใช้ยา ประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้จากการใช้ ตลอดจนผลของยาซึ่งแตกต่างกันไปตามแบบที่ใช้ และแตกต่างกันในระหว่างบุคคลที่ใช้ยาด้วย แนวความคิดนี้จะเกี่ยวข้องกับสังคมตรงที่ว่า อิทธิพลของเจตคติ และพฤติกรรมของบุคคลอื่นที่แสดงออกมาต่อปัญหาการใช้ยาเสพติด ทั้งนี้โดยการที่บุคคลในสังคมให้คำจำกัดความของยา และมีปฏิกิริยาต่อการใช้ยาและผู้ใช้ยา การที่แนวความคิดนี้เน้นที่ตัวคน และบทบาทขององค์ประกอบทางสังคม ดังนั้นจึงเสนอว่าให้ปฏิบัติต่อการติดยาเหมือน ๆ กับปฏิบัติต่อพฤติกรรมในด้านทำลาย หรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่น ๆ และการให้ข้อมูลข่าวสารนั้น ถือว่าเป็นอันดับรองลงมาจากพิจารณาถึงความต้องการทางด้านส่วนตัว

4. รูปแบบสังคม-วัฒนธรรม (The Social-Cultural Model) แนวความคิดของรูปแบบนี้คือเห็นว่าสิ่งแวดล้อมทางสังคมมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมาก แทนที่จะแนะนำให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือสภาวะทางสังคมวิธีนี้กลับเห็นว่า บางสิ่งบางอย่างของสังคมควรจะได้รับปรับปรุงให้เหมาะกับบุคคล และความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์ โดยเฉพาะทางด้านการศึกษานั้น ควรลดความเคร่งครัด และความเป็นกันเองลง แต่มุ่งคำนึงถึงนักเรียนในฐานะเป็นมนุษย์ให้มากขึ้น บริการทางด้านอนามัยและบริการทางสังคมอื่น ๆ ควรจะได้คำนึงถึงผู้ใช้บริการมากกว่านี้ในด้านการทำงานควรให้คนทำงานด้วยการได้รับคำตอบแทนที่น่าพอใจแทนที่จะคิดถึงเรื่องการค้ำกำไรอย่างเดียว สำหรับด้านกฎหมายที่จะออกเพื่อควบคุมพฤติกรรมนั้น ถ้าใช้กฎหมายแล้วเกิดผลเสียยิ่งไปกว่าปกติก็ควรจะยกเลิกเสีย

แนวความคิดต่าง ๆ ทั้ง 4 รูปแบบดังกล่าวนี้ รูปแบบจิตวิทยา-สังคม เป็นรูปแบบที่นิยมใช้กันแพร่หลายมาก เพราะรูปแบบนี้มุ่งเน้นการพัฒนาที่ “ตัวคน” และ “พฤติกรรมของคน” เป็นสำคัญ การป้องกันยาเสพติดในประเทศไทยจึงได้ยึดรูปแบบนี้เป็นหลักในการดำเนินงาน ส่วนรูปแบบอื่นนั้นได้นำมาใช้ในมาตรการปราบปราม มาตรการบำบัดรักษา ซึ่งเป็นส่วนเกี่ยวเนื่องในการป้องกันยาเสพติดทั้งสิ้น

ดังนั้น ผู้วิจัย จึงเห็นว่า ปัญหายาเสพติดกับปัญหาการเกิดอาชญากรรม น่าจะมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก โดยที่ยาเสพติดเป็นส่วนหนึ่งของอาชญากรรม แต่ผู้ที่ติดยาเสพติดหรือผู้เสพจะต้องเปรียบเสมือนผู้ป่วยที่ต้องได้รับการบำบัดรักษามากกว่า ส่วนผู้ที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับการผลิต จำหน่าย ครอบครองเพื่อจำหน่าย นำเข้าหรือส่งออกยาเสพติด จะเป็นผู้ประกอบอาชญากรรมที่ต้องได้รับโทษ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เพราะถือว่าเป็นผู้ที่บ่อนทำลายชาติ ทรมานต่อประเทศชาติ และหากจะพิจารณาลักษณะของอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติดแล้วต้องถือว่าเป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากอาชญากรรมพื้นฐานทั่วไป

สมชัย สงวนนภาพร (2539 : 52 – 54) อธิบายว่า อาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะ ดังนี้

1. เป็นอาชญากรรมที่ปราศจากผู้เสียหาย (Victimless Crime) คือเป็นอาชญากรรมที่ผู้กระทำความผิดจะเป็นเหยื่อของการกระทำนั้นเอง หรืออาจเรียกว่า อาชญา

กรรมที่ไม่มีเหยื่อ สรุปว่าอาชญากรรมประเภทนี้ ผู้กระทำเป็นทั้งอาชญากรและเป็นเหยื่อพร้อมๆกัน และเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรม จะเห็นว่าอาชญากรรมประเภทนี้ ผู้เสียหายจะไม่มี การไปแจ้งความร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ทำให้โอกาสที่เจ้าหน้าที่จะได้รับรายงานจึงแทบไม่มีเลย ดังนั้นการสืบสวนสอบสวนของเจ้าหน้าที่จึงเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก ซึ่งจะต่างกับคดีอื่นๆ ที่ผู้เสียหายจะเข้าร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ เพื่อให้ดำเนินการกับผู้กระทำ ความผิดต่อไป

2. มักดำเนินงานในรูปแบบองค์กร คือมีขอบข่ายงานที่เป็นระบบในลักษณะที่เรียกว่า อาชญากรรมองค์กร (Organize Crime) มีผู้กระทำผิดร่วมกันหลายคน และยึดถือเป็นอาชีพ การดำเนินงานในลักษณะที่ปกปิดเป็นความลับ และสลับซับซ้อนสำหรับบุคคลชั้นนำหรือระดับสูงของอาชญากรรมองค์กร อาจจะเป็นบุคคลที่รู้จักกันดีในวงสังคม มีความเป็นอยู่แบบชนชั้นสูงๆ ทั่วไป มีอาชีพที่ถูกกฎหมายบังหน้า แต่เบื้องหลังจะมีอาชีพในทางการค้ายาเสพติดในรูปแบบนายทุน

สำหรับโครงสร้างขององค์กรอาชญากรรม จะมีลักษณะที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับกิจกรรมหรือขนาดของธุรกิจยาเสพติดที่กำลังดำเนินอยู่ ซึ่งแบ่งได้ เป็น 4 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 คือ หัวหน้า เป็นผู้บริหารรับผิดชอบในกิจการทั้งหมด ซึ่งทั่วไปอาจเรียกว่า (BOSS) มีเพียงคนเดียว บุคคลผู้นี้จะไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจการ โดยจะมีอาชีพสุจริตอื่นบังหน้า

ระดับที่ 2 ผู้ช่วย หรือ (UNDERBOSS) มีหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลข่าวสาร การดำเนินงาน และรายงานให้หัวหน้าทราบ ตลอดจนมีหน้าที่ในการรับคำสั่งนโยบายไปดำเนินการ

ระดับที่ 3 หัวหน้าชุดปฏิบัติการ ซึ่งทำหน้าที่เป็นฉนวน (BUFFER) ระหว่างระดับสูงกับระดับต่ำ เป็นการป้องกันและปิดกั้นมิให้เจ้าหน้าที่สืบสวนไปถึงระดับสูง ระดับนี้หากเทียบกับธุรกิจทั่วไปได้แก่ผู้จัดการฝ่ายขาย

ระดับที่ 4 ระดับต่ำสุด หรือผู้ปฏิบัติการ (BOTTOM) ซึ่งจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติการตามคำสั่งของระดับสูง

3. อาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติด ให้ผลตอบแทนสูงแก่ผู้กระทำความผิด เนื่องจากการลักลอบค้ายาเสพติดมีผลกำไรหลายเท่าตัว จึงสามารถที่จะใช้อำนาจของเงิน ในการสร้างบริวารเป็นหู เป็นตา หรือใช้เงินซื้ออิทธิพลให้หลุดพ้นจากการจับกุม จึงเป็นที่ ล่อใจบุคคลทั่วไปที่จะก่อ อาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติด

4. อาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติด จะมีอิทธิพลของนักการเมืองหรือ เจ้าหน้าที่บ้านเมืองให้ความคุ้มครองในการดำเนินการ การจับกุมตัวผู้กระทำความผิด ส่วนใหญ่จึงกระทำได้เฉพาะลูกมือที่เป็นผู้ลงมือกระทำผิด

สมชัย สงวนนภาพร (2539 : 44) ยังกล่าวไว้อีกว่า อาชญากรรมองค์กร หรืออาชญากรรมที่ร่วมกันกระทำผิด หมายความว่า อาชญากรรมซึ่งอาชญากรได้รวมตัว เข้าด้วยกันตามสายการบังคับบัญชาในรูปขององค์กรโดยจัดการวางแผนและการดำเนินงาน เพื่อประกอบธุรกิจผิดกฎหมายประเภทต่าง ๆ อย่างมีระบบ เป็นขบวนการ บางครั้งถ้าจำเป็นก็ จะใช้วิธีการรุนแรงซึ่งส่วนใหญ่ จะมีอิทธิพลทางการเงิน เศรษฐกิจและการเมืองหนุนหลังหรือ ให้ความร่วมมือ ทำให้สามารถประกอบทุจริตต่าง ๆ ได้สะดวก เช่น การค้ายาเสพติด การค้า ผู้หญิง การค้าอาวุธสงคราม สินค้าหนีภาษี เจ้ามือสลากกินรวบ เป็นต้น ผู้บริหารระดับสูง ของอาชญากรรมประเภทนี้ มักถูกเรียกว่า มาเฟีย (Mafia) หรือ เจ้าพ่อ

อย่างไรก็ตาม นวลจันทร์ ทศนชัยกุล (2541 : 234 - 236) ยังอธิบายว่า “องค์กรอาชญากรรม หมายถึง การที่คณะบุคคลรวมตัวกันกระทำความผิดเกี่ยวกับธุรกิจ การเงิน ในการรวมตัวกันจะมีการจัดการการบริหารอย่างเป็นทางการและมีประสิทธิภาพ การกระทำความผิดที่เป็นองค์กรนี้จึงยากแก่การจับกุมและปราบปราม” และ ได้อธิบาย ถึง ลักษณะอาชญากรรมองค์กร ไว้เพื่อให้เห็นชัดเจน ดังนี้

1. คณะบุคคลที่รวมเป็นองค์กรอย่างมั่นคง แน่นแฟ้น จัดตั้งเป็นองค์กร โดยหวังประโยชน์ร่วมกัน
2. มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ สามารถประสานงานได้พร้อมเพรียงกัน และเคร่งครัดต่อระเบียบวินัย
3. มีการจัดการ แบ่งงานกันรับผิดชอบโดยมีประสิทธิภาพหวังผลจริงจัง

4. บุคคลที่ดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าของอาชญากรองค์กรเป็นคนที่มีความสามารถทางเศรษฐกิจและการเมือง จะเป็นคนที่สังคมทั่วไปยอมรับว่าเป็นคนที่มีสถานภาพทางสังคมสูง
5. ทางองค์กรจะดึงข้าราชการ นักการเมืองเข้ามาร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรด้วย หรืออาจจัดหาเงินทุนที่จะให้ผลประโยชน์และการดูแลแก่ข้าราชการและนักการเมือง เพื่อแลกเปลี่ยนให้องค์กรทำงานได้สะดวก
6. อาชญากรรมองค์กรมักใช้ความรุนแรงในการดำเนินธุรกิจผิดกฎหมาย เช่น การข่มขู่ การทำร้ายร่างกาย และการฆ่าบุคคลผู้ขัดผลประโยชน์ รวมทั้งสมาชิกขององค์กรเองถ้าทำผิดกฎระเบียบก็จะถูกจัดการทันที
7. เป็นอาชญากรรมที่ยืดเป็นอาชีพและจะพยายามขยายธุรกิจกว้างขึ้นในเขตแดน และมีการทำธุรกิจข้ามชาติด้วย
8. วิธีการดำเนินการจะใช้บุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางเข้ามาร่วมทำงาน
9. องค์กรจะมีการจัดสรรเงินพิเศษในการดูแลพรรคพวก บริวาร รวมทั้งครอบครัวไม่ให้เดือดร้อน เนื่องจากสมาชิกบางคนถูกจับและดำเนินคดี ถูกบังคับใช้ทางกฎหมายต้องถูกจำคุก ภรรยาและลูกของเขาจะไม่ถูกทอดทิ้ง
10. การจัดสรรเงินเป็นค่าใช้จ่าย เป็นค่าจัดหาเครื่องมือ ค่าจ้างสมุนมือปืนรับจ้าง และค่าสินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรม ตำรวจ อัยการ และศาล นักการเมือง ทหารที่มีตำแหน่ง และนายความ เงินที่ใช้ในการวิ่งเต้นมีจำนวนมาก และ
11. มีการวางแผน กำหนดนโยบาย และมีการนำมาตรการต่าง ๆ มาใช้เพื่อป้องกันอุปสรรคความชะงักงันในการประกอบกิจการ

ดังนั้น การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในลักษณะการเสพยาโค ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า น่าจะเป็นการกระทำที่เป็นความผิดอยู่ในตัวของมันเอง โดยที่ผู้กระทำจะเป็นผู้ที่รับผลของการกระทำดังนั้นเอง หรือ พูดอีกนัยหนึ่ง คือ เป็นการกระทำที่

ไม่มีผู้เสียหายนั่นเอง และการกระทำนั้นก็ยังเปรียบเสมือนพฤติกรรมการเสพยาชนิดอื่นๆ ทั่วไปจะแตกต่างกันก็เพียงฤทธิ์ของยาเท่านั้น

สำหรับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดลักษณะอื่นๆ ที่มีองค์ประกอบหลายอย่างเข้ามาเกี่ยวพันกัน ตั้งแต่ คน สภาพแวดล้อม วัฒนธรรม รวมทั้งเทคนิควิธีการกระทำความผิด ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้ซื้อ และผู้จำหน่าย รวมไปถึงกลุ่มผู้ค้ารายใหญ่ กลุ่มผู้ค้ารายย่อย และกลุ่มผู้ค้าเล็กลงส่ง ลักษณะดังกล่าวข้างต้นนี้เป็นการกระทำที่มีความสลับซับซ้อน ยากต่อการค้นหาผู้กระทำความผิดจริงมาลงโทษเปรียบเสมือนอาชญากรรมในลักษณะขององค์กร

กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

สามารถ สิทธิสาร (2538 : 26-29) กล่าวว่า ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไว้เป็นหมวดๆ โดยหมวดที่บัญญัติความผิดของการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไว้คือ หมวดที่ 12 ว่าด้วยบทกำหนดโทษ ซึ่งเป็นมาตราเฉพาะที่กำหนดโทษของการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไว้ มีรายละเอียด ดังนี้

มาตรา 65 ระบุว่า “ผู้ใดผลิต นำเข้า หรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำเพื่อจำหน่าย ต้องระวางโทษประหารชีวิต

มาตรา 66 “ผู้ใดจำหน่าย หรือมีไว้ครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ไม่เกินหนึ่งร้อยกรัม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงห้าแสนบาท

ถ้ายาเสพติดให้โทษนั้น มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์เกินหนึ่งร้อยกรัม ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต

มาตรา 67 “ผู้ใดมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ไม่ถึงยี่สิบกรัมโดยไม่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 15 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท

กฎหมายได้บัญญัติถึงผู้จำหน่ายเฮโรอีน หรือครอบครองเฮโรอีนเพื่อจำหน่าย เช่น อาจแบ่งแยกไว้เพื่อสะดวกในการจัดจำหน่าย โดยพิจารณาจากปริมาณที่ครอบครอง กล่าวคือ ถ้าไม่เกิน 100 กรัม จะต้องได้รับโทษตั้งแต่ 5 ปี ถึงจำคุกตลอดชีวิตหรือปรับตั้งแต่ห้าหมื่นถึงห้าแสนบาท และในกรณีที่ครอบครองเพื่อจำหน่ายมีจำนวนตั้งแต่ 100 กรัมขึ้นไป ก็ต้องได้รับโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต

การกระทำความผิดที่มีความรุนแรงลดลงดังบัญญัติในมาตรา 67 เป็นเพียงการครอบครองเฮโรอีนปริมาณไม่ถึง 20 กรัม โดยไม่ได้รับอนุญาต ต้องถูกลงโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสามปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท

มาตรา 91 “ผู้ใดเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 57 หรือยาเสพติดให้โทษในประเภท 2 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 58 ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี และปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงหนึ่งแสนบาท”

มาตรา 92 “ผู้ใดเสพยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 57 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท”

ถ้ายาเสพติดให้โทษซึ่งเป็นวัตถุแห่งการกระทำความผิดดังกล่าวมานั้นเป็นพืชกระท่อม ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

ตามที่กฎหมายบัญญัติ มาตรา 91 และ 92 นี้เป็นการกำหนดโทษแก่ผู้เสพยาเสพติดตามประเภทต่าง ๆ กัน เช่น ถ้าเป็นประเภทที่ 1 และประเภทที่ 2 ก็จะถูกลงโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี

อย่างไรก็ตาม ในมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัตินี้ กฎหมายอนุญาตให้มีไว้ในครอบครองในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการตามที่รัฐมนตรีจะอนุญาตเป็นหนังสือเฉพาะรายหรือเฉพาะกรณีที่เหมาะสม กรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ เช่น การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ทางการแพทย์ การเคมี ทางด้านเภสัชกร และกรณีอื่น ๆ

ซึ่งได้มีการขออนุญาตรัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขเฉพาะรายไปเช่นนี้ทำได้ มาตรา 15 จึงเป็นบทยกเว้นของมาตรา 67 แห่งพระราชบัญญัตินี้

และมาตรา 17 “ห้ามมิให้ผู้ใดจำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครอง ซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 2 เว้นแต่ได้รับอนุญาต

การมียาเสพติดให้โทษในประเภท 2 ไว้ในครอบครองค่านวมเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่หนึ่งร้อยกรัมขึ้นไป ให้ถือว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

การขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาตให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง”

ซึ่งยาเสพติดประเภทที่ 2 ได้แก่ ยาเสพติดให้โทษ เช่น มอร์ฟีน โคคาอีน โคเคอีน และฝิ่นยา สำหรับการขออนุญาตและการออกใบอนุญาตให้ทำไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขตามกฎหมายกระทรวงของกระทรวงสาธารณสุข

สำหรับข้อยกเว้นของมาตรา 17 ได้มีบัญญัติไว้ในมาตรา 18 กล่าวคือ กฎหมายอนุญาตให้มีไว้ในครอบครองได้ในกรณีดังต่อไปนี้ คือ

1. การมียาเสพติด เช่น มอร์ฟีน โคคาอีน โคเคอีนและฝิ่นยา ไว้เพื่อจำเป็นสำหรับใช้รักษาโรคเฉพาะตัว โดยมีหนังสือรับรองของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมหรือผู้ประกอบโรคศิลป์แผนปัจจุบันชั้นหนึ่งในสาขาทันตกรรม ซึ่งเป็นผู้ให้การรักษา

2. การมียาเสพติดประเภทดังกล่าวไว้เพื่อการปฐมพยาบาล หรือกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินในเรือ เครื่องบิน หรือยานพาหนะอื่นที่ใช้ขนส่งสารณะระหว่างประเทศ ซึ่งไม่ได้จดทะเบียนในราชอาณาจักร แต่ถ้ายานพาหนะดังกล่าวขึ้นจดทะเบียนในราชอาณาจักร ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตตาม มาตรา 17

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในหมวด 12 ว่าด้วยบทกำหนดโทษนี้ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติถึงการผลิต การจำหน่าย การนำเข้า หรือส่งออก รวมทั้งการครอบครองโดยกำหนดโทษไว้สูงต่ำตามประเภทของยาเสพติด เช่น ประเภทที่ 1 ได้แก่ เฮโรอีน อันมีความรุนแรงมาก โทษก็จะสูงถึงจำคุกตลอดชีวิต และประหารชีวิตแล้วแต่กรณี ส่วนประเภทที่ 3 เป็นยาเสพติดที่นำมาผสมเป็นยารักษา กฎหมายกำหนด

โทษผู้ผลิตหรือนำเข้ายาเสพติดประเภทนี้ไว้ จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ สรุปได้ว่า การกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มีดังนี้ คือ

ความผิดตามมาตรา 15 กำหนดห้ามมิให้ผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ซึ่งเป็นยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง เช่น เฮโรอีน ผู้ใดฝ่าฝืนต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 65, 66 และ 67 แล้วแต่กรณี การกระทำความผิด

ความผิดตามมาตรา 16, 17 กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้า หรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท 2 หรือจำหน่าย มีไว้ในครอบครอง หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ซึ่งผู้ใดฝ่าฝืนต้องรับโทษตามมาตรา 68, 69

ความผิดตามมาตรา 20 กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดผลิต จำหน่าย นำเข้า หรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท 3 ผู้กระทำความผิดตามมาตรานี้ต้องระวางโทษตามมาตรา 70, 71, 72

ความผิดตามมาตรา 26 กำหนดห้ามมิให้ผู้ใดผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท 4 ประเภท 5 (กัญชาพืชกระท่อม) รวมทั้งการมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 73, 74, 75, 76

สรุปแล้วในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทั้ง 4 ประเภท คือ เสพครอบครอง ครอบครองเพื่อจำหน่าย และความผิดฐานจำหน่าย เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งพบว่าในปัจจุบันนี้ การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น มีการพัฒนารูปแบบของการค้า และการขยายเครือข่ายการค้าเงินงานอย่างกว้างขวางและซับซ้อนมากยิ่งขึ้นทำให้ผู้ที่เป็นตัวการหรือนายทุนที่อยู่เบื้องหลังนั้นเจ้าหน้าที่ไม่สามารถนำตัวมาดำเนินคดีได้ รัฐบาลจึงได้ประกาศใช้ กฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 และได้กำหนดความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไว้เพิ่มเติม คือ

ความผิดฐานนำเข้า ผลิต ส่งออก จำหน่าย สมคบ สนับสนุนช่วยเหลือ หรือพยายามกระทำความผิด โดยยาเสพติดในคดีความนั้นๆ ต้องเป็นยาเสพติดชนิดร้ายแรงเฉพาะที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงฉบับที่ 1 ซึ่งออกตามพระราชบัญญัตินี้ จำนวน 21 ชนิด เช่น เฮโรอีน ฝิ่น กัญชา แอมเฟตามีน ฯลฯ

ดังนั้น ผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างของความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ไว้เป็นข้อๆ ดังนี้ ซึ่ง (เนาวรัตน์ น้อยผล, 2537 : 12) ได้แบ่งลักษณะของความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไว้คือ

1. ความผิดเกี่ยวกับการสมคบ หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปทำการตกลงเพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในข้อหาผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ครอบครองเพื่อจำหน่าย โดยกำหนดโทษจำคุกไว้ไม่เกิน 5 ปี และปรับไม่เกิน 50,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และหากได้มีการกระทำความผิดตามที่ได้ตกลงกันไว้ ก็จะต้องได้รับโทษหนักขึ้นเท่ากับผู้ที่ไปกระทำความผิดโดยตรง (ตามมาตรา 8)

2. ความผิดเกี่ยวกับสนับสนุน ช่วยเหลือ เพื่อป้องกัน และปราบปราม ผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดโดยกำหนดให้ผู้สนับสนุนช่วยเหลือการกระทำความผิดรับโทษหนักเสมือนตัวการในการกระทำความผิดนั้นๆ นอกจากนี้ยังกำหนดแนวทางด้วยว่าการกระทำอย่างไรจึงถือว่าเป็นการสนับสนุน ช่วยเหลือในการกระทำความผิดดังกล่าว กล่าวคือ

สนับสนุนหรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิดก่อน หรือขณะกระทำความผิด
จัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ยานพาหนะ สถานที่หรือวัตถุใดๆ เพื่อ
ประโยชน์หรือให้ความสะดวกแก่การกระทำความผิด หรือเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิด
ถูกลงโทษ

จัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ที่ประชุม ที่พำนักหรือที่ซ่อนเร้นเพื่อช่วยเหลือ
หรือให้ความสะดวกแก่ผู้กระทำความผิด หรือเพื่อมิช่วยให้ผู้กระทำความผิดพ้นจากการถูก
จับกุม

รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด จากผู้กระทำความผิดเพื่อประโยชน์ หรือให้ความสะดวกแก่การกระทำความผิด หรือเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดถูก ลงโทษ

ปกปิด ซ่อนเร้นหรือเอาไปเสียซึ่งยาเสพติดหรือวัตถุใดๆ ที่ใช้ในการกระทำความผิดเพื่อช่วยเหลือผู้กระทำความผิด

ชี้แนะ หรือติดต่อบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิด

สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปการกระทำความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด โดยให้ครอบคลุมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด คือ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

1. ความผิดฐานเสพยาเสพติด หมายถึง การรับยาเสพติดให้โทษเข้าสู่ร่างกาย ไม่ว่าจะด้วยวิธีใด ๆ เท่าที่ปรากฏในปัจจุบันที่ได้มีการกระทำความผิดฐานเสพยาหลายประการ เช่น โดยการสูบ ฉีดเข้าสู่ร่างกาย ผสมเครื่องดื่มและใช้กิน หรือโดยการสูดควันของยาเสพติด

2. ความผิดฐานมีไว้ในครอบครอง หมายถึง ความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้ครอบครองยึดถือไว้เพื่อตนเองหรือผู้อื่น ส่วนกรณีเพียงใดจะถือว่าเป็นการมีไว้ในครอบครองก็ต้องพิจารณาข้อเท็จจริง เป็นกรณี ๆ ไป

3. ความผิดฐานครอบครองเพื่อจำหน่าย หมายถึง โดยบทบัญญัติของกฎหมายได้กำหนด ความผิดฐานมีไว้เพื่อจำหน่ายโดยการถือเอาจำนวนสารบริสุทธิ์ของยาเสพติดเป็นเกณฑ์ของความผิดว่าจะมีความผิดฐานมีไว้เพื่อจำหน่ายหรือไม่ กรณีของยาเสพติดให้โทษประเภท(1) ตาม พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ถ้าหากมีไว้ในครอบครอง คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ 100 g ขึ้นไป ถือว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายหรือในกรณี ประเภท(2) กำหนดไว้ถ้ามีครอบครองเพื่อจำหน่าย โดยถือถือว่าเป็นข้อสันนิษฐานโดยเด็ดขาดจะนำสืบหักล้างไม่ได้

4. ความผิดฐานจำหน่ายยาเสพติด หมายถึง การขาย จ่าย แจก แลกเปลี่ยนให้ นอกจากนี้ที่กล่าวมาแล้วนี้ ได้เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยกรณีที่ว่า เป็นการจำหน่ายเช่น การมอบกัญชาให้ผู้อื่นยืมไปใช้ปรุงอาหารถือว่าเป็นการจำหน่าย

ยาเสพติดให้โทษ หรือการรับฝากเฮโรอีนที่ผู้อื่นจะนำไปจำหน่ายโดยผู้รับฝากรู้ ก็ถือว่าเป็น การครอบครองเพื่อจำหน่าย และ

5. ความผิดฐานผลิต หมายถึง เพาะ ปลูก ทำ ผสม ปูจุง แปรสภาพ เปลี่ยนรูป สังเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ และหมายความถึง การแบ่งบรรจุ หรือรวมบรรจุด้วย

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

การกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเกิดอาชญากรรม ซึ่งคงต้องยอมรับแล้วว่า อาชญากรรมที่มีผลมาจากปัญหาเสพติดนั้นมีความสลับซับซ้อน มากยิ่งขึ้น สาเหตุต่างๆ มิใช่มาจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งโดยเฉพาะ แต่มาจากหลายสาเหตุ และปัจจัยต่างๆ เป็นส่วนประกอบให้เกิดการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดต่างๆ เกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติดจากนักสังคมวิทยา และรายงานการวิจัย ซึ่งพอจะสรุปได้เป็นข้อๆ ดังนี้

1. สาเหตุการกระทำผิดเกี่ยวกับการผลิตยาเสพติด

สมชัย สงวนนภาพร (2539 : 48) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ความผิดฐานซื้อ ยาเสพติดให้โทษ พบว่า สาเหตุของการกระทำผิดเกี่ยวกับการผลิตยาเสพติด คือ

สาเหตุที่ทำให้มีการกระทำผิดเกี่ยวกับการผลิตยาเสพติดมากขึ้น เนื่อง มาจากในสมัยก่อนประเทศไทยถือว่าฝิ่นเป็นยาเสพติดชนิดเดียวที่ถูกต้องตามกฎหมายและมีผู้ผลิตเป็นจำนวนมาก ต่อมารัฐบาลได้เป็นผู้ผลิตเสียเอง และในปี 2540 รัฐบาลได้ประกาศ ยกเลิกการสูบฝิ่น ในช่วงนั้นเองได้มี เฮโรอีน มอร์ฟิน เข้ามามีบทบาทอย่างเต็มที่ คนที่เสพฝิ่น ก็หันมาเสพยาเสพติดชนิดใหม่แทน ในระยะแรกราคาของเฮโรอีน และมอร์ฟินสูงมาก คน ชั้นกลางและชนชั้นต่ำไม่สามารถหาซื้อมาได้สะดวกจะมีเฉพาะคนชั้นสูงเท่านั้น ประกอบกับคนที่ไม่มีฝีมือในการผลิตยาเสพติดในประเทศไทยไม่ค่อยจะมี ต้องสั่งซื้อยาเสพติด จากต่างประเทศในราคาแพงจึงต้องขายแพง พวกพ่อค้ายาเสพติดจึงดำเนินการใหม่เพื่อแพร่ ขยายของขายยาเสพติดให้กว้างขวางออกไป ซึ่งทำให้ราคายาเสพติดนั้นมีราคาต่ำลงโดย

จ้างนักผลิตยาเสพติดจากต่างประเทศ ซึ่งส่วนมากจะมาจากฮ่องกงมาทำการผลิตเฮโรอีน มอร์ฟิน ที่ภาคเหนือของประเทศไทย และตั้งโรงงานผลิตร่วมกับชาวพื้นเมือง และชาวจีนฮ่อ

นอกจากนี้ ดร. วุฒิ เหล่าสุนทร (2536 : 10) ได้ศึกษาถึงขั้นตอนในการค้า ยาเสพติดของผู้ต้องขัง พบว่า สาเหตุการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้านการผลิต มีสาเหตุมาจาก

1. การผลิตยาเสพติดเป็นการกระทำที่เสี่ยงต่อกฎหมายบ้านเมือง แต่ผลที่ได้รับจะมีกำไรมาก
2. เพื่อให้ได้ยาเสพติดชนิดใหม่
3. เหตุผลทางการเมือง
4. มีการผสมหรือแปรรูปยาเสพติดให้มีอนุภาพร้ายแรงยิ่งขึ้น
5. การผลิตยาเสพติดในภูมิภาคนี้ยังมีต้นทุนต่ำกว่าภูมิภาคอื่น

ภิตพงศ์ มาลีรัตน์ (2537 : 44) ทำการศึกษาวิจัย เรื่องมาตรการในการแก้ไข การลักลอบปลูกฝิ่น ศึกษากรณี อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน กล่าวว่า สาเหตุที่ทำให้พื้นที่ อำเภอปางมะผ้ามีการลักลอบปลูกฝิ่น เนื่องจาก

1. ฝิ่นเมื่อเก็บเกี่ยวแล้วจะมีราคาสูงกว่าพืชชนิดอื่น และใช้พื้นที่ในการ เพาะปลูกน้อยกว่า
2. ผลผลิตจากฝิ่น เมื่อทำการสังเคราะห์หรือแปรรูปแล้ว จะได้สารที่ราคา สูงกว่า
3. ความต้องการในการบริโภคมีมากกว่าพืชชนิดอื่น และสามารถเก็บรักษา ไว้ได้นานกว่าพืชชนิดอื่น

2. สาเหตุการกระทำคามผิดเกี่ยวกับการจำหน่ายยาเสพติด

สมชัย สวงวนนภาพร (2539 : 48 - 49) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ความผิดฐานซื้อขายยาเสพติดให้โทษ พบว่า สาเหตุของการกระทำคามผิดเกี่ยวกับการจำหน่ายยาเสพติด เนื่องจากหลายสาเหตุด้วยกัน ประการแรกก็คือการค้าขายยาเสพติด แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายบ้านเมืองของทุกประเทศก็ตาม แต่ผลกำไรที่ได้สูงกว่าต้นทุนมาก และสามารถที่จะนำไปจำหน่ายเป็นทอดๆ เช่น จากแหล่งผลิตขายให้พ่อค้าส่ง พ่อค้าส่งขายให้พ่อค้าปลีก พ่อค้าปลีกขายให้คนซื้อ กว่าจะถึงผู้เสพแต่ละคนก็ได้บวกกำไรเข้าไปเป็นจำนวนมาก เท่านั้น ยังไม่พอใจยังมีการปลอมปนสิ่งที่เป็นพิษลงไปอีก กล่าวคือ ผสมสิ่งที่ทำให้ปริมาณและน้ำหนักของยาเสพติดมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ยังคงความร้ายแรงของยาเสพติดไว้ จึงได้นำสารมีพิษต่างๆ ผสมเข้าไปเพื่อจะได้มีคุณภาพทัดเทียมกับของเดิมเมื่อการค้าขายยาเสพติดมีกำไรมหาศาลจึงเป็นสิ่งล่อใจทำให้มีบางคนกล้าเสี่ยงต่อกฎหมายบ้านเมือง

ส่วนสาเหตุประการที่ 2 ก็คือ ต้องการขยายอิทธิพลร้ายของยาเสพติดให้กว้างขวางออกไปเพื่อตนจะได้มีลูกค้าไว้ซื้อขายยาเสพติดมากขึ้น ขอบข่ายของการจำหน่ายจะได้เพิ่มขึ้นสามารถทำรายได้ให้แก่พรรคพวกเป็นจำนวนมาก

สาเหตุประการสุดท้าย คือพวกที่เสพติดด้วยกัน เมื่อเสพเข้าไปมากและไม่มีเงินที่จะหาเสพต่อไปก็มีความจำเป็นที่จะต้องหาเงินทองมาซื้อเสพ จะหามาจากครอบครัวญาติมิตร หรือการกระทำคามผิดอย่างอื่นก็คงจะไม่สะดวกนักจึงเป็นผู้จำหน่ายยาเสพติดเสียเอง โดยการรับมาจากพ่อค้าแล้วนำไปจำหน่ายแก่ลูกค้าเพื่อให้ได้เงินมา แล้วตนก็จะนำเงินนั้นไปซื้อขายยาเสพติดมาเสพ

ดร. วุฒิ เหล่าสุนทร (2536 : 11) ศึกษาขั้นตอนการค้ายาเสพติดของผู้ต้องขัง พบว่า สาเหตุการกระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้านการจำหน่าย เนื่องจาก

1. หวังผลกำไรที่ขายได้สูงกว่าต้นทุนมาก
2. ต้องการขยายอิทธิพลร้ายของยาเสพติด
3. ต้องการมีลูกค้าไว้ซื้อขายยาเสพติดเป็นจำนวนมาก
4. พวกที่เสพติดด้วยกันไม่มีเงินทองซื้อเสภก็ต้องมาขายยาเสพติด

5. ประกอบอาชีพรับจ้างชนหรือติดต่อลูกค้าให้

จันทร์ศิริ วาหงษ์ (2541 : 16) ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยการใช้ยาบ้าในชุมชนชาวเขา พบว่า ชุมชนชาวเขาเป็นชุมชนที่ล่อแหลมต่อปัญหายาเสพติด ทั้งในด้านการค้า การเสพและขบวนการลำเลียง เนื่องจากสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่อยู่ตามแนวชายแดน ใกล้กับแหล่งผลิตและพื้นที่พักยาเสพติดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งยากต่อการดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐ ประกอบกับผลประโยชน์ตอบแทนในการค้าและการลำเลียงสูงมาก และมีความเสี่ยงน้อยจึงทำให้ชาวเขาส่วนใหญ่เข้าร่วมขบวนการค้ายาเสพติด

3. สาเหตุการกระทำผิดเกี่ยวกับการเสพยาเสพติด

สมชัย สงวนนภาพร (2539 : 49 – 50) สาเหตุที่ทำให้มีการกระทำผิดเกี่ยวกับการเสพยาเสพติด

1. สาเหตุจากตัวผู้กระทำผิดเอง เช่น ความเจ็บป่วยทางร่างกาย มีความต้องการทางจิตใจ มีความเชื่อถืออย่างผิดพลาดประเภท อยากรู้ อยากรลอง ประเภท คึกคะนอง หรือเกรงโดยสันดาน และประเภทประสาทอ่อนหรือเกิดภาวะเปลี่ยนแปลงทางจิต เป็นต้น

2. สาเหตุจากสิ่งแวดล้อม และปัญหาสังคม สาเหตุนี้เกิดจากสิ่งนอกร่างกายของผู้เสพยาเสพติดเป็นสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวของผู้เสพยาเสพติด เป็นสิ่งชักนำให้ผู้เสพยาเสพติด สิ่งแวดล้อม สภาพและปัญหาสังคมนี้มีอุปสรรคมาก เพราะถ้าไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงสิ่งเหล่านี้ได้ ก็ไม่สามารถที่จะเยียวยาผู้เสพยาเสพติดให้หายขาดได้แม้ว่าจะนำตัวผู้เสพยาเสพติดมาบำบัดรักษาและปรับปรุงแก้ไขให้หายขาดจากการตกเป็นทาสของยาเสพติด แล้วก็ตาม ถ้าหากกลับมาสู่สภาพแวดล้อมอย่างเดิมอีกก็หมายความว่าในเวลาในไม่ช้าก็ต้องเสพยาเสพติดอีก ไม่สามารถทนทานต่อสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้ สาเหตุต่างๆ นี้ ได้แก่ เกิดจากการชักนำของเพื่อนฝูง เกิดจากครอบครัวและผู้ปกครอง เกิดจากความบกพร่องของโรงเรียน และการศึกษา เกิดจากสิ่งแวดล้อมหรือละแวกบ้านตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของยาเสพติด

3. สาเหตุจากภาวะเศรษฐกิจ ทำให้ทุกคนต้องมีภารกิจมากมาย ทำงานแข่งกับเวลา ไม่ค่อยมีเวลาสนใจให้ความอบอุ่นแก่ใครมากนัก แม้จะเป็นบุตรหลานของตนเอง ทำให้ขาดความอบอุ่นต้องหาทางพึ่งพิงกับเพื่อนฝูงและชักชวนกันไปสู่ความเป็นทาสของยาเสพติดในที่สุด สภาพเศรษฐกิจยังมีส่วนทำให้ประชาชนต้องประสบปัญหาหลายด้าน ยิ่งในเมืองใหญ่ด้วยแล้วจะถูกรัฐเศรษฐกิจบีบคั้นมากกว่าในชนบท การทำมาหากินของคนในเมืองจึงหยุดนิ่งไม่ได้ แม้อาชีพบางอย่างจะผิดกฎหมายบ้านเมือง หรือศีลธรรมก็ตาม ขอให้ตนเองได้มีเงินทองจับจ่ายใช้สอยก็พอแล้ว เช่น ค่าของเถื่อน หรือ ค่ายาเสพติด เป็นต้น

จรรยา สระมัจฉา (2539 : 90 – 93) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดบนพื้นที่สูง ของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนกรณีศึกษาพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แฮ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าหมู่บ้านห้วยน้ำจาง ตำบลป่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านของชาวเขาเผ่าม้งและติดกับหมู่บ้านของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แฮ ราษฎรชาวเขาส่วนใหญ่ที่เสพยาเฮโรอีน บอกว่าสาเหตุที่เสพยา เพราะ

1. กลุ้มใจ
2. อยากลอง
3. เครียดจากการค้าผลผลิต การตลาด
4. สภาพปัญหาภายในครอบครัวและ
5. เสียใจ พลาดรัก

และสุภัทรา สุภาพ (2543 : 63) อธิบายว่า การติดยาเสพติดมีสาเหตุมาจากสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และที่สำคัญความอ่อนไหวทางอารมณ์และจิตใจ กล่าวคือ

1. สภาพสังคมและเศรษฐกิจ ในที่ที่มีการขยายตัวมาก มักจะมีปัญหายาเสพติด เช่น ในเมืองมีมากกว่าชนบท หรือในด้านเศรษฐกิจ คนจนติดยาเสพติดมากกว่าคนชั้นกลางหรือร่ำรวย หรืออยู่ในบริเวณที่ไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแลสอดส่องอย่างพอเพียง

2. ด้านวัฒนธรรม ในชุมชนบางแห่ง โดยเฉพาะในกลุ่มที่ยึดประเพณี วัฒนธรรมของตนเอง บางแห่งก็นิยมใช้ยาเสพติด ที่เสพไม่ใช่เพราะติดยาเสพติดหรือเพราะมีความทุกข์อะไร แต่เสพเพราะกลุ่มเสพ หรือทำตามค่านิยมของกลุ่ม เช่น พวกฮิปปี้

3. ด้านอารมณ์ จะช่วยลดเปลี่ยนความทุกข์ใจ อึดอัดใจ ความเจ็บปวดต่างๆ ได้ หรือทดลองของใหม่ เช่น อยากรู้อยากลอง ในที่สุดเลยติด หรือให้กลุ่มยอมรับตน เช่น ในกลุ่มที่เสพยาเสพติด เมื่อตนต้องการเข้าร่วมกับกลุ่ม ถ้าไม่เสพก็เข้ากลุ่มไม่ได้

วิรุพห์ พระภิกษุ (2537 : 16) กล่าวว่า การติดยาเสพติดให้โทษนั้น มีสาเหตุมาจาก ประการแรก ผู้ที่ติดยาเสพติดส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ประสบปัญหาชีวิต อาจจะเป็นปัญหาความยากจน ปัญหาหนี้สิน การว่างงาน ปัญหาครอบครัว ความไม่สงบสุขทางครอบครัว การทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นนิจสิน การไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมปัจจุบัน ทำให้เกิดความท้อแท้เบื่อหน่ายในการดำรงชีวิต เมื่อเพื่อนฝูงชักชวนหรือได้ยินกิตติศัพท์ว่า ยาเสพติดเมื่อเสพแล้วทำให้ลืมความทุกข์ยากทรมานได้ จึงลองเสพดูแล้วก็ติดจนได้ ผู้เสพยาเสพติดส่วนใหญ่ เป็นที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ต้องพึ่งตัวเอง ไม่เป็นตัวของตัวเอง ติดเพื่อน ไม่ชอบอยู่คนเดียว ผู้ติดยาส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่าง 14 ปี และผู้ใหญ่วัยทำงาน อายุ 40 - 50 ปี เมื่อพบปัญหาหนัก ๆ ทั้งด้านชีวิตส่วนตัวหรือหน้าที่การงานแก้ไขไม่ได้ มักหันเข้าหายาเสพติด เยาวชนที่ติดยาเสพติดนั้น มักถูกชวนหรืออยากเรียนรู้ทดลองยาเสพติด บางคนเคยเสพติดยาเสพติดประเภทกัญชา ยากระตุ้นประสาท ยานอนหลับ ยาแก้ปวด หรือติดสุรา เมื่อถูกชักชวน จึงหันไปหายาเสพติดได้ง่าย หรือบางคนมีปัญหาคอรัวหนีโรงเรียน หนีความจริงในชีวิต ติดเพราะสภาพแวดล้อม ผู้ติดยาเสพติดอาจจะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีคนติดยาเสพติด เช่น ในชุมชนแออัดบางแห่ง หรือต้องการเข้าสู่กลุ่มเพื่อนที่ติดยาเสพติด ติดเพราะความเจ็บปวด ต้องใช้ยาเสพติดระงับความป่วย ติดเพราะความเชื่อและประการสุดท้าย ติดเพราะความมีอุปนิสัยก้าวร้าว ผู้เสพยาเสพติดไม่เคยได้รับความรัก ความอบอุ่นในวัยเด็ก จึงทำให้รักใคร่ไม่เป็นแม้กระทั่งรักตนเอง ต้องการสิ่งที่ตรงข้ามกับความถูกต้อง

2.5 แนวความคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

1. เพศกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

กองแผนงาน กรมราชทัณฑ์ อ้างใน วิยะดา จันทอง (2542 : 2 – 4) รายงาน ข้อมูลสถิตินักโทษเด็ดขาดแยกตามลักษณะความผิด พบว่า จำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด จำนวน 90,478 คน แบ่งเป็นผู้ต้องขังเพศชาย จำนวน 78,905 คน เพศหญิง จำนวน 11,537 คน โดย ร้อยละ 46.04 เป็นผู้ต้องขังคดียาเสพติด ซึ่งมีเพศชาย จำนวน 32,498 คน เพศหญิง จำนวน 9,162 คน

สำหรับผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แยกตามประเภทด้วยา พบว่า เพศชาย กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีมากกว่าเพศหญิงทุกประเภท กล่าวคือ เป็นการกระทำความผิดประเภทยาบ้ามากที่สุด คือเป็นเพศชาย จำนวน 16,220 คน เพศหญิง จำนวน 5,699 คน รองลงมาเป็นการกระทำความผิดประเภทเฮโรอีน เป็นเพศชาย จำนวน 13,965 คน เพศหญิง จำนวน 2,969 คน กระทำความผิดประเภทกัญชา เป็นเพศชาย จำนวน 1,309 คน เพศหญิง จำนวน 330 คน กระทำความผิดประเภทฝิ่น เป็นเพศชาย จำนวน 616 คน เพศหญิง 110 คน กระทำความผิดประเภทสารระเหย เป็นเพศชาย จำนวน 380 คน เพศหญิง จำนวน 52 คน และกระทำความผิดประเภทอื่นๆ (สารเคมีที่ใช้ผลิตด้วยา) เป็นเพศชาย จำนวน 8 คน และเพศหญิง จำนวน 2 คน ตามลำดับ

อภิรัฐ ถนอมสิงห์ (2542 : 67) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “ปัจจัยที่มีผล กระทบต่อการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทยาบ้าในสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจาก 4 สถานฝึกอบรม ในสังกัด สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลางที่กระทำผิดประเภทยาบ้า จำนวน 274 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย 221 คน คิดเป็นร้อยละ 80.7 และเพศหญิง 53 คน คิดเป็น ร้อยละ 19.3 ตามลำดับ

นอกจากนี้ ทฤษฎีความต้องการ ของ Abraham Maslow (อ้างใน นวลจันทร์ ทักษิณกุล 2541 : 72 – 73) กล่าวไว้ว่า คนเราทุกคนจะมีพฤติกรรมกระทำไปตาม ความต้องการของแต่ละคน ตัวเราต้องการอะไร (need) เราก็จะมีพฤติกรรมเพื่อให้ได้สิ่งที่เรา ต้องการ ซึ่งตามความคิดของมาสโลว์ แบ่งความต้องการของคนเราออกได้เป็นลำดับขั้น คือ

1. อาหาร น้ำ อากาศ และความต้องการทางเพศ
2. ความปลอดภัยในที่อยู่อาศัย ทรัพย์สินและชีวิต รวมทั้งความมั่นคงในการทำงาน
3. ความรู้สึกรักคนอื่น และความต้องการให้คนอื่นรัก
4. ต้องการเกียรติยศ ความภาคภูมิใจ พยายามทำให้ตนเองเป็นที่ยอมรับจากสังคม และได้รับการยกย่อง
5. ความต้องการสูงสุด กล่าวคือ เมื่อได้ความต้องการขั้นต้นมาแล้ว ก็ต้องการขั้นสูงสุด คือการรู้จักตัวเองอย่างแท้จริง

สามารถ สิทธิสาร (2538 : 125 - 129) ทำการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและเยาวชนในจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย และลำปาง ผลการศึกษา ระบุว่า กลุ่มเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นเพศชาย มากกว่า เพศหญิง กล่าวคือ เป็นเพศชาย ร้อยละ 76.4 ทั้งนี้เพศชายจะกระทำ ความผิดประเภทเสพ ครอบครอง และจำหน่าย ส่วนเพศหญิง จะกระทำความผิดประเภท ครอบครอง และจำหน่าย เท่านั้น

สัมภาษณ์ ธงชัย จันทร์ฉลอง และบุญธรรม สุพรรณชัย, นักวิชาการด้าน ทักษิทธิวิทยา เรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 22 กุมภาพันธ์ 2544 กล่าวว่า จำนวนผู้ต้องขัง ทั้งหมด 679 คน เป็นเพศชาย 579 คน เพศหญิง 100 คน โดยเป็นผู้ต้องขังคดียาเสพติด จำนวน 388 คน เป็นเพศชาย จำนวน 326 คน เพศหญิง จำนวน 62 คน

และจากการสำรวจข้อมูลของผู้วิจัย จากแบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (จน.1) จากฝ่ายทัณฑปฏิบัติ เรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน ณ วันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 ของผู้วิจัย พบว่า มีผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่เป็นชาวเขา ทั้งหมดจำนวน 108 คน เป็นเพศชาย 95 คน เพศหญิง จำนวน 13 คน โดยแยกตามกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้ มูเซอ ชาย 32 คน หญิง 9 คน กะเหรี่ยง ชาย 25 คน หญิง 2 คน ลีซอ ชาย 13 คน หญิง 2 คน ม้ง ชาย 10 คน หญิง (ไม่มี) อาข่า ชาย 10 คน หญิง(ไม่มี) เย้า ชาย 4 คน หญิง(ไม่มี) และ ลัวะ มีเฉพาะเพศชาย จำนวน 1 คน

2. อายุกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

จากรายงานการวิจัย ของ ทิพย์พร วาฤทธิ์ และ ประไพศรี ช่อนกลิ่น (2534 : 43) ได้ศึกษาถึงพฤติกรรมการใช้ฝิ่นของชาวกะเหรี่ยงที่ได้รับการรักษา ในปี พ.ศ. 2534 ณ บ้านแม่ลานคำ ตำบลสะเมิง อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่เข้ารับการรักษามีจำนวน 35 คน จะมีอายุเฉลี่ย 40.9 ปี โดยมีอายุต่ำสุด 21 ปี และสูงสุด 65 ปี และช่วงอายุที่มีผู้เข้ามารับการรักษามากที่สุด คือ ตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 10 คน

จันทร์ศิริ วาทหงษ์ (2541 : 6) ทำการศึกษารายงาน เรื่อง ปัจจัยการใช้ยาบ้าในชุมชนชาวเขา โดยการสำรวจข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ใช้ยาบ้าในพื้นที่โครงการหลวงตามแนวชายแดนในจังหวัดเชียงใหม่เป็นรายบุคคลและสนทนากลุ่ม ผลการศึกษา ระบุว่า ปัจจัยการใช้ยาบ้าในชุมชนชาวเขาทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม พบว่า การเสพยาบ้าในกลุ่มของวัยรุ่นเกิดจากเสพตามเพื่อน และอยากรู้ อยากลอง ส่วนกลุ่มผู้ใช้แรงงานเสพยาบ้าเพราะต้องการให้มีแรงทำงานมากขึ้น

วารุณี พองแก้ว และคณะ (2541 : 18) ทำการวิจัย บทบาทหญิง - ชาย ต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับชุมชน พบว่า ที่ชุมชนบ้านบ่อไคร้ อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่ามูเซอดำ ในอดีตที่หมู่บ้านมีการปลูกฝิ่นไว้เพื่อขายและใช้เสพ เนื่องจากอดีตการรักษาพยาบาลจากรัฐยังไม่ถึง การเจ็บป่วยส่วนมากจะใช้ฝิ่นเป็นยารักษาจนทำให้ติด เช่น เป็นไข้มาลาเรียซึ่งติดจากการไปล่าสัตว์ หรือออกไปทำงานนอกบ้าน หรือ การปวดเมื่อยกล้ามเนื้อจากการทำงานหนักในไร่ และผู้เสพฝิ่นส่วนมากจะอยู่ในระหว่างอายุ 30 - 50 ปี

นอกจากนี้ ผู้วิจัย ได้รวบรวมสถิติข้อมูลผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน ณ วันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 พบว่า จำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด จากแบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (จน.1) มีผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่เป็นชาวเขา ทั้งหมดจำนวน 108 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21 - 30 จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 37 รองลงมา อายุระหว่าง 31 - 40 จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 30.6 อายุระหว่าง 41 - 50 จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 20.4 อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ

7.4 และ อายุระหว่าง 15 – 20 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 4.6 ตามลำดับ โดยผู้ต้องขังที่อายุน้อยที่สุด คือ 15 ปี และอายุมากที่สุด คือ 67 ปี

3. ระดับการศึกษาที่กระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

รายงานการวิจัย เรื่องพฤติกรรมกรรมการใช้ผิดของชาวกะเหรี่ยงที่ได้รับการบำบัดรักษา ปี พ.ศ. 2534 ที่บ้านแม่ลานคำ ต.สะเมิงใต้ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่ ของทิพย์พร วาฤทธิ์ และประไพศรี ช่อนกลิ่น (2534 : 44) พบว่าชาวเขาที่เข้ามารับการบำบัดรักษาเฉลี่ยร้อยละ 88.6 ไม่รู้หนังสือ และร้อยละ 11.4 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4

สมชัย สงวนนภาพร (2539 : 59 – 67) ทำการวิจัย เรื่อง ความผิดฐานซื้อยาเสพติดให้โทษ โดยการศึกษาขั้นตอนการค้ายาเสพติดของผู้กระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่ถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุกซึ่งต้องขังในเรือนจำ ทั้งจากผู้ค้ารายใหญ่ ผู้ค้ารายย่อย และผู้ค้าเล็ย พบว่า ในกลุ่มผู้ค้ารายใหญ่ ส่วนใหญ่มีการศึกษา ระดับ ป.1 – ป.4 กลุ่มผู้ค้ารายย่อย ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับ ป.1 – ป.4 และกลุ่มผู้ค้าเล็ย ส่วนใหญ่มีการศึกษาค่อนข้างต่ำหรือไม่ได้รับการศึกษา

นวลจันทร์ ทศนชัยกุล (2541 : 69) กล่าวว่า บุคลิกภาพของผู้ที่กระทำคามผิด ส่วนหนึ่งเกิดมาจากการไม่ได้รับการศึกษา เรียนหนังสือน้อย บางครั้งออกกลางคันหรือบางคนไม่ได้เรียนเลย ทำให้สติปัญญาค่อนข้างต่ำ หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จึงตกเป็นเครื่องมือในการกระทำคามผิดได้ง่าย

โสภา ซปีลมันน์ (2537 : 29) อธิบายว่า การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะว่าการศึกษจะช่วยให้นักเรียนฉลาดมีความรู้ความสามารถ สังคมใดถ้าสมาชิกส่วนใหญ่ของสังคมมีการศึกษาดี ก็จะมีผลทำให้สังคมนั้นเจริญก้าวหน้า สมาชิกของสังคมใดมีความคิดริเริ่มที่จะพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้า การปฏิบัติตนนอกกลุ่มออกทางก็จะน้อยลง ในทางตรงกันข้ามหากสมาชิกของสังคมใดมีการศึกษาต่ำ สังคมนั้นก็จะด้อยตามไปด้วย เมื่อการศึกษามีความสำคัญและจำเป็นเช่นนี้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องช่วยกันพัฒนาการศึกษาให้ประชาชนมีการศึกษาที่สูงขึ้น จะได้ทันต่อเหตุการณ์ และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

สุพัตรา สุภาพ (2542 : 83) กล่าวว่า การศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคน เพราะมนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น จึงจำเป็นต้องเรียนรู้สิ่งต่างๆ ในสังคม อันที่จริงแล้วมนุษย์เริ่มมีการศึกษาดังแต่มนุษย์รู้จักคิดพิจารณาสิ่งรอบตัวและพยายามเข้าใจหาทางอยู่รอดกับสิ่งแวดล้อมนั้นๆ ซึ่งเป็นการตอบสนองของความอยู่รอดและความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ ความรู้ดังกล่าวเริ่มตั้งแต่การรู้จักใช้หินขว้างปาสัตว์มาเป็นอาหารและวิวัฒนาการเรื่อยๆ จนสามารถมีอิทธิพลเหนือสิ่งแวดล้อมบางอย่างในอสังคัม แต่เนื่องจากสังคัมซับซ้อนขึ้น มนุษย์จึงหาทางแก้ไขปรับปรุงให้เข้ากับสังคัมที่พัฒนาไป การศึกษาของมนุษย์จึงไม่สิ้นสุดและเป็นกระบวนการที่มีอยู่ตลอดเวลา

อีกทั้งการศึกษายังเป็นวิธีการที่มนุษย์ใช้ถ่ายทอดความรู้ ทักษะคิด แบบของ ความประพฤติ และมรดกทางสังคัมแก่ชนรุ่นต่อไป เป็นการช่วยพัฒนาความคิด ความรู้ ความสามารถ เพื่อให้เข้าใจสังคัมที่เขาเป็นสมาชิกอยู่ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับคนอื่นในสังคัมได้

ทฤษฎีหลายสาเหตุ (Mannheim)

นวลจันทร์ ทศนชัยกุล (2541 : 116 -117) กล่าวว่า Mannheim นักอาชญาวิทยา ได้อธิบายถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดอาชญากรรมว่ามีสาเหตุมาจากปัจจัยทางกายภาพ และปัจจัยทางสังคัม ซึ่งทั้งสองปัจจัยนี้จะส่งผ่านไปยังจิตใจทางจิตใจ กล่าวคือ ปัจจัยทางสังคัม ได้แก่ ความยากจน การว่างงาน ภาวะเศรษฐกิจที่ไม่มีการกระจาย การบริการทางสังคัมที่ไม่เพียงพอ การศึกษาที่ยังไม่พัฒนา และความยุติธรรมในสังคัมที่มีความเหลื่อมล้ำมาก ประกอบกับปัจจัยทางกายภาพ ได้แก่ การเห็นวัตถุ เสื้อผ้าสวยๆ เครื่องประดับ ความต้องการในของสวยๆ งามๆ อยากรู้อยากเห็นที่จะได้มาเป็นของตัวเอง รวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่เป็นวัตถุต่างๆ จะเป็นตัวเร้ากระตุ้นให้คนทำผิดได้ง่าย ปัจจัยทั้งสองนี้จะส่งผลไปยังสภาวะหรือสภาพทางจิตใจที่มีปัญหา เช่น เป็นโรคจิตโรคประสาท หรือมีความผิดปกติทางบุคลิกภาพ ขาดการควบคุมยับยั้ง ขาดเหตุผล และความเป็นจริง ส่งผลให้มีการกระทำ ความผิดเกิดขึ้น

4. กลุ่มชาติพันธุ์กับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

จากรายงานวิจัยของ วารุณี ฟองแก้ว และคณะ (2541 : 15 – 36) เรื่อง บทบาทหญิง – ชาย ต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับชุมชน กรณีศึกษาชุมชนเมือง ชนบท และบนพื้นที่สูงภาคเหนือ โดยเลือกชุมชนบนพื้นที่สูงในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 2 ชุมชน พบว่า

1. ชุมชนบ้านบ่อไคร้ อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นชุมชนชาวเขาเผ่ามูเซอดำ ในอดีตมีการปลูกฝิ่นเป็นรายได้หลัก พื้นที่บริเวณรอบหมู่บ้านเคยเป็นพื้นที่ปลูกฝิ่นเกือบทั้งหมด นอกจากการปลูกไร่ชาแล้วยังใช้ในการแลกแรงงานในการทำไร่ เนื่องจากอดีตการรักษาพยาบาลจากรัฐยังไม่ถึง การเจ็บป่วยส่วนมากจะใช้ฝิ่นเป็นยารักษาจนทำให้ติด เช่น เป็นไข้มาลาเรียซึ่งติดจากการไปล่าสัตว์ หรือออกไปทำงานนอกบ้าน หรือ การปวดเมื่อยกล้ามเนื้อจากการทำงานหนักในไร่

2. ชุมชนบ้านหนองตอง ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นชุมชนชาวเขาเผ่าลีซอ ในอดีตฝิ่นเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญของหมู่บ้าน ประมาณ 40 % ของหมู่บ้านปลูกฝิ่นไม่ปลูกข้าว รายได้จากการขายฝิ่นนำมาซื้อข้าวกินแทน และแม้ว่าจะมีการปลูกและขายฝิ่นเป็นอาชีพหลักแล้วแต่ชนเผ่าลีซอจะไม่นิยมหรือสนับสนุนให้คนในชุมชนหรือครอบครัวเสพยาฝิ่น เพราะถือว่าชนเผ่าของตนเองมีศักดิ์ศรีมากกว่าชนเผ่าอื่นยกเว้นในกรณีเจ็บป่วยจริงๆ

ภิตพงศ์ มาลีรัตน์ (2537 : 44 - 49) ทำการศึกษาวิจัย เรื่องมาตรการในการแก้ไขการลักลอบปลูกฝิ่น ศึกษากรณี อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน พบว่า อำเภอปางมะผ้ามีการลักลอบปลูกฝิ่นอยู่ตลอดเวลาเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการปลูกฝิ่นและเป็นที่อยู่อาศัยของชาวเขาเผ่าลีซอ และมูเซอ ทั้งนี้ เผ่าลีซอซึ่งมีลักษณะคล้ายจีนฮ่อจะมีความชำนาญในการปลูกฝิ่น เห็นได้จากสถิติการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในอำเภอปางมะผ้ามักจะเป็นลีซอ และมูเซอ

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังบอกอีกว่า กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องในการปลูกฝิ่นและบริโภคฝิ่น ได้แก่ชาวเขาเผ่าม้ง เย้า มูเซอ ลีซอ และอีก้อหรืออาฮา โดยที่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเดิมซึ่งเคยอยู่ในพื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเลเพียง 600 ฟุต ก็ได้หันไปปลูกฝิ่นโดยเริ่มจากการ

เป็นแรงงานให้ชาวเขาเผ่าม้ง และต่อมาก็ปลูกฝิ่นในไร่ของตนเอง และชาวเขาเผ่าลัวะก็ปลูกด้วยแต่มีจำนวนเล็กน้อย และจากการศึกษาของ อรรถ สุวรรณบุปผา และคณะ (อ้างใน ภิตพงษ์ มาลีรัตน์, 2537 : 40 - 49) พบว่า ลีซอเป็นชาวเขาเผ่าที่ปลูกฝิ่นเป็นพื้นที่มากที่สุด และเป็นผู้บริโภคด้วย โดยชาวเขาเผ่าที่เสพฝิ่นมากที่สุดคือ มูเซอ รองลงไปคือ กะเหรี่ยง และมั่ว ส่วนลีซอแม้ว่าจะเป็นผู้ปลูกฝิ่นมากที่สุด แต่อัตราการเสพฝิ่นน้อยกว่าทุกเผ่า และแม้ว่าซึ่งปลูกฝิ่นมากเป็นอันดับสองรองจากลีซอ แต่อัตราการเสพฝิ่นก็ยังน้อยกว่าเผ่าอื่น ยกเว้นลีซอ สำหรับมูเซอซึ่งเป็นผู้ปลูกฝิ่นมากเป็นอันดับสาม แต่เป็นผู้ที่เสพฝิ่นมากที่สุด และอีก้อซึ่งปลูกฝิ่นน้อยที่สุดแต่ก็เสพฝิ่นเป็นอัตราส่วนที่มากเป็นอันดับสอง

สำนักงานปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ (2542 : 1) รายงานสถานการณ์ปัญหาเสพติดในพื้นที่ภาคเหนือ ห้วงระยะเวลาตุลาคม 2541 – กันยายน 2542 กล่าวว่า บริเวณภาคเหนือของไทย โดยเฉพาะภาคเหนือตอนบนที่มีอากาศเหมาะสมกับการปลูกฝิ่นและเป็นที่อยู่อาศัยของชาวเขาเผ่าต่างๆ เช่น ม้ง เย้า ลีซอ มูเซอ เป็นต้น จะมีแนวโน้มที่ชาวเขาเข้าไปเกี่ยวพันกับขบวนการลำเลียงยาเสพติดตามแนวชายแดนมาก

ศูนย์ปฏิบัติการยาเสพติดแห่งชาติ ร่วมกับ กระทรวงมหาดไทย และสำนักงาน ป.ป.ส.(2542 : 40) รายงานสถานการณ์ยาเสพติดในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ช่วงเดือนตุลาคม 2540 – กันยายน 2541 พบว่า กลุ่มชาวเขาที่ปลูกฝิ่น ประกอบด้วยชาวเขาเผ่าม้ง มูเซอ ลีซอ และกะเหรี่ยง โดยชาวเขาเผ่ามั่ว และลีซอ ปลูกไว้เพื่อจำหน่าย ส่วนกะเหรี่ยง และมูเซอ จะปลูกไว้เพื่อเสพเอง ลักษณะการปลูกฝิ่นปัจจุบันขนาดแปลงเฉลี่ยเล็กลงมีการปลูกหลายรุ่นใน 1 แปลง มีการใช้ปุ๋ย การปลูกๆ แบบกระจัดกระจาย และปลูกในพื้นที่ห่างไกลกันมากขึ้น

สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี (2542 : 5 - 6) ได้ทำการศึกษาภาวะการเจริญพันธุ์ของชาวไทยภูเขา โดยใช้วิธี Own – Children จากมูลสำมะโนประชากร พ.ศ. 2533 พบว่า ชาวเขามีภาวะการเจริญพันธุ์สูงกว่าคนไทย โดยชาวเขาที่มีแบบแผนเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมที่ปลูกฝิ่น ได้แก่ เผ่าม้ง มูเซอ ลีซอ อีก้อ และเย้า มีภาวะการเจริญพันธุ์ที่สูงกว่าชาวเขาที่มีแบบแผนเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมที่ไม่ปลูกฝิ่น ได้แก่ กะเหรี่ยงลัวะ ชมุ และถิ่น

ทรงวิทย์ เชื้อมสกุล (2539: 35 – 37) ทำการศึกษาวิจัย เรื่องวัฒนธรรมชาวเขากับสารเสพติด กรณีศึกษาชาวเขาเผ่าแม้ว กล่าวว่า ยาเสพติด โดยเฉพาะฝิ่นถือได้ว่าเป็นพืชวัฒนธรรมของชาวแม้ว แต่เชื่อว่าแม้วจะรู้จักปลูกฝิ่นมาก่อนชาติอื่นใดในโลก แต่ด้วยความที่ชาวแม้วอาศัยอยู่บนพื้นที่สูงที่มีอากาศหนาว ซึ่งต้นฝิ่นสามารถเจริญเติบโตงอกงามได้ดี ประกอบกับระยะเวลาหลายร้อยปีที่ผ่านมาได้มีการปลูกฝิ่นอย่างถูกต้องตามกฎหมายในบางประเทศ ทำให้ชาวแม้วส่วนหนึ่งได้ปลูกฝิ่นเป็นอาชีพ แต่เนื่องจากชาวแม้วยังอาศัยอยู่ตามป่าเขาสูง ที่เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกฝิ่น จึงทำให้ฝิ่นเป็นยาเสพติดประโยชน์สำหรับชาวแม้ว แต่เชื่อว่าชาวแม้วจะนิยมสูบฝิ่น พวกเขาได้สอนลูกหลานในสังคมให้ระลึกอยู่เสมอว่าฝิ่นมีทั้งคุณและโทษอย่างมากมายมหาศาล และสอนไม่ให้ลูกหลานสูบฝิ่นใครก็ตามที่สูบฝิ่นจะเป็นที่รังเกียจของชุมชน โดยเฉพาะคนหนุ่มสาว ถ้าติดฝิ่นจะไม่มีใครคบค้าสมาคมและแต่งงานด้วย นอกจากนี้แล้วชาวแม้วยังได้สอนไม่ให้ลูกหลานของพวกเขาเข้าไปเสพสิ่งเสพติดอื่นๆ อีกด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแพร่หรือการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion)

สุพัตรา สุภาพ (2542 : 44) อธิบายว่า วัฒนธรรมไม่ใช่ของอยู่กับที่หรือใช้เฉพาะในสังคมใดสังคมหนึ่งเท่านั้น มันจะคงอยู่ในที่หนึ่งๆ ตราบเท่าที่มนุษย์ยังไม่ได้อพยพเคลื่อนย้ายไปยังที่ใด ถ้าหากมีการอพยพเคลื่อนย้ายไปยังอีกสังคมหนึ่ง เช่น พวกนักท่องเที่ยว พ่อค้า ทหาร ผู้ที่อาศัยอยู่ต่างถิ่น พวกมิชชันนารี และพวกแรงงานทำ และพวกอื่นๆ ที่นำวัฒนธรรมไปเผยแพร่ เป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมไปยังสังคมที่ไม่เคยรับวัฒนธรรมนี้มาก่อน นอกจากนี้ เทคโนโลยี สมัยใหม่ในการคมนาคมและการขนส่ง เป็นสิ่งที่ช่วยให้การเผยแพร่วัฒนธรรมรวดเร็วยิ่งขึ้น เช่น การใช้โทรทัศน์ ดาวเทียม รถยนต์ โทรศัพท์ เป็นต้น

นอกจากนี้ การเผยแพร่วัฒนธรรม ไม่ได้หมายถึงการเผยแพร่แต่ทางด้านวัตถุเพียงอย่างเดียว ความคิดและมโนคติต่างๆ ก็ได้เผยแพร่ขยายออกไปในตนเองเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ศาสนาคริสต์แม้จะมีแหล่งกำเนิดในเมดิเตอร์เรเนียนตะวันออก แต่ก็ยังขยายออกไปยังส่วนต่างๆ ของโลก ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ก็เช่นเดียวกัน สามารถจะเผยแพร่ได้ง่ายและรวดเร็วมาก

สุพัตรา สุภาพ (2542 : 118) อย่างไรก็ตาม การเผยแพร่ทางวัฒนธรรมจะมีลักษณะเป็นกระบวนการเลือก (selective process) คือ อาจจะยอมรับวัฒนธรรมบางอย่าง หรือไม่ยอมรับวัฒนธรรมบางอย่างก็ได้ เช่น ชาวเขาหลายเผ่ายอมรับเมล็ดพันธุ์พืชไปเพาะปลูก แต่ไม่ยอมรับเชื้อถั่วยาสมัยใหม่ที่นำไปแจก เพราะยังคงยึดมั่นในยาสมุนไพรโบราณที่เคยใช้แต่เดิม นอกจากนี้ การเผยแพร่อาจจะออกมาในรูปการผสมผสานกันก็ได้ เช่น ชาวไทยบางกลุ่มจัดงานปาร์ตี้ แต่งงาน หมั้นหมาย ฯลฯ โดยมีทั้งอาหารฝรั่ง อาหารจีน และอาหารไทยแล้วแต่ชอบในงานเดียวกัน

สรุปว่า การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมนี้ สามารถนำไปใช้ในการศึกษาถึงแบบแผนในการปลูกฝังของชาวเขาซึ่งมีการถ่ายทอดไปยังชาวเขาบางกลุ่ม และการเผยแพร่เป็นการเผยแพร่จากจุดเล็ก ๆ ไปยังส่วนอื่น ๆ โดยกลุ่มเป้าหมายซึ่งเดิมเคยปลูกฝัง ดังเช่น ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่รับเอาวัฒนธรรมในการปลูกฝังจากเผ่าม้ง ซึ่งเป็นนายจ้างของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่มารับจ้างทำงานในไร่กะหล่ำของชาวม้ง เป็นต้น

ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Diffusion Theory)

งามพิศ สัตย์สงวน (2542 : 30) อธิบายว่า นักทฤษฎีวิวัฒนาการมักเชื่อในความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์มากเกินไป ทำให้นักมานุษยวิทยากลุ่มใหม่ในยุโรปและอเมริกาหันไปสนใจการการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ในทวีปยุโรป นักมานุษยวิทยาชาวเยอรมันและชาวอังกฤษยังคงสนใจค้นหาแหล่งกำเนิดของวัฒนธรรมต่อไป และพยายามค้นหารูปแบบแรกเริ่มของวัฒนธรรม โดยการทำความเข้าใจโครงร่างคร่าว ๆ ของการแพร่กระจายของส่วนต่าง ๆ ของวัฒนธรรมในสังคมดั้งเดิม ส่วนของวัฒนธรรมใดที่แพร่กระจายไปอย่างกว้างขวาง มักจะคิดกันว่าเก่าที่สุด นักแพร่กระจายบางคนพยายามพิสูจน์ว่า วัฒนธรรมทั้งหมดของมนุษยชาติมาจากแหล่งกำเนิดแห่งเดียวกันและแพร่กระจายไปโดยผ่านการติดต่อทางวัฒนธรรม หรือโดยการแพร่กระจาย เช่น สมิธ และ เพอร์รี่ สรุปว่า อียิปต์เป็นแหล่งกำเนิดของอารยธรรมของมนุษยชาติ

นักทฤษฎีการแพร่กระจายเชื่อว่า วัฒนธรรมของพวกมาयाและหลุมศพของชนดั้งเดิมในทวีปอเมริกาได้รูปแบบมาจากพีระมิดของอียิปต์ เพราะมีความเหมือนกันอย่างง่าย ๆ แต่นักมานุษยวิทยาในปัจจุบันมอง โครงสร้างของทั้ง 3 อย่างที่กล่าวมาแล้วว่า เป็นผลมาจากการประดิษฐ์คิดค้นที่เป็นอิสระต่อกันมากกว่า เพราะการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

ผลงานของนักแพร่กระจายชาวยุโรป ไม่เป็นที่สนใจของนักมานุษยวิทยาอีกต่อไป เพราะเดี๋ยวนี้นักมานุษยวิทยาตระหนักกันว่า ทั้งการแพร่กระจายและการประดิษฐ์ที่เป็นอิสระต่อกัน ทำให้เกิดความเหมือนกันในวัฒนธรรมต่าง ๆ นอกจากนั้นนักมานุษยวิทยาได้เคลื่อนไหวไปไกลจากแนวทางศึกษาวัฒนธรรมประเภทเป็นขั้นเล็กขั้นน้อยของนักแพร่กระจาย ผู้ซึ่งสนใจในส่วนต่าง ๆ ของวัฒนธรรมมากกว่าจะสนใจในวัฒนธรรมทั้งหมดทั่วโลก

ทฤษฎีการเลียนแบบ (Immitation Theory)

อัลถนนพ ชูบารุง (2527 : 95) กล่าวว่า นักสังคมวิทยาและนักอาชญาวิทยาชาวฝรั่งเศส ชื่อตาร์ด (Tarde) ได้ตั้งข้อสังเกตว่าอาชญากรรมที่เกิดขึ้นนั้นมีลักษณะคล้ายคลึงกัน และได้ตั้งกฎแห่งการเลียนแบบขึ้นมา คือ

1. คนเรามีแนวโน้มที่จะเลียนแบบแฟชั่นและประเพณีของคนอื่น ตามปกติกลุ่มชนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันจะมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องแฟชั่นและประเพณีอย่างช้า ๆ แต่ถ้ากลุ่มที่แตกต่างกันติดต่อกัน ก็จะส่งเสริมให้เกิดการเลียนแบบมากขึ้น
2. ผู้ที่มีฐานะต่ำกว่าจะเลียนแบบผู้ที่มีฐานะสูงกว่า ตาร์ด ได้รายงานให้ทราบว่ามีอาชญากรรมหลายชนิดที่เริ่มเกิดในหมู่ชนชั้นสูง และแพร่ไปในหมู่ชนชั้นต่ำโดยการเลียนแบบ
3. คนเราจะเลียนแบบพฤติกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ ถ้าหากว่าพฤติกรรมแบบเก่า ๆ หลาย ๆ แบบเกิดขัดแย้งกัน ตาร์ด เชื่อว่าการเลียนแบบเป็นการเรียนรู้อย่างหนึ่ง และการเลียนแบบบางอย่างทำให้เกิดอาชญากรรม เขากล่าวว่าอาชญากรรมจะแพร่ออกไปในลักษณะเดียวกับการแพร่ของแฟชั่น และแฟชั่นของอาชญากรรมก็เหมือนกับแฟชั่นของเสื้อผ้าและทรงผม

5. สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยกับกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

นวลจันทร์ ทศนชัยกุล (2541 : 92 - 93) อธิบายว่า ปัจจัยทางครอบครัวนั้นมีส่วนสัมพันธ์กับการเกิดอาชญากรรม โดยอิทธิพลของครอบครัวที่มีผลต่อการกระทำความผิดของเด็ก ส่วนหนึ่งเกิดจาก ครอบครัวที่พ่อหรือแม่เป็นคนไม่มีศีลธรรม ติดยาเสพติด

ติดสุรา มีอาชีพด้วยการประกอบอาชญากรรม ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี เด็กเติบโตมาด้วยการเห็นตัวอย่างไม่ดี จึงมีความคุ้นเคยกับสิ่งชั่วร้าย จนมองไม่เห็นความชั่วร้ายที่พ่อและแม่ปฏิบัติ เด็กจึงปฏิบัติตาม

Taff and England (อ้างใน นวลจันทร์ ทศนชัยกุล, 2541 : 106 - 107) ได้แบ่งเขตพื้นที่การกระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรมโดยแสดงความสัมพันธ์ให้เห็นถึงเขตแดนและสภาพแวดล้อมว่ามีอิทธิพลต่อการกระทำความผิด โดยแบ่งได้ดังนี้

1. เขตที่มีความยากจน ประชาชนอยู่กันอย่างธรรมดาไม่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งอื่นๆ ไม่มีความสลับซับซ้อน
2. ชุมชนแออัด เขตที่มีความยากจนและสลับซับซ้อน เนื่องจากมีคนอพยพมาจากเขตต่างๆ และได้รับอิทธิพลจากสิ่งอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง ลักษณะของสลัมแออัด ซอยแคบสกปรก ไม่เป็นระเบียบ คนอยู่อย่างแออัดตัวใครตัวมัน สภาพชีวิตแต่ละครอบครัวมีความแตกแยก ขาดความอบอุ่นสามัคคีกัน
3. เขตที่ถูกตัดขาดจากสังคมที่มีจารีตประเพณีอันดีงามเนื่องจากมีอุปสรรคทางด้านกายภาพ หรือภูมิประเทศ เช่น คลอง ถนน แม่น้ำ มาขวางกั้น และเป็นเขตที่มีการต่อสู้ขัดแย้งในทางวัฒนธรรม (Cultural Conflict)
4. เขตที่มีชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่เพียงกลุ่มเดียว (Minority Group) เนื่องจากว่าชนกลุ่มน้อย มีค่านิยมและพฤติกรรมที่เป็นการกระทำความผิด ซึ่งจะคิดและเชื่อในค่านิยมเหมือนกัน
5. เขตแหล่งอบายมุข เช่น เป็นแหล่งการพนันนานาชนิด โสเภณี ยาเสพติด การค้าขายของผิดกฎหมาย มีผู้ทรงอิทธิพล มีอำนาจเหนือกฎหมาย มีการทุจริตคอร์รัปชันของข้าราชการ และนักการเมือง มีการคุ้มกันตำรวจเพื่อการประกอบธุรกิจที่ผิดกฎหมาย

ทฤษฎีสภาพแวดล้อมภูมิศาสตร์

สุพัตรา สุภาพ (2542 : 119) อธิบายว่า ทฤษฎีนี้เชื่อว่าสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ลักษณะของพื้นที่ ตลอดจนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ เป็นตัวกำหนดการจัดระเบียบและสภาพต่างๆ ในสังคมโดยตรง นิสัยใจคอและความเจริญของ

สังคมจะเป็นอย่างไรขึ้นกับสาเหตุทางภูมิศาสตร์ สังคมมีสภาพความเป็นอยู่ต่างกันอย่างนี้เพราะสภาพทางภูมิศาสตร์ไม่เหมือนกัน ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมักมีขอบเขตจำกัด เพราะดินฟ้าอากาศเป็นตัวกำหนดอยู่ ดินฟ้าอากาศจะเป็นผู้อำนวยให้เกิดความเจริญ บางสังคมอาจเจริญมากเพราะภูมิศาสตร์ช่วย สังคมที่ล้าหลังเพราะภูมิอากาศไม่อำนวย และตามทฤษฎีนี้จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นได้เลยนอกจากสภาพภูมิศาสตร์จะเปลี่ยนไป แต่สภาพทางภูมิศาสตร์เป็นเพียงตัวประกอบอย่างหนึ่งเท่านั้น และไม่มีผลโดยตรงต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ มนุษย์ไม่ได้ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมอย่างยอมรับชะตากรรม (passive) แต่มนุษย์ได้ใช้ความสามารถพิเศษซึ่งสัตว์อื่นไม่มีในการควบคุม ด้แปลงธรรมชาติให้เป็นประโยชน์แก่ตน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือมนุษย์ได้สร้างวัฒนธรรมขึ้นมา ประกอบด้วยค่านิยมในชีวิต (values) แบบพฤติกรรมและเทคโนโลยีต่างๆ ค่านิยมบอกให้มนุษย์ในสังคมรู้ว่าควรต้องการอะไรบ้างนอกเหนือจากการมีชีวิตอยู่รอด เช่น ความสงบสุข หรือความรุนแรงในการดำเนินชีวิต เสรีภาพหรือความเป็นทาส ฯลฯ แบบพฤติกรรมหรือประเพณีจะกำหนดสิทธิหน้าที่ และแบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม และฐานะต่างๆ ในสังคม เทคโนโลยีกำหนดวิธีการผลิตสิ่งต่างๆ ซึ่งจำเป็นในการครองชีพ สภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสังคมในขณะใดขณะหนึ่งจึงขึ้นอยู่กับความเป็นไปของวัฒนธรรม หรือโครงสร้างของสังคมในความหมายกว้างกว่านี้ สภาพแวดล้อมทางสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้นจึงมีความสำคัญกว่าสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์

6. วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมกับการกระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ทฤษฎีความขัดแย้งทางวัฒนธรรม (Cultural Conflict Theory)

อับดุล ชูบารุง (2527 : 78 - 79) ได้อธิบายตามแนวความคิดของ Sellin ซึ่งได้อธิบายไว้เมื่อปี ค.ศ.1938 ว่า บนพื้นพิภพของเรานั้นมีกลุ่มต่าง ๆ ทางสังคมอยู่มากมาย ซึ่งมีแนวประเพณีที่สลับซับซ้อน อันเนื่องมาจากความแตกต่างกันในแบบแผนของการดำรงชีวิต และค่านิยมทางสังคมได้พัฒนามา กลุ่มต่าง ๆ จึงมีลักษณะแตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ ในหลายประการ ความขัดแย้งในแนวประเพณีอาจเกิดขึ้น เมื่อคนในชนบทเข้ามาอยู่ในเมือง อย่างไรก็ตามผู้ที่เข้ามาอยู่ในเมืองอาจรับเอาวัฒนธรรมพื้นฐานทั้งของในเมือง และของชนบทเข้าไว้ ความขัดแย้งในทางวัฒนธรรมจะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ในกรณีที่แนวประเพณีของวัฒนธรรมหนึ่งติดต่อกับแนวประเพณีของอีกวัฒนธรรมหนึ่ง

กล่าวโดยสรุป ความขัดแย้งในแนวประเพณีของวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน อาจเกิดขึ้นได้โดยเมื่อแนวประเพณีเกิดกระทบกัน ในเขตแดนของวัฒนธรรมที่อยู่ติดกัน เมื่อกฎหมายของวัฒนธรรมหนึ่ง เข้าไปครอบงำอาณาเขตของอีกวัฒนธรรมหนึ่ง และเมื่อสมาชิกของวัฒนธรรมหนึ่งอพยพเข้าไปอยู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง

แนวคิดของ เซลลิน เกี่ยวกับความขัดแย้งทางวัฒนธรรมนี้ ได้แยกสภาพจิตใจออกไปไว้ต่างหากซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ชวนคิดได้ว่าไม่น่าจะเป็นเช่นนั้น เพราะวัฒนธรรมนั้นเกิดจากการยอมรับของจิตใจ ทฤษฎีของเซลลินนักวิจัยในแง่ที่ว่า การที่คนทำผิดอาจจะมีไ้เพราะค่านิยมต่างกันก็ได้ แต่อาจเป็นเพราะไม่ได้รับผลตอบแทนเท่าเทียมกันในบางเรื่องทั้งที่มีค่านิยมอย่างเดียวกัน

Sellin (อ้างใน อภิรัตน์ ถนอมสิงห์, 2542 : 33 –34) ได้แบ่งรูปแบบของการขัดแย้งทางวัฒนธรรมออกเป็น 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 “ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมขั้นต้น” (Primary Culture Conflict) ความขัดแย้งแบบนี้เกิดจากบรรทัดฐานความประพฤติของวัฒนธรรมเดิมเกิดปะทะกับบรรทัดฐานความประพฤติของวัฒนธรรมใหม่ หนึ่งการที่เด็กชายหญิงที่เกิดจากผู้อพยพมาอยู่ใหม่ ไม่อาจจะปฏิบัติตามมาตรฐานความประพฤติดั้งเดิมที่พ่อแม่ฝึกฝนอบรม เพราะสังคมในชุมชนใหม่ไม่ยอมรับ ก็นับเป็นความขัดแย้งเบื้องต้นได้ด้วยเหมือนกัน ความขัดแย้งทำนองนี้จะทำให้เด็กเกิดความละอาย ความเกลียดชังที่ต่ำต้อยเกิดการต่อต้านกับพ่อแม่ของตนเอง ความเครียดเพิ่มขึ้น จะนำไปสู่ความประพฤติผิดได้

แบบที่ 2 “ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมขั้นที่สอง” (Secondary Culture Conflict) ความขัดแย้งแบบนี้เกิดจากความเจริญเติบโตของสังคม สังคมเคยดำรงอยู่โดยอาศัยมาตรฐานความประพฤติแบบเดียวกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ครั้นสังคมเจริญมากเข้าก็เกิดแบบแผนของความประพฤติขึ้นหลายลักษณะ มีกลุ่มสังคมมากมาย เกิดการขัดแย้งผลประโยชน์กัน ไม่คุ้นเคยกัน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นไปอย่างหละหลวม มีความสับสนในเรื่องบรรทัดฐานของความประพฤติ มีการพัฒนาองค์ที่ขาดความคุ้นเคยกัน ส่วนตัวเข้ามาควบคุมพฤติกรรมของคน มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎ กฎทั้งหมดอาจจะเป็นที่ยอมรับของชุมชน สังคมเช่นนี้เป็นสังคมที่ซับซ้อน ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมก็เกิดขึ้น เพราะคนมาจากกลุ่มต่างๆ แต่ละกลุ่มก็มีมาตรฐานความประพฤติที่เหมาะสมกับกลุ่มตน

แต่ละกลุ่มมีความสัมพันธ์ทางสังคมเฉพาะตน แต่ละกลุ่มอาจจะไม่เข้าใจหรือไม่รู้ค่านิยมทางสังคมของกลุ่มอื่น คนที่อาศัยอยู่ในสังคมเช่นนี้ย่อมเผชิญกับสถานการณ์ของชีวิต เพราะว่าจะปฏิบัติตนอย่างไรก็ย่อมละเมิดบรรทัดฐานความประพฤติของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือหลายๆ กลุ่มก็ได้ อาชญากรรมและการกระทำความผิดของเยาวชนเกิดขึ้นเมื่อคนปฏิบัติตามบรรทัดฐานความประพฤติของกลุ่ม ซึ่งมีค่านิยมที่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมของส่วนรวม

ทฤษฎีความล่าช้าทางวัฒนธรรม (Cultural Lag Theory)

อับณพ ชูบำรุง (2527 : 80 - 81) อธิบายว่า นักวิทยาศาสตร์จำนวนมาก รวมทั้งนักสังคมวิทยา ได้พากันตำหนิว่าการที่ทำให้เกิดความสับสนและความเบี่ยงเบนขึ้นในโลกนี้ ก็เป็นเพราะความสลับซับซ้อนแห่งยุคสมัยเครื่องจักรกล ทำให้เกิดความล่าช้าในทางวัฒนธรรมตามมา ผู้ที่ให้กำเนิดแนวคิดในเรื่องความล่าช้าในทางวัฒนธรรมเป็นคนแรกคือ อ็อกเบิร์น (Ogburn) เขากล่าวว่า ปัญหาสังคมทั้งหมดเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งทำให้การปรับตัวของวัฒนธรรมหนึ่งวัฒนธรรมใดเป็นไปอย่างไม่เหมาะสม ตัวอย่างของปัญหาสังคม เช่น ปัญหาการว่างงาน ปัญหาแรงงาน ปัญหาการบำบัดทางแพทย์ ปัญหาการศึกษา ปัญหาการจราจร ปัญหาวัยรุ่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาเด็ก และเยาวชนกระทำความผิด ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาความเจ็บป่วยทางจิต ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นเพราะความล่าช้าต่อความเจริญทางเทคโนโลยี

ตามทฤษฎีความล่าช้าในทางวัฒนธรรมนี้ ถือว่า วัฒนธรรมสมัยปัจจุบันในส่วนต่าง ๆ ของโลก มีการเปลี่ยนแปลงในอัตราที่ไม่เท่าเทียมกัน ในบางส่วน ความเจริญทางเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปรวดเร็วกว่าความเจริญในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับเทคโนโลยี ส่วนที่ว่านี้ได้แก่ ครอบครัว ศาสนา และระบบการเมือง เนื่องจากว่าส่วนต่าง ๆ ของสถาบันทางสังคมนั้นเกี่ยวข้องและพึ่งพาอาศัยกัน การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในส่วนหนึ่ง จำเป็นต้องมีการปรับตัวในส่วนที่เกี่ยวข้องกันด้วย ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี จึงเป็นเหตุให้ส่วนอื่น ๆ ต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย อย่างไรก็ตามส่วนของวัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุ ดำเนินไปไม่ทันกับความเจริญทางวัตถุ ผลของความแตกต่างกันในเรื่องเวลาแห่งความเจริญนี้เองที่ทำให้เกิดความล่าช้าในทางวัฒนธรรม

เหตุผลสำคัญที่ทำให้เกิดความล่าช้าในทางวัฒนธรรม ก็คือ

1. มีความรู้สึกเป็นปฏิกิริยาต่อความเปลี่ยนแปลงทางวัตถุ
2. การพัฒนาทางวัตถุเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัด เป็นการง่ายแก่การยอมรับ
3. คนบูชาความเจริญทางวัตถุมากกว่า
4. นิสัย, ผลประโยชน์ที่มีอยู่เดิม, บวกกับความไม่รู้ ทำให้เกิดความต้องการที่จะรักษาสถานะเดิมในโลกของการไม่นิยมวัตถุเอาไว้ เมื่อความเจริญทางเทคโนโลยีดำเนินไปอย่างรวดเร็ว ความล่าช้าก็ย่อมมีมากขึ้น

หากจะยึดความคิดของทฤษฎีนี้แล้ว ก็อาจจะกล่าวได้ว่า การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน และอาชญากรรม เกิดขึ้นเพราะความล่าช้าในทางวัฒนธรรม ทางแก้ไขก็อยู่ที่การวางแผนพัฒนาสังคมเพื่อให้เกิดความสมดุลกันในวัฒนธรรม และในการวางแผนนั้น จำต้องศึกษาอดีตแห่งความเจริญทางวัตถุ และคาดคะเนความเปลี่ยนแปลงในอนาคต ตลอดจนคาดคะเนการต่อต้านในสังคมซึ่งต่อต้านการปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

ทฤษฎีโครงสร้าง – หน้าที่และปัญหาพัฒนาประเทศ

สุพัตรา สุภาพ (2542 : 123 - 124) อธิบายว่า ทฤษฎีนี้เป็นตัวชี้ให้เห็นถึงความซับซ้อนของปัญหาในการพัฒนาประเทศ และจะต้องมีการพัฒนาพร้อมกันไปทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง หลักสำคัญของการพัฒนาประเทศมิได้จำกัดเฉพาะการลงทุนในโครงการที่คาดว่าจะมีผลโดยตรงกับเศรษฐกิจเท่านั้น การลงทุนในโครงการพัฒนาทางด้านสังคมและการเมืองก็ควรจะได้รับ ความสนใจเท่าๆ กันกับโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ การวางโครงการพัฒนาทางด้านสังคมอาจจะเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะเป็นเรื่องที่กระทบกระเทือนต่อระบบความเชื่อเก่าๆ

โดยเฉพาะสังคมที่ด้อยพัฒนา ส่วนใหญ่ประชาชนยังขาดแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ทำให้ประเทศขาดพลังสำคัญที่จะพัฒนาให้เกิดการพัฒนา เพราะระบบค่านิยม ความเชื่อและประเพณีเก่าๆ ประชาชนส่วนใหญ่มีชีวิตอยู่อย่างไม่สนใจใยดีต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ขาดความเชื่อมั่น ขาดกำลังใจที่จะปรับปรุงตนเอง ขาดความ

กระตือรือร้น ไม่จริงจังต่อชีวิต ชอบหาความสุขเฉพาะหน้า ชีวิตดำเนินไปอย่างไม่มีจุดหมาย ตลอดจนระบบสังคม การเมือง และเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ในประเทศด้อยพัฒนาเป็นไปในทางรักษาสถานะเดิม และขัดขวางการเปลี่ยนแปลง และมีความเหลื่อมล้ำมากระหว่างคนส่วนน้อยกับคนส่วนใหญ่ ระหว่างเมืองกับชนบท นายทุนชาวกับนา ฯลฯ ซึ่งบุคคลส่วนใหญ่ที่ไม่มีทรัพย์สิน อำนาจ หรือการศึกษา จะอยู่ในสภาพที่เสียเปรียบ

ทฤษฎีการหน้าที่นิยม (Functionalism Theory)

งามพิศ สัตย์สงวน (2543 : 32 – 33) อธิบายว่า ทฤษฎีการหน้าที่นิยม คือ วัฒนธรรมสนองความต้องการจำเป็นของปัจเจกบุคคล ซึ่งนักมานุษยวิทยา มาลินอฟสกี บอกว่า วัฒนธรรมเติบโตมาจากความต้องการจำเป็น 3 ประการของมนุษย์ คือ ความต้องการจำเป็นพื้นฐาน ความต้องการด้านสังคม และความต้องการทางด้านจิตใจ โดยความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐานนี้เป็นความต้องการการดิ้นรนต่อสู้เพื่อมีชีวิตอยู่ เช่น ต้องการอาหาร หรือที่อยู่อาศัย ส่วนความต้องการขั้นที่ 2 จะเกี่ยวกับการร่วมมือกันทางสังคม เพื่อแก้ปัญหาพื้นฐาน และทำให้ร่างกายได้รับการตอบสนองความต้องการจำเป็นเบื้องต้น เช่น การแบ่งงานกันทำ ความต้องการขั้นที่ 3 คือความต้องการจำเป็นของมนุษย์เพื่อความมั่นคงทางจิตใจ เช่น ต้องการความสงบทางใจ ความกลมกลืนกันทางสังคม และเป้าหมายของชีวิต มาลินอฟสกีถือว่าวัฒนธรรมทุกด้านมีหน้าที่ที่ต้องทำคือ การตอบสนองความจำเป็นของมนุษย์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้ง 3 ด้าน และยังบอกด้วยว่า ส่วนต่างๆ ของวัฒนธรรมมีหน้าที่เพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นของปัจเจกบุคคลในสังคมนั้นๆ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการใช้วิเคราะห์พฤติกรรมของมนุษย์ทั้งหมด

ลักษณะอีกอย่างหนึ่งของทฤษฎีการหน้าที่นิยมของมาลินอฟสกี คือ การศึกษาวัฒนธรรมด้านหนึ่งจะนำไปสู่การศึกษากระบวนการวัฒนธรรมทั้งหมด ดังเช่น งานวิจัยสนามทางมานุษยวิทยาของมาลินอฟสกีที่เกาะโทรเบียนจะเป็นตัวอย่างของแนวทางนี้ ซึ่งในหมู่เกาะนี้มีแบบแผนทางวัฒนธรรมที่เรียกว่า “กูล่า” ในความคิดของชาวเกาะแล้วสิ่งสำคัญที่สุดของกูล่า คือ การค้าส่วยซื้อขายที่ทำด้วยเปลือกหอย และส่วยคอกที่เกิดขึ้นระหว่างลูกค้าในเกาะต่างๆ กันที่รวมเป็นรูปวงแหวน มาลินอฟสกี แสดงให้เห็นว่ากูล่าไม่ใช่การแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจเหมือนอย่างการแลกเปลี่ยนเงินตราและสินค้ากันภายในบ้านเราที่แยกออกจากด้านอื่นๆ ของวัฒนธรรม แต่กูล่าสัมพันธ์กับชีวิตด้านต่างๆ ของชาวโทรเบียน

เช่น ด้านเครือข่าย โครงสร้างทางการเมือง เวทมนต์คาถา ระบบเกียรติภูมิ เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการเลี้ยงฉลองมิตรภาพกัน

นอกจากนี้ Donald R. Taft (อ้างใน นวลจันทร์ ทศนชัยกุล, 2541 : 28 - 29) ได้กล่าวถึงลักษณะของสังคมที่มีอาชญากรรมน้อยว่าจะต้องเป็นสังคมที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง และไม่มีกรรมนำวัฒนธรรมเข้ามาเผยแพร่มากมาย อีกทั้งยังเป็นสังคมที่ต้องไม่มีความขัดแย้งทางวัฒนธรรม เช่น ความเชื่อ ค่านิยม เช่น ในสังคมของชนกลุ่มน้อยที่รวมตัวกันหนาแน่นมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

และ Hirschi (อ้างใน นวลจันทร์ ทศนชัยกุล, 2541 : 118 - 119) ได้กล่าวถึงความเชื่อ ว่ามีความผูกพันทางสังคมในลักษณะที่ยึดเหนี่ยวไว้มิให้กระทำความผิด กล่าวคือ คนในสังคมจะมีความเชื่อแตกต่างกันและมีระดับความเชื่อ หรือขนาดของความเชื่อแตกต่างกันด้วย “ความเชื่อ” ถือเป็นตัวควบคุมทางสังคม (Social Control) โดยเขาเสนอว่า การกระทำความผิดมิได้เป็นผลมาจากการมีความเชื่อ แต่การกระทำความผิดมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นได้ ถ้าขาดความเชื่อที่ห้ามกระทำผิด

2.6 แนวความคิดเกี่ยวกับนโยบายของรัฐกับการพัฒนาชาวเขา

จากการที่ ชาวเขาได้อาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินไทยมานานแม้ว่าจะไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าชาวเขาเข้ามาอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่เมื่อไหร่ แต่อย่างไรก็ตามรัฐในฐานะที่มีหน้าที่ต้องปกป้อง และคุ้มครองทุกคนที่อยู่ในประเทศไทย “ชาวเขา” คนชายขอบจึงเปรียบเสมือนกับกลุ่มที่ไม่ได้รับการดูแล และมีไม่มีนโยบายที่ชัดเจนอย่างจริงจังจากหน่วยงานของรัฐ ดังนั้นผู้วิจัยจะขอนำเสนอแนวคิดของรัฐกับชาวเขา เพื่อเป็นแนวคิดในการมองปัญหาต่างๆ เช่น ตัดไม้ทำลายป่า ยาเสพติด และอื่นๆ อีกมากมายตามที่คนไทยพื้นราบเชื่อกันว่าชาวเขาเป็นต้นเหตุของปัญหาดังกล่าว ดังต่อไปนี้

อมรา พงศาพิชญ์ (2542 : 194 – 197) ได้อธิบายถึงแนวความคิดเกี่ยวกับนโยบายของรัฐกับการพัฒนาและส่งเสริมชาวเขาไว้ 3 ด้าน คือ

1. ด้านการปกครอง สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและความผูกพันทางจิตใจต่อสังคมไทยและให้ดำรงชีวิตอยู่ภายใต้กฎหมายของบ้านเมือง กำหนดพื้นที่ที่พิจารณา

อย่างเหมาะสมในทุกด้านให้ชาวเขาได้อยู่อาศัยและทำกิน จัดระเบียบความเป็นอยู่และ
เร่งรัดสำรวจจำนวนชาวเขาที่แน่นอน

2. ด้านการปลูกและเสฟฝิ่น ส่งเสริมให้มีรายได้จากอาชีพอื่นแทนการ
ปลูกฝิ่น ประชาสัมพันธ์และปฏิบัติการให้ชาวเขาเข้าใจถึงพิษภัยของฝิ่นและจูงใจให้เลิก
เสฟฝิ่น ปรับปรุงประสิทธิภาพและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้สามารถคุ้มครองชาวเขา
ส่งเสริมให้ชาวเขาสามารถพึ่งพาและป้องกันตนเองได้ และแสวงหาความช่วยเหลือจาก
ต่างประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาชาวเขาและการปลูกฝิ่น

3. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ควรปรับปรุงให้ชาวเขามีรายได้จาก
อาชีพอื่นที่เพียงพอต่อการยังชีพ และเป็นประโยชน์แก่ชาวไทยพื้นราบด้วย การกระจาย
บริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน โภชนาการ และ(การศึกษาระดับมัธยม) รวมทั้งข่าวสาร
ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการวางแผนครอบครัวและควบคุมการย้ายถิ่นที่อยู่ และ
ประชาสัมพันธ์การปฏิบัติการจิตวิทยาต่อชาวไทยและชาวเขา สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องใน
การช่วยเหลือราชการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ตามสภาพปัญหาในพื้นที่ตามแผนและ
โครงการที่จะจัดทำขึ้น โดยมีหน่วยงานหลักและรองตามลักษณะของปัญหา

นอกจากนี้ ถาวร พู่เฟื่อง (2543 : 139 - 167) กล่าวไว้ว่า รัฐบาลไทยได้เริ่มมี
นโยบายในการช่วยเหลือชาวเขา ในระดับกระทรวง โดยกระทรวงมหาดไทยได้มีคำสั่งแต่งตั้ง
คณะกรรมการสงเคราะห์ประชาชนไกลคมนาคม เมื่อ พ.ศ. 2498 เรียกชื่อว่า “นโยบาย
สงเคราะห์ประชาชนไกลคมนาคม” ซึ่งมีหน่วยงานราชการที่เข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่ คือ
ตำรวจตระเวนชายแดน หรือที่เรียกชื่อในขณะนั้นว่า “ตำรวจภูธรชายแดน”

หลังจากที่หน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ได้เข้าไปดำเนินงาน
พัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงเป็นระยะเวลาอันยาวนานกว่า 3 ทศวรรษ ในภาพรวมแล้วนับว่าได้ทำให้
ชาวเขามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม การปกครอง ด้านสุขภาพ
อนามัยมีการจัดระเบียบทางสังคมที่ดีขึ้น ก่อให้เกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรมหลายประการ
ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ดังนี้

1. ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า หลังจากหน่วยงานของรัฐได้เข้าไปดูแลป่า
และให้ความรู้แก่ชาวเขาในการดูแลรักษาป่า ให้เห็นความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ที่มีต่อ
ชีวิตของคนและสัตว์ที่จะต้องอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน แนะนำให้ให้ชาวเขารู้จักการทำ

เกษตรกรรมแผนใหม่ เปลี่ยนรูปแบบการเกษตรจากการตัดฟันโค่นเผา และการทำไร่เลื่อนลอยมาเป็นการทำไร่หมุนเวียน แนะนำการปลูกพืชในพื้นที่จำกัดและการใช้จำกัดและใช้เทคนิคใหม่ ๆ ปัจจุบัน ชาวเขาได้หันมาตระหนักในการอนุรักษ์ป่าไม้และร่วมกันรักษาต้นน้ำลำธาร โดยการนำเอาพิธีกรรมตามความเชื่อของชนเผ่าเข้ามาประกอบ ร่วมกันรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน ความสะอาดบริเวณที่อยู่อาศัย และร่วมใจกันในโครงการปลูกป่าในโอกาสพิเศษต่าง ๆ หน่วยงานในการปลูกแถบหญ้าแฝก เพื่อป้องกันการชะพังทลายของดิน รู้จักการใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมี ปลูกพืชหมุนเวียนแบบผสมผสาน ตลอดจนการรู้จักเลี้ยงสัตว์ประเภทต่าง ๆ มากขึ้น

2. ปัญหาความมั่นคงของชาติ ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2510 ได้เกิดปัญหาการแทรกซึมและก่อการร้ายคอมมิวนิสต์รุนแรงขึ้นหลายแห่งในประเทศไทย รัฐบาลได้ใช้มาตรการต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหานี้ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2525 จึงสามารถแก้ไขและควบคุมสถานการณ์ไว้ได้ โดยให้ชาวเขาที่หลงผิดได้เข้ามาร่วมพัฒนาชาติไทย ปัจจุบัน สถานการณ์ได้เปลี่ยนไป ปัญหาความมั่นคงแห่งชาติ ได้กลายเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากความไม่สอดคล้องกันระหว่างนโยบายของรัฐกับความต้องการพื้นฐานของชุมชน เช่น สิทธิพื้นฐานของมนุษย์ตามกฎหมาย ในเรื่องสิทธิที่อยู่อาศัย สิทธิในที่ทำกิน ปัญหาจากการลักลอบอพยพเข้าประเทศโดยผิดกฎหมายของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยจากนอกประเทศตามแนวชายแดน ปัญหาเหล่านี้ รัฐบาลสามารถควบคุมแก้ไขได้ระดับหนึ่ง

3. ปัญหาการปลูกฝิ่น รัฐบาลไทยได้ถือว่าการปลูกฝิ่นเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 37 ลงวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2501 จึงมีนโยบายในการกำจัดการปลูกฝิ่น โดยการสนับสนุนจากองค์การสหประชาชาติ จากตัวเลขการลดปริมาณการผลิตฝิ่น จากรายงานสำรวจฝิ่นประจำปี พ.ศ. 2532 - 2535 สำนัก ป.ป.ส.พบว่า ประเทศไทยประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง จากปริมาณที่ผลิตในปี พ.ศ. 2508 - 2509 มีพื้นที่ปลูก 112,000 ไร่ ผลผลิต 145.6 ตัน ในปี พ.ศ. 2532 - 2533 ลดลงเหลือเพียง 46 ตัน ต่อพื้นที่ปลูก 26,109 ไร่ และจากรายงานสำรวจฝิ่นประจำปี 2541 - 2542 ของสำนักงานคณะกรรมการปราบปรามยาเสพติด (2542) พบว่า มีพื้นที่ปลูกฝิ่นใน 12 จังหวัด จำนวน 9,006.58 ไร่ มีผลผลิตทั้งสิ้นจำนวน 16,211.84 กก. นับว่าปริมาณได้ลดลง ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้เข้าไปแนะนำส่งเสริมให้ปลูกพืชเศรษฐกิจทดแทนหลายอย่าง โดยเฉพาะประเภทพืชเมืองหนาวทั้งจำพวกไม้ผล ไม้ดอก ผัก พืชไร่และพืชสมุนไพร เช่น พลับ สาลี่ แอปเปิ้ล

อะโวคาโด แครอท แรดิช บีท กาแฟ ตังกุย มินท์ ฯลฯ ปัจจุบันชาวเขาได้หันมานิยมปลูกพืชเงินสดกันมากขึ้น เนื่องจากมีรายได้ที่ดีกว่า

4. ปัญหามาตรฐานการครองชีพต่ำ กระทรวงมหาดไทยได้ดำเนินการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค โดยจัดสร้างถนนลาดลงขึ้นสู่บนพื้นที่สูง ทำให้สามารถเดินทางไปสู่หมู่บ้านชาวเขาหลายแห่งโดยรถยนต์ ส่วนเรื่องน้ำบริโภคใช้สอย ได้จัดให้มีระบบประปาภูเขาใช้ในหมู่บ้านอย่างสะดวก มีอ่างเก็บน้ำเพื่อให้มีน้ำใช้ตลอดปี ไฟฟ้าและโทรศัพท์ ได้เข้าไปบริการอย่างทั่วถึงในหมู่บ้านหลายแห่ง ทำให้การสื่อสารคมนาคมกับสังคมภายนอกเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้น

ในช่วงเริ่มแรกนั้น กรมประชาสงเคราะห์ (สังกัดกระทรวงมหาดไทย ในขณะนั้น) ได้จัดส่งหน่วยเคลื่อนที่เข้าไปทำงานในชุมชนบนพื้นที่สูงส่งเสริมการเกษตร การพัฒนาอนามัยพื้นฐาน และการศึกษา ส่วนตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งอยู่ในพื้นที่อยู่แล้ว ได้ช่วยเหลือในด้านการศึกษาในพื้นที่ที่มีการก่อการร้าย และหมู่บ้านตามแนวตะเข็บชายแดน ทำให้ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวเขาให้ดีขึ้น ซึ่งต่อมาภายหลัง ได้มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้าไปดำเนินการมากขึ้น ปัญหาในด้านคุณภาพชีวิตก็ได้คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้นโดยลำดับ กล่าวคือ

4.1 ด้านการศึกษา หลังจากที่มีการจัดตั้งโรงเรียนในหมู่บ้าน ชาวเขาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2478 โดยกระทรวงศึกษาธิการ และในปี 2500 โดยตระเวนชายแดน มีหน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้เปิดโรงเรียนจัดการเรียนการสอนในชุมชนบนพื้นที่สูงเพิ่มมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันมีครบเกือบทุกหมู่บ้าน โรงเรียนเหล่านี้ บางแห่งได้รับโอนจากโรงเรียนของกรมประชาสงเคราะห์ และของตำรวจตระเวนชายแดนที่ดำเนินการมาก่อนแล้ว เพื่อดำเนินการต่อ หลักสูตรการเรียนการสอนมีทั้งสำหรับเด็กและผู้ใหญ่ มีทั้งวิชาชีพและวิชาสามัญ เพื่อนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและเพื่อศึกษาต่อในระดับที่สูง จนกระทั่งถึงระดับมหาวิทยาลัย ปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่า ชาวเขาได้ตื่นตัวในการศึกษามากขึ้น โดยส่งเสริมให้บุตรหลานได้เข้าเรียนให้ได้รับการศึกษาในระดับสูง ๆ ทำให้มีโอกาสเข้าสู่ตลาดแรงงานในภาครัฐและเอกชนได้มากขึ้นโดยลำดับ

4.2 ด้านการส่งเสริมอาชีพ ปัจจุบันมีการรณรงค์ให้ชุมชนหันมาอนุรักษ์ผลิตสินค้าหัตถกรรมแบบดั้งเดิมไว้ เช่น เครื่องจักรสาน การทอผ้า การทำเครื่องประดับ และของที่ระลึก เพื่อจำหน่ายโดยมีตลาดรองรับ และบางแห่งจัดจำหน่ายในหมู่บ้านซึ่งได้เปิดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทำให้เกิดรายได้เพิ่มมากขึ้น ในกรณีนี้ มีหน่วยงานองค์กรหลายแห่งได้ให้การสนับสนุนทั้งในด้านเงินทุน ด้านเทคนิควิธีการผลิตและการตลาด เช่น ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพในหมู่บ้านที่อยู่ในโครงการบ้านเล็กในป่าใหญ่ ตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

4.3 ด้านสาธารณสุข ปัจจุบัน การอยู่ในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร มีปัญหาด้านสุขภาพอนามัยน้อยลง เนื่องจากสภาพถนนคมนาคมสะดวกขึ้นกว่าเดิม การที่จะเดินทางติดต่อสถานพยาบาล จึงทำได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ส่วนสาธารณสุขมูลฐานนั้น มีหน่วยงานของรัฐเข้าไปให้บริการในพื้นที่อย่างทั่วถึงมากขึ้น มีสถานอนามัยหลายแห่งตั้งขึ้นในชุมชนใหญ่ ๆ และยังมีชุดปฏิบัติการเคลื่อนที่เข้าไปที่ที่ห่างไกล เจ้าหน้าที่ได้ให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านการเฝ้าระวังรักษาและการให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพอนามัย โดยทางตรงและโดยใช้สื่อเสียงตามสายและสิ่งพิมพ์ เช่น การวางแผนครอบครัว การป้องกันตนเองจากโรคเอดส์ และการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด โดยภาพรวมแล้ว ชาวเขาได้หันมาอมรับวิธีการรักษาแบบแผนใหม่

อย่างไรก็ตาม สภาพโรคภัยไข้เจ็บที่ชาวเขาประสบอยู่เสมอก็คือ โรคผิวหนัง โรคทางเดินหายใจ มาลาเรีย วัณโรค ไข้หวัด ปวดท้อง และรวมทั้งโรคเอดส์ด้วย เป็นเรื่องที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้าไปดูแลรักษาต่อไป

นอกจากนี้แล้ว หน่วยงานสาธารณสุข ยังรับผิดชอบเข้าไปดูแลในเรื่องการขาดสารอาหารในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ขวบ เด็กแรกเกิดที่มีภาวะน้ำหนักน้อยกว่าปกติ การจัดการบ้านเรือนที่ไม่ถูกหลักอนามัย ส่วนที่ถูกสุขลักษณะ น้ำกินน้ำใช้ที่ไม่สะอาด

4.4 ด้านการปกครอง ปัจจุบัน กระทรวงมหาดไทย ได้ใช้นโยบายกระจายอำนาจ การปกครองไปสู่ท้องถิ่น หมู่บ้านชาวเขาได้รับการลงทะเบียน และอยู่เป็นหลักแหล่ง มีรูปแบบการปกครองแบบทางราชการคือ มีผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำ มีตัวแทนหมู่บ้านชาวเขาเข้าไปมีส่วนร่วมในคณะกรรมการสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในด้าน

เกี่ยวกับการจัดทำทะเบียนราษฎร นั้น รัฐได้ดำเนินการออกระเบียบเพื่อถือปฏิบัติตามเหตุการณ์และสถานการณ์ดังนี้

ปี พ.ศ. 2499 ได้มีการประกาศใช้ พรบ. ทะเบียนราษฎร ซึ่งก็ได้จัดทำทะเบียนราษฎรให้แก่ชาวเขาได้เป็นบางส่วนเท่านั้น

ปี พ.ศ. 2511 เพื่อสร้างจิตสำนึกในความเป็นไทย และให้มีความจงรักภักดีต่อแผ่นดินไทยให้แก่ชาวเขา ในยุคที่มีก่อการร้าย และการแทรกซึมของลัทธิทางการเมืองจากภายนอกประเทศ รัฐบาลโดยกรมประชาสงเคราะห์และ กอ.ปค. (กองอำนาจการป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์) กระทรวงมหาดไทย ได้เริ่มจัดทำทะเบียนราษฎรชาวเขา (ทร.ชข.) จัดทำทะเบียนประวัติ และออกบัตรประจำตัวบุคคลบนพื้นที่สูง หรือมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในลักษณะชั่วคราว (ท.ร.13) การดำเนินงานในครั้งนั้น ได้มีการสำรวจตรวจสอบทะเบียนราษฎรชาวเขา จัดทำบัตรประจำตัวชาวเขา (บัตรสีขา) และแจกเหรียญ (ด้านหนึ่งเป็นหมายเลข ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็นพระรูปเหมือนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว) ให้แก่ชาวเขาในพื้นที่ 16 จังหวัด จำนวน 69,474 คน ในจำนวนทั้งสิ้น 119,591 คน

ปี พ.ศ. 2517 ได้มีการออกระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านให้แก่ชาวเขา พ.ศ. 2517 โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณา คือจะต้องเป็นชาวเขาที่ได้รับการจดทะเบียนราษฎรชาวเขาไว้แล้ว หรืออยู่ในความดูแลของหน่วยงานราชการ เช่น กรมประชาสงเคราะห์ ตำรวจตระเวนชายแดน และยังมีเงื่อนไขอื่นๆ เช่น ต้องเกิดในประเทศไทยและบรรลุนิติภาวะแล้ว ตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่งไม่น้อยกว่า 5 ปี มีอาชีพสุจริต ไม่เคยกระทำผิดต่อความมั่นคงของชาติ หรือกระทำผิดกฎหมายถึงต้องจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด

ปี พ.ศ. 2527 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้ดำเนินโครงการสำรวจประชากรชาวเขาโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กรมตำรวจ กรมการปกครองและกรมประชาสงเคราะห์ ระหว่างปี พ.ศ.2528 – 2531 จัดทำทะเบียนสำรวจบัญชีบุคคลในบ้าน ได้จัดรูปแบบการปกครองแบบราชการโดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำในหมู่บ้าน

ปี พ.ศ. 2533 – 2534 โดยมติคณะรัฐมนตรี ได้อนุมัติให้กระทรวงมหาดไทย โดยกรมการปกครอง ดำเนินตามโครงการจัดทำทะเบียนประวัติประจำตัวบุคคลบนพื้นที่สูง (บัตรสีฟ้า) ให้แก่ชาวเขาในพื้นที่ 20 จังหวัดบ้าน

ปี พ.ศ. 2535 ได้มีการออกระเบียบสำนักงานทะเบียนกลางกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านให้แก่ชาวไทยภูเขา พ.ศ. 2535 โดยอาศัยอำนาจแห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 กำหนดคุณสมบัติและเงื่อนไขของชาวไทยภูเขาที่จะได้รับการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทย

ปี พ.ศ. 2538 คณะรัฐมนตรี มีมติเห็นชอบในหลักการให้กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ดำเนินการตามโครงการพิจารณาสถานะคนต่างด้าวแก่ชาวเขาที่อพยพเข้ามาในประเทศในพื้นที่ 20 จังหวัด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 – 2544 ระเบียบนี้ทำให้ชาวเขาที่ตกสำรวจหรือกำลังรอการพิจารณาลงรายการสัญชาติ สามารถได้รับการพิจารณาในการให้สัญชาติรวดเร็วขึ้น

ปี พ.ศ. 2539 กระทรวงมหาดไทย ได้ออกระเบียบสำนักงานทะเบียนกลางว่าด้วยการพิจารณาลงรายการสัญชาติไทยในทะเบียนบ้านให้แก่ชาวไทยภูเขา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2539 โดยเน้นเฉพาะชาวเขาที่เข้ามาตั้งแต่เริ่มแรก เนื่องจากมีชาวเขาที่หลบหนีมาจากประเทศพม่า ลาวและจีน เข้ามาสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก และต้องการมีสัญชาติไทย

ปี พ.ศ. 2540 คณะรัฐมนตรี มีมติอนุมัติโครงการสำรวจและจัดทำทะเบียนประวัติชุมชนบนพื้นที่สูง ในครั้งนี้ ให้ออกบัตรประจำตัว (บัตรสีเขียวขอบแดง) ให้แก่ผู้ยังไม่มีบัตรและมีคุณสมบัติครบตามกฎหมายที่กำหนด

ใน พ.ศ. 2542 เนื่องจากกระแสเรียกร้องสิทธิความเป็นพลเมืองไทยตามรัฐธรรมนูญใหม่ได้รุนแรงขึ้น รัฐบาลจึงได้หาทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการให้สัญชาติแก่ชาวเขาให้รวดเร็วขึ้น เพื่อการขอรับบัตรประชาชนต่อไป จนกระทั่งปัจจุบัน ตามตัวเลขกองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ (ปี พ.ศ. 2542) มีประชากรชาวเขาได้รับสัญชาติไทยแล้ว จำนวน 464,688 คน คิดเป็นร้อยละ 60 จากจำนวนประชากรชาวเขาทั้งสิ้น 774,316 คนในพื้นที่ 20 จังหวัด ทำให้ชาวเขามีสิทธิที่จะได้รับสิทธิประโยชน์จากรัฐเท่าเทียมกันกับคนไทยทั่วไปอย่างสมบูรณ์ เช่น มีสิทธิในการศึกษา การรักษาพยาบาล เป็นต้น

4.5 ด้านสวัสดิการสังคม รัฐมีนโยบายให้ชุมชนได้รู้จักเรียนรู้ที่จะมีบทบาทช่วยเหลือตนเอง พึ่งพาตนเองมากขึ้น โดยเข้าไปช่วยเหลือในการจัดตั้งองค์กรชุมชนขึ้นในหมู่บ้าน เช่น กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารข้าว สหกรณ์ยา และศูนย์ส่งเสริมสุขภาพประจำหมู่บ้าน ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยกรมประชาสงเคราะห์ และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้โดยความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้าน เพื่อให้ชุมชนช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส เช่น คนชรา คนพิการ เด็ก และคนยากจน โดยได้รับทุนสนับสนุนในเบื้องต้นจากรัฐจำนวนหนึ่ง เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนต่อไป

ผลกระทบจากการพัฒนา

ราญ ฤนาท และคณะ (อ้างใน ถาวร พู่เฟื่อง, 2542 : 157 – 167) กล่าวไว้ใน “ยี่สิบปีแห่งการพัฒนาทางการศึกษาและสาธารณสุข (2532) ว่า “ผลกระทบหลายอย่างได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ตลอดระยะเวลาสี่ปีของการพัฒนาพื้นที่สูง ชาวเขาได้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนไปอย่างมาก และตกอยู่ในภาวะจำยอมทั้งในด้านการเลิกการทำไร่เลื่อนลอย การปลูกฝิ่น ตลอดจนจรรยาบรรณดั้งเดิมในด้านการเรียนรู้ การสาธารณสุขพื้นบ้าน วัฒนธรรมชนเผ่า ไม่ว่าจะเกี่ยวกับดนตรี การแต่งกาย นิทานพื้นบ้านและแม้กระทั่งภาษา ความสูญเสียเหล่านี้ต่างก็มีปฏิสัมพันธ์กับการพัฒนาทั้งสิ้น”

เมื่อพูดถึงการพัฒนาแล้ว ย่อมหมายถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในด้านบวกและด้านลบ และแน่นอนที่สุดย่อมมีผลกระทบที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านวิถีชีวิต การเกษตร เศรษฐกิจสังคม ตลอดจนจารีตประเพณีและระบบความเชื่อบางประการ กล่าวคือ

1. ด้านการเกษตร หลังจากที่ชาวเขาได้หันมาปลูกพืชเศรษฐกิจตามที่ได้รับส่งเสริมแล้ว วิธีการผลิตได้เปลี่ยนจากแบบพอมมีพอกินหรือที่เรียกว่า การเกษตรเพื่อยังชีพ ได้กลายเป็นการผลิตที่มีความผูกพันกับการตลาด คือเป็นการผลิตเพื่อจำหน่าย ซึ่งจะต้องใช้วิธีการทุกอย่างที่จะทำให้สามารถได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ จำเป็นต้องเพิ่มทุนในการผลิตมากขึ้น ทั้งในด้านแรงงาน อุปกรณ์เครื่องมือ สารเคมีในการปราบศัตรูพืช และยากำจัดวัชพืช ซึ่งทำให้เกิดผลพิษภาวะต่อสภาพแวดล้อม ดินเสื่อมคุณภาพ พื้นที่ป่าถูกบุกเบิกทำลายเพิ่มมากขึ้น เกิดสารพิษตกค้างในผลผลิตการเกษตรเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค และสารพิษปนเปื้อนไหลไปกับน้ำจากที่สูงมาสู่ที่ราบลุ่ม ซึ่งนำความเดือดร้อนเสียหายให้แก่

ผู้บริโภคใช้สอยในพื้นที่ราบ และสร้างปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวเขากับคนพื้นราบ ดังที่เกิดขึ้นในพื้นที่หลายแห่งในภาคเหนือ นับเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการเกษตร ในอนาคตอาจเกิดปัญหาแย่งชิงทรัพยากรน้ำขึ้นมาได้

เนื่องจากการผลิตทางการเกษตรเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด ในการผลิตจึงจำเป็นต้องใช้เงินทุนจำนวนมากขึ้นเช่นกัน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ผู้ประกอบการต้องพึ่งพาอาศัยเงินกู้ยืมทั้งจากสถาบันการเงินของรัฐ และจากเอกชน เกิดระบบทุนนิยม มีการเอาวัดเอาเปรียบกันและกัน ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนมีมากขึ้น แรงงานที่เคยใช้วิธีการเอาแรงกัน หรือที่เรียกว่า การลงแขก กลายมาเป็นการจ้างจ้างแรงงาน ทำให้ระบบเกื้อกูลพึ่งพา อาศัยกันและกันหายไป การตลาดก็ต้องพึ่งพาคนภายนอกมากขึ้น ราคาผลผลิตอยู่ที่กลไกตลาดเป็นผู้กำหนด บางครั้งมักถูกเอาวัดเอาเปรียบ หากปีไหนผลผลิตมีราคาตกต่ำ หรือผลิตได้ไม่มากเพราะสภาพธรรมชาติไม่เอื้ออำนวย ปัญหาที่ตามมาก็คือ การขาดทุนและภาวะหนี้สินก็ย่อมติดตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น

การปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อขาย นอกจากจะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ยังทำให้ระบบนิเวศแบบดั้งเดิมได้สูญเสียไปด้วย เนื่องจากระบบเกษตรแบบดั้งเดิม การใช้พื้นที่ทำกินมีการหมุนเวียน เพื่อให้ดินมีการพักฟื้นตัว เกษตรกรไม่ได้ใช้ปุ๋ยเคมี หรือสารเคมี ในการกำจัดแมลงหรือวัชพืช ดินก็จะไม่เสื่อมสภาพ ที่สำคัญที่สุดก็คือ ระบบการเกษตรแบบจารีตดั้งเดิมนั้น ทำให้เกิดความสมดุลของพืชที่เกิดตามธรรมชาติที่เรียกว่า ความหลากหลายทางชีวภาพ ชาวบ้านสามารถหาของป่า เก็บของป่าเพื่อยังชีพได้ ปัจจุบันสภาพเช่นนี้ บางแห่งในกลุ่มชาวเขาบางเผ่าก็ยังคงมีให้เห็นอยู่ เช่น ในกลุ่มกะเหรี่ยง ซึ่งเป็นกลุ่มที่ค่อนข้างอนุรักษ์ธรรมชาติได้ดี เกษตรแบบใหม่ได้ก่อให้เกิดการทำลายสภาพดินและทำลายระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพไปอย่างน่าวิตกยิ่ง

และจากการที่มุ่งเน้นในการปลูกพืชเศรษฐกิจต่าง ๆ โดยไม่ได้คำนึงถึงพืชหลักที่จำเป็นในชีวิตประจำวันคือ ข้าว จากผลของการวิจัย โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ และสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2538) พบว่า หลังจากโครงการพัฒนาบนพื้นที่สูง เข้าไปในหมู่บ้านแล้ว เกษตรกรส่วนใหญ่ ประสบปัญหาการขาดแคลนข้าวบริโภคในอัตราที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่โครงการพัฒนาที่สูงเวียงผาดอยสามหมื่น และโครงการไทย-เยอรมัน ทั้งนี้ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการ

คือ พื้นที่ทำกินของเกษตรกรลดลง เพราะถูกกันเขตพื้นที่ป่า และเกิดภาวะแห้งแล้งแล้ว ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล

2. อาชีพแบบดั้งเดิมได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากมีระบบการเกษตรแบบใหม่เข้าไป ปัจจุบัน แต่ละครอบครัวมีพื้นที่ทำกินมีจำกัด เนื่องจากปัญหาประชากรเพิ่มจำนวนมากขึ้น ที่ดินบางแห่งได้ถูกเปลี่ยนกรรมสิทธิ์เป็นของผู้มีฐานะร่ำรวย ครอบครัวที่ยากจนก็ต้องหันมาทำอาชีพรับจ้างเป็นแรงงานในโครงการต่าง ๆ ที่เข้าไปดำเนินการบนพื้นที่สูง หรือรับจ้างทำงานในไร่ให้กับคนในหมู่บ้านเดียวกันหรือหมู่บ้านใกล้เคียง บางกลุ่มได้พากันลงมาหางานทำในเมือง ทำงานรับจ้างตามบ้านเรือน งานก่อสร้าง สถานบริการต่าง ๆ เช่น ร้านอาหาร โรงแรม และโรงงานอุตสาหกรรมบางแห่ง ส่วนผู้ที่มีการศึกษาสูง ก็อาจได้ทำงานเป็นลูกจ้างในบริษัท ห้างร้าน หรือเป็นลูกจ้าง ราชการในหน่วยงานราชการ บางกลุ่มได้เข้ามาประกอบกิจกรรมของตนเอง เช่น การค้าขายสินค้าหัตถกรรมในเมือง เช่น บริเวณตลาดไนท์บาซาร์ จังหวัดเชียงใหม่ การประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวทั่วไป การเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวในหมู่บ้านชาวเขา การที่ชาวเขาต้องมาประกอบอาชีพในเมืองเช่นนี้ วิถีชีวิตที่เคยทำงานอยู่ใกล้ชิดกันในไร่ เป็นครอบครัวที่อบอุ่น กลายเป็นครอบครัวที่ต้องห่างเหินขาดความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างสมาชิกครอบครัวและกลุ่มเครือญาติ การถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านจากพ่อแม่สู่ลูกหลาน แบบสืบทอดต่อ ๆ กันมาก็ขาดหายไปโดยปริยายในที่สุด

3. ค่านิยมทางสังคม เดิมที สังคมชาวเขา เป็นสังคมที่อยู่กินแบบเรียบง่าย การเกษตรเป็นแบบยังชีพ ไม่มีสินค้าประเภทฟุ่มเฟือยเข้าไปโฆษณาให้ซื้อขาย แต่เมื่อรัฐได้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภคในชุมชนบนพื้นที่สูง เช่น ถนน ไฟฟ้า โทรศัพท์ ทำให้สังคมได้เปลี่ยนไปมากทีเดียว กลายเป็นสังคมบริโภคนิยม มีการแข่งขันกันร่ำรวยทางวัตถุ โดยการซื้อรถยนต์ โทรศัพท์ ตู้เย็น พัดลม เทปวิทยุ รถจักรยานยนต์ เครื่องซักผ้า หม้อหุงข้าวไฟฟ้า เตารีด ฯลฯ เพื่อเป็นการแสดงออกถึงฐานะทางสังคมว่าเจริญทันสมัย และร่ำรวย มีการแข่งขันกันสูงในกลุ่มที่ยึดถือแซ่ สกุลเป็นใหญ่ ลักษณะเช่นนี้ ทำให้คนยากจนต้องดิ้นรนขวนขวายบ้านเหมือนกันที่จะมีสิ่งของเครื่องใช้ของคนอื่นเขา ต้องทำงานหนักเพื่อหาเงินมาซื้อ หากไม่มีก็อาจหาด้วยวิธีการกู้ยืม ทำให้เกิดภาวะหนี้สินล้นพ้น ชีวิตที่เคยอยู่อย่างสุขสบาย กลับต้องทุกข์ยากลำบากมากขึ้น สังคมขาดความสนใจในเรื่องคุณค่าชีวิตที่แท้จริง เด็ก ผู้หญิง คนชรา คนพิการ ถูกทอดทิ้ง ขาดความเอาใจใส่ใน

เรื่องอาหาร เสื้อผ้า และสุขภาพอนามัย เด็กจำนวนไม่น้อยเป็นโรคขาดสารอาหาร สังคมขาดการพึ่งพาตนเอง แต่กลับไปพึ่งพาดตลาดภายนอก

4. การแต่งกาย การแต่งกายในอดีตนั้น ชาวเขาแทบทุกเผ่า ล้วนแต่งกายตามประเพณีของตนในชีวิตประจำวัน ซึ่งอาจมีความแตกต่างกันบ้างในบางเวลาและบางโอกาส เช่น การแต่งกายในขณะทำไร่ และการแต่งกายในเทศกาลวันสำคัญ แต่ไม่ว่าจะแต่งกายในเวลาใดก็ตาม ก็ยังแสดงออกถึงความเป็นแบบฉบับดั้งเดิมของชนเผ่า แม้กระทั่งการตัดเย็บเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ก็มักนิยมทำเองนับตั้งแต่การปลูกฝ้าย การเก็บ การเตรียม ทุกขั้นตอนก่อนนำมาทอ การย้อมสีและการเย็บ ก็ล้วนแต่เป็นงานฝีมือทั้งสิ้น ปัจจุบันส่วนใหญ่การแต่งกายของชาวเขาได้เปลี่ยนแปลงไป กระบวนการผลิตได้เปลี่ยนรูปแบบ เช่น การเย็บผ้า เปลี่ยนมาเป็นการใช้จักรเย็บผ้าแทนการใช้มือเย็บ เส้นด้าย ที่นำมาทอ เป็นเส้นด้ายที่ซื้อมาจากตลาด สีที่นำมาย้อมผ้า เปลี่ยนมาใช้สีเคมีแทนสีธรรมชาติที่ได้จากเปลือกไม้ต่าง ๆ บางครั้งผู้ที่ยังแต่งกายแบบชนเผ่าอยู่ จะพบเห็นเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุเท่านั้น หรือเฉพาะกลุ่มหนุ่มสาวในงานเทศกาลประจำปี คนหนุ่มสาวตั้งแต่วัยกลางคนลงมา มักนิยมแต่งกายแบบคนพื้นราบ คือนิยมซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปตามแบบสมัยใหม่มาสวมใส่ ไม่ว่าจะเสื้อหรือกางเกง หากสังเกตจากการแต่งกายภายนอกแล้ว จะไม่ทราบเลยว่าเป็นชนเผ่าไหน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระแสวัฒนธรรมของชนพื้นราบที่แผ่อิทธิพลเข้าไปสู่ชุมชนชาวเขา ประกอบทั้งชาวเขาเอง ได้มีโอกาส เข้ามาอยู่อาศัยในเมืองมากขึ้น จึงต้องปรับตัวในการแต่งกายให้สอดคล้องกับสถานการณ์

5. ด้านการปกครอง ในอดีต แต่ละชนเผ่า มีการปกครองแบบจารีตประเพณี โดยมีผู้นำทางศาสนา ผู้นำหมู่บ้านและคณะผู้อาวุโส มีการเคารพกฎเกณฑ์กติกาตามประเพณีของเผ่า ปัญหาทางสังคมมีน้อยและไม่ซับซ้อน กรณีพิพาทต่าง ๆ ก็ถือเป็นเรื่องภายในหมู่บ้านที่สามารถไกล่เกลี่ยตกลงกันได้ แต่ปัจจุบัน เมื่อระบบการปกครองของทางราชการเข้าไปถึง ผู้มีหน้าที่ปกครองหมู่บ้าน ก็คือ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชาวบ้านในการประสานงานติดต่อกับทางราชการ ให้ชาวบ้านส่วนร่วมในการปกครองบ้านเมือง มีสิทธิหน้าที่ตามหน้าที่ของพลเมืองดี มีทะเบียนบ้าน บัตรประชาชน มีสิทธิในการถือครองที่ดินและการรับการบริการของรัฐ เช่นเดียวกับคนไทยทั่วไป เช่น ในด้านการศึกษา การรักษาพยาบาล ตลอดจนหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมือง การที่มีรูปแบบการปกครองแบบใหม่เข้าไปใช้ในหมู่บ้าน

ทำให้บทบาทของผู้นำแบบจารีตเดิมได้ลดน้อยลง คนหนุ่มสาวขาดความเคารพยำเกรงในผู้อาวุโส และไม่ค่อยสนใจที่จะปฏิบัติตามจารีตประเพณี

6. ด้านความเชื่อ ชาวเขาแต่เดิมนั้น มีความเชื่ออย่างแนบแน่นในเรื่องผี เทพเจ้า เชื่อในสิ่งเร้นลับต่าง ๆ เชื่อว่าทุกหนทุกแห่งล้วนแต่มีผีสิงสถิตอยู่ การเจ็บป่วยก็ เชื่อว่าเพราะถูกผีร้ายกระทำ ปัจจุบัน ความเชื่อเหล่านี้ ค่อย ๆ ลดน้อยลง โดยเฉพาะในกลุ่ม คนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษา ความเชื่อก็เริ่มเปลี่ยนไป เช่น กรณีเกิดการเจ็บป่วย คนรุ่นใหม่ ก็หันมานิยมรักษาด้วยยาปัจจุบัน หรือไปพบแพทย์เพื่อรักษาเยียวยา ส่วนคนรุ่นเก่าก็อาจใช้วิธีผสมผสาน คือ มีทั้งเลี้ยงผีและใช้ยาสมุนไพรผสมผสานกับการใช้ยาแผนปัจจุบัน

ชาวบ้านบางหมู่บ้านได้รับอิทธิพลจากการเผยแพร่ของลัทธิศาสนาอื่น ๆ บางลัทธิก็พยายามเผยแพร่ลัทธิความเชื่อของตนทุกรูปแบบเพื่อที่จะเพิ่มจำนวนศาสนิก ของตนให้มากขึ้น ในสังคมชาวเขาที่หันมานับถือศาสนาคริสต์จะไม่ให้ประกอบพิธีกรรมตาม ความเชื่อดั้งเดิมของตนอีกต่อไป ทำให้ความเชื่อแบบดั้งเดิมของชาวเขาลดน้อยลง บาง หมู่บ้านมีการนับถือเป็นแบบผสมผสาน เช่น การนับถือศาสนาพุทธควบคู่กับการนับถือผี อย่างไรก็ตามลักษณะเช่นนี้ ทำให้การประกอบพิธีกรรมบางอย่างค่อย ๆ เลือนหายไปหรือ เปลี่ยนแปลงไป การจัดพิธีกรรมบางอย่าง อาจจัดนาน ๆ ครั้ง หรืออาจจัดแบบไม่ค่อยเต็ม รูปแบบ ศาสนาหรือลัทธิศาสนาใหม่ที่เข้าไปเผยแพร่ บางครั้งก็อาจทำให้คนในชุมชนเดียวกัน เผ่าเดียวกัน เกิดความแตกแยกเป็นกลุ่ม ๆ ทำให้ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในสังคม ลดน้อยลง ทำให้ขาดความสามัคคี ความร่วมมือกันในกิจกรรมของชุมชน และในที่สุดเชื่อว่า อาจจะไปสู่การขัดแย้งกันระหว่างชนเผ่าเดียวกันในหมู่บ้านเดียวกัน แล้วจะขยายออกไปสู่ วงกว้างขึ้นเรื่อย ๆ

7. ลักษณะบ้าน ปัจจุบันรูปแบบโครงสร้างของบ้านของแต่ละชนเผ่า ได้เริ่ม เปลี่ยนแปลงจากรูปเดิม ทำให้สถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมของชนเผ่าค่อย ๆ จางหายไป ชาวบ้านนิยมรูปแบบของบ้านแบบคนพื้นราบ วัสดุก่อสร้างก็เป็นแบบสมัยใหม่ คือใช้ คอนกรีต กระเบื้อง สังกะสี โครงเหล็ก หรือไม้เนื้อแข็ง หลายหมู่บ้าน ลักษณะของบ้าน แตกต่างคละกันไปทั้งแบบใหม่และแบบเก่า ทำให้ขาดความกลมกลืนตามสภาพแวดล้อม และขาดเอกลักษณ์ของความเป็นชนเผ่า

8. ด้านศิลปหัตถกรรม ปัจจุบัน การประดิษฐ์เครื่องจักสาน การทอผ้า การตีเหล็ก การทำเครื่องประดับ และการทำเครื่องดนตรีประจำเผ่า จะหาคนที่สามารถประดิษฐ์แทบจะไม่ได้แล้ว เนื่องจากขาดการสืบทอดและการอนุรักษ์และขาดความรู้ความเข้าใจในคุณค่าของภูมิปัญญาชาวบ้าน อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีหน่วยงานและองค์กรบางแห่ง ได้เข้าไปฟื้นฟูให้การสนับสนุนอาชีพเหล่านี้ขึ้นมาอีก แต่ก็ยังเป็นเพียงบางหมู่บ้านเท่านั้น การผลิตและการออกแบบลวดลายสีส้น ก็เพื่อสนองต่อความต้องการของตลาด ชาวบ้านมักให้ความสำคัญกับสินค้าที่ประดิษฐ์ใหม่ ๆ ตามกระแส เช่น วัสดุเครื่องใช้ที่ทำด้วยพลาสติก ได้แพร่ระบาดเข้าไปในชุมชนจนก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม

ด้านเพลงและการละเล่น ปัจจุบันก็อาจยังได้พบเห็นอยู่บ้าง แต่ในอนาคตนั้น หากขาดการสืบสานเรียนรู้แล้ว ก็อาจจะพบเห็นและได้ฟังในพิธีกรรมหรือเวทีของการแสดงเท่านั้น เพราะอิทธิพลของเพลงและการละเล่นสมัยใหม่ได้เข้าไปแพร่หลายในชุมชนทางสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ บทเพลงชีวิต เพลงพิธีกรรม เพลงเกี่ยวพาราสีของชนเผ่า อาจมีมนต์ขลังและความสำคัญน้อยลง เด็กและเยาวชนแทนที่จะเล่นเครื่องดนตรีของชนเผ่า กลับมานิยมเล่นเครื่องดนตรีสมัยใหม่ บางลัทธิศาสนาที่เข้าไปเผยแพร่ก็มีอิทธิพลมิใช่น้อยในความเปลี่ยนแปลงในเรื่องนี้

9. การท่องเที่ยว เนื่องจากกระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาสู่ภาคเหนือ ส่วนใหญ่มักจะมุ่งเน้นไปในเรื่องของธรรมชาติ ป่าเขาลำเนาไพร และกลุ่มชนที่มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม หมู่บ้านชาวเขา จัดว่าเป็นแหล่งที่น่าสนใจที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปสัมผัสปีละจำนวนไม่น้อย ปัญหาอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกหรือวัฒนธรรมอื่นที่แอบแฝงเข้าไปกับนักท่องเที่ยวบางกลุ่มที่ตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ ที่ไม่ระมัดระวังต่อพฤติกรรมบางอย่างที่แสดงให้ชาวเขาได้รู้ได้เห็น เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย บางครั้งอาจไม่มีมิติ หรือ วัฒนธรรมการบริโภคแบบตะวันตก บางครั้งได้พกพาเอาอาหารสำเร็จรูปเข้าไปกินในหมู่บ้าน เช่น ผลิตภัณฑ์ที่บรรจุขวด กระป๋อง กล่องโฟม ถุงพลาสติก สิ่งเหล่านี้ นอกจากก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแล้ว ยังมีผลให้เกิดมลพิษทำลายสภาพแวดล้อมอีกด้วย ปัญหาขยะได้เกิดขึ้นหลายแห่งที่เป็นจุดท่องเที่ยวบนพื้นที่สูง ทำให้เกิดสภาพที่สกปรกและรุงรัง ชาวเขาเองอาจคิดว่าการทิ้งขยะเรียกราดนั้น ไม่มีผลกระทบใด ๆ กับตัวเขา จึงพากันละเลยต่อสิ่งนี้ ปัจจุบันจะพบว่าตามหมู่บ้านชาวเขาจะมีเศษขยะประเภทพลาสติก

เกลือจนกลาดไปทั่ว จึงยังคงเป็นคำถามที่ยังหาคำตอบที่ชัดเจนไม่ได้ว่า ใครเล่าที่จะเข้ามาดูแลจัดการและรับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องนี้

เรื่องของการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ประการสำคัญชาวบ้านจะต้องเข้าใจก่อนว่า อะไรคือจุดขายที่น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว และจะช่วยกันรักษาอนุรักษ์ให้การท่องเที่ยวยั่งยืนได้อย่างไร ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนพื้นที่สูงนั้น ยังมีปัญหาอีกมากมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความปลอดภัย ปัญหาสภาพแวดล้อม ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติที่มีจำนวนลดน้อยลง ปัญหายาเสพติด การขายบริการทางเพศ รวมทั้งปัญหาการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ เป็นต้น

2.7 ผลงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

จันทร์ศิริ วาทหงษ์ (2541) ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยการใช้ยาบ้าในชุมชนชาวเขาโดยการสนทนากลุ่มและใช้แบบสัมภาษณ์รายบุคคล พบว่า

ชุมชนชาวเขาเป็นชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาโดยตลอดเริ่มจากการปลูกฝิ่นเป็นพืชเศรษฐกิจ และใช้ฝิ่นเพื่อเป็นยาหรือใช้ในวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งผู้เสพส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ต่อมาสถานการณ์ยาเสพติดในชุมชนชาวเขาเริ่มเปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นเฮโรอีนและยาบ้าและปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ยาบ้าในชุมชนชาวเขา ประกอบด้วย

1. ปัจจัยด้านการผลิต และการจำหน่าย เนื่องจากชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดนได้เริ่มผลิตยาบ้าควบคู่ไปกับการผลิตเฮโรอีน โดยทราบได้จากพ่อค้าเฮโรอีนที่ไปรับเฮโรอีนจากแนวชายแดนมาจำหน่ายและต้องรับยาบ้ามาจำหน่ายด้วย ซึ่งจากการสัมภาษณ์รายบุคคลทราบว่า สาเหตุที่มีการผลิตย้านั้นเนื่องจากผลิตง่าย วัตถุดิบหาได้ง่าย ต้นทุนการผลิตต่ำ และเคลื่อนย้ายแหล่งผลิตง่าย และได้เงินเร็ว ส่วนเฮโรอีนนั้นต้องเสี่ยงต่อการลำเลียงน้ำยาผลิต และเสี่ยงต่อการปลูกฝิ่นอีกด้วย

2. ปัจจัยด้านตัวยา พบว่า ชุมชนชาวเขาส่วนใหญ่อยู่ใกล้แนวชายแดน ซึ่งใกล้แหล่งผลิต และอยู่ในแนวเส้นทางลำเลียง ทำให้ชุมชนชาวเขาเกือบทุกชุมชน เข้าร่วมขบวนการลำเลียงยาเสพติด อีกทั้งราคาของยาบ้าเมื่อเข้าไปซื้อในประเทศพม่า ราคาเม็ดละ 8 บาท ราคาส่งตามแนวชายแดน เม็ดละ 18 บาท ขายปลีก 3-4 เม็ด ราคา 100 บาท

เมื่อเทียบกับราคาของเฮโรอินที่ราคาบิกกะ 500 – 600 บาท และฝิ่นราคาจ้อยละ 10,000 – 50,000 บาท อีกทั้งตัวยาบ้ามีส่วนผสมของสีและกลิ่น เช่นกลิ่นซ็อกโกแลต สตรอเบอร์รี่ กาแฟ ทำให้มีกลิ่นหอม ผู้เสพส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในรสชาติ

3. ปัจจัยทางการค้า เนื่องจากชาวเขาส่วนใหญ่อยู่ในเส้นการค้าฝิ่น และใกล้แหล่งผลิต จึงมีชาวเขาจำนวนมากถูกชักชวนไปร่วมค้าฝิ่นยาบ้า โดยให้ผลตอบแทนสูง ผู้ที่เข้าร่วมขบวนการค้าฝิ่นระยะแรกส่วนใหญ่เป็นผู้มีอิทธิพลในชุมชน ต่อมาจึงชักชวนญาติพี่น้องของตนเข้าไปเป็นเครือข่ายค้าฝิ่นยาเสพติดด้วย

4. ปัจจัยด้านอาชีพ เนื่องจากชาวเขาส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ต้องใช้แรงงานในการประกอบอาชีพ ทำให้ชาวเขาบางส่วนนิยมใช้ยาบ้า เพราะต้องการให้มีแรงทำงานมาก ๆ เช่น ชovel เกียวข้าว หรือเตรียมดินเพื่อปลูกซิง รับจ้างเก็บลำไย ลั่นจี่ กะหล่ำ ซึ่งบางครั้งนายจ้างให้ค่าตอบแทนเป็นยาบ้า 1 เม็ดซึ่งมีค่าเท่ากับเงิน 100 บาท

5. ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากชุมชนชาวเขามีทั้งผู้เสพและผู้ค้า ทำให้มีการแพร่ระบาดของยาบ้าไปยังกลุ่มต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มวัยรุ่นที่นิยมเสพตามเพื่อน หรือกลุ่มผู้ใช้แรงงาน

จันทร์ศิริ วาหงษ์ (2539) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ทำให้ชาวเขาปลอดยาเสพติด ของ มูลนิธิโครงการหลวง โดยได้ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลจากพื้นที่โครงการหลวง 4 พื้นที่ คือ อ่างช้าง หนองหอย ขุนแปะ และห้วยโป่ง ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของชาวเขาเผ่ามูเซอ กะเหรี่ยง และม้ง ก็ได้พบว่าปัจจัยที่สนับสนุนให้ชุมชนชาวเขาปลอดยาเสพติด มีดังนี้

1. ด้านการผลิต ได้มีการส่งเสริมให้ชาวเขาปลูกพืชอื่นทดแทน และการตัดทำลายไร่ฝิ่นจากภาครัฐ และส่งเสริมให้ชาวเขารู้ถึงโทษ และพิษภัยของการปลูกฝิ่นมากขึ้น

2. ด้านการควบคุมการแพร่ระบาด นั้นได้ให้องค์การรัฐเข้ามาเป็นพี่เลี้ยง ให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง และให้องค์กรชุมชนมีส่วนร่วม มีความเข้มแข็ง ผู้นำของชุมชนต้องไม่มีผลประโยชน์ในทางการค้า อีกทั้งผู้ที่ติดยาเสพติดเมื่อได้รับการบำบัดรักษาแล้วหลังจากออกมาจะต้องมีอาชีพรองรับ รวมไปถึงการจัดตั้งเครือข่ายของชุมชนคอยให้ความรู้ถึงโทษ และพิษภัยของยาเสพติด โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น

ทรงวิทย์ เชื่อมสกุล (2539) ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ วัฒนธรรมชาวเขากับสารเสพติด ศึกษากรณีชาวเขาเผ่าแม้ว ณ หมู่บ้านแม่สาใหม่ หมู่ที่ 6 ตำบลโปงแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีจำนวนหลังคาเรือนที่ติดยาเสพติดจำนวน 75 หลังคาเรือน จากทั้งสิ้น 193 หลังคาเรือน โดยมีผู้ติดยาเสพติดทั้งสิ้น 107 คน แยกเป็นเฮโรอีน 62 คน ฟีน 22 คน ตามลำดับ ซึ่งสาเหตุที่ติดยาเสพติดนั้นเพื่อใช้ระงับความเจ็บป่วย และถูกเพื่อนฝูงชักจูง โดยชาวเขาเผ่าม้ง ได้รับวัฒนธรรมในการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับยาเสพติดจากพ่อและแม่ ลูกหลานจะได้รับการสั่งสมสืบทอดทางวัฒนธรรมไม่ให้หลงมัวเมาในสิ่งเสพติดทั้งปวงอยู่เสมอ และพ่อแม่จะพูดอยู่เสมอว่า “ซ้อเห่าแย่งเห่าซัว” ซึ่งแปลว่า “อย่าสูบฟีนสูบยา” โดยเฉพาะคนรุ่นหนุ่ม-สาว ถ้าติดยาฟีนจะไม่มีใครคบค้าสมาคมและแต่งงานด้วย และจะถูกสังคมประณาม ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

สนิท วงศ์ประเสริฐ และจันทร์บุรณ สุทธิ (2537) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องทัศนคติที่มีต่อเฮโรอีน โสเภณี และแนวทางการฟื้นฟูจริยธรรม ศึกษากรณีชาวมูเซอ โดยใช้ประชากรชาวเขาเผ่ามูเซอ ที่หมู่บ้านนาหลวง หมู่ที่ 3 ต.ถ้ำลอด อ.ปางมะผ้า ซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชนชาวเขาตามแนวชายแดนของประเทศ เพราะว่าเป็นแหล่งแพร่ระบาดของเฮโรอีนพบว่า ในอดีตชาวมูเซอที่หมู่บ้านนาหลวง จะใช้ฝิ่นเป็นยากลางบ้านเพื่อบรรเทาความเจ็บปวดทางกาย ปวดหัวตัวร้อน มีบาดแผล รวมทั้งบรรเทาให้แก่หญิงขณะคลอดบุตร และยังใช้เลี้ยงแขกในงานศพ นอกจากนี้ยังใช้ฝิ่นแลกเปลี่ยนกับอาวุธปืน ปศุสัตว์ และเครื่องอุปโภคและบริโภคกับพ่อค้าชาวพม่า ในส่วนของเฮโรอีนเริ่มเข้ามามีบทบาทแทนฝิ่นในหมู่บ้านเมื่อ พ.ศ. 2527 โดยชาวมูเซอเรียกเฮโรอีนว่า “ฟี่ฟู” หรือ “ฝิ่นขาว” ส่วนชาวบ้านจะเรียกว่า “ผงขาว” หรือ “ผง” และพ่อค้าที่นำเฮโรอีนเข้ามาเผยแพร่เรียกว่า “หัวเชื้อฝิ่น” และเชื่อว่าเมื่อสูบแล้วจะ “อึ้ม” อีกทั้งยังใช้แก้ท้องร่วง และควินของเฮโรอีนจะช่วยทำให้เด็กหยุดร้องจนกว่าได้ สำหรับเฮโรอีนนับว่าเป็นของใหม่สำหรับชาวมูเซอ ดังนั้นผู้เสพส่วนใหญ่จะมีกระบอกเข็มฉีดยาประจำตัวเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคเอดส์

ทิพย์พร วาฤทธิ และประไพศรี ช่อนกลิ่น (2534) ศึกษาวิจัย เรื่องพฤติกรรมการใช้ฝิ่นของชาวกะเหรี่ยงที่ได้รับการรักษาในปี พ.ศ. 2534 ณ บ้านแม่ลานคำ ต.สะเมิงใต้ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่ โดยประชากรส่วนใหญ่เป็นกะเหรี่ยง จำนวนประชากรทั้งหมด 137 หลังคาเรือน และมีจำนวน 787 คน มีผู้ติดยาประมาณ 40 คน ซึ่งได้เข้ารับ

การบำบัดรักษาที่ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดภาคเหนือ ตั้งแต่ปี 2532 เป็นต้นมา การศึกษาครั้งนี้ ใช้การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ พบว่า สาเหตุที่ทำให้ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่หมู่บ้านนี้มีอัตราการกลับมาเสพติดซ้ำ ถึงร้อยละ 31.4 หรือประมาณ 11 คน จากผู้ที่เข้ารับการบำบัดจำนวน 35 คน และ พบว่า มาจากสาเหตุทางกาย ได้แก่ ปวดท้อง ปวดหัว ปวดเมื่อยตามตัว มีไข้ ถูกงูกัด ถึงร้อยละ 72.7 และสาเหตุทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 45.4 ได้แก่ การไปคบเพื่อนที่ใช้ฝิ่น การมีฝิ่นขายในหมู่บ้าน และหาซื้อได้ง่าย ส่วนสาเหตุสุดท้ายคือ สาเหตุทางใจ เช่น เสียใจ ลืมไม่ได้ที่ถูกตาย ถึงร้อยละ 36.4 ในกลุ่มตัวอย่างนี้เป็นเพศชาย ร้อยละ 82.9 โดยมีอายุเฉลี่ย 40.9 ปี ต่ำสุด 21 ปี สูงสุด 65 ปี และยังพบว่าส่วนใหญ่ เป็นผู้ไม่รู้หนังสือ ถึงร้อยละ 88.6 รองลงมาจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 11.4 และความรู้เกี่ยวกับพิษภัย โทษของฝิ่นและเฮโรอีน พบว่า ร้อยละ 66.2 มีความรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความรู้เกี่ยวกับพิษภัยของฝิ่นอยู่ในระดับดี ร้อยละ 78 แต่รู้พิษภัยของเฮโรอีนอยู่ในระดับต่ำร้อยละ 30 อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชาวเขาเสพติด คือ มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมเข้าถึงหมู่บ้าน ทำให้เกิดการพึ่งพาเทคโนโลยีจากภายนอก เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ หรือการใช้ปุ๋ย สารเคมี ชาวเขาจึงต้องขวนขวายหาเงินทองมาซื้อเครื่องใช้ดังกล่าว ในส่วนของการครอบงำทางวัฒนธรรมจากภายนอก เช่น การบริโภค เครื่องนุ่งห่ม และอื่น ๆ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนชาวเขา ขาดการพึ่งพาตนเอง และคนรุ่นใหม่ขาดความภูมิใจในวัฒนธรรมของตน ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างวัย เกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางสังคม เกิดความกดดันทางจิตใจ รู้สึกด้อย ล้าหลัง ซึ่งทำให้มีการเสพติดเพื่อผ่อนคลายความกดดันในชีวิตประจำวัน

สารณีย์ ไทยานันท์ (2537) ทำการวิจัย เรื่อง ฝิ่นสู่เฮโรอีน วิถีการณที่ ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพ ในสังคมชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง โดยการสร้างแบบสอบถามสำหรับถามผู้ที่ติดยาเสพติด และให้พนักงานเก็บข้อมูลเป็นคนในท้องถิ่น โดยสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการปลูกพืชทดแทนเพื่อลดการปลูกฝิ่น ในหมู่บ้านป่าเกี๊ยะ และบ้านยางหัว ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ และหมู่บ้านใกล้เคียง ระยะเวลาในการศึกษาระหว่างเดือนธันวาคม 2535 – เดือนกันยายน 2536 พบว่า แนวโน้มการใช้ยาเสพติดของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงจะมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากว่าครั้งหนึ่งของประชากรชาวเขาทั้งหมดเป็นชาวกะเหรี่ยง ประกอบกับมาตรการในปราบปรามการปลูกฝิ่นของเจ้าหน้าที่รัฐอย่างต่อเนืองทำให้เฮโรอีนแพร่ระบาดเข้ามาแทนที่ฝิ่น และหมู่บ้านชาวเขาที่อยู่บนภูเขาสูง

ห่างไกลความเจริญขาดโอกาสทางการศึกษา และการสาธารณสุขแผนปัจจุบัน เมื่อมีการเจ็บป่วยทางร่างกายและจิตใจ จึงต้องพึ่งพาสิ่งที่หาได้ใกล้ตัวซึ่งก็คือ ยาเสพติดนั่นเอง ส่วนหมู่บ้านที่มีการปลูกฝิ่นจะใช้ฝิ่นเป็นเสมือนเงินตราในการแลกเปลี่ยนสินค้า เช่น หมู่บ้านที่ปลูกฝิ่นจะมีพ่อค้าจีนฮ่อ ที่ตั้งร้านค้าขายสินค้าและยอมรับการชำระเงินโดยใช้ฝิ่นแทนเงินได้ ในส่วนบทบาทของฝิ่นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณี มีการใช้ฝิ่นเป็นค่าสินสอดของเจ้าสาว และเป็นค่าปรับสินไหมของผู้ที่กระทำผิดกฎระเบียบประเพณีของเผ่า และสาเหตุที่ทำให้มีการแพร่ระบาดของเฮโรอีนในชุมชนกะเหรี่ยง เนื่องจากบางครอบครัวไม่มีที่ดินทำกิน หรือธรรมชาติไม่เอื้ออำนวยทำให้ผลผลิตได้น้อยไม่พอต่อการบริโภค จึงจำเป็นต้องออกไปรับจ้างนอกหมู่บ้าน โดยเฉพาะหมู่บ้านกะเหรี่ยงที่อยู่ใกล้กับบ้านแม่ ต้องการแรงงานรับจ้างปลูกไร่ฝิ่นทำให้กะเหรี่ยงต้องไปรับจ้างปลูกฝิ่น โดยเฉพาะจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่เคยเป็นแหล่งปลูกฝิ่นมากจังหวัดหนึ่ง และมีพรมแดนติดต่อกับประเทศพม่า ยาวมากที่สุดในประเทศ ซึ่งมีชนกลุ่มน้อยที่ทำการสู้รบกับรัฐบาลพม่าหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มว้า กลุ่มไทยใหญ่ และกลุ่มกะเหรี่ยง ซึ่งเป็นผู้ผลิตเฮโรอีนส่งออกเพื่อนำเงินไปซื้ออาวุธสู้รบกับรัฐบาลพม่า จึงได้อาศัยจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นเส้นทางลำเลียงเฮโรอีน ทำให้ชาวเขาในจังหวัดนี้สามารถหาซื้อเฮโรอีนได้ง่าย โดยเฉพาะ อ.เมือง อ.ปาย และอ.ปางมะผ้า ซึ่งปัจจัยที่ทำให้มีการแพร่ระบาดของเฮโรอีนบนพื้นที่สูงนั้น พบว่า มีสาเหตุจาก

1. อิทธิพลท้องถิ่น ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงชายแดนไทย ที่เป็นผู้ผลิตและลำเลียงยาเสพติด หรือกลุ่มนายทุนที่มีฐานะดี
2. การเพิ่มขึ้นของแหล่งผลิต ซึ่งแต่เดิมจีนฮ่อจะเป็นผู้ผลิต โดยมีเผ่าแม่และมุเซอเป็นลูกหาบ ต่อมาเมื่อชาวเขาผลิตได้เอง ก็ตั้งโรงงานผลิตในหมู่บ้านแบบชั่วคราวสามารถเคลื่อนย้ายได้ง่ายเพื่อหลบเลี่ยงการจับกุม
3. พฤติกรรมอยากรู้ อยากลองของคนรุ่นหนุ่มสาวในวัยแรงงาน และเพื่อนชักชวนให้ทดลองเสพ
4. เส้นทางลำเลียงเฮโรอีนหลายพื้นที่ ถูกตัดถนนผ่านหมู่บ้านชาวเขา ทำให้เป็นเส้นทางลำเลียงเฮโรอีนผ่านจากชายแดนเข้ามาในตัวเมือง
5. ศักยภาพของผู้นำชุมชนไม่เข้มแข็ง องค์กรชุมชนในหมู่บ้านไม่มีบทบาท เช่นที่ผู้นำชุมชนเป็นคนติดยาเสพติด ทำให้ลูกบ้านทำตามและไม่เคารพนับถือ

6. นักท่องเที่ยวเข้ามาเข้าไปในพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ที่การคมนาคมเข้าไปไม่ถึง ต้องใช้การเดินเท้า หน่วยงานรัฐจึงเข้าปราบปรามไม่ถึง

สารภี ศิลา และคณะ. (2534) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การแพร่ระบาดของสารเสพติดที่ไม่ใช่ฝิ่นในชุมชนชาวเขา กรณีศึกษาการใช้ยาม้าในชุมชนกะเหรี่ยง ต.แม่เหาะ อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน โดยได้ศึกษาเยาวชนและวัยแรงงานชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงทั้งชายและหญิง ที่ออกไปรับจ้างขายแรงงานนอกหมู่บ้าน และกลุ่มบุคคลที่เป็นนายจ้าง หรือผู้นำหมู่บ้าน โดยใช้สถานที่เขตพื้นที่พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาในโครงการพัฒนาที่สูงไทย-เยอรมัน เป็นการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง เสพยาม้ามาก เนื่องจากออกไปขายแรงงานในไร่ปลูกกะหล่ำปลี จึงต้องเสพยาม้าเพื่อเพิ่มกำลังให้สามารถทำงานได้ปริมาณมากขึ้น และสาเหตุของการใช้ยาม้าในชุมชนกะเหรี่ยงที่ ต.แม่เหาะ อ.แม่สะเรียง พบว่า เกิดจาก

1. ชาวเขาได้รับการแนะนำให้ใช้ยาโดยตรงจากนายจ้างคนเมือง หรือชาวม้ง เพื่อกระตุ้นให้ทำงานได้มาก จนกระทั่งลูกจ้างรู้จักคุ้นเคยจากที่เคยได้ฟรี ก็ต้องเป็นการใช้เงินซื้อกินเอง
2. เกี่ยวกับความสมัครใจของชาวเขาเอง โดยเป็นผลมาจากความรู้ที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับผลหรืออันตรายของการเสพยาม้า ซึ่งจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านบอกว่าใช้ยาม้าแล้วรู้สึกดี ทำงานได้มาก ที่สำคัญยังได้เงินมากด้วย
3. ปัจจัยที่เอื้ออำนวย สนับสนุน (Reinforcing Factors) ในด้านจิตวิทยา และบุคลิกภาพ เกี่ยวกับการบอกเล่าต่อกันมาให้ทดลองเสพ และบุคลิกภาพที่แตกต่างกันของคน 2 เผ่า คือ กะเหรี่ยง จะมีลักษณะนิสัยซื่อสัตย์อ่อนโยน นายจ้างว่าอะไรก็ว่าตามไม่ค่อยมีปากเสียง รวมถึงการเสียมสอนให้เสพยาม้า
4. ลักษณะทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ของหมู่บ้านชาวเขาพบว่ามีลักษณะเคลื่อนไหว (dynamic) เสมอโดยภายใต้ของปรากฏการณ์ที่เปลี่ยนแปลงนั้น มีภาพของความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอยู่เสมอ ระหว่างชาวเขาด้วยกัน มีเรื่องของความผูกพันในเชิงอุปถัมภ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างกับคนกลุ่มอื่นๆ

5. อิทธิพลของความเป็นสมัยใหม่ (Modernization) ได้แผ่ขยายเข้าไปจน ชาวเขาไม่อาจปฏิเสธที่จะรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจากแบบพอกินดั้งเดิมได้ จึงต้อง เปลี่ยนไปพึ่งหาระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ การเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบใหม่เช่นนี้จึงทำให้ ชาวเขารับยาม้ามาใช้ในวิถีชีวิตได้ง่ายๆ แบบเต็มใจและจำยอม

กิตพงษ์ มาลีรัตน์ (2537) ทำการวิจัยเรื่อง มาตรการในการแก้ไขการ ลักลอบปลูกฝิ่น กรณีศึกษา อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน พบว่า การลักลอบปลูกฝิ่น ใน จ.แม่ฮ่องสอน จะพบมากใน อ.ปาย กับ อ.ปางมะผ้า เนื่องจากพื้นที่ทั้ง 2 อำเภอ มีความสูง ที่เหมาะสมกับการปลูกฝิ่น และมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ของชนกลุ่มน้อยในเขตพม่า ที่รู้จัก กันคือ กลุ่มขุนสา โดยมีโรงงานผลิตเฮโรอีน อยู่ด้านตรงข้าม อ.ปาย และ อ.ปางมะผ้า ซึ่งเป็นแหล่งผลิตที่สำคัญของโลก สำหรับ อ.ปางมะผ้า ชาวเขาที่ลักลอบปลูกฝิ่น ได้แก่ ลีซอ และมุเซอ ซึ่งมีความชำนาญในการปลูกฝิ่น เห็นได้จากจากการจับกุมผู้กระทำผิดเกี่ยวกับ คดียาเสพติด ใน อ.ปางมะผ้า มักจะเป็นลีซอและมุเซอ สาเหตุที่ยังทำให้ชาวเขาในพื้นที่ ลักลอบปลูกฝิ่น คือ เจ้าหน้าที่รัฐจะไม่จับกุมชาวเขาที่ปลูกฝิ่นไปดำเนินคดีตามกฎหมาย ฉะนั้นชาวเขาจึงคิดจะปลูกเพื่อรอดูรอดตาจากเจ้าหน้าที่ และยินดีที่จะเสี่ยงปลูกถ้าหากว่า รอดพ้นจากการตัดทำลายจากเจ้าหน้าที่ ก็จะทำให้มีรายได้มากขึ้น ในปัจจุบันที่หมู่บ้าน ยังพบว่ามี การปลูกฝิ่นอยู่ เนื่องจากชาวบ้านมีทางเลือกน้อยในการปลูกพืชอื่นทดแทนฝิ่น อีกทั้งพื้นที่ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยว และเป็นเขตอิทธิพลที่มีเขตติดต่อกับกองกำลัง ชนกลุ่มน้อย ซึ่งมีขุนสาเป็นหัวหน้า ส่วนชาวเขาในพื้นที่จะมีพฤติกรรมลักลอบปลูกฝิ่นที่ ไม่เหมือนเดิม กล่าวคือ จะหลบหนีไปปลูกในพื้นที่ที่ห่างไกล และแปลงฝิ่นมีพื้นที่หรือขนาด ที่เล็กลง และมีการปลูกแทรกในแปลงพืชไร่ เพื่อหลบเลี่ยงการตรวจจากเจ้าหน้าที่รัฐ

นพดล ศักดิ์เจริญชัยกุล (2540) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนชาวเขา ศึกษากรณีชุมชนชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ผู้เสพยาเสพติดชาวม้ง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มากกว่าเพศหญิง และมีอายุระหว่าง 46 – 65 โดยมีอายุเฉลี่ย 41.6 ปี และส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา กล่าวคือ เพศชาย ร้อยละ 71 เพศหญิง ร้อยละ 29 และไม่ได้รับการศึกษา ถึง ร้อยละ 81 นอกจากนี้ สาเหตุที่เสพยาเสพติด ส่วนใหญ่ชาวม้งเสพเพราะว่าช่วยให้หาย เจ็บป่วยและช่วยคลายความปวดเมื่อยร่างกายจากการทำงาน ร้อยละ 87 รองลงมาคือ เพื่อนชักชวน ร้อยละ 35 และใช้เป็นยากลางบ้านถึงร้อยละ 32

ดร.วุฒิ เหล่าสุนทร และคณะ (2536) ศึกษาวิจัยเรื่อง อาชญากรรม :

การค้ายาเสพติด ศึกษาขั้นตอนการค้ายาเสพติดของผู้ต้องขัง โดยได้ทำการศึกษากลุ่มผู้ค้ารายใหญ่ รายย่อย และผู้ค้าเล็ยง ซึ่งเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำกลางสมุทรปราการ เรือนจำกลางบางขวาง เรือนจำกลางคลองเปรม ทัณฑสถานหญิง ทัณฑสถานบำบัดพิเศษชัยบุรี พบว่า สาเหตุที่ทำให้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีสาเหตุอยู่ 3 ประการคือ

1. ในด้านการผลิต พบว่าเกิดจาก

การผลิตเป็นการกระทำที่เสี่ยงต่อกฎหมายบ้านเมือง แต่ผลที่ได้รับจะมีกำไรสูงมาก การผลิตที่ภูมิภาคนี้มีต้นทุนต่ำกว่าภูมิภาคอื่น มีการผสมหรือแปรรูปยาเสพติดให้มีคุณภาพร้ายแรงขึ้น เพื่อให้ได้ยาเสพติดชนิดใหม่ และเหตุผลทางการเมือง

2. ในด้านการจำหน่าย มีสาเหตุจาก

หวังผลกำไรที่ขายได้สูงกว่าต้นทุนมาก ต้องการขยายอิทธิพลร้ายของยาเสพติด พวกที่เสพติดด้วยกันไม่มีเงินซื้อก็ต้องมาขายยาเสพติด ประกอบอาชีพรับจ้างขนหรือติดต่อดูกค้าให้และ

3. เกี่ยวกับการเสพยาเสพติด มีสาเหตุมาจาก

สาเหตุจากตัวผู้กระทำผิดเอง เช่น สาเหตุทางด้านสิ่งแวดล้อม และปัญหาสังคม และสาเหตุทางด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น

จรรยา สระมัจฉา (2539) ได้ทำการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดบนพื้นที่สูง ของพื้นที่โครงการหลวงแม่แฮ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ ซึ่งราษฎรในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่าม้งและกระเหรี่ยง ประมาณ 300 หลังคาเรือน 1,955 คน พบว่าเดิมการปลูกฝิ่นของราษฎรชาวเขาจะไม่ปลูกมาก แต่ปัจจุบันจะเป็นการปลูกเพื่อเป็นรายได้และนำเงินไปซื้อรถยนต์ รถจักรยานยนต์ ส่วนผู้เสพโดยมากจะเป็นเผ่ากระเหรี่ยงที่ไปรับจ้างแรงงานในไร่ฝิ่นเผ่าม้ง ในส่วนของการเสพยาอื่นนั้น กลุ่มตัวอย่างบอกว่าสาเหตุที่เสพยาเนื่องจาก กลุ่มใจ อยากลอง เครียดจากการค้าขายผลผลิต สภาพปัญหาครอบครัว ซึ่งสาเหตุเหล่านี้เนื่องมาจากการที่รัฐไม่สามารถให้บริการเกี่ยวกับการสาธารณสุขได้อย่าง

ทั่วถึง ประกอบกับเส้นทางคมนาคมไม่สะดวก และอำนาจของรัฐยังไม่ถึงพื้นที่ทำให้ มีการผลิตและจำหน่ายยาเสพติดในพื้นที่เป็นจำนวนมาก จากการเปลี่ยนแปลงของ สถานการณ์การลักลอบปลูกฝิ่นนี้เองเป็นผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมและ ชุมชน ผลของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เฮโรอีนเข้ามาแทนที่ฝิ่นและระบาดอย่าง รวดเร็วในกลุ่มชาวเขา ทั้งนี้ เนื่องจากชาวเขายังคงมีความต้องการใช้ฝิ่นไม่ว่าในด้าน ประเพณีหรือใช้ในการรักษาอาการเจ็บป่วย ทั้งนี้งานวิจัยนี้ได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญห ยาเสพติดไว้ 3 ประเด็น คือ

1. การปราบปราม ให้ใช้มาตรการปราบปรามต่อผู้ผลิตและผู้ค้า แต่ให้คำนึง ถึงความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ ซึ่งปฏิบัติงานด้านอื่นในพื้นที่ด้วย
2. การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ควรให้ความสำคัญ ต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทั้งของเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชน การดำเนินงานควรให้ชุมชน เป็นผู้ริเริ่มและมีความพร้อมในระดับชุมชน ครอบครัว และผู้ติดยาเสพติดมากกว่าบุคคล ภายนอกหรือแม้แต่กรรมการหมู่บ้านเป็นผู้จัดการแก้ปัญหาแทนและ
3. การป้องกันยาเสพติด ควรให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์สภาพปัญหาใน มิติของสังคม วัฒนธรรม และเน้นการป้องกันในกลุ่มเยาวชน ซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ (กลุ่มสอง วัฒนธรรม)

ว่าที่ ร.ต.วุฒิพงษ์ เหล่าจุลพล อ่างใน จรรยา สระมัจฉา (2539 : 29) ได้ทำการศึกษา วิเคราะห์นโยบายเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดบนพื้นที่สูงในประเทศไทยและ สรุปผลการศึกษาเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดบนพื้นที่สูงไว้หลายประการ ในส่วนของสภาพ โครงสร้างของปัญหายาเสพติดบนพื้นที่สูงนี้ ได้สรุปว่า มีโครงสร้างที่ซับซ้อนทั้งในด้านของ คนที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูง ตัวยาเสพติดและปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง และได้จำแนก โครงสร้างออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. ปัญหาด้านตัวยาเสพติด (Supply Side) ประกอบด้วย

ปัญหาการปลูกพืชเสพติด (ฝิ่น กัญชา) ปัญหาการผลิตและการค้ายา เสพติด ปัญหาการแปรรูปยาเสพติด และปัญหาการลำเลียงยาเสพติดจากภายนอกประเทศ

2. ปัญหาด้านการใช้หรือเสพยาเสพติด (Demand Side)

การเสพติดเกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรม การเสพติดที่ไม่เกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรม

ซึ่งปัญหาดังกล่าว มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบและเป็นเชิงพลวัต (Systems Dynamics) ดังนั้น การควบคุมปัญหาเสพติดบนพื้นที่สูงจำเป็นต้องควบคุมปัญหาต่าง ๆ ในทุก ๆ ปัญหาควบคุมกันไปในทุก ๆ พื้นที่ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

วารุณี ฟองแก้ว และคณะ (2541) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทหญิง – ชาย ต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในระดับชุมชน โดยเลือกชุมชนบนพื้นที่สูงในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีโครงการพัฒนาที่สูงไทย – เยอรมัน เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2540 โดยพบว่า

กรณีศึกษาที่ 1 ชุมชนหมู่บ้านบ่อไคร้ ตำบลปางมะผ้า อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นชาวเขาเผ่ามูเซอดำ จำนวน 25 หลังคาเรือน 47 ครอบครัว พบว่าชาวบ้านมีรายได้จากการปลูกฝิ่นเป็นหลัก และการที่รัฐยังไม่สามารถบริการรักษาพยาบาลได้ทั่วถึง ทำให้เวลาเจ็บป่วยจะใช้ฝิ่นเป็นยารักษาโรค เช่น ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อจากการทำงานหนัก ใช้มาลาเรีย บางคนก็นำติดตัวไปเวลาออกไปล่าสัตว์ อีกทั้งหมู่บ้านอยู่ใกล้กับถนนใหญ่เพียง 1.5 กิโลเมตร ไปและมาสะดวกทำให้มีการค้าและการลำเลียงภายในอำเภอและต่างอำเภอ ประกอบกับนโยบายรัฐไม่เข้มงวดเรื่องการค้า และเสฟฝิ่น ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานรัฐ ยังไม่ทั่วถึง ทำให้ชาวบ้านไม่ทราบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปลูกและเสฟฝิ่น แต่ปัจจุบันตั้งแต่ปี 2538 เป็นต้นมา หน่วยงานของรัฐ และองค์กรเอกชนต่าง ๆ ได้เข้าถึง ข่าวสารข้อมูลไปยังหมู่บ้าน ทำให้เป็นหมู่บ้านปลอดยาเสพติด ทั้งในด้านการปลูก การค้า และการเสฟ

ส่วนบทบาทหญิงและชาย ต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดนี้ พบว่าส่วนใหญ่ทั้งสามีและภรรยาของชาวเขาเผ่ามูเซอดำ มักจะเป็นผู้ที่มีบทบาทหรือตำแหน่งที่เป็นผู้นำของชุมชน ในบางครอบครัวหญิงจะมีบทบาทเด่นมากเกี่ยวกับการอบรมสั่งสอนลูก ในฐานะเป็นแม่ เช่นในครอบครัวมีฐานะระดับปานกลาง ส่วนครอบครัวที่มีสมาชิกเคยเสฟ

ยาเสพติด ผู้หญิงจะเป็นเพศที่มีบทบาทมากในการที่จะเป็นกำลังใจเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวเลิกเสพยาเสพติด

กรณีศึกษาที่ 2 ชุมชนหมู่บ้านหนองตอง ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นชุมชนชาวเขาเผ่าลีซอ บางส่วนเป็นจีนฮ่อก็มี โดยมีประชากรอาศัยอยู่ 70 หลังคาเรือน จำนวนประมาณ 400 คนเศษ พบว่า

ในอดีตนั้น วัฒนธรรมของเผ่าลีซอจะไม่นิยมหรือสนับสนุนให้คนในชุมชน หรือครอบครัวเสพยาฝิ่น เพราะถือว่าชนเผ่าตนเองมีศักดิ์ศรีมากกว่าชนเผ่าอื่นยกเว้นกรณีที่เจ็บป่วยจริง ๆ ถึงจะใช้ฝิ่นรักษา แต่ปัจจุบัน หมู่บ้านหนองตอง มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดเกือบทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็น เฮโรอีน ยาบ้า และกาว ซึ่งผู้เสพส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นชายทั้งหมด สาเหตุเนื่องมาจากอยากลองตามเพื่อน และส่วนหนึ่งออกไปนอกหมู่บ้านประจำ และรับเอาค่านิยมที่ผิด ๆ มา เมื่อกลับเข้ามาในหมู่บ้านจะไม่ชอบทำอะไร ทำสวน ช่วยครอบครัวจะใช้เวลาไปเที่ยวมั่วสุม ปัญหาครอบครัวก็มีส่วนทำให้วัยรุ่นในหมู่บ้านติดยาเสพติดเนื่องจาก พ่อ-แม่ที่ไม่ค่อยทันโลก พูดคนละภาษากับลูก ๆ ทำให้หันไปคบกลุ่มเพื่อนและมั่วสุมยาเสพติด

สำหรับบทบาท หญิงและชาย ต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในชุมชนชาวเขาเผ่าลีซอ พบว่าในครอบครัวที่มีฐานะดีพ่อจะมีหน้าที่กำกับดูแลไม่ให้สมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะบุตรชายไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เนื่องจากผู้ชายจะกลัวเสียชื่อเสียงวงศ์ตระกูล ในบางครอบครัวนั้นหญิงจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของฝ่ายชายด้วยเนื่องจากตนเองเป็นคนที่หารายได้เช่นเดียวกับฝ่ายชายเหมือนกัน

นายบัณฑิต อ่อนคำ และคณะ (2539) ได้ทำการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับรูปแบบการแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับพื้นที่โดยเน้นบทบาทของชุมชน และระบบกลไกของรัฐ และ NGO ที่เอื้ออำนวยต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน ศึกษากรณีภาคเหนือ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 3 ลักษณะกระจายตัวตามภูมิศาสตร์ ได้แก่ ชุมชนบนพื้นที่สูง ในชนบท และเขตเทศบาล และคำนึงถึงลักษณะพิเศษต่างๆ ของชุมชน เพื่อให้ชุมชนที่เลือกสามารถเป็นตัวแทนชุมชนทั้งภาค โดยคัดเลือกชุมชนทั้งหมด 4 ชุมชน ดังนี้

ชุมชนที่ 1 ชุมชนแม่หลุ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนที่ 2 ชุมชนบ้านแม่ชะปูลหวง อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชน ที่ 3 ชุมชนบ้านปากทางสะลวง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

ชุมชนที่ 4 ชุมชนระแกง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

โดยมีชุมชนแม่หลุ และชุมชนบ้านแม่ชะปูลวง เป็นชุมชนที่มีประชากรชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงอาศัยอยู่ พบว่า

ชุมชนบ้านแม่หลุ ในอดีต มีพื้นที่ปลูกฝิ่นประมาณ 100 กว่าไร่ และมีผู้ผลิตยาเสพติดประมาณ 30 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมด 276 คน ชุมชนแม่หลุ เป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่เหมาะสมในการปลูกฝิ่น เนื่องจากสภาพพื้นที่เอื้ออำนวย อีกทั้งประชากรในหมู่บ้านยังขาดความรู้ และโอกาสทางการศึกษา ปัญหาการทะเลาะกันภายในครอบครัว ทั้งหมดนี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชากรในหมู่บ้าน แม่หลุมีความเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

ส่วนชุมชนบ้านแม่ชะปูลวง ประชากรในพื้นที่เป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงสะกอ จำนวน 205 คน ซึ่งอพยพย้ายหนีสงครามมาจาก จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในอดีตชุมชนบ้านแม่ชะปูลวงเคยปลูกฝิ่นเพื่อเสพและใช้เป็นพืชเงินสด จากการสอบถามของคณะกรรมการหมู่บ้านเกี่ยวกับการมองปัญหาเสพติดในหมู่บ้านของตนเอง 100 รายสรุปว่า ครอบครัวที่เสพยาเสพติดจะมีความเป็นอยู่ที่ขัดสน และชุมชนที่อยู่บนพื้นที่สูงทั้ง 2 ชุมชนนี้ บ่งบอกถึงความเป็นชุมชน ความเป็นปึกแผ่นของชนเผ่า ประเพณี และเครือญาติ ทำให้ความเป็นชุมชนมีความชัดเจนและเข้มข้น ต่างจากชุมชนพื้นราบ คือ (ชุมชนระแกง และชุมชนปากทางสะลวง) ที่อยู่ในเขตเทศบาล ติดกับแหล่งค้ายาเสพติด ถูกแทรกแซงจากหน่วยงานของรัฐ และกลุ่มอิทธิพลต่างๆ เช่น พ่อค้ายาเสพติด ทำให้เกิดภูมิต้านทานทางสังคม และวัฒนธรรม อ่อนแอ

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าของผู้วิจัยยังพบเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ดังนี้

ชลลทิพย์ ธิรสุนทรากุล, เยี่ยมบ้าน “อาแหละ” หมู่บ้านชาวเขาปลอดฝิ่น, มติชนรายวัน (17 มีนาคม 2543) : 20. กล่าวว่า สภาพปัจจุบันของหมู่บ้านชาวเขาในเขตชายแดนภาคเหนือของไทยมีปัญหาเรื่องยาเสพติดในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการค้ารายย่อย

ผู้เสพ และรับจ้างลำเลียงขนยาเสพติด โดยเฉพาะเฮโรอีน ผีน และเมทแอมเฟตามีนหรือ ยาบ้า ซึ่งชาวเขาจะนิยมในการเสพผีนมากกว่ายาเสพติดชนิดอื่น และชาวเขาสามารถหาซื้อได้จากผู้ที่ลำเลียงขนเข้ามาในเขตชายแดนไทยแล้วหยุดแวะขายตามข้างทาง

นอกจากนี้ที่หมู่บ้าน “อาแหละ” ยังตั้งอยู่ติดชายแดนพม่าจึงเป็นเส้นทางลำเลียงยาเสพติดจากพม่าเข้ามาไทย และพื้นที่อยู่ห่างไกลเส้นทางคมนาคม การติดต่อกับภาครัฐของไทยยากลำบากทำให้ยากต่อการปราบปราม และปัญหายาเสพติดที่พบมากในหมู่บ้านนี้ คือ ผีน ซึ่งผู้สูบผีนส่วนมากจะเป็นคนแก่ อายุประมาณ 40 – 60 ปี

กรมประชาสงเคราะห์, สถาบันวิจัยชาวเขา (2537 : 8) การค้าประเวณีของสตรีชาวเขา. กล่าวว่า ในอดีตชาวเขาหลายเผ่าถือว่า ผีนเป็นส่วนหนึ่งในวัฒนธรรม มีการใช้ประโยชน์จากผีนในหลายลักษณะ เช่น สื่อกกลางการแลกเปลี่ยนแทนเงินสด ยารักษาโรค แสดงสถานภาพทางสังคม ต้อนรับแขก และใช้ในพิธีกรรม ฯลฯ ผู้เสพผีนติดในยุคนั้น มักเป็นผู้สูงอายุหรือผู้พ้นภาระจากกิจกรรมในไร่ เพราะมีลูกหลานเป็นผู้สืบทอดกิจกรรมงานในไร่ ฉะนั้นการเป็นผู้เสพติดในยุคก่อนมีค่านิยมทางจารีตประเพณีเป็นกฎเกณฑ์กำหนดอยู่มาก ปัจจุบันผู้เสพติดมีช่วงอายุอยู่ในวัยแรงงานเป็นส่วนใหญ่ และมักเป็นครอบครัวที่มีฐานะยากจนเป็นส่วนมาก นอกจากนั้นยังมีปัญหาการแพร่ระบาดของเฮโรอีน ยาบ้า ในหลายหมู่บ้าน การเป็นผู้ติดยาเสพติดทำให้ชาวเขาเหล่านี้มีสุขภาพร่างกายที่ไม่แข็งแรง ขาดประสิทธิภาพในการทำงานและความรับผิดชอบต่อครอบครัวลดน้อยลง เพราะมีรายจ่ายส่วนตัวที่ต้องใช้เป็นประจำทุกวัน สร้างความกดดันเรื่องการเงินให้แก่ครอบครัวเพิ่มขึ้น ผลักดันให้ลูกสาวออกไปค้าประเวณี พ่อแม่บางรายให้ลูกค้าประเวณีในหมู่บ้าน และบางรายนำลูกสาวไปเร่ค้าประเวณีที่หมู่บ้านอื่นตาม โอกาสที่มีคนมาชุมนุมกัน มาก ๆ เช่น งานพิธีตามประเพณี (จังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน)

อรรถนพ วิสุทธิมรรค. พฤติกรรมกรรมการบริโภคสารเสพติด. กระทรวงสาธารณสุข, (2541 : หน้า 18) ได้ศึกษาถึงพฤติกรรมกรรมการบริโภคสารเสพติด พบว่า ภาคเหนือตอนบนเป็นป่าไม้และภูเขาสูง มีภูมิอากาศเหมาะสมต่อการปลูกผีน จึงมีการลักลอบปลูกผีนมานานหลายสิบปี ทำให้ผีนหาได้ง่าย ประชาชนในภาคเหนือทั้งคนเมืองบนพื้นราบและชาวเขาที่อยู่บนดอยสูงในอดีตรู้จักประโยชน์ของผีนในการนำมาใช้เป็นยาระงับอาการของโรคบางประการ เช่น อากาศปวด อากาศไอ ฯลฯ เป็นต้น ใช้ระงับอาการเศร้าโศกเสียใจ

รวมไปถึงใช้เพื่อความรื่นเริง และใช้ตามประเพณี เช่น การเลี้ยงผีและการรับแขก สาเหตุต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้มีการเสพและติดฝิ่นอย่างแพร่หลาย ในเวลาต่อมาเมื่อมีโรงงานลักลอบผลิตเฮโรอีนในป่าลึกบริเวณชายแดน ก่อให้เกิดการแพร่ระบาดของเฮโรอีนเข้ามาทดแทนฝิ่นเกือบจะสิ้นเชิง แต่สาเหตุของการเสพและติดเฮโรอีนเปลี่ยนจากการใช้เพื่อระงับอาการของโรคมาเป็นการใช้ทางสังคม และใช้เพราะปัญหาบุคลิกภาพและความเครียดเหมือนในเขตเมืองมากขึ้น และยังพบว่ากลุ่มชาวเขาที่มารับจ้างคนพื้นราบเก็บผลิตผลทางการเกษตร เพื่อให้การเก็บเกี่ยวทันฤดูกาลนั้น คนพื้นราบจะให้ชาวเขาเสพยาบ้า เพื่อแลกเปลี่ยนกับค่าแรง อีกทั้งในปัจจุบันมีการพัฒนาเศรษฐกิจสูงขึ้น ชาวเขาจึงมีการติดต่อกับคนพื้นราบในเมืองมากขึ้น ทำให้มีการแพร่ระบาดของยาบ้าในสู่กลุ่มชาวเขาโดยเฉพาะกลุ่มคนที่เคยคิดสารเสพติดฝิ่นและเฮโรอีนเดิม

กระทรวงมหาดไทย และ สำนักงานป.ป.ส. (2540 : 30 - 32) ได้สำรวจสภาพการใ้ยาเสพติดระดับหมู่บ้าน/ ชุมชน ในปี 2539 พบว่า ภาคเหนือจังหวัดที่มีสัดส่วนของหมู่บ้าน/ ชุมชน ที่มีการใ้ยาเสพติดมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ ลำปาง แม่ฮ่องสอน และ เชียงราย อีกทั้งแม่ฮ่องสอนยังมีสัดส่วนของผู้ใ้ยาเสพติดต่อประชากร 1,000 คน เป็นอันดับ 2 ของภาคเหนือทั้งหมด รองจากตาก และนครสวรรค์ ทั้งนี้จังหวัดแม่ฮ่องสอนยังมีกลุ่มอาชีพเกษตรกรรม ที่ใ้ยาเสพติดมากเป็นอันดับ 1 ของภาคเหนือทั้งหมดด้วย

สำนักนายกรัฐมนตรี้, สำนักงานป.ป.ส. ภาคเหนือ, (2542 : 1 - 9) ระบุว่า พื้นที่ภาคเหนือของไทยเป็นจุดที่ตั้งอยู่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งเป็นแหล่งปลูกฝิ่นและผลิตยาเสพติด เช่น เฮโรอีน ยาบ้า จำนวนมา อีกทั้งสภาพอากาศในภาคเหนือตอนบนมีความเหมาะสมกับการปลูกฝิ่นได้จำนวนไม่น้อยกว่า 13 ล้านไร่ ในจำนวนนี้เป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัยของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น ม้ง เย้า อีเก้อ ลีซอ และมุเซอ ทำให้ประชากรชาวเขามาเกี่ยวข้องในการค้ายาเสพติด บริเวณชายแดน ในส่วนของการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ปัจจุบันภาคเหนือหลาย ๆ เมืองได้รับการพัฒนาและสนับสนุนให้เป็นเมืองท่องเที่ยว ทำให้ประชากรภาคเหนือตอนบนมีความเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นผลให้มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดอีกด้วย และยังเป็นทางผ่านของยาเสพติดไปสู่ภูมิภาคอื่น ๆ ทั่วโลกด้วย

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ในภาคเหนือนั้นมีประชากรทั้งในกลุ่มชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขาทำให้มีการปรับเปลี่ยนรับเอาค่านิยมและวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน เป็นผลให้ชาวไทยภูเขาซึ่งมีสังคมและวัฒนธรรมที่ล่าหลังรับเอาค่านิยมที่ไม่จำเป็นจากคนพื้นราบ ทำให้เกิดแหล่งปัญหาทางสังคมอื่น ๆ ตามมา

ทั้งนี้ยังได้กล่าวอีกว่า สถานการณ์ของปัญหาเสพติดเฉพาะด้านมีความสำคัญมากต่อปัญหาเสพติดในภาคเหนือ เช่น พื้นที่การปลูกฝิ่นในปี 2541 - 2542 มีจำนวน 9,007 ไร่ ซึ่งมีการขยายพื้นที่ปลูกบริเวณแนวชายแดนมากขึ้น ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และตาก ในส่วนของเฮโรอีนนั้นมีการตั้งโรงงานผลิตนอกประเทศฝั่งตรงข้าม อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย การค้าและการลำเลียงยาบ๋านั้นผลิตจากนอกประเทศและถูกลำเลียงโดยกองกำลังชนกลุ่มน้อยมาตามแนวชายแดนที่สำคัญ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดตาก และจังหวัดแม่ฮ่องสอน (อำเภอป่าเย็บ ปางมะผ้า เมือง) ทั้งนี้จะเห็นว่า พื้นที่ภาคเหนือมีสถิติการจับกุมคดียาเสพติดในปี 2537 จำนวน 17,664 คดีเพิ่มเป็น 30,734 คดี ในปี 2542 (ม.ค. - ส.ค.)

อรรถนพ วิสุทธีมรรค. ในรายงานการประชุมสัมมนาแนวทางการแพร่ระบาดของยาเสพติดบนพื้นที่สูง, หน้า 19 - 20. ณ โรงแรมเชียงใหม่ภูคำ จังหวัดเชียงใหม่, 2535.กล่าวว่า จากการรวบรวมข้อมูลและสถิติ จากคนไข้ที่เข้ารับการรักษาที่ศูนย์บำบัดรักษาเสพติดภาคเหนือ พ.ศ. 2534 พบว่า สมัยก่อนจีนฮ่อเป็นกลุ่มที่ติดเฮโรอีนมากที่สุดรอง

ลงมาได้แก่ มูเซอ แม้ว และกะเหรี่ยง พอมานในปี 2534 จีนฮ่อยังเป็นเผ่าที่ติดมากที่สุด รองลงมาได้แก่ กะเหรี่ยง มูเซอ แม้ว ทั้งนี้อาจจะขึ้นอยู่กับพื้นที่ เพราะว่าที่เชียงใหม่มีกะเหรี่ยงอยู่เยอะแต่ถ้าเป็นที่เชียงราย ดอยตุงที่ติด 469 คน ส่วนใหญ่เป็นอีโก้ กับมูเซอ ทั้งนี้สาเหตุที่ชาวเขาหันมาใช้เฮโรอีน อาจจะเป็นเรื่องของชาวเขาเดิมที่ติดฝิ่นอยู่ ในเมื่อฝิ่นหาได้ยากขึ้นแต่ยังมีคนเสพติดอยู่เฮโรอีนซึ่งใช้ง่ายกว่า มีพิษในการเสพที่สูงกว่าและให้ความพอใจได้มากกว่าทำให้ชาวเขาหันไปเสพเฮโรอีน และจากการศึกษาชาวเขา 2 กลุ่มทางตอนเหนือของประเทศ โดยเฉพาะที่ อ.ฝาง และทางด้านจังหวัดเชียงราย จะพบว่ากลุ่มจีนฮ่อกับมูเซอจะอยู่กันเป็นคู่ ๆ เป็นกลุ่ม ๆ พวกจีนฮ่อ เป็นผู้ผลิตและให้มูเซอเป็นลูกหาบ จึงมีคนคิดว่ามูเซอเป็นผู้ผลิตเอง อีกทั้งยังพบว่า ร้อยละ 60 ของชาวเขาที่ติดฝิ่นใช้ฝิ่นเพื่อแก้ทุกข์ทางกาย คือ

รักษาโรคภัยไข้เจ็บ ส่วนร้อยละ 20 ใช้เพื่อแก้ทุกข์ทางใจ เครียดจากเรื่องเศรษฐกิจของครอบครัว และอีกร้อยละ 10 เสพเพราะอยากรู้ อยากเห็น อยากเมา อยากซ่าส์ เป็นต้น

นอกจากนี้ผู้เขียน ชี้ให้เห็นว่า ผลกระทบจากการใช้ยาเสพติดของชาวเขา 2 กลุ่มนี้ คือ ผลกระทบทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ ชาวเขาที่ติดฝิ่นจะเฉลี่ยใช้ฝิ่นวันละ 47.46 บาท แต่ถ้าเป็นชาวเขาที่ติดเฮโรอีนจะเฉลี่ยใช้เฮโรอีนวันละ 109.17 บาท จะเห็นว่าปริมาณเงินที่ใช้ต่อวันมากกว่ากันเป็น 2 เท่า ซึ่งรายได้ต่อเดือนของชาวเขาเฉลี่ยต่อเดือนๆ ละ 1,187 บาท เท่านั้นในกรณีของผู้ติดฝิ่น ส่วนผู้ติดผงรายได้เฉลี่ยเดือนละ 1,900 บาท

ศูนย์ปฏิบัติการยาเสพติดแห่งชาติ ร่วมกับ กระทรวงมหาดไทย และ สำนักงาน ป.ป.ส. สถานการณ์ยาเสพติดจังหวัดแม่ฮ่องสอน. ในรายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศาสตร์การดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดและกรุงเทพมหานคร หน้า 39 – 41. 7 – 9 ธันวาคม 2542 ณ โรงแรมอมิตี กรีนฮิลล์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่. กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อปัญหายาเสพติดของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เนื่องจาก

1. สภาพภูมิประเทศที่เป็นป่าเขา
2. ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวเขา และมีความสัมพันธ์ด้านเครือญาติกับราษฎรของประเทศเพื่อนบ้าน
3. เป็นจังหวัดชายแดนไทย – พม่า เป็นพื้นที่ที่มีความเคลื่อนไหวและแหล่งผลิตของชนกลุ่มน้อย สัญชาติพม่า มีช่องทางที่ใช้ติดต่อที่สำคัญมากถึง 16 ช่องทาง มีแนวชายแดนยาว 483 กิโลเมตร จำแนกเป็นแนวสันเขายาว 326 กิโลเมตร แนวลำน้ำ 157 กิโลเมตร และ
4. มีกลุ่มผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดกฎหมาย ในเรื่องการค้าวัวควาย เลื่อน การค้าไม้ ค่าอาวุธสงคราม ัญมณี ผู้ลักลอบหนีเข้าเมือง รวมทั้งกลุ่มค้าอุปโภคบริโภค กับกลุ่มชนกลุ่มน้อยซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเนื่องกับการค้ายาเสพติด

อีกทั้งยังเป็นแหล่งปลูกฝิ่นที่สำคัญอันดับสองของประเทศรองจากจังหวัด เชียงใหม่ โดยมีพื้นที่ปลูกฝิ่นรวม 2,123.74 ไร่ และอำเภอที่มีการปลูกฝิ่นหนาแน่น 3 อำเภอ คือ ปาย ปางมะผ้า และแม่ลาน้อย โดยกลุ่มชาวเขาที่มีการปลูกฝิ่นประกอบด้วย ชาวเขาเผ่าม้ง ลีซอ ส่วนเผ่าที่ปลูกไว้เพื่อเสพเอง คือ มูเซอ และกะเหรี่ยง และยังได้ระบุ

ด้วยว่า บริเวณอำเภอเมือง ปางมะผ้า และปาย เป็นพื้นที่นำเข้ายาเสพติดที่สำคัญ ทั้งฝิ่น เฮโรอีน และยาบ้า ซึ่งมีเขตติดต่อกับรัฐฉานที่เป็นพื้นที่ปลูกฝิ่น มีโรงงานผลิตเฮโรอีนและยาบ้า ที่บริเวณดอยหัวสะ (ดอยลาน) และบ้านค้ายหลวง บ้านน้ำกาด และบ้านตากแดด ตามลำดับ

2.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแนวความคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ คือ

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่

การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขาซึ่งต้องขังในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในประเภทความผิด จำหน่าย เสพ ครอบครอง หรือครอบครองเพื่อเสพครอบครองเพื่อจำหน่าย รวมทั้งข้อหาผลิต

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่

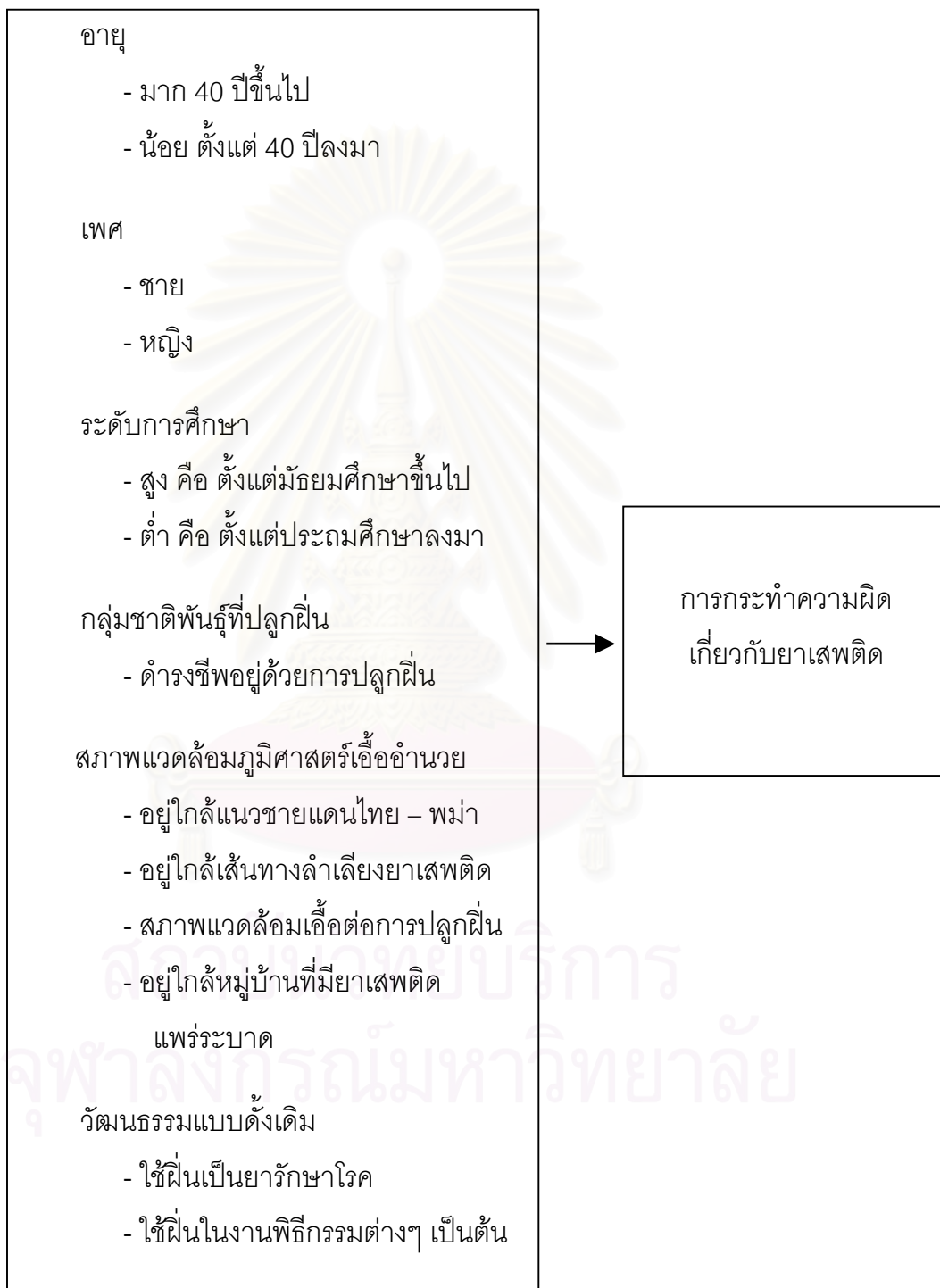
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ

1. ปัจจัยด้านเพศของผู้กระทำความผิด
2. ปัจจัยด้านอายุของผู้กระทำความผิด
3. ปัจจัยด้านระดับการศึกษาของผู้กระทำความผิด
4. ปัจจัยด้านกลุ่มชาติพันธุ์ที่ดำรงชีพด้วยการปลูกฝิ่นของผู้กระทำความผิด
5. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยของผู้กระทำความผิด
6. ปัจจัยด้านวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของผู้กระทำความผิด

แผนภูมิแสดงกรอบแนวความคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (X)

ตัวแปรตาม (Y)

2.9 สมมติฐานในการวิจัย

จากกรอบแนวคิด และทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานสำหรับการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน” ออกเป็น 6 ข้อ ดังนี้

1. ชาวเขาที่เป็นเพศชายจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าเพศหญิง
2. ชาวเขายังมีอายุมากขึ้นเท่าใดจะยิ่งกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากขึ้นเท่านั้น
3. ชาวเขายังมีการศึกษาสูงเท่าใดก็จะยิ่งกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดน้อยลงเพียงนั้น
4. ชาวเขาที่ดำรงชีพด้วยการปลูกฝิ่นจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าชาวเขาที่ดำรงชีพด้วยการปลูกพืชอย่างอื่น
5. ชาวเขาที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าชาวเขาที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย
6. ชาวเขาที่ยึดถือวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าชาวเขาที่ยึดถือวัฒนธรรมแบบสมัยใหม่

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้อธิบายแนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมมติฐานดังต่อไปนี้

1. ชาวเขาที่เป็นเพศชายจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าเพศหญิง
ที่กล่าวว่า ชาวเขาที่เป็นเพศชายจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าเพศหญิงนั้น หมายความว่าเพศชายเป็นผู้ที่ต้องออกไปทำงานรับจ้างขายแรงงานนอกหมู่บ้านมากกว่าเพศหญิง เมื่อต้องการทำงานหาเงินมาให้ได้มากจึงต้องใช้ยาเสพติด เช่น ฝิ่น หรือยาบ้า เพื่อเพิ่มกำลังในการทำงาน ตามบอกเล่าจากพวกที่เคยใช้มาก่อนทำให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมในการใช้ยาเสพติด และมีแนวโน้มจะกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าเพศหญิง จากการรายงานข้อมูลของ เรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน ณ วันที่

22 กุมภาพันธ์ 2544 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด มีจำนวน 388 คน จากจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด 679 คน โดยเป็นชาย 326 คน หญิง 62 คน และจากรายงานการวิจัย ของ สารภี ศิลา และคณะ (2534) เรื่องการแพร่ระบาดของสารเสพติดที่ไม่ใช่ฝิ่นในชุมชนชาวเขา กรณีศึกษาการใช้ยาฆ่าแมลงของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน พบว่า ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่เสพยาฆ่าแมลงเนื่องจากต้องออกไปขายแรงงานในไร่กะหล่ำปลีของชาวเขาเผ่าม้ง และต้องใช้ยาฆ่าแมลงเพื่อเพิ่มกำลังในการทำงานให้ได้มากขึ้น และได้ค่าแรงมากขึ้น ซึ่งบางครั้งก็ได้รับค่าจ้างเป็นยาฆ่าแมลงด้วย

2. ชาวเขายังมีอายุมากขึ้นเท่าใด จะยิ่งกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากขึ้นเท่านั้น

ที่กล่าวไว้ว่า ชาวเขายังมีอายุมากขึ้นเท่าใดจะยิ่งกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากขึ้นเท่านั้นหมายความว่า การกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขานั้นขึ้นอยู่กับอายุของชาวเขา ชาวเขาที่มีอายุมากมีแนวโน้มจะกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันชาวเขาที่มีอายุน้อยมักจะไม่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่า ในการดำรงชีวิตอยู่ของมนุษย์ต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามลักษณะการเคลื่อนไหว (dynamic) ซึ่งทุกสังคมต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วยและความเชื่อค่านิยมก็เป็นส่วนหนึ่งในระบบสังคม ที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงเช่นกันเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกในสังคม ในขณะที่เดียวกันสังคมที่อยู่ห่างไกลความเจริญย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ล่าช้า ชาวเขารุ่นเก่าที่เคยใช้ฝิ่นเป็นยารักษาโรคก็ยังมีความคิดว่าฝิ่นยังสามารถให้ประโยชน์กับตัวเขาอยู่ ฉะนั้นชาวเขาที่อายุมากคือ ประมาณ 40 ปีขึ้นไปก็ยังเสพยาฝิ่นมาจนปัจจุบัน แม้สังคมจะวิวัฒนาการไปตามกระแสสังคมใหญ่ ขณะเดียวกันชาวเขารุ่นใหม่ซึ่งอายุยังน้อยจะไม่ใช้ฝิ่นในชีวิตประจำวันเหมือนผู้ที่สูงอายุ และจากรายงานการวิจัยเรื่องปัจจัยการใช้ยาฆ่าแมลงของชาวเขา โดย จันทรศิริ วาทหงษ์ (2541) กล่าวว่า ฝิ่นได้อยู่คู่กับชาวเขามานานตั้งแต่เดิมชาวเขาจะปลูกฝิ่นเป็นพืชเศรษฐกิจ และใช้ฝิ่นเป็นยารักษาโรค บางครั้งต้องออกไปทำงานนอกหมู่บ้านเกิดอาการปวดเมื่อย หรือต้องการทำงานให้ได้มากขึ้นก็จะเสพยาเสพติด ซึ่งเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของร่างกาย

3. ชาวเขายังมีการศึกษาสูงเท่าใดก็ยิ่งจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดน้อยลงเพียงนั้น

ที่กล่าวว่า ชาวเขายังมีการศึกษาสูงเท่าใดก็ยิ่งจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดน้อยลงเพียงนั้น หมายความว่า ชาวเขาที่มีการศึกษาสูงตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปมีแนวโน้มจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดน้อยกว่าชาวเขาที่มีการศึกษาต่ำ คือตั้งแต่ระดับประถมศึกษาลงมาจนถึง ไม่รู้หนังสือ ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากภาวะความยากจนของชาวเขา การที่จะส่งเสียบุตรหลานของตนให้ได้รับการศึกษานั้นยังไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา และการประกอบอาชีพของชาวเขาส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรม เมื่อโครงสร้างของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป ค่านิยมในการบริโภควัตถุสิ่งใหม่เข้ามายังชุมชนของชาวเขา ก็เกิดความต้องการอยากได้สิ่งของเครื่องใช้ที่ไม่จำเป็นต่อการดำรงชีพของตนเองมากขึ้น จึงมีโอกาที่จะหาเงินมาด้วยวิธีที่ผิดกฎหมาย นอกจากนั้นหากชาวเขาได้รับการศึกษามากขึ้น จะทำให้รู้ถึงโทษ และพิษภัยเกี่ยวกับยาเสพติดโดยเฉพาะฝิ่นซึ่งอยู่คู่กับชาวเขามานาน จากรายงานการวิจัยของ ทิพย์พร วาฤทธิ และประไพศรี ซ่อนกลิ่น (2534) เรื่องพฤติกรรมการใช้ฝิ่นของชาวกระเหรี่ยงที่ได้รับการบำบัดรักษา ปี พ.ศ. 2534 ที่บ้านแม่ลานคำ ต.สะเมิงใต้ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่ พบว่า ชาวเขาที่เข้ามารับการบำบัดรักษาเฉลี่ยร้อยละ 88.6 ไม่รู้หนังสือ และร้อยละ 11.4 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งสอดคล้องกับที่ผู้วิจัยได้ค้นคว้าจากเอกสารบันทึกประวัติของผู้ต้องขังที่เป็นชาวเขาในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า กว่าร้อยละ 90 ไม่รู้หนังสือ อันเนื่องมาจากที่ชาวเขาอาศัยอยู่บนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร และห่างไกลความเจริญทำให้หน่วยงานภาครัฐจัดการศึกษาได้อย่างไม่ทั่วถึง ประกอบกับชาวเขายังไม่เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการศึกษา ฉะนั้นความรู้เกี่ยวกับโทษ พิษภัย และกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดจึงไม่มี ทำให้ชาวเขามีแนวโน้มในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

4. ชาวเขาดำรงชีพด้วยการปลูกฝิ่นจะมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าชาวเขาดำรงชีพด้วยการปลูกพืชอย่างอื่น

ที่กล่าวว่า ชาวเขาดำรงชีพด้วยการปลูกฝิ่นจะมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ติดมากกว่าชาวเขาที่ดำรงชีพด้วยการปลูกพืชอย่างอื่นนั้น หมายความว่า ชาวเขาที่ดำรงชีพอยู่ด้วยการปลูกฝิ่นมีแนวโน้มจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดติดมากกว่า เนื่องจากในบางครั้งมีนายทุนมาว่าจ้างให้ปลูกเมื่อถึงฤดูเก็บผลผลิตก็จะมารับไปจำหน่ายอีกที ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชาวเขามีรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากการทำเกษตรกรรมอย่างเดียว ผลก็คือชาวเขาบางกลุ่มที่ไม่ได้ดำรงชีพด้วยการปลูกฝิ่น และสภาพแวดล้อมภูมิศาสตร์ก็มีความเหมาะสมกับการปลูกฝิ่นได้จะมีพฤติกรรมกระเลินกระเอยเกี่ยวกับการปลูกฝิ่นเหมือนเผ่าอื่นๆ เพราะเห็นว่าเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้กับครอบครัวด้วย และจากการรายงานสถานการณ์ยาเสพติดของสำนักงาน ป.ป.ส. ภาคเหนือ (2542) กล่าวว่า บริเวณภาคเหนือของไทยโดยเฉพาะภาคเหนือตอนบนที่มีอากาศเหมาะสมกับการปลูกฝิ่น และเป็นที่อยู่อาศัยของชาวเขาเผ่าต่างๆ เช่น ม้ง เย้า ลีซอ มูเซอ เป็นต้น จะมีแนวโน้มที่ชาวเขาเข้าไปเกี่ยวพันกับขบวนการลำเลียงยาเสพติดตามแนวชายแดนมาก และรายงานวิจัย ของภิตพงษ์ มาลีรัตน์ เรื่องมาตรการในการแก้ไขการลักลอบปลูกฝิ่น ศึกษาภรณ์ อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน ยังพบอีกว่าที่ อ.ปางมะผ้า นี้มีการลักลอบปลูกฝิ่นอยู่ตลอดเวลาเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการปลูกฝิ่น และเป็นที่อยู่อาศัยของชาวเขาเผ่าลีซอ และมูเซอ ทำให้ทั้ง 2 เผ่ามีความชำนาญในการปลูกฝิ่น และสถิติการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดใน อ.ปางมะผ้าก็มักจะเป็นลีซอ และมูเซอด้วย

5. ชาวเขาที่อยู่ในสภาพแวดล้อมภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดติดมากกว่าชาวเขาที่อยู่ในสภาพแวดล้อมภูมิศาสตร์ที่ไม่เอื้ออำนวย

ที่กล่าวว่า ชาวเขาที่อยู่ในสภาพแวดล้อมภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดติดมากกว่าชาวเขาที่ไม่ได้ในสภาพแวดล้อมภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยนั้น หมายความว่า สภาพแวดล้อมภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยนั้นคือ อยู่ใกล้แนวพรมแดนระหว่างไทย - พม่า และเป็นเส้นทางผ่านในการลำเลียงยาเสพติดของชนกลุ่มน้อยทำให้มีโอกาสที่จะถูกชักชวนให้เข้าร่วมขบวนการในการลำเลียงด้วย ซึ่งตามทฤษฎีสภาพแวดล้อมภูมิศาสตร์กล่าวไว้ว่า สภาพแวดล้อมภูมิศาสตร์ ลักษณะของพื้นที่ ตลอดจนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ จะเป็นตัวกำหนดการจัดระเบียบของสังคม และทฤษฎีนิเวศวิทยา ก็ได้อธิบายสาเหตุการเกิดอาชญากรรมไว้ว่าส่วนหนึ่งเป็นเพราะ เขตที่ถูกตัดขาดจากสังคมภายนอก เนื่องจากมีอุปสรรคทางด้านกายภาพ หรือภูมิประเทศ จะเป็นแหล่งอาชญากรรมได้ ซึ่งสอดคล้องกับที่ชาวเขาส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่บนพื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเลตั้งแต่

100 – 2,000 ฟุต และห่างไกลความเจริญ หรือเขตเมือง ทำให้ชาวเขามีการลักลอบปลูกฝิ่น อยู่ตลอดมา อีกทั้งบริเวณที่อยู่อาศัยของชาวเขาส่วนใหญ่อยู่ใกล้แนวชายแดนไทย - พม่า ซึ่งเป็นเขตอิทธิพลของชนกลุ่มน้อยทำให้มีแนวโน้มเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากขึ้น

6. ชาวเขาที่ยึดถือวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมจะมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด มากกว่าชาวเขาที่ยึดถือวัฒนธรรมแบบสมัยใหม่

ที่กล่าวว่า ชาวเขาที่ยึดถือวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าชาวเขาที่ยึดถือความเชื่อ และวัฒนธรรมแบบสมัยใหม่นั้น หมายความว่า ชาวเขาที่ยึดถือวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมเกี่ยวกับการใช้ฝิ่นเป็นยารักษาโรคเจ็บป่วย ปวดเมื่อยจากการทำงาน มีแนวโน้มที่จะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมาก ซึ่งเป็นผลจากการที่วัฒนธรรมของตนเองล้าหลังจากวัฒนธรรมของชาวพื้นราบเนื่องจากสภาพความเป็นอยู่ห่างไกล และทุรกันดาร การให้บริการสาธารณสุข และรวมไปถึงด้านอื่นๆ เข้าไปไม่ถึง เป็นผลให้ชาวเขาต้องใช้ฝิ่นในการบรรเทาอาการต่างๆที่เกิดขึ้นกับตัวเอง ในขณะที่วัฒนธรรมของชาวเขาไม่ถือว่าฝิ่นเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายแต่อย่างใด ขัดกับวัฒนธรรมของคนพื้นราบซึ่งเห็นว่าฝิ่นเป็นสิ่งเสพติดที่ผิดกฎหมาย ดังนั้นเมื่อเกิดการขัดแย้งกันระหว่าง 2 วัฒนธรรม ทำให้ชาวเขาที่ยังมีความเชื่อ และวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมอยู่มีแนวโน้มจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าชาวเขาที่มีวัฒนธรรมเหมือนหรือใกล้เคียงกับวัฒนธรรมของพื้นราบ

จากรายงานการวิจัยของ วารุณี ฟองแก้ว และคณะ (2541) เรื่องบทบาทหญิง - ชาย ต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับชุมชน โดยได้ศึกษาในหมู่บ้านแห่งหนึ่งใน อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน พบว่าชาวเขาที่เสพยาฝิ่นเนื่องจากเวลาเจ็บป่วย หรือปวดเมื่อยกล้ามเนื้อจากการทำงานหนักการเสพยาฝิ่นจะช่วยให้บรรเทาอาการได้ และที่หมู่บ้านจะมีรายได้จากการปลูกฝิ่นเป็นพืชหลักอีกด้วย และจากรายงานของศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดประจำภาคเหนือ สำนักงาน ป.ป.ส. (2536 : 14) ได้ทำการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง พบว่า อุปสรรคสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินงานควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง คือ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และประเพณีของชาวเขาที่มีลักษณะของสังคมแบบดั้งเดิม และมีความผูกพันกับฝิ่นมาหลายชั่วอายุคน ทำให้มีการใช้ฝิ่นเป็นยารักษาโรค และใช้ในพิธีกรรมต่างๆ ทางสังคม ตลอดจนการใช้ฝิ่นในการต้อนรับทางสังคม จึงทำให้ยากต่อการที่จะให้ชาวเขาเลิกปลูกฝิ่น

2.10 นิยามปฏิบัติการตัวแปร

1. ตัวแปรเรื่องอายุ ในที่นี้ คำว่าอายุมาก ให้นำหมายถึงอายุ 40 ปีขึ้นไปและอายุน้อย คือตั้งแต่ 40 ปีลงมา
2. ในเรื่องของระดับการศึกษานี้ คำว่าการศึกษาสูง หมายถึง ชาวเขาที่ได้รับการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป และการศึกษาต่ำ ให้นำหมายถึง ชาวเขาที่ได้รับการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาลงมา
3. เกี่ยวกับเพศ คำว่าเพศชายในการศึกษาครั้งนี้ ให้นำหมายถึงชาวเขาที่เป็นชายซึ่งกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและต้องขังอยู่ในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ ชาวเขา เผ่ากะเหรี่ยง ม้ง มูเซอ ลีซอ เย้า อีก้อ และลัวะ
 เพศหญิง ในการศึกษานี้ให้นำหมายถึง ชาวเขาที่เป็นหญิงซึ่งกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและต้องขังในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ ชาวเขา เผ่ากะเหรี่ยง ม้ง มูเซอ ลีซอ เย้า อีก้อ และลัวะ
4. ในการศึกษานี้คำว่า ชาวเขากลุ่มที่ปลูกฝิ่น หมายถึง ชาวเขาที่ดำรงชีพอยู่ด้วยการปลูกฝิ่นและชาวเขากลุ่มที่ไม่ปลูกฝิ่น หมายถึง ชาวเขากลุ่มที่ดำรงชีพอยู่ด้วยการปลูกพืชอย่างอื่น
5. ในการศึกษานี้ชาวเขาที่อยู่ในสภาพแวดล้อมภูมิศาสตร์เอื้ออำนวย ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตามแนวตะเข็บชายแดนระหว่างไทย – พม่า อยู่ใกล้เส้นทางลำเลียงยาเสพติดของชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า และสภาพแวดล้อมภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการปลูกฝิ่น และอยู่ใกล้กับหมู่บ้านที่มีการปลูกฝิ่น หรืออยู่ในบริเวณหมู่บ้านที่มียาเสพติดแพร่ระบาด
 สภาพแวดล้อมภูมิศาสตร์ที่ไม่เอื้ออำนวย หมายถึงสภาพแวดล้อมที่ตรงข้ามกับสภาพแวดล้อมภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวย

6. ในการศึกษาครั้งนี้คำว่า วัฒนธรรมดั้งเดิม (traditional culture) หมายถึง วัฒนธรรมที่ยึดถือสืบๆ กันมา และวัฒนธรรมที่มีการใช้ฝึนเป็นยารักษาโรค หรือใช้ในงาน พิธีกรรมต่างๆ ทางสังคม

สำหรับ คำว่า วัฒนธรรมแบบสมัยใหม่ หมายถึง วัฒนธรรมที่เป็นแนว ชีวิตปัจจุบันและมีสภาพเหมือนหรือใกล้เคียงกับวัฒนธรรมพื้นราบ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงสาเหตุหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยศึกษาเฉพาะกรณีชาวเขาที่ ต้องขังอยู่ในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการศึกษาทางมานุษยวิทยา (Anthropological Research) โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล (In - depth Interview) และเพื่อให้การศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์มากที่สุด ผู้วิจัยจึงได้กำหนด ประเด็นในการศึกษาและใช้ระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่อยู่ในขอบเขตการวิจัยในครั้งนี้คือ ผู้ต้องขังชาวเขาทั้งชายและหญิง ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 และ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่ง ต้องขังอยู่ในเรือนจำกลางจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างตาม กระบวนการและขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. เนื่องจากประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้เป็นผู้ต้องขังชาวเขาที่ กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ขั้นแรก ผู้วิจัยจึงได้ประสานความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ฝ่าย ทักษะปฏิบัติ เรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อทำการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของจำนวน ผู้ต้องขังชาวเขาที่ขังอยู่ในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน จากแบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (จน. 1) ระหว่างวันที่ 18 พฤศจิกายน 2542 - วันที่ 22 พฤศจิกายน 2542 ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ต้อง ขังชาวเขาในเรือนจำแห่งนี้จำนวน 137 คน และขั้นตอนต่อไปผู้วิจัยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) และได้จำนวนผู้ต้องขังชาวเขาที่กระทำความผิด เกี่ยวกับยาเสพติด จำนวน 108 คน

2. กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยสนามทางมานุษยวิทยา (Anthropological Field Work) โดยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากผู้ต้องขังชาวเขาที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้ครอบคลุมทุกกลุ่มชาติพันธุ์ และมีความหลากหลายในด้านกลุ่มอายุ ประเภทความผิด และที่สำคัญต้องเป็นผู้ต้องขังที่มีความเข้าใจในภาษาไทยได้ชัดเจนในระดับดี ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ประสานความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่เรือนจำในฝ่ายควบคุม และฝ่ายทัณฑ์ปฏิบัติเพื่อช่วยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ยินยอมให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยได้อธิบายถึงกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกครั้งนี้ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามที่ผู้วิจัยต้องการจนได้กลุ่มตัวอย่างครบจำนวน 10 คน เป็นชาย 6 คน หญิง 4 คน

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยหลายรูปแบบเพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน” มีความสมบูรณ์ และน่าเชื่อถือให้มากที่สุด โดยแบ่งวิธีการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน คือ

การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) มีการดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือวารสาร บทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เพื่อต้องการทราบถึงรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขา เพื่อจะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยแหล่งที่มาของเอกสารและข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยได้ค้นคว้าจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดสถาบันวิจัยชาวเขา จ.เชียงใหม่ ห้องสมุดสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ จ.เชียงใหม่ และห้องสมุดจากหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมราชทัณฑ์ ศูนย์ประชาสงเคราะห์จังหวัดแม่ฮ่องสอน สำนักงานอัยการจังหวัดแม่ฮ่องสอน และเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน รวมทั้งสถานบริการอินเทอร์เน็ตทั่วไป

2. ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจเอกสารข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้ต้องขัง ชาวเขาที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจากทะเบียนประวัติแบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง หรือ (แบบ จน.1) จากฝ่ายทัณฑ์ปฏิบัติในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อสำรวจข้อมูลในเชิงปริมาณที่จะทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

3. ศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติยาเสพติด ให้โทษ พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด พ.ศ. 2534 เพื่อศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

การศึกษาภาคสนาม (Field Research) มีวิธีการดำเนินการดังนี้

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ต้องขังชาวเขาที่ต้องขังอยู่ใน เรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน และเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยตั้งใจเลือกจะทำการศึกษาวิจัยแล้ว ครั้งมาบรรจรับราชการอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2542 ดังนั้นผู้วิจัยจึง ได้สร้างความคุ้นเคย และความไว้วางใจ กับกลุ่มผู้ต้องขังชาวเขา และเจ้าหน้าที่ในเรือนจำ จังหวัดแม่ฮ่องสอนทุกคน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (participant observation) (งามพิศ สัตย์สงวน, 2542 : 48) และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นด้วย ตนเอง เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเครื่องมือสำหรับการศึกษาภาค สนามที่สำคัญในการวิจัยครั้งนี้คือ ตัวผู้วิจัย และแบบสอบถาม (Questionnaire)

การศึกษาวิจัยสนามทางมานุษยวิทยา (Anthropological field work)

ผู้วิจัยใช้เทคนิคในการวิจัยสนามทางมานุษยวิทยา คือ การสัมภาษณ์แบบ เจาะลึก (In – depth Interview) ซึ่งเป็นเทคนิคในการวิจัยที่ใช้กับคนจำนวนน้อย และผู้วิจัย จะต้องเก็บข้อมูลให้ละเอียดและลึก (งามพิศ สัตย์สงวน, 2542 : 138) จากกลุ่มตัวอย่าง ผู้ต้องขังชาวเขาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่บอกถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติดของชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ (formal interview) ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัย ครั้งนี้ เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ (interview schedule)

การสร้างแบบสอบถาม

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามโดยผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถามออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ศึกษาแนวคิด และหลักการ ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยที่มีอิทธิพลในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขา เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามให้มีความถูกต้องสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 2 ทบทวนระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้สำหรับการวิจัย และกำหนดขอบเขตของคำถาม เพื่อให้ครอบคลุมตัวแปรต่างๆ ที่จะทำการศึกษา และเพื่อให้สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้

ขั้นตอนที่ 3 ก่อนที่จะผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปเก็บข้อมูลจริงจากผู้ต้องขังชาวเขาในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้เชี่ยวชาญด้านชาวเขา ได้แก่ นายญาณกิตติ วงศ์วัชรเดช ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยชาวเขาจังหวัดเชียงใหม่ ให้ช่วยตรวจสอบความเที่ยงตรง และความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาในแต่ละประเด็นมากที่สุด หลังจากนั้นจึงได้นำไปทดสอบ (Pre – test) กับกลุ่มชาวเขาที่มารับการบำบัดรักษาเสพติด ณ ศูนย์บำบัดรักษาเสพติด จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวนประมาณ 30 คน โดยผู้วิจัยได้ประสานขอความร่วมมือกับผู้อำนวยการศูนย์บำบัดฯ เพื่อทดสอบความเข้าใจในเนื้อหาและภาษาที่ใช้ หลังจากนั้นจึงนำมาตรวจสอบความเหมาะสมของถ้อยคำ และความชัดเจนของภาษาที่ใช้อีกครั้งหนึ่ง โดยไม่ได้ทำการทดสอบทางสถิติแต่อย่างใด สุดท้ายแล้วจึงนำมาให้อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาตรวจสอบแก้ไขความเหมาะสมของเนื้อหาอีกครั้งหนึ่ง ก่อนนำมาเก็บรวบรวมข้อมูลจริง ซึ่งแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งคำถามออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ต้องขัง เป็นคำถามเกี่ยวกับ ภูมิหลังทางสังคมและเศรษฐกิจ ของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น สาเหตุของการกระทำความผิด ประเภทความผิด และลักษณะของการกระทำความผิด

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ศึกษากรณีเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน” ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยได้นำหนังสือจากภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปมอบให้กับอธิบดีกรมราชทัณฑ์ เพื่อขออนุญาตนำแบบสอบถามเข้าเก็บข้อมูลจากผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน และแนะนำตนเองชี้แจงรายละเอียดในการเก็บข้อมูล และขอความร่วมมือในการแจกแบบสอบถามในกับผู้ต้องขังชาวเขา ในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. เมื่ออธิบดีกรมราชทัณฑ์ได้มีหนังสืออนุญาตให้เข้าเก็บข้อมูลในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนมายังภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และถึงผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนด้วยทางหนึ่งแล้ว ผู้วิจัยได้นำหนังสืออนุญาตให้เข้าเก็บข้อมูลจากกรมราชทัณฑ์ไปประสานกับทางผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและขอความอนุเคราะห์อำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังชาวเขาในคดียาเสพติด

3. เมื่อผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้อนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยได้มอบหมายให้กับฝ่ายการของศึกษาเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนผ่าน คุณสังคม ประเสริฐสังข์ ซึ่งมีตำแหน่งเป็นอนุศาสนาจารย์ เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงและอำนวยความสะดวกให้กับผู้วิจัยในการเก็บข้อมูล หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ประสานกับคุณสังคม ประเสริฐสังข์ โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ และอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับแบบสอบถามเพื่อให้มีความเข้าใจในเนื้อหาให้เป็นแนวทางเดียวกันกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยได้กำชับว่าหากผู้ต้องขังคนใดไม่มีความเข้าใจในภาษาขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ต้องขังชาวเขาที่สามารถตอบแบบสอบถามได้เป็นผู้สัมภาษณ์และ (check) คำถามด้วยตนเอง หลังจากนั้นผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามจำนวน 150 ชุด

ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2543 – เดือนกุมภาพันธ์ 2544 โดยผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 120 ชุด ซึ่งมีแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์และสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ จำนวนทั้งสิ้น 102 ชุด

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยสนามทางมานุษยวิทยา

สำหรับการวิจัยสนามทางมานุษยวิทยานั้น ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยใช้เทคนิคในการวิจัยแบบเจาะลึก (In-depth interview) เพื่อจะได้ข้อมูลในเชิงลึกที่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความคิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขาซึ่งมีมิติในทางวัฒนธรรมและอื่นๆ ที่ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้จากแบบสอบถาม โดยจะทำการสัมภาษณ์ผู้ต้องขังชาวเขาที่กระทำความคิดเกี่ยวกับยาเสพติดทุกประเภทความคิด และเพื่อให้มีความหลากหลายในทางวัฒนธรรมเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งอาจจะทำให้เข้าใจถึงสาเหตุของการกระทำความคิดในมิติทางกลุ่มชาติพันธุ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มชาติพันธุ์ที่กระทำความคิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม แต่เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่ต้องขังในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีจำนวนน้อยและส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเข้าใจภาษาไทยได้ในระดับที่ดีจึงไม่ได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาติพันธุ์ม้ง โดยเครื่องมือในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะของคำถามตรงกับข้อคำถามในแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ (interview schedule) และเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการประสานความร่วมมือไปยัง คุณสังคม ประเสริฐสังข์ ซึ่งผู้วิจัยได้เคยติดต่อประสานงานมาแล้วในคราวเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามทำให้มีความคุ้นเคยเป็นอย่างดี เพื่อให้คัดเลือกผู้ต้องขังชาวเขาที่กระทำความคิดเกี่ยวกับยาเสพติดและยินยอมให้ข้อมูลกับผู้วิจัยและต้องมีความเข้าใจในภาษาไทยได้ในระดับดีทั้งในด้านการฟังและการพูด ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน เป็นเพศชาย 6 คน เพศหญิง 4 คน โดยผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม 2544 – มีนาคม 2544 ทั้งนี้เพื่อให้การสัมภาษณ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเกิดความสะดวกมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ขออนุญาตจากผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อเข้าสัมภาษณ์ที่ห้องพบทนายซึ่งเป็นห้องเฉพาะสำหรับผู้ต้องขังกรณีที่ต้องพบทนาย หรือพนักงานสอบสวน นอกจากนี้ยังได้ขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ลงเทปบันทึกเสียงด้วย และก่อนที่จะเข้าทำการสัมภาษณ์จริง ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานเพื่อขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายทัศนคติปฏิบัติ คุณบุญธรรม สุพรรณชัย เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นและฉบับที่รายละเอียดภูมิหลังทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่จะสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง เพื่อจะใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการสัมภาษณ์ต่อไป ซึ่งขั้นตอนนี้ผู้วิจัยต้องใช้ระยะเวลาในการฉบับที่รายละเอียด (Field Notes) ล่วงหน้าก่อนจะสัมภาษณ์จริงประมาณ 1 อาทิตย์

2. ผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับคุณสังคม ประเสริฐสังข์ อนุศาสนาจารย์เรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนเพื่อกำหนดวัน เวลา และแจ้งรายชื่อผู้ต้องขังที่จะสัมภาษณ์ในแต่ละครั้งก่อนการสัมภาษณ์จริง โดยได้กำหนดวันที่จะสัมภาษณ์เป็นทุกวันอังคาร และวันพฤหัสบดี เนื่องจากเป็นวันที่ไม่มีญาติของผู้ต้องขังมาเยี่ยมจะทำให้การสัมภาษณ์สะดวกยิ่งขึ้น นอกจากนี้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ได้กำหนดเป็นช่วงเช้าเวลา 09.30 – 12.00 และช่วงบ่ายเวลา 13.30 – 15.00 น. ซึ่งเป็นไปตามระเบียบปฏิบัติและข้อบังคับของทางเรือนจำ

3. ก่อนถึงวันที่เข้าสัมภาษณ์ผู้วิจัยต้องลาหยุดงานเพื่อความสะดวกในการเข้าเก็บข้อมูล และเมื่อถึงกำหนดวันและเวลาที่จะสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะต้องแจ้งชื่อผู้ต้องขังชาวเขาที่ต้องการสัมภาษณ์ให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายควบคุมทราบเพื่อจะได้เรียกชื่อผู้ต้องขังมาให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์ได้ถูกและนอกจากนี้ผู้ต้องขังชาวเขาส່วนใหญ่จะไม่มีนามสกุล และมีชื่อที่คล้ายๆ กัน จึงต้องแจ้งกลุ่มชาติพันธุ์ของผู้ต้องขังด้วย หลังจากที่เจ้าหน้าที่ผู้คุมนำผู้ต้องขังมาพบผู้วิจัยที่ห้องพบทนาย ผู้วิจัยก็ได้สร้างความคุ้นเคยให้มีความเป็นกันเองกับผู้ต้องขัง และให้เกิดความไว้วางใจต่อผู้วิจัยด้วยการสวัสดี ทักทาย สอบถามถึงเรื่องทั่วไปของผู้ต้องขังระหว่างอยู่ในเรือนจำก่อนที่จะแนะนำตัวเอง และบอกถึงวัตถุประสงค์ของการมาสัมภาษณ์ครั้งนี้ก่อนที่จะสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้ต้องขังที่จะบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ลงเทปบันทึกเสียงเพื่อความสะดวก และรวดเร็วจากการสัมภาษณ์ โดยบอกผู้ต้องขังว่าข้อมูลทั้งหมดจะเป็นความลับระหว่างผู้วิจัยกับผู้ต้องขังเท่านั้นและไม่ทำให้เกิดผลเสียหายประการใดต่อผู้ต้องขังเมื่อผู้ต้องขังอนุญาต จึงได้เริ่มการสัมภาษณ์จริง โดยใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์แต่ละคนไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับข้อมูลและรายละเอียดที่ได้รับจากผู้ต้องขังว่ามีความน่าสนใจและเกี่ยวข้องกับปัญหาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มากน้อยแค่ไหนซึ่งแต่ละรายจะใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 1 – 1½ ชั่วโมง โดยเริ่มตั้งแต่ภาคเช้าในเวลาประมาณ 09.30 น. จนถึงภาคบ่ายเวลา 15.00 น. ทั้งนี้ระหว่างที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ได้สังเกตว่าผู้ต้องขังมีความสนใจที่จะ

ให้ข้อมูลอย่างเต็มที่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้วิจัยมีความสนใจในรายละเอียดเกี่ยวกับภูมิหลัง ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ ศาสนา และประเพณี รวมทั้งมีความสนใจในลักษณะของการ กระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องขัง และมีความตั้งใจจริงในการรับฟังผู้ต้องขังถึง สาเหตุของการกระทำ ความผิดในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ซึ่งในการ สัมภาษณ์ผู้ต้องขังบางรายนั้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะสงเคราะห์ผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลด้วย แต่ เพื่อให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้ปราศจากอคติใด ๆ จึงต้องสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลมาประกอบ การวิจัยเท่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วนที่สำคัญ คือ การ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์ข้อมูลทางมานุษยวิทยา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

หลังจากทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และได้ทำการตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของแบบสอบถามแล้ว ซึ่งมีแบบสอบถามจำนวน 102 ชุดที่มีความสมบูรณ์และนำมา ลงแบบรหัส (Coding Sheet) และนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์และ วิเคราะห์ผลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ (Statistic Package For Social Science) เพื่อช่วยในการประมวลผลข้อมูล และจัดทำตารางวิเคราะห์ผลทางสถิติ เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ เช่น เพศ อายุ กลุ่มชาติพันธุ์ อาชีพ ศาสนา ระดับการศึกษา และภูมิฐานะกระทำ ความผิด และ ลักษณะการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น ประเภทความผิด ประเภทของยาเสพติดที่ กระทำผิด สาเหตุที่กระทำ ความผิด ประวัติการใช้ยาเสพติด รวมทั้งลักษณะของสภาพ แวดล้อมที่อยู่อาศัยขณะกระทำ ความผิด โดยข้อมูลที่ได้นั้นผู้วิจัยใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับตัว แปรคือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อนำเสนอ ในลักษณะของการบรรยายและพรรณาลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยนำเสนอ ในรูปของตารางประกอบความเรียง

2. การวิเคราะห์เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามคือ การกระทำ ความคิดเกี่ยวกับยาเสพติด และตัวแปรอิสระคือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย และวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม เพื่อหาความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความคิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งสถิติที่ใช้ในการพิสูจน์สมมติฐานระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ ได้แก่ค่าร้อยละ (Percentage) โดยกำหนดระดับของ ค่าร้อยละ ที่มากกว่า 50 จึงจะถือว่ายอมรับสมมติฐาน โดยนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียงต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงมานุษยวิทยา

หลังจากรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากผู้ต้องขังชาวเขาที่กระทำความคิดเกี่ยวกับยาเสพติดแล้ว ได้นำเทปที่บันทึกเสียงมาถอดถอดคำจากการสัมภาษณ์และเรียบเรียงถ้อยคำด้วยวิธีการพรรณนา (Description) โดยสรุปประเด็นการสัมภาษณ์ตามหลักการวิจัยสนามทางมานุษยวิทยา เช่น ภูมิหลังส่วนบุคคล ลักษณะครอบครัว ลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจ ศาสนาและความเชื่อและพฤติกรรมแห่งคดี โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ พร้อมกรณีศึกษาเป็นรายบุคคลโดยใช้นามสมมติ และสรุปผลการวิจัยเพื่อนำข้อมูลไปสนับสนุนผลการพิสูจน์สมมติฐานต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าความถี่ (Frequencies) เพื่ออธิบายและพรรณนาลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (Thick Description) และอธิบายปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกระทำความคิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องขังชาวเขาในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนโดยนำเสนอในรูปแบบของตารางแจกแจงความถี่ (Frequencies)

สำหรับการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม และตัวแปรอิสระ เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 ถึง 6 ผู้วิจัยใช้สถิติ ค่าร้อยละ และ ค่าความถี่ สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ที่ระดับมากกว่า 50 และนำเสนอในรูปแบบของตารางโดยแยกตามประเภทความคิด และประเภทยาเสพติดที่กระทำผิด ตามจำนวนข้อของสมมติฐาน และสรุปผลการพิสูจน์สมมติฐานว่ายอมรับหรือปฏิเสธ

บทที่ 4

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชาวเขา

ประวัติความเป็นมา

ชาวเขา หมายถึง กลุ่มชน หรือกลุ่มชาติพันธุ์ ที่มีเอกลักษณ์ทางเชื้อชาติ ประวัติศาสตร์ ศาสนา ภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นของตนเอง โดยมีการสืบทอดต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน ซึ่งมีความแตกต่างจากกลุ่มคนไทยพื้นราบทั่วไป (ธารทิพย์ พรหมบัณฑิต, 2534 : 1) สำหรับนักมานุษยวิทยาบางกลุ่มนั้นมีความเชื่อว่า ชาวเขาได้อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานมาแล้ว โดยตั้งหมู่บ้านอยู่กระจัดกระจายในจังหวัดภาคเหนือและภาคกลางบางส่วนของประเทศไทยซึ่งในปัจจุบันมีจำนวน 20 จังหวัด ในจำนวนนี้จังหวัดที่มีชาวเขาอาศัยอยู่มากได้แก่จังหวัดเชียงใหม่, น่าน, เชียงราย, ตากและแม่ฮ่องสอน ในกลุ่มชาวเขาทั้งหมดนอกจากชนเผ่าลัวะ หรือละว้าแล้วชนเผ่าที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมานานที่สุด คือ กลุ่มกะเหรี่ยง ซึ่งมีประวัติการอพยพมาสู่ประเทศไทยนานกว่า 2 ศตวรรษ หรือร่วมกว่า 300 ปีมาแล้ว โดยพบชาวกะเหรี่ยงในพื้นที่ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และกลุ่มลีซอเป็นกลุ่มล่าสุดท้ายที่อพยพเข้ามาเมื่อประมาณ 80 ปีมาแล้ว (ถาวร ฟูเฟื่อง, 2543 : 1 - 2)

ส่วน “ชาวเขา” ตามความหมายของทางราชการ หมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์จำนวน 9 กลุ่มคือ แม้ว (ม้ง), กะเหรี่ยง (ปกากะญอ), มูเซอ (ลาฮู่), ลีซอ (ลีซู่), อีก้อ (อาข่า), เย้า (เมี่ยน), ลัวะ, ถิ่น, และขมุ ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคเหนือและภาคตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศ เนื่องจากคำว่า “ชาวเขา” เป็นกลุ่มที่มีความหมายเฉพาะ ทางราชการจึงไม่หมายรวมถึงชาวเขาที่เพิ่งอพยพเข้ามาในประเทศไทย หลังจากปี 2518 – 2519

พิมล แสงสว่าง (2536 : 1) กล่าวว่า ในทางมานุษยวิทยานั้น ได้แบ่งกลุ่มของชาวเขาแบบกว้าง ๆ ออกเป็น 2 พวกใหญ่ ๆ คือ

1. พวกที่มีวัฒนธรรมใกล้เคียงกับจีน หรือกลุ่มในตระกูลจีน-ทิเบต (Sino – Tibetan Stock) ได้แก่ เผ่าแม้ว และเย้า

2. พวกที่มีวัฒนธรรมใกล้เคียงกับคนไทยใหญ่ หรือกลุ่มในตระกูลทิเบต - พม่า (Burmese Tibetan Stock) ได้แก่ มูเซอ ลีซอ อีก้อ และกะเหรี่ยง

จำนวนประชากร

ประชากรชาวเขาในประเทศไทยในปัจจุบัน ได้ตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ในพื้นที่กว่า 20 จังหวัด 75 อำเภอ และมีประชากรที่รวบรวมโดยสถาบันวิจัยชาวเขา เมื่อปี 2542 จำนวนทั้งสิ้น 751,886 คน ในจำนวนนี้เผ่ากะเหรี่ยง จัดเป็นกลุ่มที่มีประชากรมากที่สุด รองลงมาได้แก่เผ่าแม้ว และเผ่าขมุ จัดเป็นกลุ่มที่เล็กที่สุด ตัวเลขประชากรจำนวนดังกล่าวนี้ ไม่ได้นับรวมเผ่าปะหล่อง และเผ่าตองเหลือง

นอกจากการแบ่งกลุ่มชาวเขาตามภาษาแล้ว ยังสามารถแบ่งกลุ่มตามลักษณะภูมิศาสตร์ได้อีกด้วย คือ กลุ่มแรกได้แก่ กลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บนพื้นที่ไม่สูงมากนักและอยู่ในระดับความสูงต่ำกว่า 1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเล ได้แก่ เผ่ากะเหรี่ยง, ลัวะ, ขมุ, และถิ่น กลุ่มนี้โดยประเพณีแล้ว ไม่ได้มีการปลูกฝิ่น แต่ทำการเพาะปลูกแบบไร่หมุนเวียนที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม ส่วนกลุ่มที่สอง คือกลุ่มที่ทำไร่แบบเลื่อนลอย แบบบุกเบิกตัดโค่นเผา เป็นกลุ่มที่นิยมปลูกฝิ่น และตั้งถิ่นฐานอยู่บนภูเขาสูง เนื่องจากการปลูกฝิ่นนั้น สามารถปลูกได้ดีในพื้นที่ที่สูงเกินกว่าระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 1,000 เมตร ขึ้นไป กลุ่มนี้ได้แก่ เผ่าม้ง, เย้า, มูเซอ, ลีซอและอีก้อ (ถาวร ฟูเฟื่อง, 2543 : 4 - 5)

สภาพทางสังคม

วรณ ภัคดี (2530 : 70) กล่าวว่า โดยทั่วไปชาวเขาในประเทศไทยไม่มีการแบ่งกลุ่มชนในเผ่าของตนออกเป็นชั้นวรรณะ ยกเว้นในสังคมของพวกเขา ที่ตั้งหมู่บ้านอยู่โดดเดี่ยวติดต่อกับโลกภายนอกน้อย เช่น ที่หมู่บ้านอุมไฟ ในท้องที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีการแบ่งชนชั้นออกเป็นกลุ่มสามัญชน ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของหมู่บ้าน และกลุ่ม “สมัง” หรือกลุ่มชนชั้นปกครอง แต่การแบ่งกลุ่มชนออกเป็นชั้นวรรณะต่าง ๆ นั้น ไม่ปรากฏชัดในหมู่บ้านละว้าในท้องที่แห่งอื่น และในหมู่บ้านชาวเขาเผ่าอื่น ๆ ที่ปรากฏอยู่ในประเทศไทยสมัยนี้ เพราะในสังคมชาวเขาทั่วไปนั้นถึงแม้ทุกหมู่บ้านจะมีตำแหน่งหัวหน้าหรือตำแหน่งอื่น ๆ แต่ครอบครัวของผู้ดำรงตำแหน่งนี้ก็มิได้รับการยกย่องให้มีชั้นวรรณะที่แตกต่างไปจาก

ครอบครัวอื่น ๆ และครอบครัวของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในสังคมชาวเขายังประกอบอาชีพหลักเช่นเดียวกับชนส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน คือ การเพาะปลูกแบบไร่เลื่อนลอย และการเลี้ยงสัตว์เพื่อการยังชีพ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าสังคมชาวเขาในประเทศไทยเราเป็นสังคมที่มีความเสมอภาคและทัดเทียมกัน เป็นสังคมที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจมุ่งต่อการยังชีพ (egalitarian of subsistence economy) เป็นส่วนใหญ่

นอกจากสังคมชาวเขาจะมีลักษณะดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีลักษณะเป็นสังคมที่ยึดถือประเพณี (traditional society) อย่างเคร่งครัด ในสังคมเช่นนี้ขนบธรรมเนียมประเพณีมีความสำคัญมากกว่าเหตุผลอย่างอื่น และกลุ่มคนที่ดำรงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีไว้ให้ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันก็คือ กลุ่มผู้มีอายุ หรือผู้อาวุโส ดังนั้นการที่กลุ่มผู้เยาว์วัยกว่า ให้ความเคารพนับถือและเชื่อฟังกลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ หรือผู้ที่สูงอายุกว่าในทางวัยวุฒินั้น นับได้ว่าเป็นลักษณะเด่น และยังเป็นที่ยึดถือปฏิบัติกันอยู่ในสังคมชาวเขานอกจากนี้ในสังคม บางเผ่า เช่น แม่ว มูเซอ ลีซอ และอีก้อ ถือว่า ผู้ชายมีฐานะทางสังคมสูงกว่าผู้หญิง โดยเฉพาะแม่วและเย้า ผู้หญิงที่แต่งงานเรียกว่าถูก “ซื้อ” มาซึ่งต้องขาดจากบิดรพบุรุษและแซ่สกุลเดิมของตนเอง ผู้ชายชาวเขาโดยมากมักเป็นผู้ตัดสินใจเรื่องสำคัญในครัวเรือนและในหมู่บ้าน แต่ผู้หญิงทำงานหนักทั้งในบ้านและในไร่ ในลักษณะของการตื่นก่อนนอนที่หลังเช่นเดียวกับผู้หญิงไทยสมัยก่อน

ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน

วรโรณ ภัคดี (2530 : 64) กล่าวว่า สำหรับหมู่บ้าน นับได้ว่าเป็นสังคมที่ใหญ่ที่สุดของชาวเขา เป็นจุดรวมหรือจุดศูนย์กลางของการปกครองความสัมพันธ์ทางสังคมและเศรษฐกิจของชาวเขา โดยปกติแล้วชาวเขานิยมตั้งหมู่บ้านอยู่โดดเดี่ยวเป็นเผ่า ๆ ไม่ชอบรวมกันกับชนต่างเผ่าที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีแตกต่างไปจากเผ่าของตน อย่างไรก็ตามมีหมู่บ้านชาวเขาบางแห่งที่พบว่ามีคนนอกเผ่าเข้าไปตั้งบ้านเรือนรวมอยู่ด้วย เช่น ในหมู่บ้านใหญ่ ๆ ของชาวเขาเผ่าแม่ว เย้า และลีซอ พบว่าพวกฮ่อหรือจีนยูนาน ไปตั้งบ้านเรือนค้าขายอยู่เป็นการถาวร บางคนอาจแต่งงานกับผู้หญิงของชาวเขาในหมู่บ้านนี้ หรือนำภรรยาเผ่าอื่นเข้าไปอยู่ในหมู่บ้านแห่งนั้น โดยไม่เป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน ทั้งนี้เพราะชาวเขาเผ่าแม่ว เย้าได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมบางอย่างจากพวกฮ่อ และยอมรับพวกฮ่อว่าเหนือกว่าพวกตนในด้านฐานะทางเศรษฐกิจและการศึกษา นอกจากนี้ในบางเผ่า เช่น เผ่าแม่ว ในจังหวัด

เชียงใหม่อาจมีผู้เสพติดฝิ่น เช่น กะเหรี่ยงไปรับจ้างทำงานในหมู่บ้านแม่ ในสังคมของหมู่บ้านแม่ ตามลักษณะนี้ถ้ามีพ่อค้าฮ่ออยู่ด้วยก็คล้ายกับว่า เป็นผู้คุมเศรษฐกิจของหมู่บ้าน ส่วนแม่เป็นผู้ผลิตทางการเกษตรและกะเหรี่ยงที่เสพติดฝิ่นเป็นทาสแรงงานของพวกเขาแม่

เกี่ยวกับความนิยมในการเลือกที่อยู่สำหรับใช้เป็นที่ตั้งหมู่บ้านแต่ละเผ่านิยมไม่เหมือนกัน ส่วนมากชาวเขาที่นิยมปลูกฝิ่น เช่น แม่ เย้า มูเซอ ลีซอ และอีโก้ ชอบปลูกบ้านอยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าใจง่าย เพราะฝิ่นนอกจากจะขึ้นงอกงามในที่ดินบางประเภทแล้ว ยังต้องการความเย็นและความชุ่มชื้นของอากาศที่มีมากในระดับความสูงตั้งแต่ 1,000 เมตร ขึ้นไปด้วย ส่วนชาวเขาที่ไม่นิยมปลูกฝิ่น เช่น กะเหรี่ยง และละว้า (ลัวะ) นิยมตั้งหมู่บ้านอยู่ไม่สูงนัก กะเหรี่ยงบางกลุ่มพบว่า อยู่ในพื้นราบดังที่ชาวไทยภาคเหนือเรียกว่า “ยางเบียง” ก็มี

สำหรับขนาดของหมู่บ้านชาวเขามีขนาดเล็กและขนาดใหญ่ หมู่บ้านขนาดเล็กตั้งอยู่กระจัดกระจาย มีมากกว่าหมู่บ้านขนาดใหญ่ บางหมู่บ้านมีเพียง 2 - 3 หลังคาเรือนเท่านั้น แต่บางหมู่บ้านมีถึง 120 หลังคาเรือน เช่น หมู่บ้านลีซอ ดอยช้าง จังหวัดเชียงราย อย่างไรก็ตามถึงแม้หมู่บ้านชาวเขาจะเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ แต่ก็มีกรแบ่งกลุ่มหลังคาเรือนเป็นหย่อม ๆ ซึ่งปลูกสร้างขึ้นบนสันเขา ไหล่เขา หรือที่ราบระหว่างหุบเขา คนและแห่ง ซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กัน และทำเลที่ตั้งของหมู่บ้านก็เป็นไปตามความนิยมของแต่ละเผ่า ซึ่งไม่เหมือนกัน โดยทั่วไปหมู่บ้านชาวเขาที่มีขนาด 20 - 30 หลังคาเรือน ก็อาจถือได้ว่าเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ได้แล้ว เพราะสภาพบังคับของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์บนภูเขา และประเพณีความเชื่อเกี่ยวกับการปลูกสร้างบ้าน เป็นสิ่งที่กำหนดขนาดของหมู่บ้านอยู่มาก

ในการตั้งหมู่บ้านของชาวเขามีทั้งการอพยพไปตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้นใหม่ และการอพยพของครัวเรือนหรือครอบครัวของคนในเผ่าเดียวกันจากที่อื่นเข้ามาสมทบที่หลัง ซึ่งโดยมากอาศัยความสัมพันธ์ด้านญาติพี่น้อง ระหว่างฝ่ายที่เข้ามาสมทบกับฝ่ายที่ตั้งบ้านเรือนอยู่แล้วในหมู่บ้านนั้นๆ การตั้งหมู่บ้านขึ้นใหม่นั้น อาจเกิดจากบริเวณที่ทำกินของหมู่บ้านเดิมขาดความอุดมสมบูรณ์ หรือได้เปลี่ยนที่ไปไกลจากหมู่บ้านเดิมมากเกินไป ชาวเขาอาจจะอพยพหมู่บ้านไปตั้งขึ้นใหม่ใกล้ๆ กับที่ทำกินดังกล่าว แต่บางกรณีตั้งหมู่บ้านขึ้นใหม่อาจเกิดจากเหตุผลทางสังคมอย่างอื่น ๆ เช่น เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงขึ้นในระหว่างกลุ่มครัวเรือนในหมู่บ้าน อันเป็นเหตุให้กลุ่มหนึ่งกลุ่มใดตกลงใจแยกตัวออกจาก

หมู่บ้านเดิม หรือบางที่เกิดความขัดแย้งในด้านศาสนา ความเชื่อถือ เช่น กลุ่มที่นับถือผี ไม่ยอมให้กลุ่มที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาคริสต์รวมอยู่ในหมู่บ้าน และกลุ่มครัวเรือนที่นับถือศาสนาคริสต์จำเป็นจะต้องไปตั้งหมู่บ้านของพวกเขาเองขึ้นใหม่ ซึ่งอาจอยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้านเดิมนั่นเอง นอกจากนี้อาจมีการอพยพหมู่บ้าน อันเนื่องมาจากมีคนตายด้วยโรคระบาดกันเป็นจำนวนมาก ๆ ซึ่งชาวเขาไม่ทราบสาเหตุที่แท้จริง แต่กลับแปลความหมายไปว่าเหตุการณ์ผิดปกติเช่นนั้น มีสาเหตุมาจากความไม่พอใจของผีเจ้าที่ที่ไม่ต้องการให้พวกเขาอยู่ในหมู่บ้านนั้นต่อไป หรือแม้แต่การตายทั้งกลมเพียงรายเดียวในหมู่บ้านของมุเซอแดง เขาจะอพยพไปกันทั้งหมู่บ้าน นอกจากนี้ความไม่สงบสุขในหมู่บ้านอันเกิดจากบุคคลภายนอกไปรบกวน หรือบีบบังคับ ชูเกียรติกันมาก ๆ ก็เป็นสาเหตุให้ทำให้ชาวเขาซึ่งชอบอยู่อย่างอิสระโดดเดี่ยวเฉพาะเผ่าของตนดังกล่าวมาแล้วจำเป็นต้องละทิ้งหมู่บ้านเดิมของเขาไปก็มี

ข้อที่ควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับหมู่บ้านชาวเขาในแง่การตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่งมั่นคงหรือนานกว่ากันเพียงใดมีแนวทางเป็นข้อสังเกตทั่ว ๆ ไปอยู่บ้าง คือ ชาวเขา กลุ่มที่ไม่นิยมปลูกฝิ่นและรู้จักทำนาขั้นบันไดโดยประเพณี เช่น กะเหรี่ยงและลัวะ นั้นมีอาณาเขตของหมู่บ้านเป็นที่แน่นอน ซึ่งสำหรับบางหมู่บ้านได้ตั้งหลักแหล่งอยู่ในบริเวณนั้น ๆ มานานกว่าร้อยปีแล้วก็มี ส่วนหมู่บ้านของชาวเขาเผ่าที่นิยมปลูกฝิ่น มักจะมีการอพยพอยู่เสมอ เมื่อดินจืดหรือถูกรบกวนจากรัชพืชชนิดอื่นไม่ไหว ซึ่งความแตกต่างกันเกี่ยวกับระยะเวลาของการตั้งหลักแหล่งของชาวเขาทั้งสองกลุ่มนี้ คือ การทำไร่เลื่อนลอย

สภาพทางเศรษฐกิจ

ถาวร พู่เฟื่อง (2543 : 6 - 7) กล่าวว่า ชาวเขาส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ทำการปลูกพืชไร่และเลี้ยงสัตว์เพื่อการยังชีพและใช้สอยในครัวเรือน หรือในบางกลุ่มอาจปลูกฝิ่นเพื่อขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าประเภทอื่น ๆ ทำการล่าสัตว์ หาเก็บของป่าขาย รับจ้างแรงงาน และตั้งร้านค้า อย่างไรก็ตาม การปลูกพืชของชาวเขา สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มปลูกข้าวไร่, กลุ่มปลูกข้าวนาดำหรือนาที่อาศัยน้ำลำเหมือง และกลุ่มที่ทำกรปลูกข้าวแบบผสมผสานทั้ง 2 แบบ ส่วนการใช้ดินนั้น มีรูปแบบการใช้อยู่ 3 แบบด้วยกัน คือ

1. การทำไร่แบบตัดฟันโค่นเผา (Slash and Burn Cultivation) ก่อนการเพาะปลูก หรือทำไร่เลื่อนลอย (Shifting Cultivation) เมื่อสภาพดินจืดแล้วก็ย้ายไปหาที่ทำกินใหม่ คือย้ายจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเพื่อหาที่ทำกินที่มีความอุดมสมบูรณ์กว่า

2. การทำไร่หมุนเวียน (Land Rotation Cultivation) คือการหมุนเวียนกลับมาใช้ที่ดินที่เคยทำกินมาแล้ว ซึ่งเป็นที่ที่ได้พักตัวและกลับมีสภาพที่สมบูรณ์ ระบบนี้ขึ้นอยู่กับว่าชาวบ้านต้องมีสถานที่แบบถาวรเพียงพอ สามารถกล่าวได้ว่า เป็นรูปแบบการเกษตรที่มั่นคงยั่งยืน

3. การปลูกข้าวนาดำ (Wet Rice Cultivation) คือการปลูกข้าวในพื้นที่มีน้ำเพียงพอ อาจใช้น้ำจากลำห้วยหรือน้ำฝน ซึ่งสามารถปลูกได้เพียงปีละ 1 ครั้ง

การทำไร่เลื่อนลอยแบบบุกเบิกป่านี้ โดยปกติมักกระทำโดยกลุ่มที่นิยมปลูกฝิ่น คือ (แม่ัว, เย้า, มูเซอ, ลีซอและอาก้อ) ซึ่งถือเป็นเศรษฐกิจที่สำคัญ การปลูกพืชแบบที่สองคือการทำไร่หมุนเวียน ปฏิบัติกันในหมู่ชนเผ่ากะเหรี่ยง, ลัวะ, ถิ่น และขมุ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่ได้ปลูกฝิ่นมาตั้งแต่ดั้งเดิม การปลูกพืชแบบหลังนี้ไม่ได้ทำให้สภาพดินเสื่อม และมีขอบเขตของพื้นที่กำหนดไว้ชัดเจน

การปกครอง

หมู่บ้านชาวเขาทุกแห่ง จะมีผู้นำที่มีหน้าที่ในด้านดูแลความทุกข์สุขของสมาชิกภายในหมู่บ้าน ซึ่งเราเรียกได้ว่าเป็นหัวหน้าหมู่บ้าน (โดยคนไทยในภาคเหนือนิยมเรียกว่า “แกบ้าน”) ตำแหน่งหัวหน้าหมู่บ้านนี้ อาจสืบสายต่อมาจากหัวหน้าหมู่บ้านคนก่อน และได้รับความยินยอมจากลูกบ้าน หรืออาจได้รับการเลือกตั้งจากลูกบ้านกันเอง โดยที่ทางการมิได้เข้าไปเกี่ยวข้อง แต่บางหมู่บ้านก็มีหัวหน้าหมู่บ้านที่ได้รับการแต่งตั้งจากราชการให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน หรือกำนัน ซึ่งการแต่งตั้งของทางราชการนี้ในบางครั้งก็แต่งตั้งบุคคลที่ลูกบ้านไม่ผู้จะยอมรับนับถือ เพราะในหมู่บ้านแห่งนั้นยังมีหัวหน้าหมู่บ้านที่ไม่เป็นทางการ แต่เป็นที่ยอมรับของชาวเขาก็คือ

หัวหน้าหมู่บ้าน มีหน้าที่รักษาความสงบของหมู่บ้าน ระวังข้อพิพาท รับรองแขกและเป็นตัวแทนในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐบาล จึงนับได้ว่าตำแหน่งนี้เป็นตำแหน่งที่สำคัญที่สุดในชุมชนชาวเขาทั่ว ๆ ไป แต่ความสำคัญของหัวหน้าหมู่บ้านจะมีก็เฉพาะใน

หมู่บ้านของตนเอง เพราะในประเทศไทยชาวเขาแต่ละเผ่าไม่มีหัวหน้าเผ่าเป็นหัวหน้าสูงสุดที่มีอิทธิพลแผ่กระจายครอบคลุมชนในเผ่าเดียวกันไปทั่วทุกหมู่บ้าน อย่างไรก็ตาม สำหรับชาวเขาบางเผ่าโดยเฉพาะเผ่าลีซอ ตำแหน่งหัวหน้าหมู่บ้านไม่สู้จะมีความสำคัญเหมือนเผ่าอื่น ๆ เพราะชาวเขาเผ่านี้ดำรงชุมชนได้โดยอาศัยความปรองดองซึ่งกันและกัน ระหว่างกลุ่มบุคคลที่มีอาวุโสของแต่ละกลุ่มแซ่สกุล รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีในบางด้านของเผ่ามีส่วนสำคัญที่ทำให้ชนเผ่านี้รวมกันได้มาตราบนานเท่าทุกวันนี้

นอกจากหัวหน้าหมู่บ้านแล้ว โดยทั่วไปหมู่บ้านชาวเขาทุกเผ่ายังมีกลุ่มผู้นำที่มีอิทธิพล ซึ่งแม้ว่าจะไม่ได้มีการแต่งตั้งกันเป็นทางการก็ตาม แต่ก็มีอิทธิพลมากในชีวิตความอยู่ของชาวเขา กลุ่มผู้นำดังกล่าวได้แก่ กลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ และหมอผี ซึ่งมีหน้าที่ให้คำปรึกษาและลงความเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับส่วนรวม เช่น เรื่องเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี หรือเรื่องใด ๆ ที่หัวหน้าหมู่บ้านไม่สามารถตัดสินใจได้

ศาสนาและความเชื่อ

ถาวร พูเพื่อง (2543 : 11) กล่าวว่า ชาวเขาส่วนใหญ่ นับถือผี หรือลัทธิบูชาผี (Animism) ซึ่งมีความเชื่อว่าทุกหนทุกแห่งล้วนมีผีสิงสถิตอยู่แทบทั้งสิ้น ผีที่ชาวเขานับถือได้แก่ ผีเทพเจ้า, ผีน้ำ, ผีฟ้า, ผีภูเขา, ผีบรรพบุรุษ, ผีบ้าน และผีในสิ่งของต่าง ๆ แม้กระทั่งปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ฝนตก พายุพัด ไฟป่า เชื่อว่ามีเหตุมาจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ ผีเหล่านี้มีทั้งดีและร้ายโดยปกติจะต้องมีการเซ่นไหว้ประจำ

สำหรับบางเผ่า ผี เป็นที่เคารพ นับถืออย่างสูงสุด เปรียบเหมือนเป็นพระเจ้า เชื่อว่า สาเหตุมาจากการเจ็บป่วยหลายอย่าง เป็นเพราะการละเมิดต่อผีร้าย ซึ่งผีร้ายเหล่านี้สามารถบันดาลโชคร้ายให้แก่บุคคลหรือกลุ่มชนที่เกี่ยวข้องได้ โดยการนำพาขวัญหรือวิญญาณออกจากร่างทำให้เกิดการเจ็บป่วยและยังมีผลทำให้เกิดอันตรายแก่สัตว์เลี้ยงด้วย หมอผีหรือผู้นำทางศาสนาได้รับเชิญจากเจ้าของบ้านให้มาทำพิธี จำเป็นต้องวินิจฉัยสาเหตุของการเจ็บป่วย มีการเชิญผีดีโดยเครื่องเซ่นเพื่อขับไล่ผีร้ายช่วยให้ขวัญของผู้ป่วยกลับคืนมา โดยวิธีนี้ผู้ป่วยจะหายเป็นปกติได้

สำหรับจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น ประกอบไปด้วยประชากรหลายเชื้อชาติอาศัยรวมอยู่ด้วยกัน และจากจำนวนประชากรทั้งหมด 232,887 คน จะมีชาวเขาอยู่ 115,018 คน คิดเป็นร้อยละ 49.39 จากการ สัมภาษณ์ คุณธงชัย จันทร์ฉลอง, นักทัศนศึกษา 6 เดือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2544 กล่าวว่า ผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่จะเป็นชาวเขามากกว่าคนกลุ่มอื่นๆ และส่วนใหญ่ชาวเขาที่กระทำ ความผิดมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง เป็นเพราะว่าจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีประชากร ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงมากกว่าชนเผ่าอื่น สำหรับประเภทความผิดนั้นกล่าวว่า ผู้ต้องขังชาวเขา ส่วนมากจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากที่สุด ส่วนการกระทำผิดประเภทความ ผิดข้อหาอื่นๆ ก็มีอยู่บ้างเล็กน้อยเช่น ข้อหาลักทรัพย์ ลักลอบเข้าเมือง และความผิดเกี่ยวกับ ปาไม้ เป็นต้น ดังตารางที่ 7 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประเภทความผิดข้อหาอื่นๆ ของผู้ต้องขังใน เรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 7 แสดงประเภทความผิดของผู้ต้องขังเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเภทความผิด	จำนวนผู้ต้องขัง		รวม
	ชาย	หญิง	
ความผิดเกี่ยวกับการลักทรัพย์	72	2	74
ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย	44	-	44
ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด	304	49	353
ความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ.ป่าไม้	15	2	17
ความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ.อาวุธปืน	14	-	14
ความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ.คนเข้าเมือง	7	8	15
ความผิดเกี่ยวกับคดีข่มขืน – อนาจาร	17	-	17
ความผิดเกี่ยวกับคดีอื่นๆ เช่น การค้า	21	3	24
ประเวณี สุจริตกร, เอกสาร เป็นต้น			
รวม	494	64	558

ที่มา : ฝ่ายทัศนศึกษาปฏิบัติ เรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน ณ วันที่ 20 ตุลาคม 2542

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย พบว่า มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมากที่สุดมี 3 กลุ่ม คือ มูเซอ กะเหรี่ยง และลีซอ โดยผู้วิจัยจะอธิบายถึงประวัติความเป็นมา จำนวนประชากร ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน และสภาพทางสังคมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับชาวเขา โดยจะอธิบายกลุ่มชาติพันธุ์ดังต่อไปนี้

กลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group)

1. มูเซอ (LAHU) หรือ ลาฮู

ประวัติความเป็นมา

ถาวร พู่เฟื่อง (2543 : 41) ชาวเขาเผ่ามูเซอ เรียกตัวเองว่า ลาฮู (Lahu) หรือละหู่ ซึ่งแปลว่า “คน” มีเชื้อสายมาจากกลุ่ม โกลโล ซึ่งเคยเจริญรุ่งเรืองอาศัยอยู่บนที่ราบสูงทิเบต ก่อนจะเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย เดิมมูเซอมีถิ่นฐานอยู่ในแถบที่ราบสูงทิเบต หรือบริเวณใกล้เคียงประเทศทิเบตเมื่อถูกจีนรุกรานก็ค่อย ๆ ถอยร่นอพยพลงทางใต้ ต่อมาได้โยกย้ายไปอยู่ในจีน พม่า ลาวและไทย สันนิษฐานว่า คำว่า “มูเซอ” เป็นคำที่พม่าและไทยใหญ่ ในรัฐฉานใช้เรียก มีความหมายว่า “นายพราน” เนื่องจากพวกนี้จะเป็นนักล่าสัตว์ที่มีความชำนาญมากจึงมักได้รับขนานนามจากพวกไทยใหญ่

นอกจากนี้ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเชียงราย (2541 : 12) กล่าวว่า สำหรับในประเทศไทยนั้นจะพบชาวเขาเผ่ามูเซอได้ใน 6 จังหวัด ได้แก่ กำแพงเพชร เชียงราย เชียงใหม่ ตาก แม่ฮ่องสอน และนครสวรรค์

ถาวร พู่เฟื่อง (2543 : 42 – 43) อธิบายว่า ชนชาติมูเซอจัดอยู่ในตระกูลภาษาทิเบต - พม่า เชื่อกันว่าชนชาติมูเซอเป็นกลุ่มชนที่ใหญ่ที่สุดเผ่าหนึ่ง มีการแบ่งกลุ่มย่อยออกไปมากถึง 23 กลุ่มย่อย สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างอย่างเด่นชัดของมูเซอก็คือเครื่องแต่งกายของผู้หญิง และในประเทศไทยจะพบมูเซอ กลุ่มที่สำคัญจำนวน 7 กลุ่มย่อยคือ

มุเซอแดง หรือล้าหู่ญี (Lahu Nyi) กลุ่มนี้ เป็นกลุ่มที่มีประชากรมากที่สุด พบว่าอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอแม่ฮาด จ.เชียงใหม่ และอำเภอเมือง อำเภอแม่สรวย จ.เชียงราย

มุเซอดำ หรือล้าหู่ณะ (Lahu Na) กลุ่มนี้มีประชากรมากเป็นอันดับที่สองรองจากมุเซอแดง เนื่องจากกลุ่มนี้จะแต่งกายด้วยผ้าสีดำมากกว่าทุกสี จึงเรียกว่ามุเซอดำ และพวกมุเซอกลุ่มอื่น ๆ จะยอมรับกันว่ามุเซอดำ เปรียบเสมือนเป็นต้นตระกูลของพวกมุเซอ มุเซอดำส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาคริสต์ และอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอฝาง อำเภอแม่แตง จ.เชียงใหม่ และในเขต จ.เชียงราย

มุเซอแฉะ หรือล้าหู่แซแล (Lahu Shehleh) พวกนี้จะเรียกตัวเองว่า ล้าหู่ณะ เมื่อก่อนอพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยเมื่อ 40 กว่าปีมาแล้ว การแต่งกายและภาษาจะคล้ายกับมุเซอดำ อาศัยอยู่ในเขต จ.เชียงใหม่, เชียงราย, แม่ฮ่องสอน, และตาก

มุเซอณี หรือ ล้าหู่ชี (Lahu Shi) หรือที่คนไทยเรียกว่า มุเซอเหลือง เป็นกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุด ส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาคริสต์ อาศัยอยู่ใน จ.เชียงราย และ จ.เชียงใหม่

มุเซอกู้ย หรือล้าหู่ฉีบาเกี้ยว (Lahu Shibakio) อาศัยปะปนอยู่กับกลุ่มอื่น พบมากใน จ.เชียงราย

มุเซอกุเลา หรือมุเซอขาว หรือ ล้าหู่ฟู (Lahu Phu) มีอยู่จำนวนเล็กน้อย พบใน จ.เชียงราย

มุเซอลาบา หรือ ล้าหู่ลาบา (Lahu Laba or Laban) เป็นกลุ่มที่เพิ่งอพยพเข้ามา พบที่อำเภอแม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย

จำนวนประชากร

จากตัวเลขสถิติประชากรชาวเขาของสถาบันวิจัยชาวเขา ปี พ.ศ. 2542 พบว่าประชากรชาวไทยภูเขาเผ่ามุเซอ มีจำนวนทั้งสิ้น 84,262 คน 419 หมู่บ้าน 14,696 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 11.21 ของประชากรชาวเขาทั้งหมด

กองสงเคราะห์ชาวเขา, กรมประชาสงเคราะห์ (2541 : 46) กล่าวว่า ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถพบชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซออยู่ 3 อำเภอ คือ อำเภอปางมะผ้า อำเภอปาย และอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน โดยมีประชากร จำนวน 4,621 1,485 และ 270 ตามลำดับ

โดยที่ หน่วยศึกษานิเทศก์, สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน (2540) กล่าวว่า สำหรับอำเภอปางมะผ้า นั้น จะพบว่า หมู่บ้านที่ชาวเขาเผ่ามูเซออาศัยอยู่มากที่สุด คือ หมู่บ้านวนาหลวง ตำบลถ้ำลอด โดยมีประชากรทั้งหมู่บ้านเป็นมูเซอแดง จำนวน 90 ครัวเรือน จำนวน 446 คน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และนับถือผี รองลงมาคือ ที่หมู่บ้านยาป่าแหน ตำบลปางมะผ้า ส่วนใหญ่ประชากรทั้งหมู่บ้านเป็นมูเซอแดง จำนวน 80 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 174 คน หญิง 212 คน รวมทั้งหมด 386 คน และส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ จะมีบางส่วนที่นับถือศาสนาพุทธ เนื่องจากมีพระพุทธรูปไปจำพรรษาที่ใกล้หมู่บ้านสำหรับที่อำเภอปาย พบมูเซอมากที่สุดที่หมู่บ้านปายาง ตำบลแม่ณาเต็ง ซึ่งมีจำนวนประชากรทั้งหมู่บ้านเป็นมูเซอ มีจำนวน 334 คน และส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และนับถือผี ประมาณ ร้อยละ 90 และอีกร้อยละ 10 นับถือคริสต์ นิกายโปแตสแตนต์ รองลงมาคือ ที่หมู่บ้านยะโป้ ตำบลแม่ณาเต็ง ซึ่งประชากรทั้งหมู่บ้านเป็นมูเซอแดง จำนวน 294 คน

และที่อำเภอเมือง พบมูเซอมากที่สุด ที่หมู่บ้านห้วยसान ตำบลห้วยผา โดยมีประชากรชาวเขาเผ่ามูเซอ ทั้งหมด 35 ครัวเรือน แบ่งเป็นชาย 77 คน หญิง 80 คน เป็นชนเผ่ามูเซอดำทั้งหมด ส่วนมากจะนับถือผี และรองลงมาคือ ที่หมู่บ้าน ห้วยसानนอก ตำบลห้วยผา เป็นชนเผ่ามูเซอดำเช่นกัน มีประชากร จำนวน 25 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 50 คน หญิง 41 คน และส่วนใหญ่นับถือผี

ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน

มูเซอ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์ประจำเผ่าที่แตกต่างจากชนเผ่าอื่น มีหมู่บ้านที่ไม่ปะปนกับเผ่าอื่นๆ การเลือกตั้งหมู่บ้านมักจะตั้งบ้านเรือนอยู่บนเขาสูงกว่า 4,000 ฟุตขึ้นไป และมักจะอยู่ห่างไกลจากแหล่งน้ำประมาณ 2-3 กม. เพราะถ้าหากต้นน้ำอยู่ใกล้หมู่บ้านแล้ว สัตว์เลี้ยงต่าง ๆ จะทำให้น้ำสกปรก มูเซอกลุ่มที่เชื่อในเทพเจ้า การตั้งบ้านเรือนจะต้องไม่เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านเก่า และต้องผ่านการเห็นชอบจากเทพเจ้า

โดยมีผู้นำทางศาสนาเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมกลุ่มหมู่บ้านที่มีความเชื่อเช่นนี้ ในหมู่บ้านจะมีศาสนสถานปรากฏเป็นสัญลักษณ์ให้เห็น เช่นกลุ่มมุฮะซอแดง มีวัด หรือ “หอเหยย” มุฮะซอเดเล มี “จะคีก็อ” หรือ “ลานจะคี” เป็นลานเต้นรำบูชาเทพเจ้าก้อซา เหนือหมู่บ้านมีศาลผี “แซมือ” เป็นศาลเพียงตา

การปลูกบ้านเรือน แต่ละแห่งโดยเฉลี่ยแล้วจะประกอบด้วยบ้านตั้งแต่ 15-20 หลังคาขึ้นไป บ้านมุฮะซอนิยมปลูกยกพื้นใต้ถุนสูง ซึ่งจะใช้เป็นที่พักผ่อนหรือตั้งครกตำข้าว ตัวบ้านแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนหน้าเป็นชาน นอกชายคาปูด้วยไม้ฟาก มีบันได เป็นไม้ท่อนยาวพาดจากพื้นดินขึ้นไปสู่บ้าน ตอนหลังเป็นห้องสี่เหลี่ยมกว้าง 3-4 เมตร ตรงกลางมีเตาไฟ 1 เตา สำหรับทำอาหาร รอบ ๆ เตาไฟเป็นที่นอนและเป็นที่รับแขกด้วย กรณีที่บุตรแต่งงานแล้วอาศัยอยู่ด้วย จะกันเป็น ห้องเล็กๆ อีกห้องหนึ่ง (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด เชียงราย : 43 - 44)

สภาพทางสังคม

ลักษณะครอบครัว

ลักษณะครอบครัวของมุฮะซอ มีทั้งครอบครัวเดี่ยว คือ พ่อ แม่ ลูก และครอบครัวขยาย คือ รวมเอาเขยและลูก ๆ ด้วยเพราะเมื่อผู้ชายมุฮะซอแต่งงานแล้วจะต้องไปอยู่กับครอบครัวภรรยาระยะหนึ่ง เพื่อเป็นการตอบแทนพ่อแม่ของฝ่ายหญิง ดังนั้นครอบครัวขยายของมุฮะซอจึงเกิดจากฝ่ายหญิง และยังถือระบบผัวเดียวเมียเดียว ไม่ถือเคร่งครัดในการสืบสายสกุล ผลผลิตของแต่ละครอบครัวในครัวเรือนจะมอบให้หัวหน้าครัวเรือน หัวหน้าครัวเรือนจะรับผิดชอบเกี่ยวกับทุกขุสขของทุก ๆ คนในครัวเรือน และเป็นผู้จัดหาอาหารเสื้อผ้าให้ด้วย เมื่อหัวหน้าครอบครัวตายลง ตำแหน่งหัวหน้าจะตกอยู่กับภรรยาของเขา ทรัพย์สินสมบัติจะแบ่งให้ลูกหลานที่อยู่ด้วยมากกว่าผู้ที่แยกตัวออกไปแล้ว และเนื่องจากลูกชายส่วนมากต้องไปอยู่กับพ่อแม่ฝ่ายหญิง ผู้ที่จะทำหน้าที่หัวหน้าครอบครัวคนต่อไปจึงมักจะเป็นลูกเขย

สมศักดิ์ เกียวกิ่งแก้ว (2536 : 25) กล่าวว่า ชาวมุฮะซอมีเสรีในเรื่องของความรัก การได้เสียก่อนแต่งงานเป็นเรื่องปกติ การแต่งงานจะไม่มีสินสอดทองหมั้น จะใช้ไก่อ่ 2 ตัว เทียนขี้ผึ้ง 2 คู่ ฝ่ายหญิงฆ่าไก่เช่นผีและเลี้ยงกันเอง 1 ตัว ผู้ประกอบพิธีคือพ่อครูหรือปู่จ้อง

การหย่าร้างมีเสมอ เมื่อหย่าร้างจะแบ่งสมบัติเท่ากัน หัวหน้าหมู่บ้านจะตัดสินสอบสวนดูความผิดก่อน และเรียกคนทั้งหมู่บ้านมาเป็นพยาน ถ้าฝ่ายหญิงขอหย่าจะต้องเสียเงินให้ฝ่ายชาย ถ้าฝ่ายชายขอหย่าจะต้องเสียเงินให้ฝ่ายหญิง จำนวนเงินในการหย่า จะอยู่ระหว่าง 200 - 500 บาท แล้วแต่การตกลงกันในแต่ละหมู่บ้าน และมุเซอยังชอบความสนุกสนานรื่นเริง โดยเฉพาะการเต้นรำ ซึ่งเป็นชนเผ่าหนึ่งที่เต้นรำได้อย่างมีชีวิตชีวาและมีจังหวะงดงาม

การแต่งกาย

มุเซอแดง ผู้หญิง นิยมสวมเสื้อแขนยาวสีดำหรือสีฟ้า เย็บแถบผ้าสีแดง ทาบบนผืนผ้าสีดำ เป็นแถบใหญ่เล็กหลายตอนตรงรอบคอ ชายผ้าและแขนเสื้อ สำหรับผ้านุ่งนอกรจากจะมีลายสีแดงที่เห็นเด่นชัดแล้ว ยังมีลายสีขาว เหลือง และน้ำเงิน สลับอีกด้วย ซึ่งอยู่ตรงส่วนเอว ลักษณะเสื้อผู้หญิง เป็นเสื้อแขนยาวทรงกระบอก ใช้ผ้าสีดำ ตัวเสื้อสั้น เปิดให้เห็นหน้าท้อง ผ่าอกกลางติดแถบผ้าสีแดงริมคอลงมาถึงข้างล่าง

มุเซอดำ ผู้หญิง มีสัญลักษณ์ประจำเผ่า ก็คือ ผ้าสีดำ ผ้านุ่งใช้กางเกง ส่วนเสื้อเป็นแบบแขนยาวเหนือข้อมือเล็กน้อย และยาวลงมาถึงครึ่งน่อง นิยมใช้ผ้าดำโพกศีรษะ ปล่อยชายผ้าห้อยไปข้างหลัง

มุเซอเฉมเล ผู้หญิง นุ่งกางเกงสีดำ เสื้อสีดำยาวลงถึงเกือบข้อเท้า มีกะดุมโลหะสีเงินเป็นแถบยาวลงมา แขนเสื้อมีผ้าแถบสีเหลือง แดง ขาว เย็บติดกัน และโพกผ้าสีดำ

ผู้ชายจะแต่งกายแบบง่าย ๆ ส่วนมาก ใส่เสื้อดำแขนยาว และใส่กางเกงเงินดำ หลวม ๆ ยาวลงไปถึงแค่เข่า หรือใต้เข่าเล็กน้อย

ระบบเศรษฐกิจ

ถาวร พู่เฟื่อง (2543 : 48 - 49) กล่าวว่า ชนเผ่ามุเซอ มีระบบเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับ การทำไร่ ปลูกข้าว ข้าวโพด เป็นหลัก ส่วนพืชอื่น ๆ ได้แก่ แดง พักทอง ข้าวฟ่าง มันฝรั่ง แดง กวาง กล้วย พริกไทย และบางหมู่บ้านก็ปลูกฝิ่น พืชที่เป็นสินค้าสำคัญนำเงินสดมาสู่ชาวมุเซอ คือ พริกไทย และฝิ่น สัตว์ส่วนใหญ่เลี้ยงไว้เพื่อใช้ในพิธีกรรม วัว ควาย ม้า เพื่อขาย และใช้แรงงาน มุเซอมีความชำนาญในการล่าสัตว์เอาเนื้อมาขาย และบริโภค อาหารที่ใช้ใน

การล่าสัตว์มีทั้งหน้าไม้และปืน เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น มีด ขวาน มูเซอจะผลิตขึ้นใช้เองในหมู่บ้าน บางหมู่บ้านจะรับจ้างตีเหล็ก

ชาวมูเซอ นิยมบริโภคข้าวเจ้าเป็นหลัก ซึ่งเป็นข้าวไร่ที่เป็นสายพันธุ์เฉพาะของมูเซอ ข้าวที่เก็บเกี่ยวและนวดแล้วจะถูกนำมาเก็บไว้ในยุ้งข้าว แล้วทยอยนำออกมาตำด้วยครกกระเดื่อง หรือที่เรียกว่า “ข้าวซ้อมมือ” นอกจากนี้แล้วยังบริโภคข้าวเหนียว เผือก มัน และประเภทของหวาน เช่นน้ำผึ้งป่า

อาหารประเภทโปรตีน จะได้มาจากสัตว์เลี้ยงที่ใช้ในพิธีกรรม คือ หมู ไก่และสัตว์ป่าที่ได้จากการล่า เช่น กุ้ง นก กวาง ไก่ป่า ฯลฯ หรือสัตว์น้ำที่หาได้จากลำห้วย เช่น ปลา กุ้ง หอย ฯลฯ และบางอย่างหาซื้อได้จากตลาด เช่น ปลาทุเค็ม ปลาแห้ง จำพวกถั่วต่างๆ เช่น ถั่วลาย ถั่วแดง และถั่วเหลือง

และประเภทผัก ผลไม้ ได้มาจากที่ปลูกเอง และจากป่า เช่น ผักกาดเขียว กะหล่ำปลี หัวหอม พริกทอง เห็ด หน่อไม้ ฯลฯ และประเภทผลไม้ คือ มะม่วง มะไฟ ขนุน ฯลฯ

นอกจากนี้ มูเซอยังมีระบบเกษตรกรรมแบบตัดฟันโค่นเผา (Slash and Burn Agriculture) พืชหลักที่ทำการเพาะปลูกได้แก่ ข้าว พริก ชา ยาสูบ และฝิ่น แม้ว่ามูเซอ จะทำการเกษตรแบบตัดฟันโค่นเผา แต่ก็ยังให้ความสำคัญกับธรรมชาติ โดยเฉพาะแหล่งต้นน้ำลำธาร ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญในการดำรงชีพ จึงมีการรักษาหวงห้ามไม่ให้ใครรุกล้ำเข้าไปในบริเวณที่เรียกว่า “ต้นน้ำ” ซึ่งในช่วงเวลาก่อนฤดูฝนจะมาถึงประมาณเดือน 9 จะมีพิธีกรรมเลี้ยงผีต้นน้ำหรือที่เรียกว่า “มอเลเว” เพื่อขอให้ฝนตกต้องตามฤดู และเป็นการแสดงถึงการระลึกถึงและขอบคุณต่อเทพยดาเทพารักษ์ที่ได้ช่วยดูแลพืชไร่ให้ได้ผลดี เนื่องจาก ชาวมูเซอโดยธรรมชาติแล้ว เป็นชนเผ่าหนึ่งที่มีชีวิตอิงอาศัยอยู่กับป่า อยู่กับธรรมชาติ ต้นไม้ น้ำและสัตว์ป่า ดูเหมือนเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ดังคำกล่าวที่ว่า “เราได้ที่มน้ำทุกวันนี้ เพราะต้นไม้ เราได้กินอยู่ทุกวันนี้ เพราะผืนดิน”

ศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม

ถาวร พู่เฟื่อง (2543 : 51) **กล่าวต่อว่า** มุเซอมีความเชื่อในด้านผี และผีที่มีอำนาจสูงสุด ได้แก่ ผีฟ้า ซึ่งมุเซอเรียกว่า กือซา เปรียบเสมือนพระเจ้าของพวกเขา มุเซอเชื่อว่าผีฟ้าเป็นผู้สร้างสรรพสิ่งตั้งงามทั้งหลายในโลกนี้ นอกจากนี้ก็มีผีเรือน และผีหมู่บ้าน โดยผีเหล่านี้เป็นผีดี ส่วนผีน้ำ ผีป่า ผีภูเขาหลวง ผีเหล่านี้จะนำความชั่วร้ายและความเสียหายมาสู่ครอบครัว และหมู่บ้าน อีกทั้งยังให้ความเชื่อถือในผู้นำทางศาสนา คือ “ปุ๋จอง” หรือ “ตูโบ” อีกด้วย แต่เนื่องจากปัจจุบันนี้มุเซอได้เปลี่ยนลัทธิศาสนาของตนมานับถือศาสนาต่างๆ ในประเทศไทยบ้างแล้ว ซึ่งศาสนาที่มุเซอนับถือมีอยู่ 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มนับถือผี และพุทธ กลุ่มนี้ ส่วนหนึ่งยังนับถือปฏิบัติตามความเชื่อดั้งเดิมของตน คือมีการบูชาเทพเจ้า “กือซา” ซึ่งถือว่าเป็นผู้ให้กำเนิดมนุษย์ และส่งสอนมนุษย์ให้ทำแต่ความดี เป็นผู้ที่มีอำนาจยิ่งใหญ่ สามารถบันดาลความสุขความเจริญให้แก่ชาวมุเซอ จึงต้องมีการเซ่นสรวงบูชา ต่อมาในภายหลัง กลุ่มนี้ได้รับอิทธิพลของพุทธศาสนาที่เข้าไปเผยแพร่ ก็ได้หันมานับถือพุทธศาสนาด้วย มุเซอกลุ่มนี้ได้แก่ มุเซอเฉมเล มุเซอแดง และมุเซอกูเลา

2. กลุ่มนับถือศาสนาคริสต์กลุ่มนี้ได้แก่ มุเซอดำ มุเซอแดง และมุเซอลาบา

นอกจากนี้ชาวมุเซอ เชื่อว่า ชีวิตหลังจากตายไปแล้ว วิญญาณ (ซอฮา) ของผู้เสียชีวิตจะต้องกลับไปอยู่ที่ “กือซา” อีก หากในขณะที่มีชีวิตอยู่ ได้กระทำความดี ดินแดนของพระเจ้าแห่งนี้ เป็นที่อัมทิพย์ ซึ่งนี่ก็อยากจะทำอะไรก็ได้ตามปรารถนา

ชาวมุเซอยังเชื่อดังกล่าว การเจ็บป่วย ถ้าหากมีอาการไม่รุนแรง ถือว่าเป็นเรื่องของ “ขวัญ” ที่หนีออกไปจากร่างกาย ท่องเที่ยวไปในที่ต่างๆ ทำให้ขวัญมีกำลังอ่อนแอ หรือไม่สมบูรณ์จึงเกิดทำให้เจ็บป่วยได้ การรักษาเยียวยาก็เพียงทำพิธีเรียกขวัญ โดยเชิญหมอเรียกขวัญมาทำพิธีและผูกข้อมือด้วยด้ายขาว แต่หากเป็นการเจ็บป่วยที่มีอาการหนัก เชื่อว่าเป็นเพราะถูกผีร้ายกระทำ การรักษาต้องเชิญหมอผีมาประกอบพิธีกรรมโดยใช้เวทย์มนต์คาถา

การรักษาอาการการเจ็บป่วย นอกจากการเรียกขวัญแล้ว ยังมีการเลี้ยงผีบ้าน เพื่อช่วยนำขวัญของผู้ป่วยกลับมา หากยังไม่หายป่วย ก็จะต้องทำบุญเรียกขวัญโดยการสร้างสะพานเล็กเป็นการทำบุญให้แก่บรรพบุรุษ เพื่อช่วยนำขวัญกลับมา หากคิดว่าถูกผีป่า หรือผีต้นไม้ทำร้ายก็ต้องทำพิธีขอขมา เพื่อปล่อยให้ขวัญกลับมา หรือหากถูกผีน้ำทำร้ายก็ต้องทำพิธีเลี้ยงผี หากอาการยังไม่หาย ขั้นตอนสุดท้ายก็ต้องทำพิธีเรียกขวัญ โดยการฆ่าไก่บูชาผีเรือน แล้วให้ผู้รู้ทำนายกระดูกไก่ โดยเอาไม้ปักลงในกระดูกไก่ 1 คู่ สังเกตดูว่าไม้ที่ปักลงไปนั้นชี้ไปทางทิศที่ดีหรือไม่ดี หากชี้ไปทางทิศดีก็ทายว่า จะหายจากอาการเจ็บป่วยในเร็วๆ นี้ แต่หากชี้ไปทิศไม่ดี ต้องมีการฆ่าหมูประกอบพิธีเลี้ยงผีบ้าน และมีการเต็นรำเพื่อเป็นการบูชาเทพเจ้า “ก้อซา” เพื่อขอขมาและขอให้ช่วยปกป้องรักษาให้หายจากอาการเจ็บป่วย

สำหรับในกลุ่มมุเซอเดเด บุคคลที่ชาวบ้านให้ความเชื่อถือและขอพึ่งพาอาศัยอันดับแรกคือ ผู้นำศาสนา รองลงมาคือ ผู้จุดเทียนบูชาเทพเจ้า “ก้อซา” ซึ่งเป็นที่ปรึกษาแนะนำในพิธีกรรมให้ และหมอผี (หนี่ตี่ซอ) ซึ่งเป็นผู้ทำพิธีช่วยขับไล่ผี

สำหรับหญิงที่คลอดบุตรนั้น ในกลุ่มชาวมุเซอ จะมีการดูแลสุขภาพเป็นพิเศษ กล่าวคือ ให้มีการอยู่ไฟเป็นเวลา 12 วัน ไม่ให้อาบน้ำ ไม่ให้ออกนอกอาคารบ้าน ตรงหน้าบ้านมีเฉลวปักไว้ เพื่อป้องกันไม่ให้ผีร้ายทำร้ายแม่และเด็กทารก ด้านอาหารบำรุงร่างกาย เป็นไก่กระหว่าง หรือต้มใส่เกลือ มีการนำสมุนไพรมาต้มบำรุงให้แม่แข็งแรง และในช่วงเวลาประมาณ 8 วัน ยังมีกรรมวิธีการนวดให้ผู้เป็นแม่ เพื่อให้เลือดหลังคลอดไหลออกมามากๆ เวทย์มนต์คาถา ก็ถูกนำมาใช้บ้างเหมือนกัน ในกรณีเกิดอาการเจ็บป่วย เช่น หญิงมีครรภ์เจ็บท้องก็อาจใช้คาถาเป่าให้หาย

พิธีกรรมที่สำคัญ ของชาวมุเซอ ในรอบ 1 ปี แบ่งออกเป็น 7 พิธี คือ

1. พิธีบูชาเทพเจ้า “ก้อซา” ซึ่งเป็นเทพเจ้าผู้ให้ความคุ้มครองปกป้องรักษา ดูแลความทุกข์สุขของชาวมุเซอ มีการประกอบพิธีกรรมบูชาตลอดปีในโอกาสต่างๆ โดยกลุ่มมุเซอเดเด และมุเซอแดง เพื่อเป็นการแสดงความขอบคุณ และอีกส่วนหนึ่งเพื่อเป็นการร้องขอให้ช่วยขับไล่ชั่วร้ายอีกด้วย

2. พิธีปีใหม่ “เขาะจะเลอ” หรือ “เขาะจาเว” เป็นพิธีที่ยิ่งใหญ่ในรอบปีสำหรับชาวมูเซอ มีขึ้นในช่วงเดือน 1 –3 โดยเริ่มตั้งแต่วันขึ้น 1 ค่ำ จนถึงวันขึ้น 10 ค่ำ (ประมาณเดือนมกราคม – กุมภาพันธ์) มีการหยุดงานกินเลี้ยงรื่นเริงสนุกสนาน และที่สำคัญเพื่อทำการบูชาเทพเจ้า “กือซา” ในระหว่างประกอบพิธีจะมีการเต้นรำจุดประทัด และยิงปืนตลอดเวลา

3. พิธีไหว้ผีประจำทิศ เป็นพิธีจัดขึ้นเฉพาะในกลุ่มมูเซอเดมเล เป็นการบอกกล่าวผีประจำทิศและผีอื่นๆ ก่อนที่จะลงมือทำอะไรในแต่ละปี ขอย่าให้มีผลเสียหายใดๆ เกิดขึ้นขอให้ผลผลิตที่สมบูรณ์ หากไม่ได้ทำพิธีนี้ ก็อาจเกิดความเสียหายแก่พืชผลได้

4. วันศีลก่อนกองทราย วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา จัดขึ้นเฉพาะในกลุ่มมูเซอแดง เป็นการนำเอาคติแบบทางพุทธศาสนามาใช้ แต่ถือเป็นวันสวดร้องขอเพื่อการอยู่ดีกินดีให้มีความสุข มีผลผลิตในไร่อุดมสมบูรณ์ เป็นวันที่ทำการชำระบาป หรือขมาลาโทษผู้นำทางศาสนา

5. พิธีกินข้าวใหม่ หรือ “การกินวอ” เป็นพิธีที่จัดขึ้นก่อนที่จะมีการเก็บเกี่ยวข้าวนำมาเก็บไว้ในยุ้งฉาง เป็นการบอกกล่าวให้ผีไร่ได้รับทราบ

6. พิธีเลี้ยงผี, ขับไล่ผี จัดขึ้นตลอดปีในกลุ่มมูเซอแดง เพื่อขับไล่สิ่งชั่วร้ายออกจากหมู่บ้าน และเพื่อรักษาการเจ็บป่วย

7. การทำบุญ “บุญเดวี” เป็นการประกอบพิธีในกลุ่มมูเซอเดมเล เพื่อทำการร้องขอต่อเทพเจ้า “กือซา” เป็นการทำบุญเฉพาะครอบครัว เพื่อร้องขอสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น การทำบุญเกี่ยวกับการเพาะปลูก พิธีนี้สามารถทำได้ตลอดปี แต่สำหรับกลุ่มมูเซอแดง ถือเอาวันขึ้น 15 ค่ำ เป็นวันทำบุญวันศีลใหญ่ โดยประกอบพิธีกรรมที่ศาสนสถาน ซึ่งเรียกว่า “หอยเหย”

ระบบการปกครอง

ถาวร พู่เฟื่อง (2543 : 50 – 51) ในสังคมมูเซอแบบดั้งเดิม จะมีลักษณะการปกครองเป็นแบบจารีต คือมีหัวหน้าหมู่บ้าน ซึ่งเป็นผู้รอบรู้ในเรื่องประเพณีและพิธีกรรมเป็นอย่างดี และสามารถตัดสินคดีความในชุมชนได้

ระบบการปกครองของมูเซอ ผู้ที่มีอำนาจในการปกครองหมู่บ้าน ได้แก่ หัวหน้าหมู่บ้าน ผู้นำพิธีกรรม และหมอผี หมู่บ้านชาวมูเซอทุกแห่งจะมีหัวหน้าหมู่บ้าน บางหมู่บ้านอาจมีผู้ช่วยหัวหน้าหมู่บ้าน และหัวหน้าหมู่บ้านจะปกครองหมู่บ้านโดยการฟังเสียงจากสภาหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วยหัวหน้าหมู่บ้าน ผู้ช่วย ผู้มีอาวุโสที่เคารพนับถือและโตโบ ซึ่งคือผู้นำการประกอบ พิธีกรรมหรือ พระประจำหมู่บ้าน ไม่ใช่ทำการบริหารตามอำเภอใจ พวกเขาผู้สูงอายุในหมู่บ้านอาจจะตัดสินใจให้หัวหน้าหมู่บ้านพ้นจากตำแหน่งได้ หรืออาจถูกขอร้องให้เปลี่ยนใจ หรือเปลี่ยนความคิดใหม่ หัวหน้าหมู่บ้านจะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทระหว่างลูกบ้าน บทลงโทษจะเป็นการปรับเป็นเงิน แล้วจะแบ่งปันกันระหว่าง หัวหน้าหมู่บ้าน ผู้นำประกอบพิธีกรรม หมอผี และครอบครัวทั้งหมดในหมู่บ้านนั้น แต่ถ้าเป็นกรณีร้ายแรง เช่น การฆาตกรรม จะนำตัวผู้กระทำผิดส่งให้กับเจ้าหน้าที่บ้านเมือง

ปัจจุบันมีชุมชนมูเซอหลายแห่งที่ปรับรูปแบบเข้าสู่การปกครองส่วนภูมิภาคของไทย หัวหน้าหมู่บ้านบางคนได้รับแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ และพบบ่อย ๆ ว่าในชุมชนมูเซอบางแห่ง ชาวมูเซอได้ยอมรับผู้นำประกอบพิธีกรรมและผู้อาวุโสของชุมชนเป็นบุคคลสำคัญมากกว่าหัวหน้าที่ได้รับแต่งตั้งอย่างเป็นทางการจากราชการ เพราะหัวหน้าที่ได้รับการแต่งตั้งนั้นมักจะมีอาวุโสน้อย และมีอำนาจจากภายนอกเท่านั้น

สำหรับกลุ่มมูเซอแดง มีลำดับชั้นของตำแหน่งผู้ปกครองในชุมชน ดังนี้

1. พญา มีอำนาจปกครองหลายหมู่บ้าน อาจเป็นเผ่าอื่นๆ ด้วย
2. ปู่หมื่น มีอำนาจปกครองหลายหมู่บ้าน แต่เป็นเผ่าเดียวกัน
3. แส หรือแสน หรือ “คะแซผ่า” มีอำนาจปกครอง 1 หมู่บ้าน และหมู่บ้านเล็กๆ

ที่เป็นบริวาร

และในระดับพญา มีการสืบทอดเชื้อสายจากบรรพบุรุษ ส่วนระดับปู่หมื่นและแสน ต้องผ่านการคัดเลือกจากชาวบ้าน หากชาวบ้านไม่พอใจ ก็สามารถเรียกร้องให้ออกจากตำแหน่งได้

ในกลุ่มมุขเซอเฉเล ผู้นำชุมชนที่สำคัญประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

1. ผู้นำศาสนา ที่เรียกว่า “ปุจาร์” หรือ “แกลู้” ซึ่งสามารถติดต่อเทพเจ้า “กือซา” ได้ และเป็นผู้ควบคุมดูแลลานพิธีเต้นรำ “จะคี” ตำแหน่งนี้มีการสืบทอดเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษ
2. ผู้จุดเทียนบูชาเทพเจ้า หรือ “แปตูปา” เป็นผู้มีความรู้และความสามารถจดจำในบทสวดที่ติดต่อกับเทพเจ้า เพื่อช่วยรักษาผู้เจ็บป่วย
3. หัวหน้าหมู่บ้าน (คะแซผ่า) มีหน้าที่ปกครองดูแลชาวบ้านให้อยู่ในระเบียบประเพณีของชุมชน
4. หมอผี (หนี่ตีซอ) มีหน้าที่ประกอบพิธีเยียวยาอาการเจ็บป่วย และขับไล่ผีร้าย
5. ช่างตีเหล็ก (จ่าลีปา) มีหน้าที่ในการทำเครื่องมือเครื่องใช้ในการเกษตรให้แก่ชาวบ้าน

2. ลิซอ LISAW หรือ (ลิซุ)

ประวัติความเป็นมา

ถาวร พู่เฟื่อง (2543 : 81) กล่าวว่า ชนเผ่าลิซอ (Lisaw) หรือที่เรียกตัวเองว่า “ลิซุ” (Lisu) มีถิ่นเดิมอยู่บริเวณต้นน้ำสาละวิน และแม่น้ำโขง ทางเหนือประเทศทิเบต ต่อมาได้อพยพลงมาทางตะวันตกเฉียงเหนือของมณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน และได้ทำการสู้รบกับชนเผ่าอื่นจึงต้องถอยร่นลงมาทางใต้ กระจายกันอยู่ในประเทศจีน พม่า อินเดีย และประเทศไทย สำหรับในประเทศไทยนั้น กล่าวกันว่า ได้อพยพมาจากรัฐฉาน ประเทศพม่าและตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณดอยช้าง อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ประมาณ 80 กว่าปีมาแล้ว

เดิมชนชาติลิซอ ได้ถูกจัดอยู่ในกลุ่มตระกูลภาษาจีน – ทิเบต หรือ (Sino – Tibetan) สาขาทิเบต – พม่า (Tibeto – Burman) ชาวลิซอจะไม่มีภาษาเขียนของตนเอง แต่ภายหลังบางหมู่บ้านได้ใช้อักษรโรมันของมิชชันนารีเป็นภาษาเขียน

ลีซอได้ถูกแบ่งกลุ่มย่อยออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มลีซอลาย หรือบางที่เรียก ลีซอลูกผสม (ผสมกันระหว่างลีซอกับจีนฮ่อ หรือชนเผ่าอื่น) กลุ่มนี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ใน ประเทศไทย และอีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มลีซอดำ อาศัยอยู่ในประเทศจีนและประเทศพม่า ความแตกต่างของกลุ่ม 2 กลุ่มนี้ สังเกตได้จากการแต่งกายและภาษาพูด ซึ่งภาษาพูดนั้น สามารถสื่อพอเข้าใจกันได้บ้าง

จำนวนประชากร

กองสงเคราะห์ชาวเขา, กรมประชาสงเคราะห์ (2541 : 49) บอกว่า ปัจจุบัน ตามตัวเลขประชากรชาวเขา รวบรวมโดยสถาบันวิจัยชาวเขา พ.ศ. 2542 พบว่าในประเทศไทยมีชาวลีซอจำนวนทั้งสิ้น 30,940 คน 151 หมู่บ้าน และ 5,114 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 4.11 ของประชากรชาวเขาทั้งหมด สำหรับในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบเผ่าลีซอมากที่สุดที่อำเภอปาย อำเภอปางมะผ้า และอำเภอเมือง จำนวนประชากร 3,037 2,387 และ 70 ตามลำดับ

สำหรับ หน่วยศึกษานิเทศก์, สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน (2540) บอกว่า ในอำเภอปาย จะพบชาวลีซอมากที่สุดที่ หมู่บ้านใหม่สหสัมพันธ์ และตำบลเวียงใต้ จำนวน 950 คน การเดินทางเข้าออกหมู่บ้านเป็นไปด้วยความยากลำบาก และโดยเฉพาะฤดูฝน รองลงมาคือ ที่หมู่บ้านดอยผีลู ตำบลแม่ณาเต็ง จำนวน 617 คน ภาษาที่ใช้เป็นภาษาลีซอ ชาวบ้านดอยผีลูส่วนใหญ่นับถือผี มีบางส่วนเท่านั้นที่นับถือศาสนาคริสต์ และในฤดูฝนการเดินทางเข้าออกระหว่างหมู่บ้านจะต้องใช้การเดินเท้าเพียงอย่างเดียว

สำหรับอำเภอปางมะผ้า พบลีซอที่ หมู่บ้านกีดสามสิบ ตำบลสบป่อง มากที่สุด จำนวน 852 คน และรองลงมา คือที่หมู่บ้านหนองผาจ้ำ ตำบลสบป่อง จำนวน 425 คน สำหรับที่ เขตอำเภอเมือง พบลีซอได้ที่ หมู่บ้านลีซอ ตำบลปางหมู มีประมาณจำนวน 70 คน เท่านั้น

ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเชียงราย (2541 : 14) บอกว่า ชาวลีซอมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่พิเศษกว่าเผ่าอื่นๆ คือ ลักษณะของบ้านเรือนจะมองดูคล้ายๆ กับ ป้อมปราการและอยู่ในระดับความสูงตั้งแต่ 1,000 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลขึ้นไป ไม่นิยมย้ายที่อยู่อาศัยบ่อยนัก ที่ตั้งหมู่บ้านมักเลือกสถานที่ที่มีน้ำตก หรือลำธาร ไกล่เคียง สามารถต่อท่อลำน้ำใต้น้ำมาใช้สอยได้สะดวก การปลูกบ้านจะเป็นลักษณะแบบคร่อมดิน (แต่บางกลุ่มปลูกแบบยกพื้น) ภายในตัวบ้าน กั้นเป็นห้อง ๆ ใช้เป็นห้องรับแขก ห้องนอนสำหรับผู้ใหญ่และเด็ก มุมเตาไฟสำหรับทำอาหาร และที่เก็บของเครื่องใช้ บริเวณกลางบ้านอาจมีเตาไฟเล็กสำหรับรับแขก และสิ่งที่น่าสนใจคือ หิ้งบูชาผีบรรพบุรุษ หรือ ผีเรือน

สภาพทางสังคม

ลักษณะครอบครัว

ครอบครัวของลีซอ มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) และถือ การสืบทอดทางสายบิดาเป็นหลัก ส่วนบุตรชายจะเป็นผู้รับมรดกและสืบแซ่สกุล แต่หาก แต่งงานจะต้องนำภรรยาเข้ามาอยู่ในบ้านเดียวกันกับบิดามารดา โดยธรรมชาติแล้วชาวลีซอ เป็นผู้ที่มีนิสัยรักความสงบ มีความสามัคคีกันในกลุ่มญาติพี่น้อง และยึดมั่นในจารีตประเพณี อย่างเคร่งครัด ที่สำคัญคือ มีความคุ้นเคยรู้จักกันเป็นอย่างดีในกลุ่มแซ่สกุลเดียวกัน และ มีการให้ความเคารพนับถือกันตามลำดับชั้น

ครอบครัวของชนเผ่าลีซอ มีความสัมพันธ์นับถือกันเหมือนญาติพี่น้อง ซึ่งมี ทั้งลักษณะเป็นพี่น้องพ่อแม่เดียวกันอยู่ในแซ่สกุลเดียวกัน นับถือผีเดียวกัน เป็นลุง ป้า น้า อา หรือเป็นลูกเขย ลูกสะใภ้ หลานสะใภ้ ในหมู่บ้านแต่ละแห่งอาจมีหลานแซ่สกุล (Clan) แต่ละสายสกุลยังแบ่งเป็นสายสกุลย่อย (Sub - clan) ซึ่งระบบสายสกุลนี้เอง ทำให้มี ข้อห้ามมิให้แต่งงานในสายสกุลเดียวกัน ทำให้ชาวลีซอมีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากกว่า ในกลุ่มเครือญาติเดียวกัน ในกรณีอพยพโยกย้ายหมู่บ้าน ก็มักเป็นกลุ่มเครือญาติเดียวกัน กิจกรรมใดที่เป็นของคนในแซ่สกุลเดียวกัน จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

สมศักดิ์ เกี่ยวกิ่งแก้ว (2536 : 22 – 23) อธิบายว่าประเพณีของเผ่าลีซอ ผู้ชายสามารถมีภรรยาได้หลายคน ไม่ห้าม ถ้าสามารถเลี้ยงดูได้ ความบริสุทธิ์ของผู้หญิงไม่สำคัญ ราคาสินสอดของหญิงหม้ายบางครั้งสูงกว่าผู้หญิงสาว และมีการสืบสายโลหิตทางบิดา และบุตรชายคนโตเมื่อมีภรรยา ต้องนำภรรยาเข้ามาอยู่บ้านบิดามารดาของตน เพราะถือว่าบุตรคนโตเป็นผู้ได้รับมรดกสืบแซ่สกุล และเป็นใหญ่ในบรรดาพี่น้องท้องเดียวกัน

นอกจากนี้ ลีซอนิยมแสดงความรักที่ครกกระเดื่องตำข้าว กลางลานบ้าน หลังจากรับประทานอาหารเช้าแล้ว หญิงสาวจะไปตำข้าวคอยชายหนุ่มที่ครกกระเดื่อง ชายหนุ่มจะรีบมาเพราะเวลาตำข้าวเขาสามารถเกี่ยวพาราสีหรือออกปากฝากรักได้ และถ้าหญิงสาวไม่ชอบชายหนุ่มผู้มาเกี่ยวก็พูดจาดอปปอเป็นพิธี หากชอบพอรักใคร่ก็ปล่อยให้ชายหนุ่มช่วยตำข้าวทอดส้มฝัสดได้บางครั้งก็อาจไปแสวงหาความสุขตามป่าไม้รอบหมู่บ้าน หรือตามขั้วข้าว เมื่อตกลงปลงใจเป็นสามีภรรยากัน ชายหนุ่มจะพาหญิงสาวหนี แล้วจึงส่งตัวแทนมาเจรจาสู่ขอในวันหลัง ค่าสินสอดแล้วแต่ฐานะของฝ่ายชาย และสามีภรรยา คู่ใดจะหย่าขาดจากกันก็ได้ โดยที่ฝ่ายชายจะเสียค่าปรับให้พ่อแม่ของฝ่ายหญิง แต่หากฝ่ายหญิงเป็นผู้คิดหย่าก่อนก็ต้องคืนสินสอดให้แก่ฝ่ายชาย และถ้าภรรยาไม่พอใจจะปรับเงินจากชายชู้ถึง 2 เท่าของค่าสินสอด แล้วยกภรรยาให้ชายชู้ไป

หนุ่มสาวชาวลีซอ มักใช้เวลาในการเกี่ยวพาราสีกันในระหว่างการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น ขณะทำงานในไร่ ขณะเดินทางไปไร่ ขณะตำข้าว แต่โอกาสที่ถือว่าสำคัญยิ่งก็คือวันปีใหม่ ซึ่งมีการจับมือแต่งงานและพูดเกี่ยวพาราสีกันด้วย บางคู่อาจมีการให้ของขวัญที่ระลึกเป็นการมัดจำแก่หญิงสาวไว้ หลังจากที่หนุ่มสาวตกลงใจที่จะอยู่คู่ครองกันแล้วพิธีแต่งงานก็จะมีขึ้นตามมา โดยผู้ใหญ่ฝ่ายชายจะเจรจาเรื่องสินสอดและการจัดงานเลี้ยง และนัดหมายวันแต่งงาน การแต่งงานของลีซอถือว่าการซื้อหญิงสาวมาอยู่กับฝ่ายชาย หากไม่มีเงินค่าสินสอด ก็ต้องยอมอยู่กับฝ่ายบิดามารดาของภรรยาและทำงานชดเชยให้ตามเวลาที่กำหนด มีข้อยกเว้นอย่างหนึ่งคือ ชาวลีซอนิยมให้บุตรชายแต่งงานกับบุตรสาวของพี่สาวหรือน้องสาวของพ่อ หรือให้บุตรสาวแต่งงานกับบุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายของแม่ เชื่อว่าการทำเช่นนี้ เป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในความเป็นเครือญาติกันให้กระชับแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น

การแต่งกาย

ผู้ชายลีซอ จะสวมกางเกงยาวเกินเข่าเล็กน้อย สีฟ้าหรือดำหรือน้ำเงิน ที่น่องสวมสนับแข้ง ใช้ผ้าสีดำขลิบด้วยผ้าขาว สวมเสื้อแขนยาวถึงข้อมือแบบหลวม ๆ ติดกระดุมโลหะเงินในส่วนบนตรงบริเวณอกเป็นแผ่นใหญ่ และด้านหลังมีกระดุมโลหะเงินติดคาดเอวด้วยเข็มขัดผ้าถักเป็นเส้นกลม ๆ สีแดง ตรงปลายมีพู่ด้วยสีดำเส้นเล็ก ๆ ยาวห้อยลงมาถึงเข่า ส่วนด้านหลังมีพู่ห้อยลงมาเช่นกัน โปกศีระชะด้วยผ้าสีขาวหรือดำ

ส่วนผู้หญิง จะนิยมสวมเสื้อแขนยาวและกว้าง สีน้ำเงิน ฟ้าและเขียวอ่อน สลับกันเป็นบั้งๆ บริเวณคอเสื้อทำเป็นเส้นสีขาวสลับดำเป็นชั้น ๆ ตัวเสื้อยาวลงมาปิดหัวเข่าผ่าเอวตอนด้านหน้า ตรงอกประกอบด้วยสร้อยและเหรียญเงินเป็นแถวห้อยลงมา สวมกางเกงขายาวหลวม ๆ ยาวถึงใต้เข่า คาดเอวด้วยผ้าสีดำ ด้านหลังมีพู่ห้อยลงมา โปกศีระชะด้วยผ้าสีดำ มีพู่สีสลับกันห้อยระย้าลงมา เครื่องประดับอื่น ๆ ที่มีมากกว่าผู้ชายที่สำคัญและขาดไม่ได้ ได้แก่ สร้อยคอ กำไล และห่วงใส่คอหลาย ๆ วง โดยสรุปแล้ว การแต่งกายของชนเผ่าลีซอ คุณจะมีสีสันมากกว่าชนเผ่าอื่น

ระบบเศรษฐกิจ

ชาวลีซอมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก พืชที่เพาะปลูกดั้งเดิม ได้แก่ ข้าวไร่ ผัก พริก ฝ้าย ข้าวโพด มันฝรั่ง และพืชผักต่าง ๆ ผลผลิตที่ได้รับส่วนใหญ่เพื่อการยังชีพและขายบ้างเล็กน้อย นอกจากนั้น ก็ได้นำข้าวโพดที่ปลูกได้ใช้ในการเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู ไก่ หรือหมัก เพื่อทำสุราในเทศกาลที่สำคัญ เช่น เทศกาลปีใหม่ ในอดีตนั้นฝิ่นถือว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ทำให้ชาวลีซอมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น ส่วนเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ ไก่ หมู แพะ ม้า ล่อ วัว และสุนัข

ในการปลูกพืชไร่ ชาวลีซอมีความรู้บางอย่างหนึ่งเกี่ยวกับการดูลักษณะดิน คือ การดูลักษณะดินว่าดินชนิดใดเป็นดินร้อน หรือดินชนิดใดเป็นดินเย็น ซึ่งดินแต่ละประเภทมีความเหมาะสมกับพืชแตกต่างกัน คือ ดินที่ร้อนเหมาะแก่การปลูกข้าว ส่วนดินที่สูงซึ่งเป็นดินที่เย็น ก็เหมาะแก่การปลูกฝิ่น และข้าวโพด เป็นที่น่าสังเกตว่าถึงแม้ลีซอจะปลูกฝิ่นเพื่อรายได้ แต่จะพบว่าลีซอติดฝิ่นน้อยมาก

ส่วนการปลูกพืชชนิดใดก็ตาม ลีซอถือว่าปัจจัยที่สำคัญก็คือน้ำ นอกจากจะอาศัยน้ำฝนที่ตกตามฤดูกาลแล้ว ยังจำเป็นต้องอาศัยน้ำจากลำธารอีกด้วย ซึ่งน้ำจากลำธารนี้ไม่เพียงแต่ใช้ในการเกษตรเท่านั้น ที่สำคัญยิ่งก็นำมาใช้ในการบริโภคใช้สอยในชีวิตประจำวันด้วย ชาวลีซอจึงให้ความสำคัญแก่ผืนป่าที่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ไม่ทำลายป่าที่ต้นน้ำ โดยเชื่อว่าบริเวณพื้นที่ต้นน้ำนี้เป็นที่สิงสถิตของผีต้นน้ำ หากใครไปบุกรุกทำลายก็เท่ากับว่า ความหายนะย่อมเกิดขึ้นแก่ตนเองและหมู่บ้าน อาชีพอื่นนอกจากการเกษตรก็คือการค้าขาย ชาวลีซอมีการติดต่อค้าขายกับคนพื้นราบโดยนำเอาผลผลิตของตนไปขาย เช่น พริก มันฝรั่ง และของป่าอื่น ๆ เช่น สัตว์ป่าที่ล่าได้ เนื่องจากชาวลีซอถือว่าเป็นนักล่าสัตว์ที่เก่งกาจ มีความสามารถใช้น้ำไม้ได้อย่างยอดเยี่ยม นอกจากนี้ยังมีกลุ่มอาชีพอื่น ๆ อีก คือช่างตีเงิน ซึ่งผลิตเครื่องประดับเงินให้แก่สมาชิกในชุมชน และนำไปจำหน่ายให้แก่ลีซอ มูเซอ และคนพื้นราบ ช่างตีเหล็ก ทำหน้าที่ประดิษฐ์เครื่องมือ การเกษตรแก่ชาวบ้าน เป็นการแลกเปลี่ยนด้วยแรงงานหรือเงินตรา ช่างจักสาน หรืองานทอผ้า งานเย็บปักถักร้อย ก็ล้วนแต่เป็นงานที่สามารถเสริมรายได้ทั้งสิ้น

ลีซอนิยมรับประทานข้าวจ้าวเป็นหลัก ซึ่งเป็นข้าวไร่ที่ปลูกเองและนำมาตำด้วยครกกระเดื่อง อาหารนั้นมีหลายประเภท จำพวกเนื้อสัตว์ นิยมรับประทานเนื้อหมู ไก่ที่เลี้ยงไว้ใช้ในพิธีกรรม และยังมีพวกสัตว์ป่าที่ล่าได้ เช่น หมูป่า เก้ง กระจง นก ฯลฯ จำพวกผัก มีผักที่ปลูกเองหลายอย่าง เช่น ผักกาด กะหล่ำปลี พริกทอง แตงกวา ถั่วฝักยาว ถั่วแปบ ถั่วพู พริก มะเขือ และยังมีของป่า เช่น หน่อไม้ เห็ด ฯลฯ ผลไม้มีทั้งที่ปลูกเอง เช่น มะม่วง ลิ้นจี่ ส้มโอ กัล้วย หรือผลไม้ป่า เช่น ลูกก่อ มะขามป้อม มะไฟ ฯลฯ

เครื่องปรุงอาหารที่ใช้เป็นพวกผักที่ปลูกเอง เช่น พริก พริกไทย มะเขือเทศ ต้นหัวหอม (หัวขู) ขิง ตะไคร้ กระเทียม

การถนอมอาหารจำพวกผัก เช่น ผักกาด จะนำมาผึ่งแดดให้แห้งแล้วหมักดองใส่เกลือและพริก บรรจุน้ำสำหรับเนื้อ เช่น เนื้อหมู เก็บไว้โดยการทาเกลือแล้วแขวนไว้ในห้องครัวรวมควนเก็บไว้ได้นาน

ศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม

ถาวร พู่เฟื่อง (2543 : 87 - 89) ชาวลี้ซอ ตามประเพณีดั้งเดิมแล้วนับถือผี (Animism) ภายในบ้านมีหิ้งบูชาผีติดอยู่ข้างฝา ตรงข้ามประตูบ้าน ซึ่งเป็นหิ้งบูชาผีบรรพบุรุษ นับตั้งแต่พ่อแม่ ปู่ย่า ทวด ในวันศีล มีการเซ่นไหว้ผีภายในบ้าน เปลี่ยนน้ำในถ้วยชา จุดธูปบอกกล่าวผีบรรพบุรุษ พิธีกรรมสำคัญต่าง ๆ เช่น พิธีกินข้าวใหม่ พิธีกินข้าวโพดใหม่ พิธีแต่งงาน พิธีปีใหม่ หรือพิธีเรียกขวัญจะต้องทำบริเวณหน้าหิ้งบูชาผี ผีที่ลี้ซอนับถือนี้มีความเชื่อว่ามีทั้งผีดีและผีร้าย ผีที่ต้องระมัดระวัง ได้แก่ ผีป่า ผีน้ำ ฯลฯ ส่วนผู้ที่มิพบบาทสำคัญสำหรับความเชื่อเรื่องผีนี้มีอยู่ 2 คน คือหมอมืองและหมอผีซึ่ง

หมอมือง คือผู้นำทางศาสนาและเป็นผู้ทำพิธีบูชาผีประจำหมู่บ้าน ส่วน

หมอผี เป็นผู้ทำการติดต่อระหว่างผีกับคน โดยเฉพาะเมื่อมีการเจ็บไข้ โดยไม่ทราบสาเหตุ หมอผีจะเป็นผู้ติดต่อกับผี และรักษาความเจ็บไข้เหล่านั้น

นอกจากนี้ยังมีศาลผีประจำหมู่บ้าน เป็นที่สถิตของผีหมู่บ้านหรือผีเมืองและศาลผีภูเขาใหญ่หรือผีหลวง ซึ่งอยู่บนยอดเขาห่างจากหมู่บ้าน ผีทั้งสองประเภทนี้ เป็นผีที่ชาวลี้ซอเกรงกลัวและให้ความเคารพมาก ภายในบริเวณศาลผี ประกอบด้วยหิ้งบูชา และเครื่องเซ่นไหว้ ในวันสำคัญหรือเทศกาลต่าง ๆ จะต้องมีพิธีเซ่นไหว้บูชา เป็นการบอกกล่าวให้รับรู้

เกี่ยวกับชีวิตหลังจากตายไปแล้วนั้น ชาวลี้ซอเชื่อว่า มนุษย์เมื่อตายไปแล้ว วิญญาณจะออกจากร่างและยังคงวนเวียนอยู่ไม่ตายและไม่สูญหายไปไหน เป็นสิ่งที่มองไม่เห็นและจับต้องไม่ได้ หลังจากที่ทำพิธีฝังหรือเผาแล้ว วิญญาณจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งญาติพี่น้องจะเชิญให้อยู่บนหิ้งบูชาผีที่บ้านและอีกส่วนหนึ่งยังคงอยู่บริเวณหลุมฝังศพหรือสุสาน

ส่วนผู้เจ็บป่วย เชื่อว่าหากเป็นไข้ ห้ามกินแตงกวา แตงไทย อ้อย เวลาเป็นไข้หวัด ให้กินของที่มึรสขม และห้ามกินของที่มึรสหวานหรือเปรี้ยว ส่วนการดื่ม น้ำ นม ต้ม น้ำชา ร้อน หรือน้ำที่ต้มสุกแล้ว

ผู้หญิงหลังคลอด ช่วงอยู่ไฟ 7 วัน ห้ามดื่มน้ำเย็น และในระยะเวลา 1 เดือน ให้กินข้าวกับไก่หรือไข่ต้ม (ห้ามไก่สีเหลืองหรือสีขาว) ห้ามกินผักทุกชนิด ยกเว้นผักโขม สัตว์ป่าก็ห้ามเช่นกัน ยกเว้นหมี และผู้ที่เป็หมอผี จะห้ามกินหัวหอม กระเทียม อาหารทอด และเนื้อสัตว์ป่า จำพวกเสือด หมี งู ลิง ค่าง ชะนี ส่วนหมอเมืองห้ามเฉพาะสัตว์ป่าดังกล่าว ส่วนผักทุกชนิดไม่มีข้อห้าม

การละเล่นบางอย่างของลีสอ ก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับประเพณี เช่น การเล่น ป้ายทาโคลน หรือเขมาไฟ ซึ่งเล่นกันเฉพาะในพิธีเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษที่หลุมฝังศพในวันครบรอบปี (พิธีเช่นไหว้ผีที่หลุมฝังศพมีติดต่อกัน 3 ปี ๆ ละ 1 ครั้ง) การเล่นนี้เริ่มขึ้นหลังจากเสร็จพิธีแล้ว ก่อนที่จะเดินทางกลับ ผู้ไปร่วมพิธีจะวิ่งไล่จับกัน เมื่อจับใครได้ก็จะเอาโคลนหรือเขมาไฟทาที่เสื้อผ้าหรือใบหน้าของกันและกัน ตลอดระยะทางที่เดินทางกลับ บางครั้งยังเล่นต่อกันอีกที่หมู่บ้าน แต่ละคนก็แทบจะจำหน้าตากันไม่ได้ การเล่นชนิดนี้นอกจากจะทำให้เกิดความสนุกสนานแล้ว ก็ยังเกี่ยวพันกับความเชื่อที่ว่า เพื่อป้องกันไม่ให้ผีจำหน้าได้และนำเอาชีวิตไปอีกด้วย

การละเล่นอีกชนิดหนึ่งซึ่งดงามและขาดไม่ได้ในเทศกาลต่าง ๆ ของลีสอ เช่น วันปีใหม่ งานแต่งงาน หรือพิธีทำบุญสร้างศาลา ก็คือ การเต้นรำ ซึ่งเล่นได้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ทั้งหญิงและชาย ดนตรีที่ใช้ประกอบในการเต้นรำมีอยู่ 3 ชนิด คือ ขลุ่ย ซึ่ง และแคนน้ำเต้า เพลงที่เล่นให้จังหวะในการเต้นรำนั้น มีอยู่หลายเพลง เช่น หากเล่นด้วยขลุ่ย ก็มีเพลงอยู่ประมาณ 40 เพลง หากเป็นขลุ่ยก็มีอยู่ประมาณ 10 เพลง ในเทศกาลวันปีใหม่ อาจกล่าวได้ว่าเป็นเทศกาลการเต้นรำของชาวลีสออย่างแท้จริง ในหมู่บ้านที่มีจำนวนมากกว่า 50 หลังคา การเต้นรำจะมีระยะเวลานาน 4 - 5 วัน ในช่วงเวลาบ่ายถึงเย็น และที่ถือเป็นวันที่ยิ่งใหญ่ก็คือช่วงวันสุดท้ายจะมีการเต้นรำตลอดทั้งคืน โดยเริ่มต้นกันที่บ้านหมอเมืองแล้ว เวียนไปทั่วทุกหลังคาเรือน ซึ่งบริเวณลานหน้าบ้านแต่ละหลัง เจ้าของบ้านจะเตรียมต้นไม้ปีใหม่ไว้ การเต้นรำนั้นนอกจากเพื่อความสนุกสนานรื่นเริงแล้ว ยังถือเป็นส่วนหนึ่งของการ เช่นไหว้ผี และเป็นการอวยพรให้แก่เจ้าของบ้านอีกด้วย

ผลที่ตามมาจากการเดินร่ำเรียนเร่กันในวันปีใหม่ จะทำให้หนุ่มสาวได้สนิทสนมใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น หลังจากได้เกี่ยวพาราสีกันและตกลงรักใคร่ชอบพอกันแล้ว การแต่งงานก็จะตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ กิจกรรมเช่นนี้ถือว่าเป็นสิ่งที่เอื้อต่อการสืบต่อของชนเผ่าพันธุ์ให้คงอยู่ต่อไป

พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของลีซอจะมีความเชื่ออยู่ 4 ประเภท คือ

1. ป่าเป็นที่ตั้งของศาลผีประจำหมู่บ้าน (อาปาหุมูฮือ) ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในป่าห่างไกลจากหมู่บ้านเล็กน้อย
2. ป่าใหญ่ที่กว้างออกไป เป็นสถานที่เช่นไหว้เทพยดาเทพารักษ์ ที่คุ้มครองดูแลพืชผลที่ทำการเพาะปลูกในแต่ละปี
3. ป่าช้าเป็นสถานที่ประกอบพิธีเกี่ยวกับการตาย
4. ป่าใช้ประกอบพิธีกรรม เช่น พิธีเลี้ยงผี จะตั้งอยู่บริเวณรอบ ๆ หมู่บ้าน บริเวณรอบ ๆ ป่าทั้ง 4 ประเภทนี้ ถือเป็นพื้นที่ที่ต้องห้าม ไม่ให้ตัดต้นไม้ใด ๆ เป็นการนำเอาระบบความเชื่อมาผูกกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างดี

ระบบการปกครอง

รูปแบบการปกครองของชาวลีซอ เป็นแบบค่อนข้างที่จะอิสระไม่ขึ้นกับใคร คนใดคนหนึ่งในหมู่บ้านแบบเบ็ดเสร็จ แต่สมาชิกชุมชนจะให้ความเคารพนับถือเชื่อฟังเฉพาะต่อผู้อาวุโสในกลุ่มแซ่สกุลของตน ในสังคมของชนเผ่าลีซอไม่มีหัวหน้าหมู่บ้านที่มีอำนาจปกครองที่เด่นชัดเหมือนชนเผ่าอื่น แต่เห็นชัดว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม เนื่องจากเป็นชนเผ่าที่นับถือผี ก็จะทำให้การยอมรับในบทบาทหน้าที่ของหมอผี ถือเป็นผู้นำด้านความเชื่อ มีผู้นำอีกคนหนึ่งที่สำคัญก็คือ หมอเมือง ซึ่งเป็นผู้นำด้านการประกอบพิธีกรรมของชุมชน ในการเข้าไปติดต่อกับหมู่บ้านมีการแนะนำให้เข้าไปติดต่อพบปะกับหมอเมืองเป็นอันดับแรก แสดงให้เห็นว่าผู้นำที่สำคัญสูงสุดของหมู่บ้านก็คือหมอเมืองนั่นเอง

นอกจากนี้การปกครองยังประกอบด้วยคณะผู้เฒ่าผู้แก่ หรือผู้อาวุโสของหมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วยผู้ชายที่อาวุโสเป็นตัวแทนของแต่ละแซ่สกุล มีหน้าที่พิจารณาตัดสินใจในเรื่องกิจกรรมส่วนรวมของหมู่บ้าน เช่น การย้ายหมู่บ้าน การกำหนดวันปีใหม่ การติดต่อ

กับหน่วยงานราชการ การตัดสินคดีความและเรื่องอื่น ๆ ที่มีกระทบต่อชุมชนโดยรวม การติดต่อกันนี้มักจะเป็นหน้าที่ของผู้เฒ่าผู้แก่ที่จะหาหรือตกลงกัน ชาวบ้านก็จะยอมรับโดยดีต่อการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ของคณะผู้อาวุโส

ตามขนบธรรมเนียมประเพณีของเผ่า ชาวลีซอทุกคนมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชน โดยปกติถ้ามีเรื่องยุ่งยาก หรือกรณีพิพาทเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ผู้อาวุโสของหมู่บ้าน ซึ่งมีหลายคน จะประชุมกันเพื่อพิจารณาคดี อย่างไรก็ตาม คู่กรณีจะปฏิบัติตามคำตัดสินของที่ประชุมหรือไม่นั้นเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล ผู้ใหญ่บ้านที่ทางการได้ตั้งขึ้นเหมือนไม่มีสิทธิ์เด็ดขาดเหนือลูกบ้านของตน สิ่งที่ทำให้ชาวลีซอรวมกันได้คือ ความรู้สึกผูกพันของคนที่มีแต่สกุลเดียวกัน และความรู้สึกรับผิดชอบในการที่จะรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของตนไว้

แต่ถ้ามีกรณีพิพาทเกิดขึ้น ฝ่ายผิดจะต้องทำการชดใช้ให้กับอีกฝ่ายหนึ่งตามคำตัดสินของผู้อาวุโส แต่ถ้าตกลงกันไม่ได้ เรื่องก็ต้องไปถึงเจ้าหน้าที่รัฐบาล ซึ่งตามปกติแล้ว ลีซอไม่ปรารถนาที่จะให้เรื่องบานปลายไปถึงเช่นนั้น เพราะจะทำให้เสียทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย ซึ่งไม่ก่อให้เกิดผลดีของทั้งสองฝ่ายแต่ประการใดเลย

ส่วนการลงโทษผู้กระทำผิด ในสถานเขามีสั่งแต่การปรับทดแทนสินไหม ส่วนสถานหนัก คือ การขับไล่ออกจากหมู่บ้าน หากผู้กระทำผิดไม่ยอมรับก็จะมีพิธีสาบานต่อผีดอยหรือผีหลวง โดยให้ดื่มน้ำผสมเลือดไก่ ขอให้ถึงแก่ชีวิตภายใน 7 วัน

สำหรับการปกครองตามประเพณีของชาวลีซอนั้น อาจจะจัดเข้าไปอยู่ในแบบอนาธิปไตย ซึ่งจริง ๆ แล้ว ไม่มีหัวหน้าเผ่า ไม่มีหัวหน้าหมู่บ้าน แต่มีขนบธรรมเนียมประเพณีซึ่งทุกคนต้องปฏิบัติตาม สมาชิกในหมู่บ้านมีสิทธิในการปกครองตนเองโดยไม่ขึ้นกับใคร ลักษณะการปกครองของชาวลีซอ เป็นผู้เคารพนับถือผู้อาวุโสในหมู่บ้าน แต่เขาจะเชื่อฟังหรือไม่นั้น เป็นเรื่องความคิดและการพิจารณาของแต่ละบุคคล อาจกล่าวได้ว่าประชาชนเป็นผู้ถือสิทธิอำนาจในการปกครอง อย่างไรก็ตาม ชาวลีซอไม่กล้าที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ขัดกับระบบความเชื่อของเผ่า เพราะได้รับการสั่งสอนอบรมให้ทำในสิ่งที่ถูกที่ควรตามขนบธรรมเนียมประเพณีมาแต่วัยเยาว์ การทำอะไรที่ขัดกับประเพณีถือว่าเป็นการกระทำความผิด มักมีคำพูดบอຍ ๆ ว่า ลีซอเป็นคนหัวรั้นไม่ให้ความร่วมมือ นั้น เป็นบุคลิกลักษณะหนึ่งของชาวลีซอ

3. กะเหรี่ยง KAREN (ปกากะญอ)

ประวัติความเป็นมา

ถาวร พู่เฟื่อง (2543 : 13 – 14) กล่าวว่า กะเหรี่ยงนั้นจะเรียกตัวเองว่า “ปกากะญอ” ส่วนคนไทยพื้นราบในภาคเหนือเรียกว่า “ยาง” หรือ (ยางกะเลอ, ยางเปียง, ยางป่า, ยางทา) บางทีก็อาจจะเรียกว่า “กะหรั่ง” ในจังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ หรือในพม่าจะเรียกว่า “กะยีน” กะเหรี่ยงนับเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใหญ่ที่สุด และอาศัยอยู่ในประเทศไทยนานที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ จากการสันนิษฐานของนักประวัติศาสตร์ กล่าวว่า ชาวกะเหรี่ยง เดิมอาศัยอยู่ในดินแดนด้านทิศตะวันตกของทิเบต และเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศจีนประมาณ 733 ปี ก่อนพุทธกาล และต่อมาด้วยเหตุผลทางการเมืองในสมัยราชวงศ์ฉินถูกรุกรานจากจีน ในปี พ.ศ. 207 ได้พากันหนีร่นมาทางใต้เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศพม่า ซึ่งกล่าวกันว่า มีจำนวนประชากรมากถึงประมาณ 4 ล้านคน โดยอาศัยความเป็นผู้มีนิสัยรักความอิสระ และมีชีวิตอยู่อย่างสันโดษเรียบง่าย จึงได้หนีการรุกรานจากชนชาติอื่น ๆ มาโดยตลอด

ตามหลักฐานที่ปรากฏในตำนานพระธาตุ และพงศาวดารเมืองเหนือหลายฉบับตั้งข้อความที่ว่า “นอกจากพวกลัวะ หรือละหว่า ยังมีพวกยางหรือกะเหรี่ยงอยู่ตามป่ารอบๆ เมือง” สันนิษฐานว่า ชนชาติกะเหรี่ยงได้เข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทยก่อนชนชาติไทย แต่เข้ามาหลังจากพวกลัวะหรือลัวะ

อย่างไรก็ตามกล่าวกันว่า ชาวกะเหรี่ยงได้อพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยหลายยุคหลายสมัยด้วยกัน ในยุคแรกนั้น เชื่อว่าเข้ามาอาศัยอยู่ในอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ในรัชสมัยพระนารายณ์มหาราช รวมปี พ.ศ. 2204 หรือประมาณ 300 กว่าปีมาแล้ว ยุคต่อมาในราวปี พ.ศ. 2395 ซึ่งเป็นยุคที่พม่าได้ทำการปราบปรามไล่ฆ่าฟันพวกมอญและพวกกะเหรี่ยงอย่างหนัก เพราะเกรงว่าจะไปสวามิภักดิ์ต่ออังกฤษ ซึ่งกำลังอยู่ในยุคของการล่าอาณานิคม ในช่วงดังกล่าวนี้กะเหรี่ยงจึงได้อพยพหนีเข้ามาสู่ประเทศไทยมากที่สุดยุคหนึ่ง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2428 เมื่ออังกฤษได้เข้ายึดครองประเทศพม่า กะเหรี่ยงบางกลุ่มที่ไม่ยอมอ่อนน้อมอยู่ได้อำนาจ ได้อพยพหนีเข้ามาสู่ประเทศไทย อีกะระลอกหนึ่ง

ในช่วงที่พม่าได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ (พ.ศ. 2395 – 2491) ถือเป็นยุคที่ชนชาติกะเหรี่ยงได้รับการดูแลเป็นอย่างดี และมีแนวคิดที่จะจัดตั้งรัฐอิสระของตนเองขึ้น ซึ่งต่อมาได้ประกาศรัฐอิสระของตนเองขึ้น เรียกว่า สหภาพชนชาติกะเหรี่ยง หรือ Karen National Union (KNU) ซึ่งได้ทำการสู้รบกับรัฐบาลพม่าเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันนี้ โดยตั้งหลักแหล่งรวมตัวกันอยู่หนาแน่นตามพื้นที่ป่าเขาทางทิศตะวันตกของประเทศไทย ได้แก่ แนวชายแดนระหว่างไทยและพม่า เป็นเวลาประมาณ 700 ปีมาแล้ว

ประพันธ์ สุวิวงศ์ (2536 : 44) บอกว่า นักภาษาศาสตร์ได้จัดชนชาติกะเหรี่ยงอยู่ในกลุ่มตระกูลภาษาจีน – ทิเบต (Sino – Tibetan) แต่ในประเทศไทย ชนเผ่ากะเหรี่ยงได้ถูกแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ คือ

1. กะเหรี่ยงสะกอ (Sgaw Karen) เรียกตัวเองว่า “จะกอ” หรือ “ปกากะญอ” ซึ่งมีความหมายว่า “คนเรียบง่าย” อาศัยอยู่ในตอนบนของประเทศ เป็นกลุ่มที่มีประชากรมากที่สุด
2. กะเหรี่ยงโปว์ (Pwo Karen) เรียกตัวเองว่า “พล่ง” อาศัยอยู่ในแถบตะวันตกของอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน แพร่ อุทัยธานีและกาญจนบุรี
3. กะเหรี่ยงบะเว หรือคยา (Bwe or Kayah) อังกฤษเรียกว่า Red Karen หรือ Karenni คนเหนือและคนไทใหญ่เรียกว่า “ยางแดง” อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
4. กะเหรี่ยงตองสุ (ตองสุ) หรือ ตองตู (Taungthu) เรียกตัวเองว่า “พะโอ” (Pa – O) อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

จำนวนประชากร

ถาวร พู่เฟื่อง (2543 : 15) นักภาษาศาสตร์ได้จัดชนชาติกะเหรี่ยงอยู่ในกลุ่มตระกูลภาษาจีน – ทิเบต (Sino – Tibetan) ปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2542) พบว่า ชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย มีจำนวน 2,037 หมู่บ้าน 69,821 หลังคาเรือน และมีประชากรจำนวนทั้งสิ้น 347,242 คน คิดเป็นร้อยละ 46.18 ของจำนวนประชากรชาวเขาทั้งหมด

กองสงเคราะห์ชาวเขา, กรมประชาสงเคราะห์ (2540 : 30) กล่าวว่าในจังหวัดแม่ฮ่องสอนสามารถพบชนเผ่ากะเหรี่ยงกระจายอยู่ทุกอำเภอ โดยอำเภอสบเมยมีจำนวนมากที่สุด รองลงมา อำเภอแม่สะเรียง อำเภอแม่ลาน้อย อำเภอเมือง อำเภอขุนยวม อำเภอปาย และอำเภอปางมะผ้า โดยมีจำนวนประชากร 22,997 18,295 17,742 9,935 9,535 4,057 และ 669 ตามลำดับ

ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน

ชาวกะเหรี่ยง มักจะตั้งถิ่นฐานอยู่ตามบริเวณหุบเขา ในระดับสูงประมาณ 500 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล หมู่บ้านของชาวกะเหรี่ยง มีทั้งขนาดเล็กตั้งแต่ 4 – 5 หลังคาเรือน จนถึงขนาดใหญ่ตั้งแต่ 60 หลังคาเรือนขึ้นไป ลักษณะที่ตั้งหมู่บ้าน มักเป็นพื้นที่หุบเขาที่มีลำห้วยไหลผ่านบริเวณใกล้เคียง การปลูกบ้านไม่เป็นแถวแนวตรงกัน เนื่องจากมีข้อห้ามในเรื่องนี้ ช้างบ้านหรือหน้าบ้านมีขี้ช้างตั้งอยู่ ภรรยาเป็นผู้ทำหน้าที่เลือกที่ปลูกบ้านโดยจะบ้านปลูกติดกับญาติฝ่ายมารดา หากสามีอาศัยอยู่ในบ้านภรรยา จะนำแม่สามีมาอยู่ด้วยไม่ได้ เพราะนับถือผีคนละกลุ่มกัน

ส่วนภรรยา ถือว่าเป็นหัวหน้าและเป็นใหญ่ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในบ้านมีสิทธิและอำนาจที่จะอนุญาตให้คนอื่นเข้ามาอาศัยอยู่ด้วย

ในการเลือกที่ตั้งหมู่บ้านกรณีย้ายหมู่บ้าน เป็นหน้าที่ของหมอผีหรือผู้นำหมู่บ้าน เป็นผู้เลือกที่และตัดสินใจ โดยปกติจะกำหนดบริเวณขอบเขตของหมู่บ้านที่แน่นอนโดยยึดสันดอยหรือลำห้วยเป็นหลัก แต่ละหมู่บ้านจะไม่เข้าไปทำไร่ในเขตแดนของอีกหมู่บ้านหนึ่ง การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ มักกระทำในบ้านหมอผี หรือไม่ก็เป็นบ้านของหัวหน้าผีสายฝ่ายมารดา

การสร้างบ้านต้องสร้างให้เสร็จภายใน 1 วัน โดยอาศัยญาติพี่น้องช่วยกัน เจ้าของบ้านต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อม ลักษณะบ้าน เป็นแบบยกพื้นสูง ชายคาคลุม ลงถึงข้างล่าง คุกายนอกแบบฝาดำหลังคาสูง ใต้ถุนใช้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์เลี้ยง และ เก็บพื้น พิธีขึ้นบ้านใหม่มีขึ้น หลังจากทำการสร้างบ้านเสร็จแล้ว

เนื่องจากว่า ชาวกะเหรี่ยงโดยอุปนิสัยแล้วเป็นคนมีชีวิตแบบสันโดษ ฉะนั้น การสร้างบ้านจะสร้างแบบเล็ก ๆ พออยู่ได้พอดีกับจำนวนสมาชิกครอบครัว ดังนั้นตัวอาคาร บ้านเรือนจึงไม่ได้เป็นสิ่งที่ยึดถือถึงฐานะทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้แล้วชาวกะเหรี่ยงยังเป็น คนรักความอิสระและความสงบเรียบง่ายอีกด้วย

ในการปลูกบ้าน ชนเผ่ากะเหรี่ยงนิยมใช้ไม้ไผ่เป็นหลัก ส่วนไม้จริงใช้เฉพาะที่เป็นเสาบ้านเท่านั้น หลังคามุงด้วยหญ้าคาหรือใบตองตึง (ใบพลวง) แต่ละหมู่บ้านมีป่า ชุมชนที่เรียกว่า “ป่าช้า” ถือเป็นเขตต้องห้าม ห้ามไม่ให้ทำการล่าสัตว์และตัดต้นไม้ใด ๆ เด็ด ขาด แม้กระทั่งของป่าที่จะนำมาเป็นอาหาร ก็ห้ามเช่นกัน เช่น หน่อไม้ เห็ด หรือพืชผักอื่น ๆ ห้ามเก็บออกมาทั้งสิ้น โดยเชื่อว่า สถานที่บริเวณนี้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และเป็นที่พักพิงของ ผีทั้งหลาย

สภาพทางสังคม

ลักษณะครอบครัว

ลักษณะครอบครัวของกะเหรี่ยง เป็นครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) โดยถือระบบผัวเดียวเมียเดียว (Monogamy) การละเมิดทางเพศถือเป็นการผิดกฎหมายห้าม ตามจารีตอย่างร้ายแรง ผู้ชายหม้ายหากแต่งงานใหม่ ต้องปลูกบ้านใหม่ เพราะบ้านหลังเก่า ถือว่าเป็นอาณาจักรทางวิญญาณของฝ่ายภรรยาเก่า โดยทั่วไป กะเหรี่ยงมีการสืบเชื้อสาย ทางฝ่ายมารดา โดยแบ่งเป็นสาย ๆ และมีหญิงชราเป็นหัวหน้าแต่ละสายสกุล ส่วนมากนิยม มีบุตรสาวมากกว่าบุตรชาย ถือว่าสามารถช่วยสืบสกุล ดูแลทุกข์สุขของครอบครัวได้และ สามารถได้แรงงานเพิ่มจากลูกเขยหลังจากแต่งงานแล้ว

จากการที่กะเหรี่ยงถือระบบครอบครัวแบบเดี่ยวเมียเดี่ยวอย่างเคร่งครัด ฉะนั้นชายหนุ่มหญิงสาวจึงมีสิทธิอย่างเต็มที่ในการเลือกคู่ครอง ขึ้นอยู่กับความรักความพอใจของทั้งสองฝ่าย ซึ่งแต่ละฝ่ายต้องการคู่ครองที่มีความขยันขันแข็ง เพื่อช่วยกันทำมาหากินเลี้ยงชีพ ขั้นตอนการแต่งงานทุกอย่างย่อมเป็นไปตามครรลองจารีตประเพณี คือมีการยินยอมจากทั้งสองฝ่าย การเจรจาสู่ขอและพิธีแต่งงาน การกินเลี้ยงระหว่างญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน ฝ่ายหญิงมีการเตรียมทอผ้าให้เจ้าบ่าวและชุดแม่เรือนสำหรับตน เตรียมตำข้าวอาหารและสุราสำหรับเลี้ยงแขกในการประกอบพิธี หมอผีเป็นผู้ผูกข้อมือให้ ซึ่งมีขั้นตอนหลายอย่างในการประกอบพิธีโดยใช้เวลา 2 – 3 วัน แต่ละขั้นตอนล้วนแต่เป็นสิ่งที่มีความหมายช่วยเสริมสร้างและต่อยอดความสัมพันธ์แบบสามีภรรยาให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ปัญหาการหย่าร้างจึงไม่ค่อยมีปรากฏบ่อยนัก แต่หากสามีหรือภรรยาเสียชีวิต ก็มักจะอยู่แบบเป็นหม้ายตลอดไป โดยเฉพาะฝ่ายชายโอกาสที่จะแต่งงานใหม่เป็นเรื่องค่อนข้างยาก เพราะการนำภรรยาใหม่มาอยู่บ้านหลังเดิมซึ่งเป็นอาณาจักรของภรรยาเก่า ย่อมขัดกันเพราะถือผีไม่เหมือนกัน

ในสังคมกะเหรี่ยง สมาชิกครอบครัวประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก บางครอบครัวเป็นแบบครอบครัวขยาย ประกอบด้วย ตา ยาย พ่อ แม่ ลูกหลาน มีการนับถือเชื้อสายทางฝ่ายมารดาเป็นหลัก กลุ่มใดมีสมาชิกหรือญาติจำนวนมาก กลุ่มนั้นจะมีการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นและมีบทบาทในการปกครองชุมชน

การแต่งกาย

ถาวร พูเพื่อง (2543 : 16 - 17) ผู้หญิงกะเหรี่ยงสะกอที่ยังไม่แต่งงาน จะสวมชุดสีขาวทรงกระบอกยาวคลุมถึงข้อเท้า คอวี แขนสั้น ทอเส้นสีแดงเล็ก ๆ รอบเอวและชายกระโปรง และปักพู่ไหมพรมสั้น ๆ ตรงปลายชายกระโปรง รอบคอประดับด้วยสร้อยลูกเดือย หิน หรือลูกปัดหลาย ๆ เส้น ส่วนหญิงที่แต่งงานแล้ว แต่งกาย 2 ท่อน สวมผ้าขึ้นพื้นแดงสลักขาวเล็กน้อย ส่วนเสื้อเป็นทรงกระบอกคอวีแขนสั้น พื้นสีดำ ครึ่งอกล่างปักด้วยด้ายสีแดงและลูกเดือยสีขาวเป็นตารางหมากรุก โปกศีระชะด้วยผ้าขาว หรือผ้าขนหนู ผู้หญิงกะเหรี่ยงไปที่ยังไม่แต่งงาน สวมชุดทรงกระบอกมีลายสีแดงเข้มตรงชายกระโปรงยาวประมาณ 1 ฟุต ด้านบนตรงอกมีลายเส้นขวางสีขาวสลักแดง ส่วนหญิงที่แต่งงานแล้ว สวมชุด 2 ท่อน เสื้อกระสอบคอวี แขนสั้น พื้นแดง ปักลวดลายด้วยเดือยหิน ผ้านุ่งสีแดง มีเส้น

ตัดขวางสีขาวและดำเล็กน้อย นิยมเกล้ามวยผมเป็นทรงกระพุ่มและขมวดจุกไว้ แล้ว
คาดรอบศีรษะด้วยผ้าแถบสีขาวหรือชมพู สวมสร้อยคำลูกบิดและลูกเดือยหิน สวมกำไล
ข้อมือ และสวมลูกพรวนที่ข้อมือและข้อเท้า เพื่อให้เกิดเสียงไพเราะเวลาเดินหรือเคลื่อนไหว

ข้อนิยมที่ถือว่าสวยงามอีกประการหนึ่ง คือ การสักหมึกที่ข้อมือเป็นรูปสัตว์
กาะและที่น่องเป็นรูปกระดูกงู สำหรับผู้ชายนิยมสักเต็มทั้งตัว หรือเฉพาะส่วนตรงเอวลงมาถึง
เหนือเข่า มีความเชื่อที่ว่าสามารถป้องกันภูติผีปีศาจ และคุณไสยได้ นอกจากนี้สิ่งที่ดู
สวยงามอีกอย่างหนึ่งก็คือ การคาบกลิ้งยาเส้นที่ทำด้วยรากไม้ไผ่หรือโลหะเงิน ถือว่า
เป็นการเสริมบุคลิกให้เด่นสำหรับผู้ใหญ่ทั้งชายและหญิง

การแต่งกายของผู้ชาย กะเหรี่ยงสะกอ สวมกางเกงจันยาวสีดำ เสื้อทรง
กระสอบคอวี พืนขาวทางตั้งสีแดง ส่วนผู้ชายกะเหรี่ยงโป สวมกางเกงจันยาวสีดำเช่นกัน
ส่วนเสื้อพื้นสีแดงแต่ที่แปลกแตกต่างก็คือ ผู้ชายที่ยังไม่แต่งงาน นิยมไว้ผมยาวแล้วเกล้ารวม
ไว้ที่หูข้างซ้ายหรือข้างขวา ประดับด้วยก๊ีบหรือหวี และคาดผ้าแพรรอบศีรษะ

ลักษณะเด่นของกะเหรี่ยงโปอีกประการหนึ่ง คือ ทั้งหญิงและชายนิยมเลี่ยม
ฟันทอง ถือเป็นการประดับตกแต่งให้สวยงามยิ่งขึ้น

ระบบเศรษฐกิจ

สังคมของชาวกะเหรี่ยงในอดีต จัดเป็นสังคมแบบเกษตรกรรมเชิงอนุรักษ์โดย
การทำไร่หมุนเวียน การผลิตพืชผลเน้นเพื่อการยังชีพเท่านั้น พืชหลักที่เพาะปลูกได้แก่ ข้าว
พริก ฝ้าย ยาสูบ และผักต่าง ๆ เช่น แตงกวา ข้าวโพด ถั่ว งา มัน เผือก พักและมะเขือ มีการ
ปลูกข้าวทั้ง 2 แบบ คือ แบบนาดำขั้นบันได และแบบข้าวไร่ตามภูเขาลาดชัน กะเหรี่ยงโดย
ทั่วไปแล้วจัดเป็นชนเผ่าที่ยังยากจน เนื่องจากมีเพียงบางหมู่บ้านในบางพื้นที่เท่านั้นที่ปลูก
พืชเศรษฐกิจสำหรับขายเป็นรายได้ อาชีพเสริม ได้แก่ การนำช้างออกรับจ้างทำป่าไม้หรือ
ทัวร์ป่า (เนื่องจากเป็นผู้ชำนาญในการเลี้ยงช้างและฝึกช้าง) การหาของป่า การรับจ้างนอก
หมู่บ้าน เช่น การรับจ้างทำไร่ฝิ่นของแม่้ว ส่วนการเลี้ยงสัตว์ เลี้ยงไว้เพื่อใช้แรงงาน เช่น ช้าง
วัว ควาย และเลี้ยงใช้ในพิธีกรรม เช่น หมู ไก่

ถาวร พู่เฟื่อง (2543 : 20 - 21) บอกว่านอกจากอาชีพในภาคการเกษตรแล้ว ชาวกะเหรี่ยงยังมีอาชีพอื่นๆ นอกภาคการเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพเสริมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. หัตถกรรม ได้แก่ การทอผ้า การทำเสื่อผ้านุ่งห่มและการทำถักย้อม ถือเป็นงานของผู้หญิง โดยเฉพาะหญิงสาวก่อนแต่งงานจะต้องเรียนรู้วิธีการทอผ้าใช้เอง โดยเฉพาะในวันแต่งงานจะต้องเตรียมชุดเจ้าสาวและชุดแม่เรือนไว้ รวมทั้งชุดสำหรับเจ้าบ่าวด้วย กรรมวิธีการทอเป็นการใช้เครื่องทอคาดเดาแบบนั่งราบกับพื้น ในปัจจุบันปรากฏว่า เสื่อผ้าของกะเหรี่ยงเป็นที่นิยมของชนพื้นราบ จึงได้มีการรวมกลุ่มทำเป็นสินค้าจำหน่าย

2. งานจักสาน ถือเป็นงานของผู้ชาย ซึ่งจะต้องจักสานสิ่งของเครื่องใช้ประจำวันเป็น เช่น กระจุกไม้ กระจุกไม้ขัดข้าว เสื่อ กระจุก สิ่งของบางอย่างเหล่านี้ สามารถนำไปขายในเมืองได้

3. การหาของป่า ได้แก่ การหาเก็บของป่าต่าง ๆ นำมาขาย เช่น หน่อไม้เห็ด น้ำผึ้ง ลูกก้อ เปลือกไม้ ไม้เกี้ยว ใบตองตึง (ต้นพลวง) นำมาสานเป็นแพเพื่อใช้มุงหลังคาหรือนำมาห่ออาหาร

4. อาชีพช่างตีเหล็ก ได้แก่ การผลิตเครื่องมือการเกษตร เช่น มีด จอบ เสียม เคียวเกี่ยวข้าว ฯลฯ

5. อาชีพช่างเงิน ทำเครื่องประดับ เช่น สร้อยคอ กำไล ฯลฯ

6. อาชีพบำบัดรักษา ได้แก่ การเป็นหมอยา หมอยา ทำการบำบัดรักษาผู้เจ็บป่วยด้วยการทำนาย เสี่ยงทาย การใช้เวทย์มนต์คาถา และการใช้ยาสมุนไพร

7. การเลี้ยงช้าง นำช้างมาฝึกและออกรับจ้างลากซุงหรือบริการรับจ้างท่องเที่ยวทัวร์ป่า

ชีวิตของชาวกะเหรี่ยงมีความผูกพันกับป่ามาโดยตลอด ตั้งแต่เกิดจนตาย ถือว่าป่าคือชีวิต เป็นชนเผ่าที่หวงแหนป่า รู้จักรักษาป่าโดยการรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเหมาะสม อาจเรียกได้ว่า “นักอนุรักษ์ธรรมชาติ” ที่แท้จริง ดังมีคำพังเพยที่พูดสืบต่อกันมาที่มีความหมายว่า “ได้กินจากน้ำ ต้องรู้จักรักษาน้ำ ได้กินจากป่า ก็ต้องรู้จักรักษาป่า” ในสังคมของชนเผ่า มีกฎระเบียบตามจารีตในการอนุรักษ์ที่ทำกินและป่าชุมชน หรือป่า

ใช้สอย การถือครองที่ดิน ต้องได้รับการยินยอมจากชุมชน ห้ามขายที่ทำกิน เนื่องจากเป็น
 ชนเผ่าที่ตั้งถิ่นฐานเป็นหลักแหล่ง อาณาเขตของหมู่บ้านและที่ทำกิน จึงมีขอบเขตกำหนด
 แน่นนอน พื้นที่ที่กำหนดไว้สำหรับใช้สอยมีการจัดแบ่งออกเป็น

1. เขตหมู่บ้าน และ

2. เขตป่าชุมชน เรียกว่า ป่าสงวนหมู่บ้าน เป็นสถานที่ร่มรื่น มีต้นไม้ใหญ่ ใช้
 เป็นที่เลี้ยงสัตว์และเป็นที่เดิน วิ่งเล่นสำหรับเด็ก ๆ เพื่อฝึกตัวเองในการใช้ชีวิตอยู่กับป่า

3. ป่าทำพิธี เป็นสถานที่ตั้งศาลผีประจำหมู่บ้าน

4. เขตที่ทำกิน เช่น นา ไร่หมุนเวียน

5. เขตป่าอนุรักษ์ หรือป่าน้ำซับ

นอกจากนี้เด็ก ๆ ที่เกิดมาก็เริ่มต้นเป็นเจ้าของต้นไม้ในป่า โดยการนำเอารก
 ของทารกใส่ในกระบอกไม้ไผ่ แล้ววางฝังหรือผูกติดกับต้นไม้ใหญ่ เด็ก ๆ เมื่อโตขึ้นก็จะทำ
 หน้าที่รักษาต้นไม้ และจะไม่มีใครตัด เพราะถือว่ามีเจ้าของและเชื่อว่า หากใครฝ่าฝืนไปตัด
 หรือทำลาย อาจเป็นเหตุให้เด็กเจ็บป่วยได้

สำหรับการทำไร่ของกะเหรี่ยง จะใช้วิธีแบบไร่หมุนเวียน (Cyclical Bush
 Fallow Cultivation) พื้นที่ทำกินแห่งหนึ่ง ๆ หลังจากทำการเพาะปลูกแล้ว 1 ปี ก็จะปล่อยให้
 มีการพักตัวเป็นเวลา 5 – 10 ปี เพื่อให้เกิดการสังสมด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ
 (Biodiversity) ทำให้พื้นที่แห่งนั้นกลับกลายเป็นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ขึ้นมา แล้วนำกลับ
 มาใช้ประโยชน์ได้อีก ขณะเดียวกัน พื้นที่ที่ปล่อยให้พักตัวนี้ก็สามารถตอบสนององความ
 ต้องการของชาวบ้านในเรื่องพืชผักที่ทำเป็นอาหารบริโภคและพืชสมุนไพรต่าง ๆ หนุ่้าคาก็
 จะถูกเก็บเกี่ยวนำมาปรุงหลังคาบ้าน ส่วนหญ่้าอื่น ๆ ก็ใช้เป็นอาหารของสัตว์เลี้ยง คือ
 วัว ควาย

การเตรียมพื้นที่ปลูกข้าว ชาวกะเหรี่ยงจะไม่โค่นล้มต้นไม้ใหญ่โดยเด็ดขาด
 จะตัดเฉพาะกิ่งที่บดบังแสงแดดเท่านั้น ปล่อยให้ต้นไม้ใหญ่มีโอกาสเจริญเติบโตต่อไป
 การปลูกข้าวใช้ระบบการปลูกพืชผสมผสาน (Mixed Cropping System) คือ ปลูกพืชที่

จำเป็นสำหรับการบริโภคบางอย่างแทรกไประหว่างต้นข้าวด้วย เชื่อว่า จะช่วยลดความรุนแรงของการชะล้างพังทลายของดินลง และสามารถนำมาเป็นอาหารประจำวันได้ด้วย

การล่าสัตว์ป่า การเก็บของป่า ล้วนเป็นไปเพื่อการยังชีพ มีกฎ ข้อห้ามมากมาย เช่น การเก็บหน่อไม้ เก็บได้เพียงกองละ 2 หน่อเท่านั้น การล่าสัตว์ มีข้อห้ามเกี่ยวกับชนิดของสัตว์ที่ล่าได้และล่าไม่ได้ เช่น ห้ามล่าลิง และนก ดั่งมีคำพังเพยกล่าวไว้ว่า “ถ้าลิงตายตัวหนึ่ง ป่าเจ็ดป่าก็จะเงียบเหงามา และถ้านกตัวหนึ่งตาย ต้นไทรจะล้ม”

ชนเผ่ากะเหรี่ยงยังบริโภคข้าวเจ้าเป็นหลัก ส่วนใหญ่เป็นข้าวที่ปลูกเองในไร่ที่เรียกว่า “ข้าวไร่” ซึ่งนำมาตำด้วยครกกระเดื่อง ประเภทพืชผักที่ปลูกในไร่ที่นิยมบริโภคมากที่สุดและเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในอาหารแต่ละมื้อ ได้แก่ พริก ซึ่งถือว่าเป็นพริกที่มีรสเผ็ดจัดมาก โดยการนำมาตำน้ำพริก และยังปลูกพืชอื่น ๆ อีก เช่น ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ผักกาด ลูกเดือย ผักชี พักเขียว พักทอง มะเขือ นอกจากผักที่ปลูกแล้ว ยังมีผักที่เก็บจากป่าอีก เช่น หน่อไม้ ผักกูด เห็ด ฯลฯ อาหารประเภทโปรตีน ได้แก่ ไก่ หรือหมู ที่ใช้ในพิธีกรรม สัตว์น้ำที่หาจากลำห้วย เช่น ปลา และบางครั้งยังมีพวกสัตว์ป่าบางชนิดที่ล่ามาได้ อย่างไรก็ตามในกลุ่มกะเหรี่ยงบางกลุ่มที่ถือศีลกินเจ จะงดเว้นอาหารประเภทเนื้อทุกชนิด

และผู้ที่มีอาการเจ็บป่วยจะนิยมให้บริโภคข้าวต้ม ใส่เกลือ และพริกแห้งเผาไฟ บางครั้งอาจใส่ปลาแห้งเผาลงไปด้วย และสิ่งที่ห้ามบริโภค ได้แก่ อาหารที่มีกลิ่นคาว เช่น ปลา เนื้อหมู เป็นต้น

นอกจากนี้หญิงมีครรภ์ ยังมีข้อจำกัดเรื่องอาหารเช่นเดียวกับผู้ป่วย แต่หลังจากคลอดแล้วขณะอยู่ในระหว่างให้นมลูก ห้ามกินอาหารที่ปรุงจากไข่และอาหารที่มีรสจัด เช่น เผ็ดจัด หรือเค็มจัด ในกลุ่มกะเหรี่ยงไป ผลไม้บางอย่างก็ห้ามด้วย เช่น ขนุน และกล้วย

กะเหรี่ยงจะมีวิธีการเก็บรักษาอาหารไว้บริโภคนาน ๆ ได้ โดยวิธีดังนี้

1. ตากแห้ง เช่น พริก นำมาตากหรือวางไว้บนหิ้งเตาไฟ จนแห้งแล้วเก็บไว้ทำอาหาร ผักกาด นำมาลวกน้ำร้อน หมักดองไว้ในกระบอกไม้ไผ่จนได้ที่ นำออกมาตำแล้วตากให้แห้ง
2. การดอง ซึ่งพบในเฉพาะกลุ่มกะเหรี่ยงสะกอ ได้แก่ การนำผักต่าง ๆ เช่น ผักกาด มาล้างแล้วบรรจุลงในไห เติมน้ำที่ต้มสุกแล้วและเกลือเติมลงไป

ศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม

ถาวร พูเพื่อง (2543 : 23 – 24) อธิบายว่าโดยทั่วไปแล้ว ชาวกะเหรี่ยงส่วนมากยังคงนับถือผีเป็นหลัก (Animists) และผสมผสานกับพุทธศาสนา และบางแห่งได้รับอิทธิพลคริสต์ศาสนาด้วย ในด้านการนับถือศาสนา นับว่าชาวกะเหรี่ยงเป็นผู้ที่เคร่งครัดและศรัทธาอย่างแรงกล้าในศาสนาที่ตนนับถือ เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผีนั้น เชื่อกันว่า ทุกหนทุกแห่งจะมีผีประจำอยู่ มีทั้งผีดีและผีร้าย เช่น ผีไร่ ผีป่า ผีบ้าน ผีเรือน ในรอบปีหนึ่ง ๆ มีกิจกรรมเกี่ยวกับพิธีกรรมมากมายในวงจรชีวิตประจำวัน ผีที่นับว่าสำคัญยิ่งคือ ผีบ้าน ผีเรือน โดยเชื่อว่า เป็นวิญญาณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วมาเฝ้าวนเวียนคอยให้ความคุ้มครองดูแลลูกหลานให้อยู่ดีมีสุขปราศจากโรคภัยไข้เจ็บและอันตรายต่าง ๆ

สำหรับพิธีกรรมส่วนใหญ่มักเป็นการเซ่นไหว้ หรือการเลี้ยงผี เช่น การเลี้ยงผีบ้านได้จัดขึ้นปีละ 2 ครั้ง คือ ก่อนเวลาปลูกข้าว และหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว โดยการเลี้ยงด้วยไก่ 1 คู่ หมู 1 ตัว ในระหว่างที่ทำพิธี มีการปิดเขตตรงทางเข้าหมู่บ้านห้ามคนจากหมู่บ้านอื่นเข้าไปในหมู่บ้านนั้น เครื่องเซ่นไหว้ที่สำคัญอย่างหนึ่งในพิธีกรรมต่าง ๆ ได้แก่ สุราที่ต้มกลั่นเอง ถือเป็นน้ำบริสุทธิ การร่วมกันดื่มในพิธี ถือว่าเป็นมงคลและสร้างความคุ้นเคยรักใคร่สามัคคีกัน

พิธีศพ จัดเป็นพิธีที่ใหญ่อย่างหนึ่งของกะเหรี่ยง ญาติพี่น้องจะต้องพากันหยุดงานในไร่เพื่อมาร่วมพิธีกัน โดยเฉพาะในช่วงเวลากลางคืน เป็นเวลาที่มีความหมายมากสำหรับหนุ่มสาวที่จะได้แต่งตัวด้วยเสื้อผ้าสวยชุดใหม่ มาพบกันและได้ร้องเพลงเกี่ยวพาราสีโต้ตอบกันและกัน

ความเชื่อหลังการตายไปแล้ว ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่า ชีวิตหลังตายไปแล้ว วิญญาณจะต้องไปเกิดในภพชาติใหม่ ขวัญจะออกไปจากร่างกายและจะเดินทางไปอยู่โลกอีกโลกหนึ่ง คือ โลกของความตาย มีสิ่งต่าง ๆ เหมือนในโลกมนุษย์ เช่น มีบ้าน การทำงานทำไร่ ดังนั้นในการจัดพิธีศพ จะต้องนำเสื้อผ้าของผู้ตายใส่ย่าม พร้อมทั้งหมาก พลุ ยาสูบ ข้าวเปลือก มีด จอบ เสียม ผิงรวมไว้กับศพผู้ตาย เพื่อให้ผู้ตายได้นำไปใช้ในภพชาติหน้าต่อไป ในระหว่างมีพิธีศพ เวลากลางคืน มีการขับลำนำพื้นบ้าน (อีทา แต่ในงานศพเรียกว่า ทาปรี้อ) เพื่อให้คนตายไปสู่ที่มีความสุขในชั้นสวรรค์

ชนเผ่ากะเหรี่ยง มีรูปแบบการรักษาเยียวยาความเจ็บป่วยมาช้านาน วิธีการเยียวยารักษานั้นมีทั้งการรักษาแบบใช้ยาสมุนไพร และการรักษาโดยกระบวนการทางพิธีกรรมที่เรียกว่า “การเรียกขวัญ” ซึ่งมีการเช่นไหว้ผีต่าง ๆ ตามแต่กรณี เช่น ผีบรรพบุรุษ ผีป่า ผีไร่ ผีน้ำ ฯลฯ ในการรักษาด้วยยาสมุนไพรนั้น พบว่าชาวกะเหรี่ยงมีสมุนไพรที่ใช้อยู่จำนวนมากกว่า 40 ชนิด ที่ใช้ในการรักษาโรคภัยต่าง ๆ โดยวิธีการนำมาต้ม บดเป็นผง หรือนำมาถูทาบริเวณที่เจ็บปวด บางครั้งการใช้ยาสมุนไพร อาจควบคู่ไปกับการใช้เวทย์มนต์คาถาร่วมด้วย

ในด้านความเชื่อที่สัมพันธ์กับการเจ็บป่วย นั้น เนื่องจากชนเผ่ากะเหรี่ยงมีการนับถือผีอย่างแน่นแฟ้นอยู่แล้ว ดังนั้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ใด ๆ ที่มีผลไม่ดีต่อชีวิตคน สัตว์ ตลอดจนพืชไร่ สิ่งที่คุณคิดว่าน่าจะเป็นสาเหตุสำคัญก็คือการละเมิดต่อผี หรือที่เรียกว่า “ผิดผี” นั่นเอง เนื่องจากการกระทำผิดใด ๆ แล้ว สิ่งที่จะต้องรีบกระทำ เพื่อป้องกันหรือแก้ไขเหตุร้ายก็คือ การเอาอกเอาใจต่อผีด้วยการทำพิธีเช่นไหว้ หรือ “การเลี้ยงผี” เพื่อป้องกันไม่ให้ผีโกรธหรือลงโทษมิเช่นนั้นแล้วก็อาจทำให้เกิดความหายนะต่อชีวิตของตนต่อชุมชนและต่อพืชไร่ได้

ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อในเรื่องขวัญ เชื่อว่าคนเราทุกคนมีขวัญอยู่ 33 ขวัญ เมื่อตายไปแล้ว ขวัญเหล่านี้ก็จะออกไปจากร่าง ในจำนวนขวัญเหล่านี้ มีอยู่ 1 ขวัญที่อยู่กับสะดือของเด็กทารกที่พ่อแม่ได้ตัดนำผูกติดกับต้นไม้ เมื่อเด็กเกิดเจ็บป่วย พ่อก็จะไปหาต้นไม้ต้นนั้น เพื่อทำการเรียกร้อยให้ขวัญของเด็กกลับคืนมา ส่วนขวัญอื่น ๆ ก็เช่นกัน บางครั้งได้ออกจากร่างท่องเที่ยวไปในที่ต่าง ๆ อาจถูกผีร้ายจับไป ส่วนขวัญที่เหลือก็จะมีอำนาจหรือพลังที่จะต่อต้านพวกปีศาจร้ายได้ จึงทำให้เกิดการเจ็บป่วยขึ้น วิธีการรักษาก็คือ การทำพิธีเรียกขวัญเพื่อให้ขวัญได้กลับคืนมา และการผูกข้อมือ แล้วอาการเจ็บป่วยก็จะหายไป

ส่วนพิธีกรรมที่สำคัญของกะเหรี่ยง ส่วนใหญ่จะเน้นหนักไปในทางด้านการเช่นไหว้ผี หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยเฉพาะผีบรรพบุรุษที่มีการสืบทอดทางฝ่ายมารดา เพื่อเป็นการขอบคุณและขอขมาในการที่ได้ล่วงเกิน มีการมัดข้อมือในเวลาเจ็บป่วย เป็นการเรียกขวัญและขอให้ผีช่วยปกป้องคุ้มครองให้หายจากการเจ็บป่วย กะเหรี่ยงภาคกลางมีพิธีกรรมที่สำคัญ คือ พิธีทำบุญใหญ่ประจำปี นอกจากนี้แล้ว ยังมีพิธีกรรมเช่นเดียวกับชนเผ่าอื่น ๆ คือ พิธีการแต่งงาน พิธีกินข้าวใหม่ พิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธีศพ และพิธีปีใหม่ (จัดในเดือนกุมภาพันธ์)

ระบบการปกครอง

ผู้ที่มีอิทธิพลที่สุดในหมู่บ้าน ได้แก่ หัวหน้าหมู่บ้าน ซึ่งเรียกว่า เซียเก็งคู ซึ่งนอกจากจะทำหน้าที่เป็นหัวหน้าหมู่บ้านแล้ว ยังเป็นหัวหน้าในการทำพิธีกรรมฝ่ายชายในหมู่บ้านอีกด้วยตำแหน่ง “เซียเก็งคู” ได้มาโดยการสืบทอดตามสายบิดา หัวหน้าหมู่บ้านจะเป็นผู้พิจารณาตัดสินกรณีพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ถึงแม้ว่าความเห็นของเขาจะมีน้ำหนักกว่าคนส่วนใหญ่ แต่เขามักจะยอมฟังการตัดสินของเสียงส่วนมาก กิจกรรมสำคัญ ๆ ทั้งหมดเกี่ยวกับหมู่บ้านจะได้รับการอภิปรายในระหว่างกลุ่มผู้เฒ่า ผู้แก่ของหมู่บ้าน ในทางปฏิบัติความอาวุโส ไม่ใช่สิ่งจำเป็นในการออกความเห็นในที่ประชุมของหมู่บ้าน ผู้ชายคนใดก็ตามที่แต่งงานแล้วและมีความสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นของตนเองได้อย่างหนักแน่น ก็สามารถมีอิทธิพลต่อที่ประชุมของหมู่บ้านได้

สุรียพร เสมอวงศ์ (2530 : 84 - 86) บอกว่า กรณีที่มีข้อพิพาทระหว่างกะเหรี่ยงต่างหมู่บ้านจะตัดสินโดยการหารือกันระหว่างกลุ่มคู่ความทั้งสองหรือกลุ่มผู้เฒ่า ผู้แก่ของทั้งสองหมู่บ้าน วิธีเดียวกันนี้ยังใช้ในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับความไม่แน่นอนในเรื่องที่ตั้งของเส้น เขตแดนระหว่างหมู่บ้านที่ติดกันด้วย อย่างไรก็ตาม ในหลายสิบปีที่ผ่านมาหมู่บ้านของชาวกะเหรี่ยงได้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนคณะกรรมการหมู่บ้านและคณะกรรมการสภาตำบลผู้ทรงคุณวุฒิ โดยทางอำเภอเป็นผู้ดำเนินการ ประกอบกับมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรมหลายประการ ทำให้หมู่บ้านกะเหรี่ยงเหล่านี้หันเข้าสู่การยอมรับการปกครองจากทางราชการมากขึ้น

โดยผู้นำสำคัญในชุมชนกะเหรี่ยงโปว์ มีบุคคลสำคัญอยู่ 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มนับถือพุทธศาสนา ได้แก่ พระสงฆ์ ประธานในพิธีทางศาสนา ฤาษี และเจ้าวัด หรือหมอผี
2. กลุ่มอาวุโส เป็นกลุ่มที่คอยพิจารณาตัดสินวินิจฉัยเรื่องสำคัญ ๆ ในชุมชน
3. กลุ่มนับถือผี ได้แก่ หมอผี ซึ่งเป็นผู้กำหนดวันเวลาสำหรับพิธีกรรมต่าง ๆ ดูแลรักษาผู้เจ็บป่วยในชุมชน

และในชุมชนกะเหรี่ยงสะกอ จะแบ่งผู้นำออกเป็น 3 กลุ่มเช่นกัน คือ

1. หัวหน้าตามประเพณี หรือเรียกว่า “หมอผี” ซึ่งถือเป็นหัวหน้าหมู่บ้าน
2. หัวหน้าหญิงแม่เรือน เป็นผู้นำในการเลี้ยงผีบรรพบุรุษของฝ่ายหญิง
3. ผู้สูงอายุหรือผู้อาวุโส ทั้งหญิงและชาย

นอกจากนี้ยังมีบุคคลสำคัญอื่น ๆ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านที่ทางราชการแต่งตั้ง และผู้นำทางศาสนาคริสต์ที่เรียกว่า “ศิษยาภิบาล” ทำหน้าที่นำชาวบ้านประกอบกิจทางศาสนา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขา : ศึกษากรณีผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน” ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและประเมินผลจากแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 102 ชุด จากกลุ่มตัวอย่างในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่เป็นชาวเขาทั้งหมดจำนวน 10 คน แบ่งเป็นชาย 6 คน หญิง 4 คน โดยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและจำแนกผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างประชากร จากแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ต้องขัง

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิด

ตอนที่ 3 สรุปข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 กรณีศึกษา (Case study)

เป็นการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังชาวเขาคดียาเสพติดทั้งหมด จำนวน 10 คน แบ่งเป็น ชาย 6 คน และหญิง 4 คน โดยการสัมภาษณ์ถึงภูมิหลังส่วนตัว สภาพเศรษฐกิจและสังคม ศาสนา ประเพณีและความเชื่อ รวมไปถึงพฤติกรรมแห่งคดี และนำข้อมูลมาวิเคราะห์

ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

5.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชากรกลุ่มตัวอย่าง จากแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ต้องขัง

1. เพศ

ตารางที่ 8 ตารางแสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ต้องขังแยกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	69	67.6
หญิง	33	32.4
รวม	102	100

จากตารางที่ 8 พบว่า จำนวนผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ทั้งหมด 102 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 67.6 และเพศหญิงจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 32.4

2. กลุ่มชาติพันธุ์

ตารางที่ 9 ตารางแสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ต้องขังแยกตามกลุ่มชาติพันธุ์

กลุ่มชาติพันธุ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มูเซอ	34	33.3
กะเหรี่ยง	31	30.4
ลีซอ	26	25.5
อาข่า	5	4.9
ม้ง	4	3.9
เย้า	2	2.0
รวม	102	100

จากตารางที่ 9 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์มูเซอ จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3 รองลงมาได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 30.4 และกลุ่มชาติพันธุ์ลีซอ จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 25.5 กลุ่มชาติพันธุ์อาข่า จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 4.9 กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 3.9 และกลุ่มชาติพันธุ์เย้า จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 ตามลำดับ

3. อายุ

ตารางที่ 10 ตารางแสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ต้องขังแยกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
15 – 20	6	5.9
21 – 30	22	21.6
31 – 40	38	37.2
41 – 50	27	26.5
51 ปีขึ้นไป	9	8.8
รวม	102	100

จากตารางที่ 10 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 31 – 40 จำนวน 38 คนคิดเป็นร้อยละ 37.2 รองลงมาได้แก่ 41 – 50 จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 21 – 30 จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 21.6 51 ปีขึ้นไป จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8 และ 15 – 20 จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 5.9 ตามลำดับ

4. ระดับการศึกษา

ตารางที่ 11 ตารางแสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ต้องขังแยกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้เรียนหนังสือ	58	56.9
ประถมศึกษา	30	29.4
มัธยมศึกษาตอนต้น	10	9.8
มัธยมศึกษาตอนปลาย	3	2.9
ปวช. – ปวส.	1	1.0
รวม	102	100

จากตารางที่ 11 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษา คือไม่ได้เรียนหนังสือ จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 56.9 ระดับประถมศึกษา จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 29.4 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 9.8 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.9 และระดับปวช. – ปวส. จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 ตามลำดับ

5. อาชีพ

ตารางที่ 12 ตารางแสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ต้องขังแยกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รับจ้าง	29	28.4
ค้าขาย	2	2.0
เกษตรกรรม (ทำไร่ ทำนา)	68	66.7
เรียนหนังสือ	2	2.0
อื่นๆ	1	1.0
รวม	102	100.0

จากตารางที่ 12 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำไร่ ทำนา) จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 66.7 รับจ้าง จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 28.4 ค้าขาย จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 เรียนหนังสือ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 และอาชีพอื่นๆ จำนวน 1 คน (รับราชการ) คิดเป็นร้อยละ 1.0 ตามลำดับ

6. รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน

ตารางที่ 13 ตารางแสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ต้องขังแยกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 1,000 บาท	53	52.0
1,001 – 2,500 บาท	33	32.4
2,501 – 5,000 บาท	12	11.8
5,001 – 7,500 บาท	3	2.9
7,501 – 10,000 บาท	-	-
10,000 บาทขึ้นไป	1	1.0
รวม	102	100.0

จากตารางที่ 13 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่ มีรายได้ต่ำกว่า 1,000 บาท จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 52.0 รองลงมาคือ 1,001 – 2,500 บาท จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 32.4 2,501 – 5,000 บาท จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 11.8 5,001 – 7,500 บาท จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.9 7,501 – 10,000 บาท ไม่มี และ 10,000 บาทขึ้นไป จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0

7. สถานภาพการสมรส

ตารางที่ 14 ตารางแสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ต้องขังแยกตามสถานภาพการสมรส

สถานภาพการสมรส	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โสด	19	18.6
แต่งงาน	65	63.7
หย่าร้าง	9	8.8
หม้าย	9	8.8
รวม	102	100.0

จากตารางที่ 14 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่แต่งงานแล้ว จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 63.7 รองลงมาเป็นโสด จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 18.6 และหย่าร้างกับเป็นหม้าย อย่างละ 9 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 8.8

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

8. สถานภาพในครอบครัว

ตารางที่ 15 ตารางแสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ต้องขังแยกตามสถานภาพในครอบครัว

สถานภาพในครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
หัวหน้าครอบครัว	59	57.8
ภรรยา	22	21.6
บุตร	21	20.6
รวม	102	100.0

จากตารางที่ 15 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่มีสถานภาพในครอบครัวเป็นหัวหน้าครอบครัว จำนวน 59 คน คิดเป็น ร้อยละ 57.8 เป็นภรรยาหัวหน้าครอบครัว จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 21.6 และมีสถานภาพเป็นบุตร จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 20.6

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

9. ศาสนา

ตารางที่ 16 ตารางแสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ต้องขังแยกตามศาสนา

ศาสนา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พุทธ	70	68.7
คริสต์	24	23.5
ผีบรรพบุรุษหรือเทพเจ้า	8	7.8
รวม	102	100.0

จากตารางที่ 16 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 70 คน คิดเป็น ร้อยละ 68.7 ศาสนาคริสต์ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 23.5 และนับถือผีบรรพบุรุษ หรือเทพเจ้า จำนวน 8 คน คิดเป็น ร้อยละ 7.8

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

10. ภูมิลำเนาเดิม

ตารางที่ 17 ตารางแสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ต้องขังแยกตามภูมิลำเนาเดิม

ภูมิลำเนาเดิม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แม่ฮ่องสอน	70	68.6
เชียงใหม่	20	19.6
เชียงราย	9	8.8
ลำพูน	1	1.0
น่าน	1	1.0
พะเยา	1	1.0
รวม	102	100.0

จากตารางที่ 17 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่จังหวัด แม่ฮ่องสอน จำนวน 70 คน คิดเป็น ร้อยละ 68.6 รองลงมาจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 19.6 จังหวัดเชียงราย จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8 และจังหวัดลำพูน น่าน พะเยา จังหวัดละ 1 คน ตามลำดับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

11. อำเภอในภูมิภาคอำเภอแม่ฮ่องสอน

ตารางที่ 18 ตารางแสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ต้องขังที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดแม่ฮ่องสอนแยกตามอำเภอ

อำเภอ	จำนวน (70 คน)	ร้อยละ
ปาย	30	42.9
ปางมะผ้า	19	27.1
อำเภอเมือง	13	18.6
ขุนยวม	6	8.6
สบเมย	1	1.4
แม่ลาน้อย	1	1.4
รวม	70	100

จากตารางที่ 18 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่อยู่ที่อำเภอปาย จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 42.9 รองลงมาอำเภอปางมะผ้า จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 27.1 อำเภอเมือง จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 18.6 อำเภอขุนยวม จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 8.6 และอำเภอสบเมย กับอำเภอแม่ลาน้อย อำเภอละ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.4 ตามลำดับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิด

1. ประเภทความผิด

ตารางที่ 19 ตารางแสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ต้องขังแยกตามประเภทความผิด

ประเภทความผิด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ครอบครองเพื่อเสพ	24	23.5
ครอบครองเพื่อจำหน่าย	58	56.9
ครอบครองเพื่อเสพและจำหน่าย	12	11.8
รับจ้างขนส่ง	4	3.9
ผลิตหรือปลูก	3	2.9
อื่นๆ	1	1.0
รวม	102	100.0

จากตารางที่ 19 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่กระทำความผิดในประเภท ครอบครองเพื่อจำหน่าย จำนวน 58 คน คิดเป็น ร้อยละ 56.9 รองลงมาประเภทครอบครองเพื่อเสพ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 23.5 ประเภทครอบครองเพื่อเสพและจำหน่าย จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 11.8 ประเภทรับจ้างขนส่ง จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 3.9 ประเภทผลิตหรือปลูก จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.9 และประเภทอื่นๆ จำนวน 1 คน ตอบว่าถูกเจ้าหน้าที่กล่าวหาว่ามียาเสพติดไว้ในครอบครอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ประเภทยาเสพติดที่กระทำความผิด

ตารางที่ 20 ตารางแสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ต้องขังแยกตามประเภทยาเสพติดที่กระทำความผิด

ประเภทยาเสพติด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ยาบ้า	63	61.8
เฮโรอีน	20	19.6
ฝิ่น	11	10.8
กัญชา	2	1.9
มากกว่า 1 ประเภท	4	3.9
มากกว่า 2 ประเภท	1	1.0
อื่นๆ	1	1.0
รวม	102	100.0

จากตารางที่ 20 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาบ้ามากที่สุด จำนวน 63 คน คิดเป็น ร้อยละ 61.8 รองลงมาคือเฮโรอีน จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 19.6 ฝิ่น จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 10.8 กัญชา จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.9 ทั้งนี้เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่า 1 ชนิด จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 3.9 และมากกว่า 2 ชนิด จำนวน 1 คน และมีผู้ต้องขังกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทอื่นๆ จำนวน 1 คน โดยระบุว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจกล่าวหาว่ามียาเสพติดประเภทยาบ้าไว้ในครอบครอง

3. รายได้จากกาารจำหน่าย/ ครั้ง

ตารางที่ 21 ตารางแสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ต้องขังที่กระทำความผิดประเภท
ครอบครองเพื่อจำหน่ายแยกตามรายได้จากการจำหน่ายต่อครั้ง

รายได้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
10 – 100	20	19.6
101 – 500	17	16.7
501 – 1,000	1	1.0
1,001 – 5,000	11	10.8
5,001 – 10,000	6	5.9
มากกว่า 10,000	1	1.0
ไม่ตอบ	46	45.1
รวม	102	100.0

Max = 100,000

Min = 10

Mean = 3,517.5

จากตารางที่ 21 พบว่า มีผู้ต้องขังที่กระทำความผิดประเภทครอบครอง
เพื่อจำหน่ายโดยตอบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้จากการจำหน่ายต่อครั้ง ระหว่าง 10 – 100 บาท
จำนวน 20 คน คิดเป็น ร้อยละ 19.6 ระหว่าง 101 – 500 บาท จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7
ระหว่าง 1,001 – 5,000 บาท จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 10.8 ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท
จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 5.9 ระหว่าง 501 – 1,000 บาท จำนวน 1 คน และมากกว่า 10,000
บาท จำนวน 1 คน โดยมีรายได้จากการจำหน่ายต่อครั้งสูงสุด 100,000 บาท ต่ำสุด 10 บาท และ
รายได้เฉลี่ย 3,517.5 บาท/ครั้ง

4. สถานที่ถูกจับดำเนินคดี

ตารางที่ 22 ตารางแสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ต้องขังแยกตามสถานที่ถูกจับ

จังหวัด	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อำเภอปาย	33	32.4
อำเภอปางมะผ้า	20	19.6
อำเภอเมือง	12	11.8
อำเภอขุนยวม	7	6.9
อำเภอแม่สะเรียง	2	2.0
จังหวัดเชียงใหม่	19	18.6
จังหวัดเชียงราย	6	5.9
จังหวัด อื่นๆ	3	2.8
รวม	102	100.0

จากตารางที่ 22 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่ถูกจับดำเนินคดีในพื้นที่ จังหวัดแม่ฮ่องสอนมากที่สุด โดยส่วนใหญ่ถูกจับที่อำเภอปาย จำนวน 33 คน คิดเป็น ร้อยละ 32.4 รองลงมาอำเภอปางมะผ้า จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 19.6 และในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 18.6 อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 11.8 อำเภอขุนยวม จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 6.9 และจังหวัดเชียงราย จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 5.9 อำเภอแม่สะเรียงจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 2 คน ทั้งนี้ถูกจับดำเนินคดีที่จังหวัดอื่น ๆ เช่น น่าน ลำพูน และพะเยา อีกจังหวัดละ 1 คน

5. สาเหตุการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ตารางที่ 23 ตารางแสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ต้องขังแยกตามสาเหตุการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

สาเหตุที่กระทำผิด	จำนวน	ร้อยละ
อยากรู้ อยากลอง	20	19.6
ไม่รู้ว่ามีผิดกฎหมาย	15	14.7
มีคนแนะนำชักชวน	1	1.0
เลียนแบบคนอื่น	4	3.9
มีปัญหาในครอบครัว	6	5.9
มีปัญหาเรื่องการเงิน	30	29.4
ถูกบังคับให้ทำ	2	2.0
มากกว่า 1 สาเหตุ อื่นๆ	22	21.5
รวม	102	100.0

จากตารางที่ 23 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่ตอบว่าสาเหตุที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพราะว่า ปัญหาเรื่องการเงิน มากที่สุด จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 29.4 รองลงมาเพราะอยากรู้ อยากลอง จำนวน 20 คน คิดเป็น ร้อยละ 19.6 และกระทำผิดเพราะไม่รู้ว่ามีผิดกฎหมาย จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 14.7 มีปัญหาภายในครอบครัว จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 5.9 และถูกบังคับให้ทำ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 โดยมีสาเหตุที่กระทำผิดมากกว่า 1 สาเหตุ จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 21.5 และสาเหตุที่กระทำผิดสาเหตุอื่นๆ จำนวน 2 คน คือถูกเจ้าหน้าที่บังคับให้รับสารภาพ และอีกสาเหตุหนึ่งเนื่องจากเป็นการกระทำผิดในข้อหาปลูกฝิ่น และสาเหตุที่ปลูกเนื่องจากเอาไว้เสพเพื่อบรรเทาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ

6. ประเภทยาเสพติดที่เคยเสพ

ตารางที่ 24 ตารางแสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ต้องขังแยกตาม ประเภทของ ยาเสพติดที่เคยเสพครั้งแรก

ประเภทยาเสพติด	จำนวน	ร้อยละ
ฝิ่น	42	41.2
ยาบ้า	29	28.4
กัญชา	2	1.9
เฮโรอีน	10	9.8
สารระเหย	2	1.9
มากกว่า 1 ชนิด	5	5.0
อื่นๆ	2	2.0
ไม่เคยเสพ	10	9.8
รวม	102	100.0

จากตารางที่ 24 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่ตอบว่า เคยเสพยาเสพติดมาก่อนจำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 90.2 โดยส่วนใหญ่ตอบว่า ยาเสพติดที่เสพครั้งแรกคือ ฝิ่น จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 41.2 รองลงมาคือ ยาบ้า จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 28.4 และเฮโรอีน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 9.8 กัญชา สารระเหยประเภททินเนอร์ หรือกาว ประเภทละ 2 คน โดยตอบว่าเคยเสพมากกว่า 1 ประเภท ขึ้นไปจำนวน 5 คน และเคยเสพประเภทอื่นๆ คือบุหรี่ยก จำนวน 2 คน ทั้งนี้มีผู้ที่ตอบว่าไม่เคยเสพยาเสพติดมาก่อน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 9.8

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

7. จำนวนปีที่เสพ

ตารางที่ 25 ตารางแสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ต้องขังที่เคยเสพยาเสพติดแยกตามจำนวนปีที่เสพ

จำนวนปีที่เสพ	จำนวน	ร้อยละ
1 – 5	63	61.8
6 – 10	10	9.8
11 – 20	7	6.9
21 – 30	3	2.9
ไม่ตอบ	19	18.6
รวม	102	100.0

Max = 30

Min = 1

Mean = 5.2

จากตารางที่ 25 พบว่า มีผู้ต้องขังที่เคยเสพยาเสพติด และระบุจำนวนปีที่เสพจำนวน 83 คน ส่วนใหญ่ตอบว่าจำนวนปีที่เคยเสพ 1 – 5 ปี จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 61.8 รองลงมา เคยเสพ 6 – 10 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 9.8 และเคยเสพ 11 – 20 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 6.9 เคยเสพ 21 – 30 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.9 โดยเคยเสพต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 30 ปี และเฉลี่ยส่วนใหญ่เคยเสพจำนวน 5.2 ปี ทั้งนี้มีผู้ต้องขังที่ไม่ระบุจำนวนปีที่เสพจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 18.6

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

8. สาเหตุที่เสพยาเสพติด

ตารางที่ 26 ตารางแสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ต้องขังที่เคยเสพยาเสพติดแยกตาม สาเหตุที่เสพ

สาเหตุที่เสพ	จำนวน	ร้อยละ
อยากทดลองเสพ	17	16.7
เจ็บป่วยทางร่างกาย	28	27.5
มีคนแนะนำชักชวนให้เสพ	2	2.0
เสพตามคนอื่น	4	3.9
เสพแล้วทำให้มีแรงทำงาน	14	13.7
เสพเพื่อเข้ากับกลุ่มเพื่อนได้	3	2.9
เป็นคนขาย จำเป็นต้องเสพตาม	3	2.9
ถูกหลอกให้เสพ	1	1.0
มากกว่า 1 สาเหตุ	20	19.6
ไม่เคยเสพ	10	9.8
รวม	102	100.0

จากตารางที่ 26 พบว่า ผู้ต้องขังที่เคยเสพยาเสพติด ส่วนใหญ่ตอบว่า สาเหตุที่เสพเนื่องจาก เจ็บป่วยทางร่างกาย จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 รองลงมาเสพเพราะอยากทดลองเสพ จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 และเสพแล้วทำให้มีแรงทำงาน จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 13.7 เสพตามคนอื่น จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 3.9 เสพเพื่อเข้ากับกลุ่มเพื่อน กับเสพเพราะว่าเป็นคนขายเลยต้องเสพ อย่างละ 3 คน เสพเพราะว่ามีคนชักชวนหรือแนะนำให้เสพ จำนวน 2 คน และถูกหลอกให้เสพ จำนวน 1 คน ตามลำดับ โดยมีสาเหตุที่เสพมากกว่า 1 สาเหตุ จำนวน 20 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 19.6

9. สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย

ตารางที่ 27 ตารางแสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ต้องขังแยกตามสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย

สภาพแวดล้อมที่อาศัย	จำนวน	ร้อยละ
ภูมิอากาศเหมาะสมปลูกฝิ่น	5	4.9
การคมนาคมยากลำบาก	9	8.8
ติดแนวชายแดนไทย – พม่า	22	21.6
มีการแพร่ระบาดของยาเสพติด	22	21.6
ในหมู่บ้านมีการปลูกฝิ่น	1	1.0
อยู่ในเส้นทางลำเลียงยาเสพติด	3	2.9
มากกว่า 1 อย่าง	24	23.5
ไม่มีข้อใดเลย	16	15.7
รวม	102	100.0

จากตารางที่ 27 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมติดแนวชายแดนไทย – พม่า และมีการแพร่ระบาดของยาเสพติด มากที่สุด อย่างละจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 21.6 รองลงมาสภาพแวดล้อมที่อาศัยมีเส้นทางคมนาคมยากลำบาก จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8 และสภาพแวดล้อมที่อาศัยเหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกฝิ่น จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 4.9 สภาพแวดล้อมในหมู่บ้านที่อาศัยมีการปลูกฝิ่น จำนวน 1 คน ในจำนวนนี้ มีผู้ต้องขังที่ตอบว่า ไม่มีสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยในสภาพดังกล่าวเลย จำนวน 16 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 15.7 และสภาพแวดล้อมที่อาศัยมีสภาพดังกล่าวมากกว่า 1 ข้อ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 23.5

ตอนที่ 3 สรุปความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากแบบสอบถาม

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามมีกลุ่มตัวอย่างที่ได้ตอบข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องที่จะต้องช่วยกันหาแนวทางและมาตรการในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งมีลักษณะพื้นที่พิเศษแตกต่างไป จากจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือตอนบน รวมทั้งบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมสมควรที่จะนำข้อมูลไปใช้กำหนดเป็นนโยบายในการดำเนินงานป้องกันปราบปรามและบำบัดรักษา พื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเฉพาะกลุ่มประชากรชาวเขา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สรุปสาเหตุของการกระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของกลุ่ม ตัวอย่างจากแบบสอบถาม และข้อเสนอแนะในมุมมองของกลุ่มตัวอย่างออกเป็นข้อๆ ดังนี้

1. สาเหตุที่กระทำคามผิดด้านการผลิต และการจำหน่าย

จากข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างจากแบบสอบถาม พบว่า สาเหตุที่ทำให้ผู้ต้องขังกระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในด้านการผลิตซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการปลูกฝิ่น มีสาเหตุจากตัวผู้ต้องขังที่กล่าวว่า สมัยก่อนการเดินทางเข้าออกระหว่างหมู่บ้านกับตัวเขตเมืองในพื้นที่ราบนั้นมีความไม่สะดวก ครั้นเกิดเวลาเจ็บป่วยขึ้นมา กว่าจะเดินทางมาถึงโรงพยาบาลอาจจะทำให้เสียชีวิตก่อนจึงมีความจำเป็นต้องใช้ฝิ่นในการรักษาโรค จึงทำให้ชาวเขาในหมู่บ้านบนพื้นที่สูงที่ห่างไกล และทุรกันดาร ขาดการให้บริการสาธารณสุขที่ถูกต้องจากทางเจ้าหน้าที่ของราชการ มีการลักลอบปลูกฝิ่นมาตลอด ทั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างบางรายได้ให้ข้อเสนอแนะว่าแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางหน่วยงานราชการควรจะเข้ามาส่งเสริมให้ชาวเขาบนพื้นที่สูงหันมาปลูกพืชอื่นๆ ทดแทนฝิ่นการปลูกฝิ่น

ส่วนสาเหตุที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีการกระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในด้านการจำหน่าย พบว่า ยาเสพติดประเภทยาบ้าเข้ามาแพร่ระบาดมากในชุมชนของชาวเขาทั้งในลักษณะของการเสพ และการจำหน่ายซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้ต้องขังชาวเขากระทำคามผิด โดยกลุ่มตัวอย่างบอกว่า สาเหตุที่ต้องจำหน่ายเพราะว่ารายได้ดี นอกจากนี้ในบางครอบครัวพื้นฐานจะยากจน ไม่มีเงินพอใช้จ่ายในครอบครัว และมีลูกที่ต้องรับผิดชอบส่งเสียให้เรียนหนังสือ จึงเป็นมูลเหตุจูงใจให้จำหน่ายยาเสพติดประเภทยาบ้า ประกอบกับถ้ามีคนอื่นมาชักชวน จ้างวานให้จำหน่ายยาเสพติดหรือนำไปส่งให้กับลูกค้าจึงเป็นเหตุผลให้ตัดสินใจที่จะจำหน่าย ส่วนสาเหตุอีก

ประการหนึ่งคือ มีกลุ่มพ่อค้ายาเสพติดเป็นชนกลุ่มน้อยอื่นๆ เช่น จีนฮ่อ จะใช้วิธีการเข้ามาติดต่อในหมู่บ้านให้ชาวเขาเป็นผู้ค้ารายย่อย โดยมีการให้ค่าตอบแทนที่สูงเป็นสิ่งล่อใจ และสาเหตุประการต่อมาคือ มีกลุ่มอิทธิพลของชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ บริเวณแนวชายแดนที่ใช้วิธีข่มขู่ให้จำหน่ายยาเสพติด

สำหรับสาเหตุการจำหน่ายที่เกิดจากตัวยา เนื่องจากตามแนวชายแดนเป็นแหล่งผลิตยาเสพติดจากประเทศเพื่อนบ้าน จึงทำให้ราคาของยาบ้าถูกกว่าท้องที่อื่นๆ มากเมื่อเปรียบเทียบกับราคาของยาบ้าในเขตตัวเมืองที่มีอัตราเสี่ยงในการจำหน่าย จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับยาบ้ามาจำหน่ายในหมู่บ้าน หรือกลุ่มตัวอย่างบางคนก็เห็นคนอื่นร่ำรวยขึ้นมาจากการจำหน่ายยาเสพติดก็มีการเลียนแบบ โดยมีได้รู้ถึงโทษ และอันตรายจากการจำหน่ายยาเสพติด และสาเหตุประการสุดท้าย คือธุรกิจการค้ายาเสพติดมีรูปแบบของการค้าที่เข้าข่ายลักษณะของธุรกิจขายตรง คือจะมีการโน้มน้าวให้เห็นกำไรจากการจำหน่าย และหากจำหน่ายได้ในปริมาณเยอะก็จะได้รับผลตอบแทนมากจึงตัดสินใจกระทำความผิดดังกล่าว

2. สาเหตุด้านการเสพ

สำหรับสาเหตุที่ทำให้กลุ่มตัวอย่าง กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในด้านการเสพนั้น มีสาเหตุหลายประการ ประการแรก คือตัวผู้กระทำความผิดเอง เช่น มีความเจ็บป่วยทางร่างกาย หรือมีโรคประจำตัว เช่น โรคกะเพราะ เจ็บปวดเมื่อยลำตัวทางร่างกาย จึงได้เสพฝิ่น เพราะว่าเมื่อเสพฝิ่นแล้วจะหายจากอาการเจ็บป่วยดังกล่าว ดังนั้นจึงทำให้เสพฝิ่นมาตลอดจนติด ประการที่สอง มีสาเหตุมาจากสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย เนื่องจากบริเวณหมู่บ้านที่กลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ส่วนใหญ่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดทั้งคนซื้อ และคนขาย ประกอบกับเส้นทางการคมนาคมเข้า - ออกหมู่บ้านมีความยากลำบาก และขาดโอกาสทางการศึกษา และการบริการด้านสาธารณสุขการดูแลเอาใจใส่จากภาครัฐไม่ทั่วถึง เมื่อเกิดอาการเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ จำเป็นต้องใช้ฝิ่นเพื่อบรรเทาอาการเจ็บป่วย เพราะหากต้องเดินทางมารักษาที่โรงพยาบาลอาจต้องเสียชีวิตก่อนเนื่องจากหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลจากโรงพยาบาลมาก และประการสุดท้าย มีสาเหตุมาจากตัวยาเสพติด เช่น ยาบ้าที่มีรส กลิ่น และสี น่าดึงดูดใจทำให้ชาวเขาทดลองเสพและเมื่อเสพเข้าไปแล้ว มีความเชื่อว่าจะทำให้มีแรงทำงานได้มากขึ้น และก็จะทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นด้วย จึงได้เสพยาบ้าจนติด

ทั้งนี้ จากการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้สรุปข้อเสนอแนะ ของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหายาเสพติดไว้ดังนี้

1. เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของชาวเขาที่มีสภาพการคมนาคมยากลำบาก ขาดการได้รับการบริการทั้งด้านการศึกษา และสาธารณสุข จึงอยากให้รัฐบาลเข้ามาส่งเสริมให้ชาวเขาได้รับการศึกษา และสาธารณสุข รวมถึงการส่งเสริมให้มีการปลูกพืชชนิดอื่นๆ ทดแทนการปลูกฝิ่น เพื่อแก้ไขปัญหการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขา

2. ทางราชการควรจะดำเนินการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอย่างจริงจัง โดยเฉพาะกลุ่มผู้ค้ารายใหญ่ๆจริง นอกจากนี้ตัวเจ้าหน้าที่เองไม่ควรจะไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเพื่อปฏิบัติตนเองให้เป็นแบบอย่างที่ดี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5.2 ส่วนที่ 2 กรณีศึกษา (Case Study) เป็นการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ผู้ต้องขังชาวเขาที่ต้องขังคดียาเสพติด โดยแบ่งเป็น ชาย 6 คน หญิง 4 คน และสัมภาษณ์ถึงภูมิหลังส่วนตัว สภาพเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ประเพณีและความเชื่อ รวมไปถึงพฤติกรรม แห่งคดี

กรณีศึกษา ที่ 1 นายจอน (นามสมมุติ)

อายุ 62 ปี

กลุ่มชาติพันธุ์ มูเซอ (แดง)

ข้อหา ครอบครองเฮโรอีนเพื่อจำหน่าย

ภูมิหลังส่วนบุคคล

นายจอนเป็นชาวไทยภูเขาเผ่ามูเซอแดง ปัจจุบันมีอายุ 62 ปี ก่อนกระทำความผิดอาศัยอยู่ที่ หมู่บ้านถ้ำลอด อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน นายจอนบอกว่าตัวเองไม่ได้เรียนหนังสือมาตั้งแต่เด็ก และมีโรคประจำตัวด้วย คือ เป็นโรคกระเพาะ และจากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยจอนมีบุคลิก ลักษณะเป็นคนที่มัธยาศัยดี พูดและฟังภาษาไทยได้ชัดเจน

ลักษณะครอบครัว

นายจอนบอกกับผู้วิจัยว่า ตัวเองแต่งงานแล้ว มีบุตรทั้งหมด 11 คน แต่ที่ยังอาศัยอยู่กับจอนปัจจุบันนี้มีแค่ 2 คน เนื่องจากบางคนแต่งงานแล้วไปอยู่ต่างประเทศก็มี แยกออกไปอาศัยอยู่กับครอบครัวของเขาก็มีส่วนภรรยาของเขาประกอบอาชีพเป็นกรรมการกลุ่มสตรีในสภาตำบล ส่วนตนเป็นกรรมการในหมู่บ้านด้วย มีหน้าที่คอยให้ความช่วยเหลืองานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน เมื่อก่อนนี้จะได้ค่าตอบแทน แต่ปัจจุบันได้ค่าตอบแทนครั้งละ 100 – 200 บาท นายจอนบอกกับผู้วิจัยว่าในครัวเรือนของเขามีเครื่องอำนวยความสะดวกหลายอย่าง เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น และรถกระบะอีก จำนวน 1 คัน โดยได้มาจากน้ำพักน้ำแรงของเขาและภรรยา ในการประกอบอาชีพที่สุจริต

สภาพเศรษฐกิจและสังคม

นายจอนบอกกับผู้วิจัยว่า ก่อนจะกระทำความผิดนั้น ครอบครัวมีอาชีพทำเกษตรกรรม เช่น ทำสวนลิ้นจี่ ทำนา และเลี้ยงหมู มีรายได้ไม่แน่นอน แต่มีพอกินพอใช้ภายในครอบครัวได้

นายจอนยังบอกอีกว่า สภาพแวดล้อมของหมู่บ้านถ้าลดที่นายจอนอาศัยอยู่นั้น เป็นสถานที่ท่องเที่ยว จะมีนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติเข้ามาเที่ยวอยู่ตลอด การเดินทางจากอำเภอมายังหมู่บ้านถ้าลดต้องผ่านหมู่บ้านวนาหลวง ซึ่งเมื่อก่อนนั้นที่หมู่บ้านนี้จะปลูกฝิ่น และชาวบ้านละแวกนั้นจะติดฝิ่นกันเยอะมาก จอนบอกว่าที่ชาวบ้านปลูกฝิ่นนั้นเนื่องจากปลูกไว้เพื่อเสพเป็นยารักษาโรคภัยแต่ปัจจุบันนี้ นายจอนเล่าว่าที่บ้านวนาหลวงมีเจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจ มาคอยเฝ้าดูแลอยู่ทำให้ไม่มีใครปลูกแล้ว

นายจอนเล่าว่า เดี่ยวนี้เด็กและวัยรุ่นในหมู่บ้านจะไปเรียนหนังสือที่จังหวัดเชียงใหม่ หรือว่าไปทำงานที่เชียงใหม่ส่วนใหญ่จะติดยาเสพติดตามสมัยนิยม เมื่อกลับมาที่หมู่บ้าน และไม่สามารถหายาเสพติดมาเสพได้ก็จะกลับไปทำงานที่เชียงใหม่ต่อ

นายจอนบอกว่า สมัยก่อนในหมู่บ้านจะไม่มีขโมย ถึงแม้ว่าจะมีคนที่เสพฝิ่นกันเยอะ มาก เพราะเวลาที่หมู่บ้านเมื่อก่อนสามารถหาซื้อฝิ่นได้ง่าย และราคาถูกด้วย แต่ด้วยสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปการค้าขายเดี่ยวนี่สิ่งของก็แพงขึ้น เงินทองก็หายากขึ้น และเดี่ยวนี่ฝิ่นจะหายากมากขึ้นด้วย ประกอบกับมีเฮโรอีนหรือว่าผงขาว เข้ามาในหมู่บ้านแทน คนที่ไปติดเฮโรอีนกลายเป็นขโมยกันมากขึ้น และถ้ามีใครที่โดนจับจะถูกส่งไปให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ จอนบอกว่าเขานั้นไม่คิดที่จะปลูกฝิ่นเหมือนคนอื่น เพราะรู้ว่ามันผิดกฎหมาย ถึงแม้ว่าในบางปีพืชผลทางการเกษตรที่บ้านจะได้ผลผลิตไม่ค่อยดีก็ตาม

นอกจากนี้ นายจอนยังบอกว่า เวลาเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหาร เข้าไปตัดทำลายไร่ฝิ่นจะเข้าไปวันไหน เมื่อไหร่ไม่มีใครรู้ ทำให้ที่หมู่บ้านวนาหลวงและหมู่บ้านอื่นใกล้เคียงที่เคยทำการปลูกฝิ่นจึงไม่ค่อยมีใครที่ปลูกฝิ่นกันแล้ว เพราะว่าการเดินทางเข้าออกระหว่างหมู่บ้านกับตัวอำเภอมีความสะดวกมากขึ้น

ศาสนาและความเชื่อ

จนบอกผู้วิจัยว่า สมัยก่อนเขาจะนับถือเรื่องของผีบรรพบุรุษ แต่มาปัจจุบันนี้ได้หันมานับถือศาสนาคริสต์ เกือบ 20 กว่าปีมาแล้ว และสมัยก่อนในหมู่บ้านถ้าลอดเวลาว่างงานประจำปีหรือต้อนรับแขก จะมีการเอาผีมาเลี้ยงกันในงาน เพื่อความบันเทิง รื่นเริง ซึ่งมีความเชื่อว่าผีจะรักษาให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บได้ แต่ปัจจุบันนี้ก่อนที่จะนอนจะถูกดำเนินคดีนั้นในหมู่บ้านเริ่มที่จะไม่มีการใช้ผีแล้ว และจนบอกอีกว่า เมื่อก่อนคนที่หมู่บ้านเวลาเป็นโรคไข้มาลาเรียขึ้นสมองจะตายวันไหนก็ไม่รู้ ยารักษาที่มีแต่สมุนไพร เนื่องจากสมัยก่อนยังไม่มียารักษาโรคแผนปัจจุบัน อีกทั้งเวลาจะเดินทางมาโรงพยาบาลก็ไกล คนในหมู่บ้านจึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ผีในสิ่งหาได้ง่ายในหมู่บ้านมากขึ้นและทำให้หายจากโรคมาลาเรีย

นายจนบอกว่า เวลาที่ตนเป็นโรคกระเพาะขึ้นมาคือ เจ็บท้อง ก็จะมีผีเหมือนกัน และทำให้เขาหายจากการเจ็บปวดท้องที่มีสาเหตุมาจากโรคกระเพาะได้ จนบอกว่าตนเองเสพผีจนติดมานาน 40 กว่าปีแล้ว และเมื่อก่อนเวลาที่ต้องออกไปทำอะไร ทำนา จะต้องนำผีติดตัวไปด้วย เอาไว้กินแก้ปวดเมื่อย บางครั้งเวลาเสพจนจะแอบลูก ๆ เสพ ไม่ให้ลูกเห็น แต่จนก็จะคอยบอกลูก ๆ เสมอว่าอย่าไปเสพผีหรือเสพยาเสพติดชนิดอื่น

ในส่วนของการบำบัดรักษานั้น นายจนเล่าว่า เคยเข้ารับการบำบัดรักษามาประมาณ 20 กว่าครั้งแล้ว ไม่ว่าจะเป็นที่ศูนย์บุญญารักษาศูนย์บำบัดยาเสพติดจังหวัดลำปาง รวมทั้งที่ศูนย์บำบัดยาเสพติดจังหวัดแม่ฮ่องสอนด้วย เนื่องจากว่าตนมีความตั้งใจจะเลิกเสพผีเหมือนกัน และค่าใช้จ่ายในการบำบัดรักษาแต่ละครั้งที่เข้ารับการบำบัด นายจนจะเป็นคนออกค่าใช้จ่ายเอง แต่ที่สำคัญคือจนบอกว่า ถึงจะบำบัดรักษาอย่างไร เวลากลับมาที่หมู่บ้านก็ยังจะหาผีมาเสพอยู่ เพราะว่าเขาเสพจนติดแล้วทำให้เลิกเสพไม่ได้ จนยังบอกด้วยว่า วิธีการเสพผีของเขานั้นจะใช้ผสมกับน้ำแล้วกิน ทำให้หายเจ็บป่วยได้

นายจนบอกว่า เมื่อก่อนนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจที่หมู่บ้านจะไม่ค่อยจับพวกชาวเขาที่เสพผีจนติดมานาน เพราะเห็นว่าชาวเขาที่ติดผีนั้นเป็นเพราะความเชื่อและประเพณีของชนเผ่า และวัฒนธรรมของชาวเขาก็เชื่อว่าผีเป็นยารักษาโรคด้วย แต่ว่าเดี๋ยวนี้มียาบ้าเข้ามาแพร่ระบาดในหมู่บ้านแทนแต่ว่านายจนรู้ว่ายาบ้านี้เป็นอันตรายมากและมีความร้ายแรงกว่าผีกับผงขาวมากกว่า ถ้าใครที่กินยาบ้าอย่างน้อยแค่ 1 ขา (1 ใน 4 เม็ด) ก็ทำให้เกิดอาการคลื่นคลั่ง สติไม่ดี และในความคิดของเขาแล้ว ยาบ้าไม่ได้เป็นยาที่ทำให้ขยันทำงานอย่างที่ใครๆ คิดกัน สำหรับเขาแล้วคิด

ว่ายาบ้านี้ถ้ากินเข้าไปจะทำให้ชี้แจงทำงานด้วยซ้ำไป จะมีเฉพาะบางคนเท่านั้นที่เชื่อว่ากินยาบ้าแล้วจะขยันทำงานมีแรงทำงานได้มากทั้งนี้ราคาของยาบ้าก็มีราคาแพงขึ้นมาก จากเมื่อก่อนจนบอกว่า ราคายาบ้า ขายเม็ดละ 15 บาท แต่เดี๋ยวนี้เท่าที่เขารู้จะมีราคา 40 บาทต่อเม็ดแล้ว และเวลาจะซื้อเสพนั่นจะต้องเดินไปหาซื้อตามแนวชายแดน ห่างไกลจากหมู่บ้านมาก และเสี่ยงที่จะพบกับพวกทหาร ตำรวจอีกด้วยทำให้เขาไม่คิดที่จะไปหายาบ้ามาเสพกิน

พฤติกรรมแห่งคดี

จนแล้วว่า เนื่องจากว่าตนเองเป็นคนที่ไม่เสพฝิ่นจนติดและเลิกไม่ได้แล้ว อีกทั้งที่หมู่บ้านก็เริ่มที่จะหาฝิ่นเสพยากขึ้น ประกอบกับตนเองรู้ว่าที่บন্দอยห่างจากหมู่บ้านไปไม่ไกลเท่าไรนักจะมีแหล่งซื้อ-ขายยาเสพติดวันหนึ่งเมื่อรู้สึกว่ายากเสพฝิ่นจึงได้ซื้อรถมอเตอร์ไซด์เพื่อที่จะขึ้นไปหาซื้อยาเสพติดมาเสพ ซึ่งสถานที่ที่เขาไปนั้นอยู่ติดแนวชายแดนไทย - พม่า จนบอกว่าการนี้ เป็นครั้งแรกที่เขาขึ้นไปหาซื้อยาบন্দอย เนื่องจากว่าติดฝิ่นจน เลิกไม่ได้ ประกอบกับเป็นโรคประจำตัวด้วย ขณะที่ขึ้นไปเอายาบন্দอยนั้น จนบอกว่ามีเหตุเกิดที่หมู่บ้านที่จะไปซื้อยาพอดี และเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ได้ขึ้นไปดูที่เกิดเหตุพอดี ระหว่างทางก็สวนกับตนเองที่ซื้อยามาแล้วกำลังจะกลับพอดีเลยถูกขอตรวจค้น จนบอกว่าเนื่องจากว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจทราบดีว่าผู้ที่ขับรถขึ้นมาที่หมู่บ้านบন্দอยนี้จะต้องมาหาซื้อยาเสพติดแน่นอน จึงได้ทำการขอตรวจค้น และพบยาเสพติดทั้งฝิ่นและเฮโรอีนที่ตัวจน จึงถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับและตั้งข้อหาว่ามียาเสพติดประเภท 1 ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

จนแล้วว่า หลังจากที่เขาพ้นโทษแล้วจะกลับไปอยู่กับภรรยาที่บ้าน และภรรยาเขาก็เคยมาเยี่ยมประมาณ 3 ครั้งแล้ว และเมื่อพ้นโทษไปแล้ว จนบอกว่าจะไม่เสพยาเสพติดทั้งฝิ่นและผงขาวอีกแล้ว เพราะว่าตนเองแก่แล้วคิดว่าเลิกได้แล้ว อีกทั้งตัวเองคงจะไม่มีกำลังแรงที่จะเดินไปหาซื้อยาเสพติดจากบন্দอยอีก และก็อันตรายด้วยจนบอกว่ามันเป็นการเสี่ยงมากด้วยที่จะเจอกับกองกำลังของชนกลุ่มน้อยอื่นๆ ที่อยู่ตามแนวชายแดนถ้าพูดกันไม่รู้เรื่อง หรือแค่ไม่เข้าหูมัน ก็จะไม่โดนยิงเลย กองกำลังที่ว่านั้นจนยกตัวอย่างเช่น กลุ่มว่า ชาวเขาเผ่ามูเซอ หรือ พวกไทยใหญ่ นายจนบอกผู้วิจัยว่าระหว่างที่อยู่ในเรือนจำนี้เขาไม่ได้เรียนหนังสือ หรือว่าทำงานช่างฝีมือต่าง ๆ เพราะว่าเป็นโรคเหน็บชา อีกทั้งสายตาก็ไม่ค่อยดี ได้แต่ช่วยทางเรือนจำทำงานเล็กๆ น้อยๆ เช่น เก็บขยะ เศษหญ้า เป็นต้น

สำหรับความคิดเห็นของจอน เขาบอกว่าการแก้ไขปัญหาเสฟติดนั้น ที่หมู่บ้านนาหลวงน่าจะยังสามารถแก้ไขได้อยู่เนื่องจากอยู่ใกล้ตัวอำเภอปางมะผ้าเจ้าหน้าที่ที่สามารถเข้ามาดูแลได้และที่หมู่บ้านก็ไม่มีการปลุกผีแล้ว การเดินทางเข้าออกก็สะดวก บางครั้งทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน (ต.ช.ด.) สามารถเดินทางเข้ามาตัดทำลายไร่ฝิ่นได้

กรณีศึกษา ที่ 2 นายนะ (นามสมมติ)

อายุ 29 ปี

กลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง

ข้อหา ครอบครองยาบ้าเพื่อจำหน่าย

ภูมิหลังส่วนบุคคล

นายนะเป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง อายุ 29 ปี อาศัยอยู่ที่หมู่บ้านห้วยหมาก - ลาง ตำบลห้วยโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่โรงเรียนแห่งหนึ่งในอำเภอขุนยวม หลังจากนั้นก็ได้ไม่ได้เรียนต่อเนื่องจากที่บ้านมีฐานะยากจน พ่อกับแม่ไม่มีเงินส่งให้เรียนในระดับชั้นที่สูงต่อไป นะมาเริ่มเรียนหนังสือต่ออีกครั้งเมื่อตอนอยู่ในเรือนจำและตอนนั้นนะเรียนจบในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นะบอกกับผู้วิจัยว่าตอนที่อยู่ในเรือนจำนั้นนะชอบคิดมากยิ่งอยู่นานๆ แล้วยิ่งทำให้เขาคิดมากขึ้นทุกวัน

ลักษณะครอบครัว

นะ บอกว่าตนได้แต่งงานแล้ว นะและภรรยา มีลูกทั้งหมด 2 คน และนะมีพี่น้องทั้งหมด 3 คน เป็นชาย 2 คน หญิง 1 คน สำหรับพี่ชายคนโตของนะเรียนจบระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และทำงานอยู่ที่จังหวัดลำพูน ส่วนน้องสาวของตนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

นะบอกว่าเมื่อตอนเด็ก ตนอาศัยอยู่กับพ่อและแม่ แต่เมื่อพ่อกับแม่แยกทางกันอยู่ นะก็ต้องอาศัยอยู่กับพ่อ จนเมื่อนะได้แต่งงานจึงแยกออกมาปลูกบ้านอาศัยอยู่กับภรรยาของเขาแต่ก็ยังอยู่ในบริเวณเดียวกันกับบ้านของพ่อ สำหรับลูกของนะคนโตเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่อำเภอขุนยวม ส่วนอีกคนหนึ่งยังไม่เข้าโรงเรียนเนื่องจากยังเล็กอยู่

ลักษณะเศรษฐกิจและสังคม

นะเล่าว่า ก่อนที่นะจะแยกออกไปอยู่กับภรรยา นั้น พ่อและแม่มีอาชีพทำนาและเลี้ยงควายไว้ให้เช่า ตอนเด็กนะจะช่วยแม่เลี้ยงควายเงินที่ได้ส่วนหนึ่งจะนำมาส่งเสียให้กับพี่ชายคนโตของนะได้เรียนหนังสือ และตอนนี้พี่คนโตของนะทำงานแล้วมีบริษัทมาจ้างให้ไปทำงานที่จังหวัดลำพูน เคยมาเยี่ยมนะที่เรือนจำนี้เหมือนกัน

ในฤดูทำนานะจะช่วยแม่ทำงาน บางครั้งก็พาควายไปหาอาหารกินตามป่าเขา และนะบอกว่าเขาและแม่เคยปลูกกะหล่ำที่อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ด้วยแต่ว่าขาดทุนจึงได้เลิกไป ในบางครั้งนะบอกว่าควายที่เลี้ยงนั้นก็มีคนมาเช่าไป ราคาเช่าตัวละประมาณ 3,000 บาท ซึ่งในปีหนึ่งนะบอกว่าจะมีคนมาเช่าควายสักครั้ง ในตอนช่วงฤดูทำนา พอหมดฤดูทำนานะก็จะไม่มีงานอะไรต้องทำ

นะเล่าว่า เมื่อตนเองแต่งงานก็มาปลูกบ้านอยู่กับภรรยา ใกล้กับบ้านของพ่อพร้อมกับลูกสาวอีก 2 คน ส่วนตนก็ทำงานรับจ้างทั่วไป และภรรยารับจ้างซักผ้า และรับเลี้ยงเด็ก ทุกวันตอนเช้าภรรยาของนะจะต้องไปส่งลูก ๆ ของคนอื่นที่รับเลี้ยงไปโรงเรียน บางครั้งเมื่อหมดฤดูทำนา ก็จะมีการปลูกกระเทียมบ้าง หรือไม่ก็เลี้ยงหมู

นะเล่าว่าเพื่อน ๆ ของนะหลายคนติดฝิ่น และเคยชวนให้นะเสพ นะก็เสพแต่ไม่ติดแค่ลองเสพเล่น ๆ 2 - 3 ครั้ง ในครอบครัวของนะ ลุง ป้า น้า อา ก็เสพฝิ่นจนติดเกือบหมดทุกคน แต่ตัวนะเองอาจจะเพราะว่ามีบ้านอยู่พื้นราบจึงไม่ค่อยมีให้เสพ เนื่องจากอยู่ใกล้ตัวเมืองไม่เหมือนที่บนดอย ซึ่งนะบอกว่าถ้าตัวเองไปสร้างบ้านอยู่บนดอย อาจจะติดฝิ่นเหมือนเพื่อนเขาก็ได้ อีกทั้งบนดอยก็ไม่ค่อยจะมีตำรวจขึ้นไปด้วย

สภาพแวดล้อมในหมู่บ้านที่ห้วยหมากกลางที่นะอาศัยอยู่นั้น นะเล่าว่ามีการปลูกฝิ่นไว้เพื่อเสพเป็นส่วนใหญ่ แต่ถ้าเหลือก็จะมีการเอาไปขายด้วย ในส่วนตัวของนะไม่เคยคิดจะปลูกเลย เพราะว่าขั้นตอนในการปลูกเพราะว่า นะบอกว่าวิธีการปลูกฝิ่นยุ่งยาก ต้องคนที่ปลูกเก่ง ๆ มีความชำนาญ ส่วนที่หมู่บ้านของนะ บางครั้งก็จะมีนายหน้าหรือนายทุนเอายาบ้ามาปล่อยไว้ที่หมู่บ้านโดยจะยังไม่เก็บเงินให้ขายก่อนถ้าขายได้ก็จะมาเก็บเงินที่หลัง

ศาสนาและความเชื่อ

นะบอกว่าคุณเองนับถือศาสนาพุทธแต่ยังมีความเชื่อในเรื่องของการนับถือผี บรรพบุรุษอยู่เวลาเกิดเจ็บป่วยนะบอกว่าเขายังเชื่อว่าเกิดจากผีบ้าน ผีเรือน ซึ่งจะต้องจัดทำพิธีเช่น ให้อับบริษัษเพื่อให้อายเจ็บป่วย

นะบอกกับผู้วิจัยว่า เขาไม่รู้ว่ายาย่าเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายร้ายแรงขนาดไหน รู้แต่ว่ายาย่าเป็นอันตรายโดยที่เคยเห็นป้ายโฆษณา เช่น ยาย่าเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคม หรือยาเสพติดเป็นภัยต่อชีวิต เป็นพิษต่อสังคม ซึ่งนะเคยเห็นป้ายพวกนี้เมื่อตอนเรียนหนังสือ แต่จะไม่ว่ายาย่ามันเป็นภัยอย่างไรบ้าง สำหรับนี่นะบอกว่ารู้ว่าผิดกฎหมายแต่ก็เคยเล่น ๆ ไม่ได้คิดที่จะเล่นจริงจัง

นะเล่าว่า ไม่เคยคิดที่จะยุ่งเกี่ยวกับยาย่าด้วยซ้ำไป แม้แต่เล่นก็ไม่เคย ถ้าคิดจะเล่นนะคงจะเล่นนานแล้ว เพราะว่าเพื่อน ๆ ของนะที่ทำนาคด้วยกันก็เล่นยาย่าอยู่ นะบอกกับผู้วิจัยว่า ไม่เชื่อที่ว่าถ้าเล่นยาย่าแล้วจะขยันทำงานได้ทั้งวันทั้งคืน เพราะว่าถึงจะทำงานได้ตลอดคืน พอกกลางวันที่ต้องนอนพักผ่อนอยู่ดี ตัวนะเองก็ไม่คิดจะเล่นยาย่าเพื่อที่จะทำงานได้ทั้งคืน แต่นะเคยเห็นบางคนที่ยาย่าแล้วทำงานได้ตลอดทั้งวัน ในส่วนตัวแล้วไม่มีเวลาที่จะคิดเรื่องเล่นยาย่าด้วย ภรรยาของนะยังขับมอเตอร์ไซด์ไม่คล่อง เนื่องจากที่บ้านมีมอเตอร์ไซด์อยู่ 1 คัน นะจึงรับภาระในการขับรถไปส่งลูกที่โรงเรียนและกลับมาทำนาคจากนั้นตอนเย็นก็ต้องไปรับที่โรงเรียน แล้วกลับมาทำนาคต่อ ส่วนยาเสพติดชนิดอื่น ๆ เช่น เฮโรอีน นะบอกว่าเคยเห็นเหมือนกัน แต่ไม่คิดจะเล่นเพราะรู้สึกว่ามันมีวิธีการเล่นที่ยุ่งยาก

พฤติกรรมแห่งคดี

นะเล่าว่า ครอบครัวของนะรู้จักกับตำรวจตระเวนชายแดนคนหนึ่ง มาเข้าบ้านอยู่ใกล้ ๆ กับบ้านของเขา และภรรยาของนะกับภรรยาของเขาก็สนิทสนมกัน บางครั้งภรรยาของตำรวจตระเวนชายแดนจะมาช่วยเหลือลูกให้ตน พอนานๆ เข้า ผ่านไปประมาณ 1 ปี ภรรยาเขาและตัว นะเอง ก็พูดเรื่องยาย่าขึ้นมา โดยภรรยาของเขาเป็นคนพูดกับนะเองว่าให้ไปหายาย่ามาให้หน่อย ประมาณ 10,000 เม็ด โดยที่นะบอกว่า อาจจะเป็นเพราะว่าตนเป็นชาวเขา มีบ้านเป็นของตนเอง มีรถจักรยานยนต์ อีกทั้งยังสามารถเลี้ยงลูกๆ ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน คงจะคิดว่านะจำหน่ายยาย่าถึงได้มีสิ่งของพร้อมทุกอย่างจึงได้บอกให้หายาย่ามาให้เขา

นะพูดว่า ตอนแรกนะไม่เชื่อว่าทั้ง 2 คนจะพูดจริง อีกอย่างตัวนะเองก็ไม่เคยคิดจะไปยุ่งเกี่ยวกับยาบ้าอยู่ด้วย แต่ตำรวจตระเวนชายแดนกับภรรยาของเขามาพูดกับนะทำนองชวนตื้อให้หามาให้หน่อย โดยจะให้ค่าจ้างเม็ดละ 3 บาท นาน ๆ เข้านะเริ่มเชื่อว่าเขาจะเอาจริง ๆ ก็เลยไปปรึกษาภรรยาของตน แต่ภรรยาของนะบอกว่าถ้าเกิดเรื่องขึ้นมาเขาจะช่วยเราไหม แต่สุดท้ายนะและภรรยาก็ตกลงจะไปหายาบ้ามาให้ตำรวจตระเวนชายแดนคนนั้น แต่เขาบอกว่าให้เอายามาให้เขาก่อนถึงจะให้เงิน นะบอกว่าจะต้องมีเงินไปซื้อमतตำรวจตระเวนชายแดนคนนั้นจึงคิดจะเอารถกระบะของตนไว้เป็นค้ำมัดจำแทน แต่เนื่องจากที่บ้านของนะไม่มีที่จอดรถ นะเลยไม่เอา และรับปากว่าจะลองไปหายาบ้ามาให้ดูก่อน

นะเล่าว่า วันที่ขึ้นไปหายานั้นได้ขับรถจักรยานยนต์ของตนขึ้นไปสอบถามจากเพื่อน ของนะที่อยู่บนดอยชื่อปางอู๋ ในเขตอำเภอขุนยวม เมื่อขึ้นไปหายาบ้านะก็พบว่าจริง ๆ แต่นะได้บอกกับเพื่อนของเขาว่ายังไม่มีเงินจ่ายให้ ซึ่งเพื่อนของนะก็ไว้ใจในตัวนะเพราะคิดว่านะจะไม่หลอกเขา เนื่องจากเห็นว่าฐานะทางบ้านของนะค่อนข้างดีและได้ให้นะเป็นคนนำยาบ้าลงมาจากดอยเอง แต่มียาบ้าให้แค่ประมาณ 700 เม็ดเท่านั้น และนะก็บอกกับเพื่อนของเขาว่าตนเองจะไม่จำเป็นต้องยาบ้าเด็ดขาด โดยจะให้เพื่อนเขาเป็นคนลงมาส่งยาบ้าให้กับตำรวจตระเวนชายแดนเอง หลังจากนั้นนะก็กลับลงมาอยู่ที่บ้านของตัวเอง

นะบอกว่าวันที่จะต้องเอายาบ้าไปส่งให้กับ (ตชด.) นะมีความรู้สึกที่สับสนและวุ่นวายใจมาก ประกอบกับมีเพื่อนของนะจากลำพูนเอาของที่นะสั่งมาเพื่อไว้ทำกิจการค้าขายภายในบ้านมาส่งวันนั้นพอดี และเพื่อนที่เอายาบ้าลงมาส่งให้กับ (ต.ช.ด.) ก็ลงมาหานะที่บ้านเหมือนกัน โดยมียาบ้ามาด้วยจำนวน 700 เม็ด หรือ 3 ถุง โดยให้นะเป็นคนเอาไปส่งให้ตำรวจตระเวนชายแดนคนนั้น นะจึงได้ขับรถจักรยานยนต์ไปส่งให้เองในค่ายของ (ตชด.) ตามนัดกับเขาไว้ ซึ่งนะบอกกับผู้วิจัยว่าตัวเองไม่รู้เหมือนกันว่าขับรถเข้าไปส่งยาบ้าได้อย่างไรในค่ายของตชด. และเพื่อนของนะคนที่เอายาบ้าลงมาส่งก็ไม่ยอมไปกับนะด้วย ซึ่งนะต้องใช้เวลาเดินทางจากบ้านของนะมาที่นัดหมายในค่าย แค่ประมาณ 2 นาที เมื่อนะเอายาบ้ามาส่งให้กับตำรวจตระเวนชายแดนที่ห้องของเขาในค่าย ซึ่งกำลังรออยู่พอดี เมื่อตำรวจตระเวนชายแดนคนนั้นออกมารับยาบ้าจำนวน 3 ถุงพร้อมกับส่งถุงเงินให้กับนะ โดยที่นะยังไม่ได้เปิดออกนับดูจำนวนเงิน ตำรวจตระเวนชายแดนคนดังกล่าวก็วิ่งหนีออกไปจากห้อง แล้วกระโดดหนีออกไปทางหน้าต่าง ทิ้งยาบ้าไว้เหลือไว้ประมาณ 400 เม็ด ที่เหลือเอาติดตัวไปด้วย พร้อมกับนั้นก็มึนเมาที่ทหารและตำรวจหลายคนมาก นะบอกว่าจำไม่ได้ว่ากี่คน เข้ามารุมล้อมตัวนะ พร้อมกับเอาปืนมาจี้หน้าอยู่ด้วย บางคนก็ทำร้ายร่างกายนะ พร้อมกับจับ

นะในข้อหาจำหน่ายยาบ้า แต่นะบอกว่ายาบ้าไม่ใช่ของนะ นะบอกกับผู้วิจัยว่าตอนนั้นรู้สึกงง ๆ มากไม่รู้ว่าตำรวจตระเวนชายแดนคนนั้นทำกับนะได้อย่างไร ทั้งๆที่ภรรยาของเขาก็เคยมาขอยืมเงินจากนะ และในที่สุดนะก็ต้องรับผิดชอบและถูกตัดสินจำคุก 6 ปี ทุกวันนี้นะอยู่ในเรือนจำ นะบอกว่าคิดมากและรู้สึกเบื่อที่ต้องอยู่ในนี้ นะเล่าว่าตอนนั้นนะรู้สึกดีขึ้นแล้ว ไม่ค่อยคิดมาก และเหลือโทษอีกประมาณ 3 ปี ส่วนลูก ๆ และภรรยาก็มาเยี่ยมนะเหมือนกัน นะบอกกับผู้วิจัยว่าลูกคนโตของเขาตอนนี้อยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แล้ว สุดท้ายนะได้บอกกับผู้วิจัยว่า อยากให้คดียาเสพติดมีการอภัยโทษเหมือนคดีอื่น ๆ

กรณีศึกษา ที่ 3 นายโชค (นามสมมุติ)

อายุ 19 ปี

กลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง

ข้อหา ครอบครองยาบ้าเพื่อจำหน่าย

ภูมิหลังส่วนบุคคล

นายโชค อายุ 18 ปี ย่าง 19 ปี เป็นชาวไทยภูเขา เชื้อสายกะเหรี่ยง จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่โรงเรียนประจำจังหวัด และมาศึกษาต่อที่วิทยาลัยการอาชีพแห่งหนึ่งในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ก่อนที่จะถูกจับ แต่ขณะที่อยู่ในเรือนจำได้ศึกษาต่อจนจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแล้ว โชคบอกว่าตนเองเป็นคนสนใจเรื่องเรียน เมื่อเข้ามาอยู่ในเรือนจำจึงได้สมัครใจที่จะศึกษาต่อ และที่เลือกเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าในสายอาชีพนั้น เพราะว่าเป็นการเรียนที่ได้ความรู้ติดตัว และทางบ้านพ่อแม่ก็ตามใจให้ตนเลือกเรียนเอง โชคบอกว่าเคยเรียนธรรมถึงขั้นนักธรรมชั้นตรี และผลการเรียนของโชคระหว่างเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น มีผลการเรียนเฉลี่ย 2 กว่า ๆ และโชคเป็นคนที่ชอบติดเพื่อนไปไหนจะมีเพื่อนไปด้วยตลอด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะครอบครัว

โชคเล่าว่าพ่อ และแม่มีลูกทั้งหมด 2 คน เป็นชาย 1 หญิง 1 โดยโชคเป็นคนเล็ก และมีพี่สาว 1 คน เรียนอยู่ที่กรุงเทพฯ นานๆจะกลับมาเยี่ยมที่บ้านสักครั้งหนึ่ง ส่วนโชคเมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาที่บ้านเกิดในอำเภอขุนยวม ก็เข้ามาเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาที่อำเภอเมือง อาศัยอยู่กับน้ำ ค่าใช้จ่ายทั้งหมดน้ำเป็นคนรับผิดชอบ บางอาทิตย์โชคจะกลับบ้านไปเยี่ยมพ่อและแม่

ครอบครัวของโชคพ่อกับแม่เป็นคนที่ไม่เคยเสพยาเสพติดทุกชนิด แม้แต่บุหรี่ยุคก็ไม่เคยเห็นพ่อกับแม่สูบ ระหว่างที่อยู่กับน้ำ โชคติดเพื่อนที่โรงเรียน การคบเพื่อนน้ำจะไม่รู้ เวลาที่โชคไปทำอะไรที่ไม่ดีจะไม่บอกกับน้ำ หลังจากกลับจากโรงเรียนก็จะเข้าห้องนอนของตัวเองตลอดไม่ออกมา นอกจากน้ำจะเรียกใช้ โชคยังบอกผู้วิจัยว่า ทางบ้านของโชคไม่ได้มีปัญหาอะไร พ่อกับแม่รักและให้ความอบอุ่นกับโชคตลอด แต่ว่าโชคเป็นคนทีติดเพื่อนมาก ไปไหนจะมีเพื่อนที่เรียนด้วยกันไปด้วยตลอด

ลักษณะเศรษฐกิจและสังคม

โชคเล่าว่าที่บ้านของโชคที่อำเภอขุนยวม มีลักษณะเป็นชนบท การเข้าออกระหว่างตัวเมืองกับหมู่บ้านมีลักษณะเป็นภูเขาตอย ต้องขึ้นคอยไปตามทางขึ้นสถานที่ท่องเที่ยวทุ่งบัวตอง ระยะทางไกลพอสมควร แต่เข้าออกสะดวก พ่อกับแม่มีอาชีพทำไร่ ทำนา รายได้พอเลี้ยงครอบครัวได้ สภาพแวดล้อมของหมู่บ้านที่โชคอาศัยอยู่มีการปลูกฝิ่นเหมือนกัน เนื่องจากโชคบอกว่าเห็นการปลูกฝิ่นมาตั้งแต่ยังเป็นเด็กและเคยเสพนั่นด้วย แต่กับพ่อกับแม่จะสอนโชคว่าอย่าไปลองยาเสพติด ส่วนที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นโชคบอกว่าทราบจากเพื่อนว่าเป็นเส้นทางผ่านในการลำเลียงยาเสพติด โดยตามบริเวณชายแดนจะมีโรงงานขนาดใหญ่ผลิตยาเสพติด

โชคเล่าว่าเขาเคยดื่มเหล้าและสูบบุหรี่ มาตั้งแต่สมัยเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 น้ำของโชคก็รู้แต่ไม่ได้ห้ามอะไร แค่คอยเตือนว่าอย่าให้มันเกินเลย ส่วนยาบ้าโชคก็เคยเสพตั้งแต่ อยู่ชั้น ม.2 เหมือนกัน โชคบอกว่าที่เสพยาบ้าเพราะอยากลองเสพหลาย ๆ อย่าง เพื่อจะได้รู้รสชาติ โดยที่การสูบบุหรี่นั้นโชคเพียงสูบตามเพื่อนๆ ที่ให้โชคลองเสพ และโชคก็เคยถูกครูที่โรงเรียนจับได้และถูกเขียนตีด้วย และที่สูบบุหรี่ก็เพราะว่าอยากมีเพื่อนเยอะ ๆ ด้วย

สำหรับเฮโรอีน โศภบอกว่าจะไม่เคยเสพแต่เคยมีเพื่อนมาให้ลองเสพดู แต่โศภห้ามใจตัวเองที่จะไม่ลองเสพเฮโรอีน เพราะรู้ว่ามันอันตรายมาก ถ้าเสพติดแล้วจะมีอาการทรมานทรมานและทำให้อยากลองใช้เข็มฉีดต่อไปอีก แต่ที่โศภกินยาบ้า นั้น โศภบอกว่ามันก็อันตราย แต่กว่าโศภจะรู้ว่ามันอันตรายโศภก็ลองเสพติดไปแล้ว อีกอย่างยาบ้ามันมีกลิ่นและรสที่หอม ชวนให้ลองเสพด้วย

โศภเล่าว่า เวลาจะเสพยาบ้า จะไปเสพตามห้องน้ำ สวนสาธารณะ ที่เสียบบ ๆ โดยจะใช้วิธีการสูบจากกระดาศพรอยด์ ใช้ไฟลนให้มีควันขึ้นมา แต่ถ้าหาสถานที่เสพไม่ได้ก็จะใช้วิธีกินผสมกับน้ำดื่ม โศภบอกว่าครั้งแรก ๆ ที่เสพ เพื่อนจะเอามาให้ทดลองเสพฟรี แต่ถ้าจะเสพอีกครั้งต่อไปจะต้องซื้อ ซึ่งถ้าเป็นเพื่อนสนิทก็จะซื้อเม็ดละ 50 - 60 บาท แต่ถ้าไม่สนิทจะซื้อในราคาเม็ดละ 100 บาท โดยเงินที่โศภได้จากพ่อและแม่เป็นค่าขนมจะนำมาซื้อยาเสพ

โศภบอกกับผู้วิจัยว่า เนื่องจากเขาเป็นคนที่ติดเพื่อนและมีเพื่อนมาก บางครั้งจะชวนกันไปเที่ยวเตร่ตอนกลางคืน โดยใช้เงินเที่ยวครั้งละ 500 - 1,000 บาท จะรวบรวมเงินกันกับเพื่อน บางครั้งก็ไปตามสวนอาหารหรือร้านอาหาร ถ้าไม่มีเงินเที่ยว แต่ถ้าได้เสพยาเข้าไปแล้วจะรู้สึกคึกคะนอง ก็จะไปเที่ยวกันโดยขอเพียงมีแค่น้ำมันรถจักรยานยนต์ก็พอ ตอนแรก เพื่อนจะเป็นคนพาโศภไปเที่ยว แต่พอโศภมีเพื่อนใหม่ ๆ โศภจะเป็นคนพาเพื่อนใหม่ ๆ ไปเที่ยวเอง ที่ไปเที่ยวโศภบอกว่าเพราะว่าโศภอยากจะไปเสพยา จึงต้องไปเที่ยวเตร่

โศภบอกกับผู้วิจัยว่า วันหนึ่งๆ โศภจะกินยาบ้าตลอด สูงสุดประมาณ 3 เม็ดต่อหนึ่งครั้ง ถ้ากินมากกว่านี้จะไม่รู้สึกดีจึงกินไม่เกินกว่านี้ และถ้ากินยาเข้าไปแล้ว โศภบอกว่าจะรู้ตัวเองอยู่ว่ากำลังทำอะไร เวลาหลับมาถึงบ้านจะเข้าห้องนอนปิดประตูเลยไม่ออกมา กลัวว่าน้ำจะรู้ว่าเสพยาบ้า โศภบอกว่าบางครั้งเคยคิดจะเลิกเสพเหมือนกัน เพราะว่าสงสารพ่อกับแม่ แต่ไม่กล้าปรึกษากับน้ำ หรือบอกพ่อกับแม่ เพราะกลัวว่าจะโดนว่า

เมื่อโศภจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ก็มาเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย(สายอาชีพ) โดยเพื่อนที่สนิทกันตอนมัธยมศึกษาตอนต้นพากันมาเรียนสายอาชีพเหมือนกันหมด ช่วงนี้เองที่โศภเริ่มไปหาซื้อยาบ้ามาขายเพื่อนำเงินมาเที่ยวกลางคืน โดยโศภบอกว่าจะไปหาซื้อบนดอย ห่างจากตัวอำเภอเมืองไปประมาณ 60 - 80 กิโลเมตร ที่อำเภอปางมะผ้า โดยจะขี่รถมอเตอร์ไซด์ไปซื้อ โศภบอกว่าที่ต้องไปซื้อไกล เพราะว่าราคาถูก เม็ดละ 25 บาท ถึงจะเสี่ยงต่อการถูกจับแต่โศภก็บอกว่ามันคุ้มและคนที่โศภไปซื้อนั้นเป็นชาวไทยใหญ่ โศภเล่าว่าเคยไปซื้อมาขายให้

กับเพื่อนหลายครั้งแล้ว โดยถ้าเป็นเพื่อนที่สนิทจะขายให้เม็ดละ 50 – 60 บาท แต่ถ้าเป็นเพื่อนที่
เที่ยวด้วยกันก็จะกิน เสพด้วยกันตลอด วันไหนถ้าไม่มีเงิน โสคก็จะไปซื้อยามาขายอีก วนเวียนอยู่
อย่างนี้ตลอด ประมาณ 1 เดือน ก่อนที่โสคจะถูกจับ

โสคบอกว่าที่วิทยาลัยทางครู อาจารย์ ก็ทราบว่าโสคเสพยาบ้า เพราะโสคเคยมีประวัติขึ้น
บัญชีไว้กับทางวิทยาลัย ทางอาจารย์ก็เตือนโสคให้เลิก แต่โสคไม่เชื่อ และถ้าเกิดปัญหาอะไรขึ้น
อาจารย์จะช่วยเหลือไม่ได้นะ โสคเคยคิดจะเลิก และจะมาปรึกษาอาจารย์เหมือนกัน แต่โสคก็ไม่กล้าที่
จะเข้ามาหาอาจารย์

ศาสนาและความเชื่อ

ครอบครัวของโสคนับถือศาสนาพุทธ แต่ยังมีประเพณีความเชื่อเรื่องของผีบ้าน และ
ผีเรือนอยู่บ้าง โดยที่บ้านของโสค เวลาถึงงานประเพณีมัดมือช่วงเทศกาลสงกรานต์
เดือนเมษายนของทุกปี จะมีการต้มเหล้าแบบโบราณมากินเลี้ยงสังสรรค์กันในหมู่บ้าน ทำให้โสครู้
จักการต้มเหล้ามาตั้งแต่เล็ก ๆ

พฤติกรรมแห่งคดี

โสคเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า วันที่ถูกจับโสคซื้อรถมอเตอร์ไซด์ไปซื้อยาบ้าที่เดิม คืออำเภอปางมะ
ผ้า โดยจะซื้อมาเสพและถ้าเหลือก็ขายด้วย จำนวน 50 เม็ด ซึ่งคนที่ขายให้กับโสคเขารู้ว่าโสคเป็น
ลูกค้าเก่าไว้ใจได้ก็เลยขายให้โสคเม็ดละ 25 บาท เป็นเงิน 1,250 บาท วันนั้นโสคบอกว่าคิดเหมือน
กันว่าจะจะถูกจับได้ แต่คิดว่าจะเสี่ยงดู หลังจากทีลงมาจากดอยแล้วเพื่อนของโสคที่เคยเสพยา
ด้วยกัน ชวนโสคไปเสพยาที่สวนสาธารณะแห่งหนึ่งในอำเภอเมือง โดยเพื่อนคนนั้นขอซื้อยาจาก
โสค จำนวน 2 เม็ด ในราคาเม็ดละ 100 บาท เพื่อจะนำกลับไปเสพที่บ้าน โดยเพื่อนอ้างว่าเสพที่นี้
กลัวว่าจะกลับบ้านไม่ได้ถ้าเกิดมีเมามาส่วนยาที่เหลือโสคได้ขว้างทิ้งไปหมด เหลือไว้ที่ตัวเอง
ประมาณ 10 เม็ด ขณะที่ส่งยาให้เพื่อนก็มีเจ้าหน้าที่ตรวจที่ด่านคุมดูอยู่เข้ามาขอตรวจค้น ส่วนเพื่อน
ของโสคได้วิ่งหนีเข้าไปในป่า และยาที่อยู่ในตัวโสคนั้นได้โยนทิ้งทั้งหมด มีเพียงเงินจำนวน 200
บาทจากการขายยาบ้าโสคบอกว่าสงสัยว่าเพื่อนของโสคคนนี้จะป็นสายมาล่อซื้อ หลังจากที่โสค
ถูกจับ ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจพาโสคมาตรวจสอบสารเสพติดที่โรงพยาบาล พบว่า โสคมีปัสสาวะเป็นสี
ม่วงซึ่งหมายถึงมีสารเสพติดอยู่ในตัว

โชคเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า หลังจากที่ถูกรับได้บอกให้ตำรวจแจ้งให้น้ำของโชคที่บ้านทราบ แต่ทางตำรวจไม่ได้แจ้ง จนนำมาพบโชคที่โรงพยาบาลขณะตรวจสารเสพติดอยู่ และหลังจากพ้นโทษแล้วโชคบอกว่าจะกลับอยู่กับพ่อแม่ประมาณ 1 ปี แล้วค่อยไปเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย โดยจะไปอยู่กับพี่สาวที่กรุงเทพฯ และจะเลือกคบเพื่อนใหม่ โดยจะไม่เลือกคบเพื่อนเหมือนที่ผ่าน ๆ มาแล้ว โดยถ้าเพื่อนเก่าๆ ของโชคมาให้ลองเสพยาบ้าอีกจะไม่เอาแล้ว เพราะรู้แล้วว่าอยู่ในเรือนจำนี้ลำบากมาก

กรณีศึกษา ที่ 4 นายอา (นามสมมุติ)
 อายุ 35 ปี
 กลุ่มชาติพันธุ์ อีเก้อ (อาข่า)
 ชื้อหา ครอบครองยาบ้าเพื่อจำหน่าย

ภูมิหลังส่วนบุคคล

อาเป็นชาวไทยภูเขาเผ่าอีเก้อ หรือที่เรียกว่า อาข่า ปัจจุบันอายุ 35 ปี เดิมที่ตนเองมีภูมิลำเนาอยู่ที่อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย แต่กระทำความผิดตามข้อหาดังกล่าวที่จังหวัดเชียงใหม่ หลังจากนั้นถูกย้ายมาเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน ด้วยเหตุผลเพื่อกระจายความแออัดของผู้ต้องขังที่เรือนจำจังหวัดเชียงใหม่

นายอาบอกกับผู้วิจัยว่า ตนเองเรียนหนังสือที่โรงเรียนประเภทการศึกษาสงเคราะห์ที่จังหวัดเชียงราย ซึ่งไม่เก็บค่าเล่าเรียน และได้เรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หลังจากได้มาทำงานที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยเข้าทำงานที่สถานีวิจัยประชาสัมพันธ์ กรมประชาสัมพันธ์ ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยในครั้งแรกที่เข้าทำงานเมื่อปี 2527 นั้นได้เงินเดือน ๆ ละ ประมาณ 1,000 บาท

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะครอบครัว

ครอบครัวของนายอาอพยพเข้ามาอยู่ประเทศไทย 60 -70 ปี มาแล้ว โดยพ่อและแม่ กับญาติพี่น้องของตนยังอาศัยอยู่บนดอย ส่วนตนเองเมื่อแต่งงานแล้วก็ได้ย้ายมาทำมาหากินที่จังหวัดเชียงใหม่ กับภรรยา โดยมีลูก ๆ อีก 2 คน ตามมาอยู่ด้วยและเรียนหนังสืออยู่ที่เชียงใหม่ คนโตเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ส่วนคนเล็กกำลังจะขึ้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยภรรยาทำอาชีพเย็บผ้าพื้นเมืองของชนเผ่าชายอยู่ที่ตลาดไนท์บาร์ชา สถานที่ท่องเที่ยวชื่อดังในจังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะเศรษฐกิจและสังคม

อาเล่าว่าสมัยก่อนที่เริ่มอพยพก็มาอยู่ประเทศไทยชนเผ่าอีโก้ เข้ามาอาศัยอยู่จังหวัดเชียงรายมากที่สุด และมีการทำไร่ฝิ่นบ้าง โดยจะเป็นการปลูกไว้เสพภายในบ้าน ไม่คิดจะปลูกไว้เพื่อขาย แต่มาระยะหลังเมื่อเริ่มมีชนกลุ่มน้อย พวกกองกำลังติดอาวุธ สัญชาติพม่าหรือ กลุ่มขุนล่าบ้าง เข้ามาติดต่อดำขายกับกลุ่มชาวเขาบนดอย ก็เริ่มมีการปลูกฝิ่นไว้เป็นพืชเศรษฐกิจ มีการนำผลผลิตที่ได้มาจำหน่ายให้กับชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดนไทย-พม่า และนายอาบอกด้วยว่าชนเผ่าอีโก้ของตนนั้นจะเป็นชาวเขาที่ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดน้อยกว่ากลุ่มชาวเขาเผ่าอื่นๆ เช่น กระเหรี่ยง มูเซอ ลีซอ ม้ง

ภายในครอบครัวของอา ยังมีการปลูกข้าว ทำไร่ เลี้ยงหมู ไก่ วัวและควาย อีกด้วย และเมื่ออาและภรรยาได้ย้ายมาอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ ก็พอจะมีเงินเก็บอยู่บ้าง จึงได้เปิดร้านให้กับภรรยาขายของอยู่ที่ตลาดไนท์บาร์ชาที่เชียงใหม่ ต่อมาเมื่อเศรษฐกิจเริ่มไม่ค่อยดี อาเริ่มมีอาการเครียด และเริ่มเสพยาเสพติดเพื่อบรรเทาอาการเครียด โดยฝิ่นเป็นยาเสพติดชนิดแรกที่อาได้ลองเสพ

โดยจะเสพยาประมาณเดือนละ 1 - 2 ครั้ง ซึ่งไม่ได้ติดอะไร เพียงแค่อยากลองเสพ ซึ่งก่อนหน้านั้น ตอนที่อยู่เชียงราย อาก็ไม่คิดจะเสพยาเสพติดเลย มาเสพยาเมื่อตอนที่เริ่มอายุได้ 25 ปี หลังจากจบมัธยมศึกษาแล้วมาทำงานที่จังหวัดเชียงใหม่เอง

นายอาเล่าว่าที่จังหวัดเชียงใหม่ เห็นมีคนเสฟผงขาวกันเยอะมาก จึงเริ่มหันมาเสฟผงขาวบ้าง แต่ไม่ถึงกับจะติด โดยซื้อมาเสฟเพียงนิดเดียว ช่วงก็เริ่มมีปัญหาเรื่องเศรษฐกิจตอนนั้นอาเครียดมาก จึงได้ติดต่อเพื่อนที่รู้จักซื้อผงขาวมาเสฟ โดยตั้งใจจะเช่าหอพักเพื่อไว้นอนเสฟผงขาวอย่างเดียว อาบอกว่า ช่วงนี้อาจจะเสฟผงขาววันละประมาณ 1 บีก (ประมาณ 10หลอด) โดยจะซื้อมาในราคาบีกละ 1,000 บาท และเสฟอยู่นานถึง 4 เดือนเต็ม ๆ หหมดเงินไป 1 แสนกว่าบาท ซึ่งเป็นเงินที่เก็บมาจากการค้าขายของภรรยาและเงินเดือนของอาเองหลังจากนั้นเศรษฐกิจก็เริ่มไม่ค่อยดีอีก และภรรยาก็ตั้งท้อง ลูกก็ยังเล็กด้วย จึงได้เช่าร้านขายของ ที่ไนท์บาร์ชาให้คนอื่นไป ในราคาประมาณ 150,000 บาท แล้วให้ภรรยาของตนเองพักจากการขายของด้วย หลังจากนั้นอา ก็ไปลงทุนขายของประเภทของเช่าซื้อผ่อนส่ง รายวัน รายเดือน จำพวกเครื่องเสียง ทีวีและทอง แต่ทำไปทำมาในช่วง 1 – 2 ปีแรกก็รายได้ดี แต่พอมาปีที่ 3 เริ่มมีปัญหา ในที่สุดก็เจ๊ง เงินทองที่ลงทุนไปก็ไม่เหลืออีกแล้ว ตอนนั้นรู้สึกสงสารภรรยาของตนเองด้วย คิดว่าเป็นเพราะตนเองที่ทำให้ภรรยาและลูกต้องลำบาก

สำหรับเวลาเจ็บป่วยในสมัยเด็ก อาบอกกับผู้วิจัยว่า ที่หมู่บ้านของอาจังหวัดเชียงใหม่อยู่ห่างไกลจากโรงพยาบาลและสถานอนามัยมาก เวลาเกิดอาการเจ็บไข้ ก็ต้องหายาสมุนไพรหรือผีในรักษาอาการไปก่อน ไม่มียาแผนปัจจุบันชนิดอื่น ๆ และตัวอาเองก็ไม่เคยเข้าโรงพยาบาลเลย แม้แต่เข็มฉีดยาก็ไม่เคยได้ฉีดยาอะไรป้องกันโรคสมัยเด็ก ๆ

นายอายังเล่าให้ผู้วิจัยฟังต่อว่า เมื่อมาอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่จะมีญาติพี่น้องจากบন্দอยมาเยี่ยมอา และตนเองจะเป็นคนคอยขับมอเตอร์ไซด์พาไปเที่ยว บางครั้งก็ไปหาซื้อยาจากบন্দอยมาเสฟ ที่ไปซื้อบন্দอยเพราะว่ามันถูก เลยทำให้อาต้องเสฟไปด้วย แต่อาเองจะมีการกำหนดปริมาณในการเสฟแต่ครั้งกับตัวเอง เวลาเสฟจะไม่เสฟเยอะมากมาย โดยอาคิดว่าตัวเองใจแข็งพอที่จะไม่เสฟยาจนติด เพียงแต่รู้ว่าที่ต้องเสฟยากก็พอที่จะให้เกิดความคึกคะนอง และอยากไปเที่ยวต่อ

บางครั้งเมื่อกินยาเสฟติด (ผงขาว) แล้ว อา ก็ไปกินเหล้ากินเบียร์ต่อ จนบางครั้งเมาจนไม่รู้ว่า เมายาเสฟติดหรือเมาเหล้า และเวลาที่อาเสฟยาภรรยาอา ก็จะคอยดักเตือนบ้างเล็กน้อย ส่วนลูกของอา นั้นยังเล็กอยู่ไม่รู้เรื่องการเสฟยาเสฟติดของตนเอง

อาเล่าต่อว่า ระยะเวลาหลัง ๆ อาเริ่มมีความคิดว่าจะหาเงินชั๊กก้อนหนึ่ง เพื่อมาเป็นทุนให้กับภรรยาทำธุรกิจค้าขายเหมือนเดิม แต่ก็ไม่รู้ว่าเอาเงินมาจากไหน ก็เลยลองจำหน่ายยาบ้า เนื่องจากรู้ว่ายาบ้ามันมีราคาดีพอสมควร โดยเริ่มจำหน่ายทีละเล็กทีละน้อย เพื่อจะลองดู

ราคาของยาบ้าว่ามีราคามากน้อยแค่ไหน โดยจะขายให้กับทุกกลุ่มไม่ว่าจะเป็น ชาวเขา คนไทย เมื่อเริ่มมีลูกค้าหลาย ๆ คน ก็คิดจะหาซื้อมาจำหน่ายให้ลูกค้าประจำ

ศาสนาและความเชื่อ

นายอาเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า สมัยก่อน คนเฒ่าคนแก่จะนับถือเรื่องของผีบรรพบุรุษ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ได้เสียชีวิตไปแล้ว ก็จะมีการนำของไปเซ่นไหว้ ส่วนตัวอา นั้น อาบอกว่า ตนเองนั้นแยกไม่ออกระหว่างผีกับศาสนาพุทธ แต่ปัจจุบันนี้ก็ได้นับถือพุทธ และบางครั้งก็ยังมีเชื่อเรื่องผีเทพเจ้า หรือว่าวิญญาณอยู่บ้าง ซึ่งเป็นประเพณีของชนเผ่าตนเองอยู่แล้ว คงจะเลิกนับถือผีบรรพบุรุษไม่ได้

นอกจากนั้น อาบอกว่าในตอนที่ยังเป็นเด็กจะเป็นคนเฒ่า คนแก่ เขาสูบฝิ่นมานานแล้ว ทำให้รู้สึกการสูบฝิ่นมันเป็นเรื่องปกติธรรมดา อาบอกว่าคล้าย ๆ กับที่คนพื้นราบเห็นว่าการกินเหล้า กินเบียร์เป็นเรื่องปกติแบบนั่นเอง และก็รู้สึกว่าต้องกลัวด้วยเวลาที่ จะสูบฝิ่น เนื่องจากบนดอย อาจะเห็นคนเฒ่าคนแก่ นอนสูบฝิ่นกันเกือบทุกบ้าน

นอกจากนี้เมื่อตอนอาเป็นเด็ก เวลาเจ็บป่วยไม่สบาย คนเฒ่าคนแก่ เขาจะพาไปหาคนที่เสกฝิ่น แต่ช่วงนั้นอา ยังเสกฝิ่นไม่เป็น แล้วเขาจะเอาผ้าห่มคลุมตัวเรา แล้วคนที่เขาสูบฝิ่นก็จะสูบเอาควันมาพ่นใส่ผ้าห่มที่คลุมตัวเราอยู่ แล้วบอกให้เราหายใจเข้าเอาควันของฝิ่นเข้าไป โดยเชื่อว่าจะทำให้หายเจ็บป่วย ลดไข้ บรรเทาอาการปวด โดยเฉพาะถ้าคนที่ เป็นโรคกะเพราะ จะหายทันที แต่ใช้มาเลเรื่อยจะได้แค่บรรเทาอาการในระดับหนึ่งเท่านั้น จะไม่หายเลยทีเดียว พออาเริ่มโตเป็นหนุ่มก็ยังมีการรักษาอาการเจ็บป่วยอย่างลักษณะเดิมอีก ทำให้อาเคยชินกับการได้รู้รสชาติและกลิ่นของฝิ่นบางครั้งก็ยังมีเอาฝิ่นมาyardใส่ในหัวกระเทียมแล้วกิน เนื่องจากตอนนั้นที่บ้านยังไม่มียาแผนปัจจุบันใช้ อีกทั้งโรงพยาบาล สถานเอนามัยก็ไกลมาก

พฤติการณ์แห่งคดี

นายอาเล่าว่า หลังจากที่เริ่มมีการจำหน่ายยาบ้าให้กับลูกค้า และมีลูกค้าประจำแล้ว ก็มีลูกค้าประจำมาติดต่อกับอาว่าจะขอซื้อยาบ้าในจำนวน 30,000 เม็ด ซึ่งจะให้ราคาเม็ดละ 50 บาท โดยไม่รู้ว่าลูกค้าประจำคนนี้ มาล่อซื้อเป็นสายให้ตำรวจ และเป็นครั้งแรกด้วยที่อาจำหน่ายยาบ้าในปริมาณมากขนาดนี้ อาเล่าให้ฟังว่า ได้ตัดสินใจที่จะขายยาบ้ามาจำหน่ายให้กับลูกค้าคนนี้ เพราะอยากได้เงินชั้กก้อนเพื่อจะเอาไปให้ภรรยาลงทุนค้าขาย เนื่องจากสงสารภรรยาตนเองที่เป็นเพราะตนเองนำเงินที่เก็บมาไปใช้จนหมด

เมื่ออาเริ่มตัดสินใจจะจำหน่ายยาบ้าจำนวน 30,000 เม็ดครั้งนี้แล้ว จึงได้ติดต่อไปบนดอยที่จังหวัดเชียงรายที่รู้จักกัน โดยให้เอายาบ้ามาส่งให้กับตนเองหน่อย แต่อาคิดว่าจะลองดูก่อน จึงให้นำมาส่งให้ตนเองจำนวน 10,000 เม็ดก่อน เมื่อรับยาบ้าจำนวน 10,000 เม็ดแล้ว อาใส่ในกระเป๋าและวางไว้หน้าตะแกรงรถมอเตอร์ไซด์ โดยขับเองมาส่งให้ที่บ้านของผู้ซื้อนั้น เมื่อมาถึงจุดที่นัดหมาย อาบอกว่าให้ยื่นหมยยื่นแมวกันเงินมาของก็ไป แต่อารู้สึกผิดปกติแล้วเมื่อตอนที่มาถึงที่ส่งของทางลูกค้ากลับบอกว่าใจเย็นๆไม่ต้องรีบร้อน ให้กินน้ำกินதாக่อน เมื่ออาถามถึงเงิน ลูกค้าก็บอกว่าขอดูก่อน โดยขอชิมก่อน และยังบอกด้วยว่าเป็นของดีมาก รสชาติดีจริง หลังจากนั้นอา ก็ถามว่าไหนละเงิน ขณะนั้นเองก็มีเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาล้อมตัวของอา โดยคนที่มาซื้อยาบ้าจากอากลับไม่โดนจับ ซึ่งอาก็เห็นอยู่ตรงหน้าของอาเองว่าตำรวจเขาไม่จับลูกค้าอาคนนั้น และได้แจ้งข้อหาดำเนินคดีกับอาในฐานะครอบครองยาบ้าเพื่อจำหน่าย

กรณีศึกษา ที่ 5 นายสอน (นามสมมุติ)
อายุ 18 ย่าง 19 ปี
กลุ่มชาติพันธุ์ ลีซอ
ข้อหา ครอบครองยาบ้าเพื่อจำหน่าย

ภูมิหลังส่วนบุคคล

สอนเป็นชาวเขาเผ่าลีซอ เกิดที่หมู่บ้านน้ำริน ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า ลักษณะเป็นคนรูปร่างสูงใหญ่ ทะมัดทะแมง จากการสังเกตของผู้วิจัย สอนมีรอยสักคำว่าพ่อ อยู่ที่หัวไหล่ข้างขวา และคำว่าแม่ที่หัวไหล่ข้างซ้าย เนื่องจากในวันสัมภาษณ์สอนใส่เสื้อกล้าม การพูดภาษาไทยก็ชัดเจน และได้ตอบกับผู้วิจัยได้คล่อง เนื่องจากสอนเรียนถึงชั้นมัธยม

ศึกษาปีที่ 3 แต่ออกกลางคันเพราะเรื่องยาเสพติด โดยก่อนหน้านั้นสอนได้เปลี่ยนสถานที่เรียนมา 2 ครั้งแล้ว โดยครั้งแรกสอนเรียนที่โรงเรียนปางมะผ้าพิทยาสรรพซึ่งเป็นโรงเรียนประจำอำเภอปางมะผ้า และสุดท้ายย้ายมาเรียนที่โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 22 ที่อำเภอปาย ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำไม่เก็บค่าเล่าเรียน แต่เรียนไม่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก็ถูกทางโรงเรียนให้ออก

ลักษณะครอบครัว

สอนเป็นลูกชายคนโต ของครอบครัวโดยมีน้องชายอีก 1 คน ปัจจุบันนี้น้องชายสอนเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และพ่อกับแม่มีน้องสาวบุญธรรมอีก 1 คน สอนเล่าว่า ที่บ้านพ่อจะเป็นคนชอบบังคับไม่ให้สอนทำโน่นทำนี่ เกือบทุกอย่าง ยิ่งเมื่อตอนที่สอนเรียนชั้นประถมศึกษา ซึ่งเมื่อกลับมาจากโรงเรียนอยู่ที่บ้านจะถูกบังคับให้อ่านหนังสือทำการบ้าน อยู่แต่ในบ้าน จะออกไปเที่ยวกับเพื่อน ผ่อนคลายเครียดบ้าง ก็จะไม่โดนห้ามตลอด แต่จะมีแม่ที่เข้าใจสอน และให้กำลังใจสอนตลอดเวลา

สอนเล่าว่า ครอบครัวของเขามักจะถูกชาวบ้านในหมู่บ้านกลั่นแกล้งอยู่เป็นประจำ อาจจะเพราะว่าพวกเขาชาวบ้านเห็นว่าครอบครัวของเขามีฐานะพอควร เลยอยากจะได้หน้าก็ไปแจ้งตำรวจให้มาจับ มาตรวจค้นที่บ้านของสอนว่ามียาเสพติดไว้ในครอบครอง

สอนบอกว่า ที่บ้านของสอนจะโดนแกล้งลักษณะนี้มาถึง 3 ครั้ง ตำรวจมาตรวจค้นไม่เจออะไร บางครั้งเมื่อพ่อไม่อยู่ สอนอยู่กับแม่และน้อง ก็จะมีตำรวจมาขอตรวจค้นยาเสพติด แต่ก็ไม่เจออะไรจนมาถึงครั้งที่ 3 ตำรวจตรวจค้นเจอห่อยาเสพติดเป็นเฮโรอีน ซึ่งไปเจอเอาบริเวณรอบ ๆ บ้านแต่ในบ้านนี้ไม่เจอสอนบอกว่าคนในหมู่บ้านที่รู้ว่าครอบครัวของสอน ไม่ได้เป็นคนค้ายาเสพติดก็เป็นพยานให้แต่พ่อกับแม่มาขอรับในข้อหาเสพติดเฮโรอีนจึงถูกตัดสินจำคุกในเรือนจำที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนแห่งนี้ด้วย

สภาพเศรษฐกิจและสังคม

สอนบอกว่าครอบครัวของเขามีอาชีพค้าขาย พ่อกับแม่เปิดร้านขายของชำ อยู่ในอำเภอปางมะผ้า โดยสอนจะเป็นคนช่วยที่ร้านจวบจนกระทั่งตั้งแต่เด็ก ๆ และมีสวณกล้วย ลิ่นลี่ ด้วย บางครั้งสอนก็ไปช่วยพ่อตัดเอากล้วยไปขายในตลาด แต่ตอนนี้หลังจากที่สอนกับพ่อมาอยู่ในเรือนจำ ร้านขายของชำก็เจ๊ง ขาดทุน แม่จึงต้องมาทำอาชีพเย็บผ้าพื้นเมืองขายให้กับพวกนักท่องเที่ยวในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน บางครั้งแม่ก็เอาเงินมาให้สอนกับพ่อใช้ แต่สอนบอกกับผู้วิจัยว่า สอนไม่กล้ารับเงินแม่ เพราะรู้สึกอายที่ตนกับพ่อมาถูกจับก็ทำให้แม่ลำบากมากพอแล้ว

สอนเล่าว่า ตั้งแต่เด็กเขาจะรู้สึกที่พ่อชอบบังคับเขาทุกอย่างในชีวิตของเขาห้ามคบเพื่อนด้วย ถึงเวลาเรียนกลับมาบ้านก็ให้อยู่แต่ในบ้าน จะขอเปิดทีวี ฟังเพลงบ้างก็ไม่ได้ ทำให้สอนรู้สึกเครียด และเก็บกด อยากจะระบายบ้างด้วยการออกไปเที่ยวกับเพื่อนบ้าง เมื่อสอนเริ่มเรียนในระดับมัธยมศึกษา การเรียนของสอนอยู่ในชั้นดี เกรดเฉลี่ย 3 กว่า ตลอด เมื่อเริ่มขึ้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สอนเริ่มไปคบเพื่อนชาวลีซอเหมือนกัน แต่ว่าไม่ใช่เพื่อนที่โรงเรียน เป็นเพื่อนที่อยู่บนดอย ตั้งแต่นั้นมาสอนก็เริ่มติดยาเสพติดโดยครั้งแรกที่ลองเสพเป็นยาบ้า ซึ่งเพื่อที่คบอยู่ให้ลองเสพ สอนบอกว่าครั้งแรกสอนคิดว่าจะไม่เสพ แต่พอเพื่อนบอกว่าไม่แน่จริงนี้ ทำให้สอนลองเสพ เพราะว่าตนเองเป็นอารมณ์ร้อน คึกคะนองด้วย หลังจากนั้น ผลการเรียนของสอนเริ่มตกลงมาเรื่อย ๆ และต่อมาสอนก็ลองเสพผงขาวต่อ เพราะคิดว่าไหน ๆ จะลองเสพแล้วก็ขอสองเสพให้หมด แต่ผงขาวสอนได้เสพเพียงครั้งเดียว เพื่อให้รู้สึกรสชาติ หลังจากนั้นก็ไม่เสพผงขาวอีก โดยเฉพาะถ้าเป็นการฉีดเข้าเส้นเลือดด้วยแล้ว สอนบอกว่า มีอันตราย กลัวเป็นโรคเอดส์ตามที่ได้ยินมาด้วย สำหรับฝันสอนบอกว่า สมัยก่อนพ่อเล่าว่า เคยปลูกฝิ่นอยู่บ้าง ญาติพี่น้องก็เคยปลูก แต่เท่าที่จำความได้ สอนยังไม่เคยเห็นใครฝิ่น และไม่เคยเสพฝิ่นด้วย เนื่องจากที่หมู่บ้านสอนใกล้ตัวอำเภอเมืองปางมะผ้า ทำให้มีทางเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหาร ปราบปรามการปลูกฝิ่นอย่างต่อเนื่อง

สอนเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า อาจจะเป็นเพราะว่าเมื่อสอนเริ่มมาเรียนในระดับมัธยมศึกษาชั้นนี้ได้เจอกับสังคมภายนอกมากขึ้น ไม่เหมือนสมัยเรียนประถมศึกษา ที่อยู่แต่ในหมู่บ้าน ไม่ได้ออกไปเที่ยวไหน พอมาเจอเพื่อเริ่มคบเพื่อน แต่กับเพื่อนที่โรงเรียนสอนบอกว่า เป็นเพื่อนสำหรับเรื่องเรียนอย่างอย่างเดียว เพราะว่าส่วนใหญ่เพื่อน ๆ ที่โรงเรียนเขาจะเรียนหนังสือกัน จะมีบางคนเท่านั้นที่เสพยาเสพติด เช่น บุหรี่ บางครั้งสอนจะเอานูหรี่จากที่ร้านที่บ้านใส่กระเป๋ามาโรงเรียนด้วย 4 – 5 มวน โดยที่พ่อกับแม่จะไม่รู้ว่าสอนสูบบุหรี่ พ่อมาจับได้ว่า

สอนสูบบุหรี่ตอนที่สอนเริ่มมีอาการผิดปกติ เช่น ในตอนกลางคืน เวลานอกจะมีอาการไออย่างรุนแรง

สอนเล่าขั้นตอนการเสพยาบ้าให้ผู้วิจัยฟังว่า เวลาเสพยาบ้านั้น สอนจะเอายาบ้ามาใส่กระดาษฟรอยด์ แล้วใช้ไฟลน เสพควันและกลิ่นหอมจากรสชาติของยาบ้า บางครั้งสอนจะกินยาบ้าครั้งละหลาย ๆ เม็ด โดยบอกว่า ถ้ามี 5 เม็ดก็หมด มี 50 เม็ดก็หมด ถ้านั่งล้อมวงกับเพื่อน ๆ แล้วมีกี่เม็ดก็หมด

สอนบอกว่าแรก ๆ สอนจะกินเพียง 1 เม็ด พอกินนาน ๆ เข้ารู้สึกว่าร่างกายเริ่มมีภูมิต้านทานที่จะกินทีละหลาย ๆ เม็ดได้ ถ้าอยู่กับเพื่อนเวลากินยาบ้ากันแล้ว จะมีอาการคึกคะนองอยากไปเที่ยวแล้วดื่มสุรากันต่อ บางครั้งก็ชวนกันไปทะเลาะวิวาทกับวัยรุ่นกลุ่มอื่น ๆ บางครั้งสอนก็ตั้งตัวเป็นหัวใจของกลุ่มเพื่อน แต่สอนบอกกับผู้วิจัยว่า เวลาอยู่ที่โรงเรียน เขาจะเป็นคนละอย่างกับกลุ่มเพื่อนที่อยู่ข้างนอก อยู่ในโรงเรียนจะเรียนหนังสืออย่างเดียว บางครั้งครู อาจารย์ที่โรงเรียนก็รู้ว่าสอนไปคบเพื่อนข้างนอกโรงเรียน และเกี่ยวข้องกับยาเสพติดด้วย ซึ่งบางครั้งเพื่อน ๆ ของสอนบนดอยที่คบกันอยู่จะบอกสอนว่าจะไปกลัวครูทำไม อีกอย่างเวลากินยาบ้าไปแล้วจะรู้สึกกลัวอะไรทั้งนั้น ทำให้สอนหนีโรงเรียนและขาดเรียนประจำ โดยทุกวันศุกร์สอนบอกว่า จะหยุดเรียนไปเลย โดยจะนำใบلامาให้โรงเรียน ซึ่งสอนใช้ลายเซ็นปลอมของพ่อ เซ็นในใบลามายื่นให้ครูที่โรงเรียน

สอนบอกว่า บริเวณรอบ ๆ โรงเรียนที่สอนเรียนส่วนใหญ่จะเป็นป่า มีลำคลองด้วย วันไหนที่มาโรงเรียน เพื่อน ๆ ที่คบกันอยู่ จะมารอสอนอยู่ในป่า พอช่วงพักกลางวันสอนก็จะออกไปหาเพื่อในป่า เพื่อเสพยาบ้าบ้าง เล่นน้ำคลองบ้าง พอช่วงบ่ายก็เข้ามาโรงเรียนต่อ สำหรับเพื่อนที่สอนคบ เคยพาสอนไปเที่ยวประเทศพม่าด้วยการขึ้นไปบนดอยและต้องแสดงบัตรผ่าน ข้ามชายแดน โดยสอนบอกว่าที่ข้ามไปประเทศพม่า ส่วนใหญ่จะไปเสพยาบ้า เพราะว่าไม่ต้องกังวลเรื่องการถูกจับ เมื่อเสพยาเสร็จแล้วก็กลับข้ามมายังประเทศไทย

สำหรับปัญหาภายในบ้าน สอนบอกว่า เคยทะเลาะกับพ่ออยู่บ่อย ๆ เคยหนีออกจากบ้านไปหลายครั้ง โดยไปกับเพื่อน ๆ ไม่กลับเข้าบ้านเลยจนกว่าจะมีใครมาตาม มีอยู่ครั้งหนึ่งที่แม่มาตามให้สอนกลับบ้าน โดยแม่บอกสอนว่าไม่ต้องสนใจพ่อ ให้ดูแม่ขนาดแม้อยู่อยู่เพื่อลูกได้ ทำไมลูกจะอยู่เพื่อแม่ไม่ได้หรือ ทำให้สอนรู้สึกรักแม่และอยากกลับบ้าน และแม่

เป็นคนเดียวที่เข้าใจตัวสอน แต่ถ้าเป็นพ่อจะไม่ค่อยสนใจจิตใจของลูก ๆ สนใจแต่เรื่องของครอบครัว ภาพลักษณ์ขอให้ครอบครัวดูดีไว้ก่อน สนใจแต่ความรู้สึกของคนอื่น

สำหรับค่าใช้จ่ายที่สอนได้จากพ่อเป็นค่าขนม และค่าอาหารกลางวันสำหรับไปโรงเรียนสอนจะเก็บค่าขนมนี้ไว้ประมาณครั้งละ 5-10 บาท พอมีเงินเก็บมาก เพื่อน ๆ ก็รู้ว่าสอนมีเงิน จึงเอายาบ้ามาให้เสพอีก โดยบอกว่าช่วงนี้ไม่มีเงินใช้ และขอเงินสอนให้ สอนก็ให้ เพราะเห็นว่าเป็นเพื่อนกัน ช่วงที่สอนโดนสั่งฟ้องคดี ได้เข้าหอพักอยู่ในอำเภอเมืองเพื่อความสะดวกในการเข้าออกศาลระหว่างพิจารณาคดี โดยพ่อและแม่ก็อนุญาตให้มาเช่าหออยู่กับเพื่อน บางครั้งสอนก็ยังซื้อยาบ้ามาเสพอยู่ โดยสอนบอกว่าในอำเภอเมืองนี้สอนเคยซื้อยาบ้ามาเสพ ตกราคาเม็ดละ 100 บาท

ศาสนาและความเชื่อ

สอนบอกกับผู้วิจัยว่า สำหรับครอบครัวของเขาแล้ว พ่อและแม่ยังเชื่อเรื่องของผีบรรพบุรุษอยู่บ้าง เช่น เวลางานปีใหม่ของชนเผ่าลีซอ พ่อจะไปที่ศาลเจ้ามีการเตรียมของ เครื่องเซ่นไหว้ต่าง ๆ ไป เช่น ไห้ว ไข่ ยา ตา ยาย ที่ตายไปแล้ว ส่วนงานรื่นเริงที่บ้านก็พอมีบ้าง มีการเลี้ยงสังสรรค์ เต็มว่า สำหรับคนหนุ่มสาว และสอนบอกว่า งานประเพณีของลีซอจะไม่มียาเสพติดเข้ามาเกี่ยวข้องเลย สำหรับปัจจุบันนี้พ่อแม่และตัวเอง ก็หันมานับถือศาสนาพุทธ

พฤติกรรมแห่งคดี

สอนเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า ที่ถูกจับนั้นเพราะถูกเพื่อนด้วยกันเป็นสายล่อซื้อให้กับตำรวจ โดยตอนนั้นเพื่อที่เคยเสพยาด้วยกันเอายาบ้ามาให้ 5 เม็ด แล้วชวนกันนั่งกินยา โดยที่กินไปแล้ว 3 เม็ด เหลืออีก 2 เม็ด ให้สอนเก็บไว้ 1 เม็ด และเพื่อนของสอนเอาไปอีก 1 เม็ด แล้วบอกสอนว่าตอนกลางคืนจะเข้าไปเที่ยวในป่า ให้สอนเอายาบ้า 1 เม็ดที่ให้ไว้ไปด้วย และก็ได้ให้เงินสอนไปซื้อยาบ้ามาอีกเพื่อจะเอามากิน พอเย็นวันรุ่งขึ้นจะได้มานั่งกินด้วยกันใหม่ โดยที่สอนไม่รู้ว่าเป็นเงินที่เพื่อนให้มานั้นเป็นเงินเอกสาร (หมายถึง ธนบัตรที่ถ่ายเอกสารสำเนา ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ตำรวจเอาไว้ใช้สำหรับล่อซื้อยาเสพติด) หลังจากนั้นสอนก็ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับโดยของกลางคือเงินที่สอนมีหมายเลขธนบัตรไปตรงกับเลขธนบัตรที่เป็นของจริง และแจ้งข้อหาว่าสอนมียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

ระหว่างที่อยู่ในเรือนจำ สอนได้พูดกับพ่อเสมอว่า เมื่อออกไปแล้วจะไปสร้างบ้านใหม่ให้แม่กับน้องอยู่ เพราะร้านค้าที่มีอยู่ไม่ได้ทำแล้วทุกวันนี้แม่อยู่บ้านเป็นเพียงแค่ว่าพักผ่อนหลบฝนได้เท่านั้นเอง และยังต้องรับภาระดูแลสวนกล้วย เลี้ยงน้องของสอนอีกเพียงคนเดียว สอนบอกว่าน้องกับแม่เคยมาเยี่ยมตนเองกับพ่อ และสอนได้บอกกับน้องว่าอย่างไร้ทุกข์เกี่ยวกับยาเสพติดทุกชนิด เพราะว่ามันไม่ได้เกิดผลดีอะไรกับตัวเราเลย ให้ดูพี่เป็นตัวอย่าง มีแต่ผลเสีย และเมื่อออกจากเรือนจำแล้วจะเลิกเสพยาเสพติดทุกอย่าง และจะเลิกคบเพื่อนใหม่ด้วยจะไม่คบเพื่อนแบบที่ผ่านมาแล้ว

กรณีศึกษาที่ 6

นาย เดช (นามสมมุติ)

อายุ 57 ปี

กลุ่มชาติพันธุ์ ลีซอ

ข้อหา ครอบครองเฮโรอีนเพื่อจำหน่าย

ภูมิหลังส่วนบุคคล

นายเดช เป็นชาวไทยภูเขาเผ่าลีซอ มีภูมิลำเนาอยู่ที่หมู่บ้านน้ำฮู ในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีอายุ 57 ปี และไม่ได้เรียนหนังสือ เมื่อตอนที่อยู่ในเรือนจำก็ไม่ได้เรียนหนังสือ เนื่องจากว่าตนเองอายุมากแล้ว สายตาก็ไม่ค่อยดี และยังมีโรคประจำตัวอีกด้วย คือ ท้องเสีย ปวดหลัง เมื่อตอนยังไม่ถูกจับ นายเดชบอกว่าตนเองต้องไปโรงพยาบาลบ่อยมากเพื่อนอนให้น้ำเกลือ

ลักษณะครอบครัว

เดชบอกว่า ตนแต่งงานแล้ว และภรรยาของเขามีลูกทั้งหมด 8 คน เป็นชาย 4 คน หญิง 4 คน โดยอาศัยอยู่ที่บ้านน้ำฮู ตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่วนพ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ของตนเสียชีวิตไปนานแล้ว ภายในบ้านที่อยู่นั้นนายเดชเล่าว่า มีทั้งลูกๆ และหลานๆ เต็มไปหมด โดยทุกคนได้เรียนหนังสือหมด บางคนก็ไปเรียนที่เชียงใหม่ บางคนก็ทำงานแล้วและไปอยู่ที่กรุงเทพฯ ก็มี และบางคนก็บวชเป็นพระ

ลักษณะเศรษฐกิจและสังคม

เดช เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า ตั้งแต่เล็ก ๆ นั้น เคยเห็นพ่อ และแม่ ของเขาปลูกฝิ่นเหมือนกัน แต่ไม่ได้ปลูกเยอะ เพียงเอาไว้ใช้เสพเท่านั้น ไม่ได้ปลูกไว้จำหน่าย พอเดชโตขึ้นเดชก็เริ่มรู้จักวิธีปลูกเอง จึงเริ่มปลูกเพื่อเอาไว้เสพเมื่อประมาณตอนอายุ 17 - 18 ปี หลังจากนั้นก็ปลูกมากขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงอายุ 40 ปี ตรงจุดนี้เองที่ทำให้เดชต้องเสพฝิ่นจนติดและพยายามจะเลิกหลายครั้งแต่ก็เลิกไม่ได้ ปลูก ๆ หลาน ๆ เคยบอกให้เลิกเสพหลายครั้งเหมือนกันแต่ก็เลิกเสพไม่ได้ เพราะว่าบางครั้งเวลาที่เดชปวดท้อง หรือท้องเสียเมื่อเสพฝิ่นแล้วจะทำให้หายจากอาการดังกล่าว ซึ่งเดชบอกว่าดีกว่าตอนไปนอนให้น้ำเกลือที่โรงพยาบาลเสียอีก เพราะว่าไปนอนโรงพยาบาลก็ครั้งกลับมาบ้านก็เป็นอีกไม่หาย นายเดชพูดให้ฟังว่า ครอบครัวของตนเองประกอบอาชีพปลูกกระเทียมขาย และทำไร่ ทำนา ปลูกข้าวโพด เลี้ยงหมู รายได้นั้นก็พอกินและพอเลี้ยงครอบครัว โดยปีหนึ่ง ถ้าปลูก ๆ หลาน ๆ ช่วยกันปลูกกระเทียมก็จะทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นครั้งหนึ่งจะขายได้อยู่ประมาณ 30,000 - 40,000 บาท แต่ทั้งนี้ ต้องขึ้นอยู่กับราคาของกระเทียมในท้องตลาดอีกด้วย บางครั้งเมื่อว่างจากการทำไร่ ทำนา ปลูกกระเทียม ก็จะรับตีเหล็กให้กับพวกจีนฮ่อที่อยู่แถว ๆ หมู่บ้านของตนเพื่อแลกกับยาเสพติด

เดชบอกว่า ระยะเวลาหลัง ๆ เมื่อราคากระเทียมตก รายได้ก็ไม่ค่อยดีเหมือนแต่ก่อน เดิมที่ปลูกฝิ่นไว้เสพนั้น เมื่อมีคนในละแวกหมู่บ้านมาขอซื้อ เช่น พวกมุเซอ หรือ จีนฮ่อ บางครั้งก็เป็นคนไทยพื้นราบก็มีเลยจำเป็นต้องขายด้วย โดยเดชบอกว่าที่ต้องขายให้เพราะว่าไม่ค่อยมีเงินใช้ อีกอย่างช่วงปีนั้นไม่ได้ทำไร่ ทำนา และบางครั้งเวลาที่เดชปลูกฝิ่นเคยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาเที่ยวในหมู่บ้านเตือนให้เลิกปลูกเสีย เพราะว่ามันผิดกฎหมาย แต่เดชบอกว่าตัวเองติดฝิ่นจนเลิกเสพไม่ได้แล้ว อีกทั้งยังมีโรคประจำตัวท้องเสียบ่อย ๆ ไปหาหมอรักษาก็ไม่หาย เลยจำเป็นต้องเสพฝิ่น แต่ต่อมาระยะหลังเดชคิดได้ก็เลยเลิกปลูกฝิ่น ไปพักหนึ่ง แต่พอป่วยอีกและไปหาหมอรักษาก็ไม่หายเลย กลับมาเสพใหม่ แต่ทั้งนี้เดชบอกว่าเดชคิดได้แล้วก็เลยเลิกปลูกฝิ่นเด็ดขาดแต่ว่ายังหวามาเสพอยู่ จนหลัง ๆ มานี้ ปลูก ๆ หลาน ๆ จะไม่ค่อยสนใจตัวของเดชแล้ว ในบางครั้งเดชก็ทะเลาะกับภรรยาด้วย อีกทั้งเมื่อพี่น้องของเดชรู้ว่าเดชเสพยาเสพติดจนไม่เป็นอันทำงานอะไร ก็จะดูว่าเดชไม่มาหาเดชอีก

เดชบอกผู้วิจัยว่า ระยะเวลาหลังมานี้ฝิ่นหาเสพยากมากขึ้น เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่เข้ามาตัดทำลายไร่ฝิ่นจนต้องหันมาเสพผงขาวแทน บางครั้งถ้าวันไหนไม่ได้เสพฝิ่นจะรู้สึกหงุดหงิดอารมณ์ไม่ค่อยดีเลยต้องไปหาซื้อผงขาวมาเสพแทน โดยซื้อจากคนในหมู่บ้านใกล้เคียงซึ่งเขาขาย

ให้ ครั้งละ 50 บาทได้ปริมาณก็ไม่ค่อยเยอะ ประมาณแค่ปลายนิ้วมือ ลูก ๆ หลาน ๆ รวมทั้ง ภรรยาของเดชก็รู้ เพราะว่าเดชมานอนเสฟอยู่ที่บ้าน เนื่องจากว่าพอเสฟเข้าไปแล้วจะทำให้เดชไม่มีแรงไปช่วยทำงานอะไรได้ ทุกคนในบ้านไม่มีใครสนใจตัวเขาแล้ว เดชยังบอกอีกว่า รสชาติของ ผื่นกับผงขาวจะต่างกันมาก โดยผงขาวถ้ากินไปแล้วจะทำให้รู้สึกไม่อยากกินข้าว เร็วแรงก็จะไม่มี และตาจะเริ่มเปลี่ยนหลังจากนั้นก็จะเป็นนอน แต่ถ้าเสฟผื่นจะยังสามารถทำงานได้อยู่ บางครั้งผู้ใหญ่ บ้านที่หมู่บ้านรู้ ก็เคยมาบอกให้เดชเลิกเสฟผื่น เสฟผงเสีย ลูก ๆ หลาน ๆ เขาจะได้มาสนใจดูแล ตัวเดชบ้าง

สำหรับยาบ้าหรือยาม้า นั้น เดชบอกว่าไม่เคยกินและไม่คิดที่จะกินด้วย อีกอย่างไม่เคย เห็นคนในหมู่บ้านกินยาบ้าด้วย แต่เคยเห็นยาบ้าเหมือนกัน โดยเดชมีความคิดว่าถ้าใครกินยาบ้า แล้วจะฆ่าลูก ฆ่าเมีย กินแล้วจะเป็นบ้า ซึ่งมีแต่ผลในทางที่ไม่ดีทั้งนั้น เดชเลยไม่คิดจะกินยาบ้า

ศาสนาและความเชื่อ

เดชเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า ประเพณีดั้งเดิมแล้วชนเผ่าของเขาจะนับถือผี ซึ่งมีทั้งผีบ้าน ผี เรือน ผีปู่ย่าตายาย ที่ตายไปแล้ว ซึ่งบางครั้งก็มีพิธีการเช่นไหว้ ผีประจำบ้าน ต่าง ๆ เหล่านี้ ในช่วงเทศกาลปีใหม่ของชนเผ่าตัวเอง หรือ ที่เรียกว่าประเพณีการกินวอ จะมีการ ฆ่าหมู ฆ่าไก่ เอามาเช่นไหว้บรรพบุรุษที่ตายไปแล้ว แต่มาระยะหลังนี้เริ่มนับถือศาสนาพุทธบ้าง แล้ว เดชบอกว่าสมัยก่อนคนเผ่าคนแก่ เวลาไม่สบายจะไปรักษาที่โรงพยาบาลแต่ไม่หาย เลยมา เสฟผื่นอย่างเดียว โดยเอากระเทียมมาเจาะรู แล้วเอาผื่นใส่ลงไปในรูที่เจาะแล้วจุดไฟเผา กิน จะ ทำให้หายจากอาการเจ็บป่วยทุกชนิดได้ดีเยี่ยมเลย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พฤติกรรมแห่งคดี

เดชบอกว่า เพื่อน ๆ ของเดชที่เคยเสฟผืน เสฟผงขาว ส่วนใหญ่จะเป็นพวกมูเซอแถว ๆ หมู่บ้านที่เดชอยู่นั้น ติดกับหมู่บ้านจีนฮ่อด้วย เมื่อมีเพื่อนที่เคยเสฟด้วยกันมาขอซื้อผงขาวจากเดช โดยบอกว่า ขอซื้อผงขาวหน่อย จะทนไม่ไหวแล้วอาการจะลงแดง โดยเขาก็รู้ว่าเดชมีผงขาว โดยเดชได้มาจากการรับจ้างตีเหล็ก หรือทำมิดต่าง ๆ ไปแลกกับเงินฮ่อและเอามาเก็บไว้ที่บ้าน แต่เดชได้บอกเพื่อนไปว่าเขาไม่มียาแล้วหมดไปนานแล้ว แต่เพื่อนของเดชก็ยังตามตี้อว่าจะซื้อซื้อก็ได้ มีเท่าไรก็เอาช่วยแบ่งขายให้เขาหน่อย เดชเห็นว่าเป็นเพื่อนกันเคยเสฟยามาด้วยกันก็เลยแบ่งขายให้ในจำนวนหนึ่ง ได้เงินมา 200 บาท หลังจากที่เพื่อนเดชกลับออกจากบ้านเขาไปไม่นานก็มีเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาที่บ้านเดช พร้อมกับแจ้งข้อหาผีเฮโรอีนครอบครองเพื่อจำหน่าย พร้อมของกลางเป็นเฮโรอีนอีกจำนวน 4 หลอด และเงินที่ขายได้อีก 200 บาท โดยเดชถูกตัดสินจำคุกทั้งหมด 10 ปี แต่ได้ลดโทษ เหลือ 5 ปี ตอนนี้อยู่โทษอีกประมาณ 2 ปีกว่า เมื่ออยู่ในเรือนจำนี้เดชบอกผู้วิจัยว่า ยังรู้สึกว่ายากเสฟผืนอยู่ และคิดมากด้วย อาหารก็กินไม่ลงนอนก็ไม่หลับ นาน ๆ จะกินข้าวได้ครั้งหนึ่ง เวลาถูก ๆ หลาน ๆ มาเยี่ยมเดชจะคอยบอกและเตือนลูกๆเสมอว่า ยาเสฟติดทุกชนิดอย่าไปลองเสฟ ลองขาย แม้กระทั่งผืนที่เคยปลูกกัน เดียวนี้ก็ปลูกไม่ได้แล้วนะ เนื่องจากกฎหมายสมัยใหม่เดี๋ยวนี้มันมีโทษหนักเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ สำหรับคนที่จำหน่ายหรือปลูกผืน

กรณีศึกษาที่ 7

นางชู (นามสมมุติ)

อายุ 43 ปี

กลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง (แดง)

ข้อหา มีผืนไว้ในครอบครองเพื่อเสฟ

ภูมิหลังส่วนบุคคล

นางชู เป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง หรือที่คนพื้นราบมักเรียกเธอว่า “ยางแดง” นางชูบอกว่าตนเองไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน มีเฉพาะบัตรสีฟ้า (บัตรบุคคลบนพื้นที่สูง) ตั้งแต่เกิดมาก็ไม่ได้เรียนหนังสือ เพราะว่าทางบ้านมีฐานะยากจน จากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยสังเกตลักษณะบุคลิกของชูเป็นคนที่มีอารมณ์ดี พุดคุยสนุกสนาน ชูบอกว่าถึงแม้ว่าตนเองจะเกิดที่ประเทศไทย แต่ตัวก็อยู่บนดอยคือที่ดอยแสง ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ลักษณะครอบครัว

นางชู เล่าว่า ครอบครัวของตนมีพี่น้องทั้งหมด 3 คน ตนเองเป็นคนโต ทุกคนอาศัยอยู่ที่ดอยแสง ติดกับประเทศพม่า พ่อและแม่ไม่มีใบเกิด หรือบัตรประชาชน นางชูบอกว่าไม่รู้เหมือนกันว่าพ่อกับแม่เกิดที่ไหน แต่ว่าครอบครัวของตนยากจนมาก พ่อและแม่อายุมากแล้วไม่ได้ทำงานอะไร ไร่นา ก็ไม่มี ได้แต่หางานรับจ้างพอกินไปวันหนึ่งเท่านั้นเอง

นางชู บอกว่า ตนได้แต่งงานครั้งแรกมีลูกอยู่ 3 คน แต่คนโตเป็นโรคประจำตัว ท้องเสีย ถ่ายไม่หยุด จนเสียชีวิต อีก 2 คนนั้นไม่ทันได้เลี้ยงก็มาตายก่อน คลอดออกมาแล้วอยู่ได้ไม่กี่วันก็ตาย หลังจากนั้นแฟนของตนก็ตายเช่นกัน ภายในครอบครัวนางชูบอกว่าพี่น้องของตนเองทั้งหมดไม่เคยมีใครเสพยาเสพติด แม้กระทั่ง บู่หรื สุรา ก็ไม่มีใครเคยยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติดพวกนี้เลย

ชู บอกว่า แฟนคนแรกเป็นคนจีนฮ่อ อาศัยอยู่ที่บ้านรักไทย (แม่ฮ่อ) ทำงานต่างของบนม้าไปขายบนดอย ชอบขังตัวชูไว้แต่ในบ้าน ไม่ยอมให้ออกไปเที่ยวไหน ไม่ชอบให้ตัวชูออกไปไหนให้อยู่แต่ในบ้าน เธอจึงมีความคิดที่จะหนีออกมาจากบ้านด้วยการรอเวลาที่แฟนต่างของหลังม้าไปขาย จึงหนีออก โดยการเดินจากหมู่บ้านรักไทยมาอยู่กับเพื่อนที่บ้านในสอย ซึ่งใช้เวลาเดินทางมาประมาณ 1 วัน

หลังจากที่ชูย้ายลงมาอยู่ที่บ้านในสอย ซึ่งติดกับชายแดนไทย - พม่า ลักษณะของหมู่บ้าน มีระยะทางจากตัวหมู่บ้านถึงอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ประมาณ 20 กิโลเมตร ซึ่งที่หมู่บ้านในสอยนี้ มีสถานที่ท่องเที่ยวหมู่บ้านกะเหรี่ยงคอยาว ซึ่งอยู่ติดกับหมู่บ้านในสอยห่างไปประมาณ 2 กิโลเมตร หลังจากที่ย้ายมาอยู่ที่บ้านในสอย นางชู ได้มีแฟนคนที่สอง ซึ่งเป็นคนไทย อยู่กินด้วยกันอยู่ระยะหนึ่งก็ต้องเลิกกัน เนื่องจากแฟนไปมีเมียใหม่ ต่อมานางชูจึงได้ไปอาศัยอยู่กับป้า แต่ตอนนี้ป้าก็ได้ตายไปแล้ว

ลักษณะเศรษฐกิจและสังคม

นางชู บอกกับผู้วิจัยว่า สมัยก่อนตอนอยู่บนดอยแสง ครอบครัวของเขายากจน ตนเองต้องทำงานรับจ้างทุกอย่าง เช่น ทำไร่ ทำสวน ได้ค่าจ้างวันละ 10 – 50 บาท ทำให้ไม่พอกินพอใช้ อีกทั้งพี่น้องก็ต่างคนต่างแยกย้ายไปอาศัยอยู่ที่อื่น ทำให้ตนเองต้องหาเลี้ยงพ่อและแม่ด้วย หลังจากที่สามีคนแรกตายยังทำให้ตนเองต้องรับภาระหนักขึ้น หาเลี้ยงพ่อเพิ่มมากขึ้น มีงานอะไรให้ทำก็ต้องทำหมด ไม่ว่าจะงานที่ไหนก็ต้องไปทำ

นางชู บอกว่าได้มาอยู่ที่ในสอยตั้งแต่อายุ 14 ปี และที่หมู่บ้านในสอย ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวมีหมู่บ้านกะเหรี่ยงคอยาว ซึ่งมีนักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและต่างประเทศแวะเข้ามาเยี่ยมชมที่บ้านกะเหรี่ยงคอยาวตลอดเวลา ขณะที่นางชูย้ายมาอยู่ที่หมู่บ้านในสอยนี้ได้รู้จักกับกลุ่มเพื่อนที่เป็นกะเหรี่ยงเหมือนกัน

เมื่อแฟนคนที่ 2 นางชูไปมีเมียใหม่ นางชูบอกว่าตนเองเริ่มเป็นคนคิดมาก และรู้สึกเสียใจบ้าง ประกอบกับลูก ๆ ที่เคยมีกับแฟนคนแรกก็มาตายหมด ในระหว่างนั้นนางชูบอกว่าต้องรับจ้างทำงานเพิ่มขึ้นอีก เพื่อนำเงินมาเลี้ยงพ่อแม่ที่อยู่บนดอยด้วยบางครั้งนางชูจะมารับจ้างทำงานในตัวเมือง ซึ่งเป็นบ้านเช่าของนายฝรั่ง โดยทำงานรับจ้างซักผ้าทุกชนิด ได้ค่าจ้างวันละ 30 – 40 บาท แต่บางวันเขาก็ให้ 50 บาท บางวันถ้าได้ค่าจ้างมากก็จะกลับไปหาพ่อแม่บนดอยแต่บางวันถ้ามีค่ารถรับจ้างไปไม่พอ ซึ่งชูบอกว่าค่ารถไป – กลับ ประมาณ 40 บาทซึ่งไม่พอกับค่าจ้างที่ได้ในแต่ละวัน บางครั้งเงินไม่พอค่ารถก็จะไม่กลับบ้านไปเยี่ยมพ่อแม่บนดอย แม้ว่าตนเองจะรู้ว่าพ่อแม่รออยู่ที่บ้านบนดอย

นางชู บอกให้ผู้วิจัยฟังว่า เมื่อเธอเริ่มรู้จักเพื่อน ๆ ที่หมู่บ้านในสอย เพื่อนได้เอาฝิ่นหรือ (ยาดำ) มาให้ตนลองกินดู โดยบอกว่าแล้วจะทำให้จิตใจสนุกสนาน เพลิดเพลิน นางชูบอกว่าช่วงนั้นเป็นช่วงที่สามีของตนไปมีเมียใหม่ด้วย รู้สึกเสียใจนิดหน่อย ประกอบกับที่ตนเองต้องทำงานรับจ้างเกือบทุกอย่างมีอะไรให้ทำก็ต้องทำงานทุกอย่างนั้น เมื่อเพื่อนนำมาให้กินจึงได้ลองกินดูกับเพื่อนด้วยกัน และเมื่อเสพฝิ่นแล้วทำให้รู้สึกที่จิตใจกระปรี้กระเปร่าขึ้น จึงได้ลองเสพฝิ่นตั้งแต่นั้นมา ชูบอกว่าจริงๆแล้วแม้แต่ต้นฝิ่น ตนเองก็ยังไม่เคยเห็น ส่วนยาเสพติดชนิดอื่น ๆ เช่น ยาบ้า หรือ เฮโรอีน ตนเองไม่คิดจะเสพ และก็ไม่เคยเห็นด้วย

จากการสัมภาษณ์ นางชอุบอว่าเขารู้สึกว่าตัวเองเป็นคนดีแล้ว และจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอีกแล้ว และตั้งแต่เธอที่มาอยู่ที่เรือนจำนี้ พ่อกับแม่ ก็ไม่ได้มาเยี่ยมเนื่องจากรู้ว่าอายุมากแล้ว เดินทางมาไม่ได้

กรณีศึกษาที่ 8 นางมะ (นามสมมุติ)
อายุ 36 ปี
กลุ่มชาติพันธุ์ ลีซอ
ข้อหา ครอบครองยาบ้าเพื่อจำหน่าย

ภูมิหลังส่วนบุคคล

มะเป็นชาวเขาเผ่าลีซอ อายุ 36 ปี ไม่มีบัตรประชาชน มีแต่(บัตรสีฟ้า) บัตรบุคคลบนพื้นที่สูง มะบอกว่าตนเองเกิดที่เมืองพม่า แต่มาอยู่ที่เมืองไทยนานแล้ว ตั้งแต่พ่อและแม่ โดยอาศัยอยู่บนดอย ต่อมาระยะหลังทางราชการไม่ให้อยู่บนดอย จึงต้องย้ายลงมาอยู่ที่หมู่บ้านงูไม้สัก อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และอยู่มา 3 ปีแล้ว มะพูดและฟังภาษาไทยได้ไม่ชัดเจนนักเนื่องจากไม่ได้เรียนหนังสือ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องใช้ล่ามเป็นผู้ช่วย ซึ่งเป็นผู้ต้องขังลีซอที่พูดและฟังภาษาไทยได้ชัด และจากการสังเกตของผู้วิจัย มะเป็นคนพูดคุยสนุกสนาน ร่าเริง อารมณ์แจ่มใสดี แต่มะมีโรคประจำตัว คือ โรคหัวใจ และความดัน

ลักษณะครอบครัว

มะแต่งงานแล้ว มีลูกทั้งหมด 2 คน เป็นชาย 1 คน หญิง 1 คน โดยมะกับแฟนจะช่วยกันทำมาหากินและส่งลูกเรียนหนังสือที่หมู่บ้านงูไม้สัก มะบอกว่าบ้านที่อยู่เป็นบ้านที่ต้องเช่าเขาอยู่ ไม่ใช่บ้านของมะเอง แต่ว่าตอนที่มะอยู่ในเรือนจำนี้ไม่มีใครอยู่แล้วเพราะว่าแฟนของมะตาย อีกทั้งลูก ๆ ของมะทั้ง 2 คน น้องสาวของเธอได้พาไปเรียนที่จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นโรงเรียนสอนทางด้านศาสนาคริสต์

มะบอกว่า แฟนของมะตายเนื่องจากออกไปหาปลา เพื่อนำมาขาย แล้วเกิดหกล้มทำให้กระดูกซี่โครงหัก นอกจากนี้มะยังบอกอีกว่า แฟนของเธอเป็นคนที่ไม่ได้มีสุรา หรือเสพยาเสพติดทุกประเภท

ลักษณะเศรษฐกิจและสังคม

นายมะ บอกว่า ช่วงอาศัยอยู่บนดอยนั้น มีอาชีพทำไร่ ทำนา หลังจากที่ย้ายลงมาอยู่ในตัวเมืองแม่ฮ่องสอนที่บ้านทุ่งไม้สัก ไม่ได้ทำงานอะไร นอกจากจะรับจ้างทำงานทั่วไป ได้ค่าจ้างวันละ 30 – 40 บาท มะบอกว่าที่ไม่ได้ทำไร่ ทำนานั้น มะบอกว่าเนื่องจากไม่ที่ดินสำหรับทำนา ส่วนแฟนของตนก็มีอาชีพจับปลาขาย เมื่อแฟนมาตายไป มะจึงต้องทำงานเลี้ยงลูกอีก 2 คนเพียงคนเดียว โดยมะบอกว่าเธอจะไม่หาแฟนใหม่โดยจะรับภาระเป็นคนส่งลูก ๆ เรียนหนังสือด้วยตนเอง

มะเล่าว่า เคยทดลองปลูกข้าวด้วย แต่ว่าสภาพดินที่บริเวณหมู่บ้านไม่ดี ข้าวไม่ขึ้น จึงไม่ได้ทำอีกเลย ตอนนี้งานรับจ้างอย่างเดียว และมะยังบอกอีกด้วยว่า ที่บ้านทุ่งไม้สักนี้มีชาวเขาเผ่าลีซออีก 2 หลังคาเรือน ซึ่งบ้านอื่น ๆ จะไปทำไร่ ทำนา บนดอย โดยข้าวที่ปลูกได้ก็จะเอามาจำหน่ายที่หมู่บ้านทุ่งไม้สัก มะเล่าให้ฟังว่า ที่ชาวเขาเหล่านั้นสามารถตั้งบ้านกับลูก ๆ แล้วไปทำไร่นาบนดอยได้เพื่อให้มีเงินเลี้ยงครอบครัวได้นั้น เนื่องจากลูก ๆ ของพวกเขาโตพอที่จะดูแลตนเองได้ แต่สำหรับมะ ลูกของเธอยังเล็ก ทำอะไรยังไม่เป็น เธอต้องคอยดูแลอยู่ที่บ้าน ทำได้แต่เพียงรับจ้างทำงานทุกอย่าง เพื่อจะได้ส่งลูกเรียนหนังสือตามที่เธอตั้งใจไว้

มะเล่าว่า ชาวเขาเผ่าลีซอที่บ้านทุ่งไม้สักนี้ ไม่มีครัวเรือนไหนที่ทำการเพาะปลูกไผ่ฝืน เนื่องจากว่าเป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดอำเภอเมือง การเดินทางเข้าออกของเจ้าหน้าที่ตำรวจก็สะดวก แม้กระทั่งฝืน มะบอกว่ายังไม่เคยเห็น และก็ไม่เคยเสฟฝืนด้วย สำหรับมะแล้ว มะบอกว่าตั้งแต่เด็ก ๆ ตอนที่อยู่บนดอยก็ยังไม่เคยเห็นใครที่ปลูกหรือเสฟฝืนเช่นกัน

เมื่อแฟนของมะได้ตายไปนั้น มะต้องส่งลูก ๆ เรียนหนังสือเอง ประกอบกับที่เธอมีรายได้จากการรับจ้างนั้นไม่พอที่จะเสียค่าเทอมให้กับลูก เงินที่มีใช้มีแค่เพียงไว้ซื้อข้าวสารกินเท่านั้น ไม่พอเหลือไว้ใช้จ่ายอื่นๆ เมื่อถึงเวลาต้องจ่ายค่าเทอมให้กับลูก พอดีเป็นจังหวะที่มีชาวจีนฮ่อคนหนึ่งมาบอกกับเธอว่า แฟนก็ตายไปแล้ว ถ้าพึ่งแค่ทำงานรับจ้างอย่างเดียวจะพอกินเหรอ จึงได้พูดคุยชวน แนะนำให้มะลองจำหน่ายยาบ้าดูบ้าง โดยเขาจะเอายาบ้ามาให้ไว้ก่อน โดยยังไม่เก็บเงิน เมื่อขายได้แล้วจะมาเก็บเงิน และจะคิดราคาขายให้มะเม็ดละ 30 บาทเท่านั้น เมื่อผู้วิจัยถามมะว่าเคยกินยาบ้าหรือเปล่า มะบอกว่าไม่เคยกินยาบ้าเลย สุดท้ายมะจึงได้ตัดสินใจที่จะรับยาบ้าไว้ขายในจำนวน 200 เม็ดโดยมะบอกกับผู้วิจัยว่าที่ต้องตัดสินใจรับยาบ้ามาจำหน่าย เนื่องจากว่าช่วงนั้นพอดีเป็นช่วงที่มะจะต้องจ่ายค่าเทอมให้กับลูกเงินมีไม่พอ และมะก็กลัวว่าลูก ๆ จะเรียนหนังสือไม่ทันเพื่อนๆ ถ้าไม่ได้จ่ายค่าเทอม โดยที่ลูกทั้ง 2 คนไม่รู้ว่ามีมะจำหน่ายยาบ้า อีกทั้งลูกทั้ง 2 คนก็

ไม่มีเสื้อผ้าชุดนักเรียนใส่เพื่อที่จะใส่ไปโรงเรียน จึงได้ตัดสินใจจำหน่ายยาบ้า และก็ไม่ได้ตัวตำรวจจับด้วย จำเป็นต้องทำ และมะถามกับชาวจีนฮั่นว่า ถ้าเกิดมีตำรวจมาจับจะให้มะทำอย่างไร เขาก็บอกมะว่าให้เผายาหนีทิ้งเสีย

มะบอกว่า สำหรับกลุ่มบุคคลที่มะจะไปจำหน่ายยาบ้าส่วนใหญ่เป็นกลุ่มไทยใหญ่ในหมู่บ้านงูไม้สัก และหมู่บ้านใกล้เคียงที่ส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่ ทำนา ซึ่งบางคนเสพยาบ้าเพื่อให้มีแรงทำงาน และมะบอกว่าชาวเขาเผ่าลีซอในครัวเรือนอื่นๆ ที่หมู่บ้านก็ไม่ได้จำหน่ายยาบ้าเหมือนตนเอง เนื่องจากครัวเรือนอื่นเขามีที่ทำนาอยู่บนดอย พอนำข้าวมาขายได้เงินไว้ใช้จ่ายในครอบครัวอยู่บ้าง

ศาสนาและความเชื่อ

มะและเพื่อนๆ ลีซอที่บ้านงูไม้สัก นับถือศาสนาคริสต์หมดทุกครัวเรือน โดยมีอาจารย์ฝรั่งมาแนะนำให้รู้จักศาสนาคริสต์ และชักชวนให้เข้าโบสถ์ทุกวันเสาร์ - อาทิตย์ เพื่อไปทำกิจกรรม ร้องเพลงสรรเสริญพระเยซูสดมนต์ ตามพระคัมภีร์สำหรับประเพณีของเผ่าลีซอที่บ้านงูไม้สัก มะบอกว่าไม่ค่อยจัดงานอะไร นอกเสียจากว่าจะขึ้นไปร่วมงานกับเผ่าลีซอที่อยู่บนดอย

มะบอกกับผู้วิจัยว่า ช่วงที่ติดยาบ้า และรับยาบ้ามาจำหน่ายนั้น จะไม่ได้ไปเข้าโบสถ์อยู่ 1 อาทิตย์ ประกอบกับลูก ๆ ของเขาไม่สบาย และอาจารย์ฝรั่งที่โบสถ์ก็ไม่รู้ว่ามะไปขายยาบ้า ช่วงที่เคยเข้าโบสถ์ไปสวดพระคัมภีร์ มะบอกว่า ทางพระอาจารย์ที่โบสถ์ก็สอนให้เราสวดมนต์เพื่อชำระล้างบาป หรือว่าในรอบสัปดาห์ที่ผ่านมาได้กระทำความผิดอะไรบ้างก็ต้องสวดมนต์เพื่อลบล้างความผิด และบางปีในช่วงคริสต์มาสทางอาจารย์ฝรั่งจะเข้ามาจัดงานคริสต์มาสที่หมู่บ้านด้วย ตอนที่แฟนของมะตาย ทางอาจารย์ฝรั่งก็ช่วยจัดงานศพให้ หรือตอนที่มะไม่สบายก็จะช่วยค่ารักษาพยาบาลให้ด้วย

พฤติการณ์แห่งคดี

มะบอกกับผู้วิจัยว่า รัยยาบ้าจากชาวจีนส่งมาจำหน่ายในหมู่บ้านให้กับไทยใหญ่ที่ทำไร่ทำสวน โดยรับมาจำนวน 200 เม็ด ครอบงวนนั้นได้ขายไปจำนวน 80 เม็ด โดยจะขายเม็ดละ 45 บาท เนื่องจากว่ารับมาในราคาเม็ดละ 30 บาท แต่ว่ายังไม่ได้อำนาจเงินให้ก่อน ซึ่งมะบอกว่าขายไปได้ 50 เม็ด ได้เงินมาประมาณ 3,000 บาท พ่อค้าจีนส่งก็มารับเงิน โดยจะขอเงินจากมะทั้งหมด 3,000 บาท แต่มะบอกว่าขอให้เธอไว้ใช้บ้างจะได้ไหม พ่อค้าบอกว่าไม่ได้ จะเอาไปทั้งหมด 3,000 บาทหลังจากนั้นมา ก็มีคนมาซื้อยาบ้าจากมะอีกจำนวน 10 เม็ด ขณะเดียวกันก็มีเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาจับมะและแจ้งข้อหาว่ามียาบ้าไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย มะบอกผู้วิจัยว่าถ้าออกจากเรือนจำแล้วจะไม่จำหน่ายยาบ้าอีกแล้ว และหลังจากพ้นโทษแล้วมะจะไปอยู่กับลูกที่จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งน้องสาวมะเป็นคนพาไปเรียนหนังสือ และมะก็ตั้งใจจะออกไปเรียนหนังสือกับอาจารย์ฝรั่งและทำงานไปด้วย

กรณีศึกษาที่ 9

นางฉิม (นามสมมุติ)

อายุ 45 ปี

กลุ่มชาติพันธุ์ ลีซอ

ข้อหา ครอบครองยาบ้าเพื่อจำหน่าย

ภูมิหลังส่วนบุคคล

นางฉิม อายุ 45 ปี เป็นชาวเขาเผ่าลีซอ ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ แต่ว่าย้ายมาอยู่ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนที่อำเภอปาย ตั้งแต่เด็กและตนเองก็ไม่ได้เรียนหนังสือ เนื่องจากพ่อและแม่เสียชีวิตไปแล้ว นางฉิมเล่าว่ามีพี่น้องทั้งหมด 8 คน โดยแต่ละคนจะแยกย้ายกันอยู่ บางคนก็ยังคงอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ บางคนก็มาอยู่ที่แม่ฮ่องสอน สำหรับตัวฉิมแต่งงานแล้ว มีลูกทั้งหมด 7 คน เป็นชาย 3 คน หญิง 4 คน ฉิมบอกว่าเธอมีโรคประจำตัวคือ โรคความดัน

ลักษณะครอบครัว

นางฉิมเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า ในครอบครัวของเธอสามีเป็นที่พึ่ง ทั้งในเรื่องการเงินและเรื่องอื่น ๆ และสามีของเธอก็เป็นที่รักใคร่ของครอบครัว และลูก ๆ และตนเองกับสามีจะไม่เคยทะเลาะหรือว่ามีปัญหาอะไร ฉิมบอกว่าลูก ๆ ทุกคนที่ได้เรียนหนังสือก็เพราะว่าสามีเธอทำงานเป็นสายให้กับตำรวจ ช่วงที่มีเงินก็ซื้อที่เก็บไว้ให้เธอและลูก ตอนที่สามียังอยู่ เธอและลูก ๆ แทบจะไม่ต้องทำงานอะไรเลย เพราะว่าสามีจะเป็นคนหาเลี้ยงคนเดียว ส่งลูก ๆ ให้เรียนหนังสือหมดทุกคน แต่ว่าปัจจุบันนี้ ลูกไม่ได้เรียนหนังสือแล้ว และตนเองก็ต้องมารับภาระเลี้ยงดูลูกเพียงคนเดียว เนื่องจากสามีเธอไม่รู้จะไปอยู่ไหนแล้ว อยู่ๆก็หายไปโดยที่ฉิมไม่รู้เช่นกัน

นางฉิมเล่าว่า ตอนนี้มีเพียงลูกคนเล็กคนเดียวที่ยังเรียนหนังสือ เนื่องจากว่าได้ทุนของโรงเรียน คือที่โรงเรียนอนุบาลเวียงใต้ ในอำเภอป่าาย ส่วนคนอื่น ๆ ไม่ได้เรียนแล้วเพราะฉิมไม่มีเงินส่งให้เรียน

ลักษณะเศรษฐกิจและสังคม

ฉิมกับผู้วิจัยบอกว่า ในครอบครัวสามีเธอจะเป็นคนทำงานคนเดียว ตัวเองและลูก ๆ ไม่ต้องทำอะไร จะเรียกว่านั่งกินนอนกินเห็นจะได้ เมื่อสามีมีเงินก็ซื้อที่ดินเก็บไว้ เมื่อมาหายไปไม่อยู่ ครอบครัวก็เริ่มลำบากมาก จากที่ลูก ๆ ที่เคยเรียนหนังสือก็มีบางคนไม่ได้เรียนหนังสือ ต้องออกจากโรงเรียน เนื่องจากไม่มีเงินส่งเสีย แต่ก็ยังมีบางคนยังพอได้เรียนหนังสืออยู่ เพราะว่าได้ทำไร่ปลูกกระเทียมบ้าง ทำสวนบ้าง จากที่ดินที่สามีได้ซื้อไว้ให้ บางครั้งก็ขายที่ดินซึ่งมีอยู่ 40 - 50 ไร่ และนำเงินที่ขายได้มาเลี้ยงลูก ๆ ญาติพี่น้องของเธอก็ไม่ได้ไปขอความช่วยเหลือ เนื่องจากแต่ละคนก็ยากจนทั้งนั้น ตอนที่ฉิมปลูกกระเทียมนั้นราคาไม่ค่อยดีนัก จะขายได้ก็โลกรั่มละ 1 - 2 บาท และไม่ค่อยมีใครมาซื้อด้วย

ฉิมบอกว่า ลูก ๆ ของฉิมเมื่อไม่ได้เรียนหนังสือก็ต้องออกมาช่วยแม่ทำงาน แต่ลูก ๆ ของเธอไม่มีใครทำงานอะไรเป็นสักอย่างเนื่องจากเมื่อตอนที่สามีอยู่เขาจะไม่ให้ทำงานอะไรให้เรียนหนังสืออย่างเดียว แรกๆนั้นฉิมบอกว่าจำเป็นต้องทำงานคนเดียวเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว แต่เดี๋ยวนี้ลูกสาวของเธอพอจะมีฝีมือในเรื่องการเย็บปักถักร้อยอยู่บ้าง จึงได้รับจ้างถักเสื้อพื้นเมืองขายให้แก่นักท่องเที่ยว ทำให้พอจะมีเงินบ้างเล็กน้อย แต่ลูก ๆ ที่เหลือไม่ได้

ทำงานอะไรเลย ช่วงนี้ฉิมบอกว่า เป็นช่วงที่ลำบากมาก ครอบครัวของตนไม่เคยลำบากเดือดร้อน อย่างนี้มาก่อน แต่ก็จำเป็นต้องทน เพราะว่าไม่มีสามีที่คอยเป็นหัวหน้าครอบครัวอีกแล้ว หลีกจากที่ไปเป็นสายให้กับทางเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ 20 กว่าปี ก็หายไปเลย บอกแต่เพียงว่า ต้องไปดูงานที่อื่น

นอกจากนี้ ฉิมบอกว่ายังพอมีที่ดินสำหรับทำการเพาะปลูกไร่ซึ่งอยู่ที่อำเภอปางมะผ้าอยู่บ้าง แต่ก็ยังไม่มีคนซื้อ เนื่องจากราคาไม่ค่อยดี ก็เลยเลิกไป และได้ขายที่ดินที่ยังเหลือ เพื่อจะได้มีเงินมาเลี้ยงครอบครัว ตอนนั้นฉิมบอกกับผู้วิจัยว่า ถึงแม้ว่าจะต้องทำอะไรที่มันผิดกฎหมายก็จำเป็นต้องทำเพื่อลูกๆของเธอ อีกอย่างลูกสาวของเธอก็มาเป็นโรคกะเพาะด้วยคนหนึ่ง ต้องไปรักษาที่โรงพยาบาลในจังหวัดเชียงใหม่เป็นประจำเกือบจะทุกเดือน ทำให้ไม่ค่อยจะมีเงินเพื่อจะไปรักษา ลูกสาวเธอ และเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ฉิมบอกว่าต้องทำทุกอย่าง ถึงแม้จะรู้ว่าสิ่งที่ทำมันผิดกฎหมายก็ตาม

ฉิมบอกว่า เนื่องจากว่าเธอมีโรคประจำตัว คือ เป็นโรคความดัน และจะมีอาการใจสั่น บางครั้งเกิดอาการเกร็งไปทั้งตัว ทั้งสามีและลูกๆ จะมาช่วยกันคลายอาการเกร็งของกล้ามเนื้อ สมัยที่สามีเธอยังอยู่เขาได้แนะนำให้เธอลองกินฝิ่น (ยาดำ) เนื่องจากว่าเคยไปรักษาที่โรงพยาบาลแล้วไม่หาย จากนั้นมาเวลามีอาการเกิดขึ้นอีก สามีก็จะบังคับให้กินฝิ่น ทำให้เธอติดฝิ่นมานานอยู่ 4 - 5 ปี ฉิมบอกว่าลูก ๆ ของเธอก็รู้ว่าเธอจำเป็นต้องกินฝิ่น เวลามีอาการความดันขึ้นสูง ใจสั่นและเกร็งตามมา แต่ว่าฉิมจะไม่ให้ลูก ๆ ของเธอได้ทดลองเสพฝิ่น

ฉิมบอกว่า ถ้าวันไหนมีอาการความดันขึ้นสูง ถ้าไม่ได้กินฝิ่น มันทรมาณเหมือนจะตายให้ได้ มือจะเกร็งและก็ไม่ยอมปล่อย บางครั้งจะนอนไม่ได้เลย ถ้าไม่ได้กินฝิ่น แต่ถ้าได้กินแล้วอาการจะหาย ทำให้เธอต้องกินฝิ่นเกือบจะทุกวันก่อนนอน โดยเธอจะหาซื้อมาจากกลุ่มมูเซอที่หมู่บ้านปายาง อำเภอปาย และหมู่บ้านลือซอที่อยู่ใกล้กับหมู่บ้านของเธอ โดยซื้อมาเพียงนิดเดียวให้เพียงพอสำหรับกินแก้อาการความดันขึ้นสูงเท่านั้น ซึ่งปริมาณที่ซื้อมานี้ก็จะใช้กินอยู่ประมาณ 10 วัน ในราคา 100 บาท/ครั้ง โดยใช้เงินที่เก็บจากการขายสวน และที่ดินที่มีอยู่ ช่วงที่กินฝิ่นนั้นฉิมบอกว่าติดแล้ว ทุกครั้งที่พอเกิดอาการใจสั่น ความดันขึ้นก็จะกินฝิ่นทันที แต่ว่าตนเองยังไม่เคยไปเข้ารับการบำบัดรักษาที่ไหนมาก่อนเลย

ฉิมบอกกับผู้วิจัยว่า ระยะเวลาหลัง ๆ มานี้ฝนหายากมากขึ้น เมื่อมีอาการความดันขึ้นสูง หรืออาการเกร็ง ใจสั่น ก็จะทำให้เด็กที่ติดยาเสพติดในหมู่บ้านไปหาซื้อยาบ้ามาให้กินแทน ซึ่งฉิมบอกว่าตัวเองจะไม่ไปซื้อเอง เพราะว่าคนแถวนี้ส่วนใหญ่จะรู้ว่าเธอเป็นแฟนของสายตำรวจจึงไม่กล้าจะขายยาบ้าให้ เลยต้องซื้อให้คนอื่นไปซื้อมาให้

เมื่อได้ยาบ้ามา ฉิมจะต้องแบ่งยาบ้าให้กับเด็กที่ไปซื้อมาให้บ้าง จำนวน 1 – 2 เม็ด เพื่อเป็นค่าแรง แต่ไม่รู้ว่าเขาไปเอายาบ้ามาจากที่ไหน และฉิมบอกว่ายาบ้าที่ซื้อมานั้นจะซื้อมาในราคาเม็ดละ 40 – 50 บาท และจะกินวันละ 3 เวลาเลยทีเดียว โดยฉิมบอกว่าจำเป็นต้องกิน เพราะว่าฝนหาไม่ได้แล้วและเมื่อกินยาบ้าเข้าไปแล้วจะไม่รู้สึกตัวเลย ไม่มีสติอีกด้วย ลูก ๆ ของเธอก็เตือนเหมือนกันว่าไม่ให้กิน เพราะว่ามันอันตราย โดยที่ฉิมกินยาบ้ามาประมาณ 5 – 6 เดือนแล้ว

ฉิมบอกว่าลูกชายของเธอก็กินยาบ้าด้วยเหมือนกัน และเคยถูกจับเข้ามาอยู่ในเรือนจำนี้ด้วยถึง 2 ครั้ง แต่ตอนนี้ออกไปแล้วและกลายเป็นโรคประสาท ส่วนลูกอีกคนก็เป็นโรคบ้า สติไม่ค่อยจะดี เทียวไล่ทุบตีพี่น้องในบ้าน คนในหมู่บ้านก็รู้แต่ว่าไม่ได้ช่วยอะไร เพราะว่ากลัวเหมือนกัน อีกทั้งลูกสาวอีกคนก็มาเป็นโรคกะเพราะต้องไปรักษาที่โรงพยาบาลในจังหวัดเชียงใหม่ทุกเดือน เงินไม่พอใช้ภายในครอบครัว ทุกวันนี้ ฉิมบอกว่าที่บ้านจะมีแต่เพียงลูก ๆ ของเธออยู่และดูแลกันเอง โดยบ้านที่อยู่นี้ ลูก ๆ ของเธอเป็นคนสร้างมันขึ้นมาเอง เป็นเพียงให้พอนอนได้ไม่ได้ใหญ่โตอะไร ทุกวันนี้ฉิมบอกว่าไม่รู้เหมือนกันว่าสามีของเธอยังมีชีวิตอยู่หรือเปล่า เพราะว่าตั้งแต่เขาหายตัวไปจนเธอมาติดคุกก็ยังไม่เคยเห็นมาเยี่ยมเลย

ตอนนี้ฉิมบอกว่าไม่ได้ห้วงลูกๆแล้ว โดยเฉพาะลูกผู้หญิงจะไม่ค่อยเป็นห่วงในเรื่องยาเสพติดเท่าไรนัก อีกทั้งลูกสาวก็ยังพอมีทางทำมาหากิน มีฝีมือในงานหัตถกรรมบ้าง เป็นห่วงก็แต่ลูกผู้ชาย บางคนก็มาเป็นโรคประสาท และฉิมได้บอกกับผู้วิจัยว่าทุกวันนี้จะคิดมากและก็รู้สึกเสียใจเหมือนกัน จนบางครั้งไม่อยากจะเอ่ยถึงมันอีก เวลาที่ลูกๆมาเยี่ยมก็จะซื้อยาแก้ความดันมาให้กิน เพราะว่าอยู่ในเรือนจำนี้เวลาที่เห็นคนเยอะๆเธอจะเกิดอาการใจสั่น ต้องมาหาที่นั่งอยู่เงียบ ๆ คนเดียว

ศาสนาและความเชื่อ

ฉิมบอกว่าเดิมทีเขาก็นับถือเรื่องผีบรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ยาย ต่อมาก็หันมานับถือศาสนา พุทธเหมือนกับคนเมือง และเมื่อตอนที่ตนเองเป็นโรคความดันสูง ใจสั่น เป็นไข้ตลอดทั้งปี ไปรักษาที่โรงพยาบาลก็ไม่หายขาด พอมีคนมาแนะนำ ชักชวนให้ลองเข้าโบสถ์ นับถือคริสต์ ช่วงนั้นสามีของเธอจะไม่ค่อยอยู่บ้านด้วย ทำให้ฉิมทดลองเข้าโบสถ์ โดยทุกวันเสาร์- อาทิตย์ จะเข้ามาทำกิจกรรม เช่น นั่งสมาธิ ร้องเพลงสรรเสริญยกย่องพระเยซู ทำให้โรคที่เป็นอยู่ก็เริ่มหายไปและดีขึ้น จึงทำให้ฉิมนับถือศาสนาคริสต์มาจนถึงทุกวันนี้ประมาณ 20 กว่าปีแล้ว ส่วนเรื่องคำสั่งสอนของทางศาสนาคริสต์นั้น ฉิมบอกว่าอาจารย์ฝรั่งที่อยู่ในโบสถ์ก็จะให้สวดมนต์เพื่อชำระล้างความผิดต่าง ๆ ที่ตนเองได้ทำมาในรอบสัปดาห์

พฤติกรรมแห่งคดี

ฉิมเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า เป็นเพราะว่าเธอไม่รู้หนังสือ และไม่มีความรู้ในเรื่องกฎหมายจึงได้ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาตรวจค้นที่บ้านของตน โดยตำรวจที่เข้ามานั้นไม่ได้ใส่เครื่องแบบด้วย และพยายามจะเข้ามาในบ้านของเธอ เธอเองก็ไม่รู้ว่าเป็นใครเหมือนกัน พยายามจะปิดประตูไม่ให้เข้า ซึ่งช่วงนั้นลูกๆ ของเธอกำลังนอนหลับอยู่ หลังจากนั้นตำรวจก็พาตัวเธอไปที่โรงพักพร้อมกับแจ้งข้อหาเมียบ้าไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย โดยระบุปริมาณยาบ้าไว้ในบันทึกด้วย ปริมาณ 2 เม็ด และนำตัวเธอไปตรวจปัสสาวะ พบว่าปัสสาวะเป็นสีม่วง ซึ่งมีสารเสพติดอยู่ แต่ฉิมก็ยอมรับกับตำรวจว่า เธอเคยเสพยาและยาบ้า แต่ไม่เคยจำหน่ายและที่ถูกจับมาทางตำรวจก็ไม่พบของกลางที่เป็นยาเสพติดที่บ้านเธอ และของกลางอย่างอื่น เช่น จำนวนเงินก็ไม่พบ ทำให้ไม่ถึงมาจับเธอ แต่ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ยอมฟัง จึงได้ส่งเธอขึ้นฟ้องศาล และศาลตัดสินจำคุก 8 ปี แต่ลดโทษให้กึ่งหนึ่งเหลือ 4 ปี ตอนนี้จำคุกมาแล้ว 2 ปี ยังเหลืออีก 2 ปี

ในเรื่องจำคุกฉิมบอกว่าเพื่อนๆของเธอในหมู่บ้านที่บางคนเคยถูกจับว่ามียาบ้าอยู่ 30 กว่าเม็ดก็โดนจับมาเหมือนกัน แต่มาโดนฝากขังเพียง 2 - 3 ฝากก็ปล่อย ตนเองก็ไม่รู้จะทำไม่ถึงเป็นอย่างนั้น ซึ่งเธอเองไม่ได้มียาบ้าซักรเม็ดกลับถูกตัดสินจำคุก ตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ ฉิมจะพูดอยู่บ่อยๆ ว่าไม่ค่อยอยากจะถูกถึงเรื่องที่ผ่านมา เพราะว่าตอนนี้คิดมากเหมือนกัน ลูกๆต้องอยู่ที่บ้านโดยไม่มีใครดูแล แถมลูกสาวยังมาป่วยต้องไปรับการ

ผ่าตัดรักษาที่โรงพยาบาลในจังหวัดเชียงใหม่อีกด้วย ระหว่างที่อยู่ในเรือนจำฉันบอกว่าจะใช้วิธีแก้เหงาด้วยการปลูกผักหรือทำกิจกรรมอื่นๆ ประมาณ 1 – 2 ชั่วโมง เพื่อคลายความเหงา

กรณีศึกษาที่ 10 **นางเลา (นามสมมุติ)**
 อายุ 45 ปี
 กลุ่มชาติพันธุ์ ลีซอ
 ชื้อหา มีฝิ่นไว้ในครอบครอง

ภูมิหลังส่วนบุคคล

นางเลาเป็นชาวเขาเผ่าลีซอ ปัจจุบัน เธอมีอายุ 45 ปี เกิดที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ย้ายมาอยู่ที่บ้านน้ำริน อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน 8 ปีมาแล้ว และมีพี่น้อง ทั้งหมด จำนวน 8 คน แต่ว่าตายไปแล้ว 3 คน เธอมีโรคประจำตัวเป็นโรคเครียด และมีอาการใจสั่น ส่วนการศึกษาเล่าบอกว่าไม่ได้เรียนหนังสือมาตั้งแต่เล็กๆ เนื่องจากว่าพ่อ และแม่มีฐานะยากจนไม่มีเงินส่งเรียนหนังสือ

ลักษณะครอบครัว

เล่าบอกว่า ครอบครัวของเธออพยพมาจากจังหวัดเชียงใหม่ ย้ายมาอยู่ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ 8 ปี โดยการชักนำจากญาติพี่น้อง เพื่อชักชวนกันมาหาที่ทำกิน เนื่องจากสภาพหมู่บ้านเดิมที่อยู่ไกลจากถนน การคมนาคมเข้าออกไม่สะดวก เล่าแต่งงานแล้ว และมีลูกทั้งหมด 4 คน โดยเป็นชาย 3 คน หญิง 1 คน คนโตและคนรอง เป็นผู้ชายเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่โรงเรียนประจำจังหวัดในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ขณะนี้ไปเรียนต่อที่จังหวัดเชียงใหม่ 1 คน กรุงเทพฯ อีก 1 คน แต่ว่าตนไม่รู้ว่าเรียนที่ไหนนานๆ จะมาเยี่ยมสักครั้ง ส่วนลูกผู้หญิงนั้นตอนนั้นเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่โรงเรียนประจำอำเภอในอำเภอปางมะผ้า ซึ่งเธอและแฟนเป็นคนส่งเสียให้เรียนหนังสือ ปัญหาภายในบ้านก็ไม่มี เลากับแฟนไม่เคยทะเลาะกัน

สภาพเศรษฐกิจและสังคม

นางเลาบอกกับผู้วิจัยว่า เดิมทีเธอและแฟนประกอบอาชีพทำไร่ ทำสวน เป็นอาชีพหลัก พืชที่ปลูก เช่น กะหล่ำ กระเทียม และขิง ส่วนแฟนของเธอนั้นสุขภาพไม่ค่อยแข็งแรง ทำงานหนัก ไม่ได้ ส่วนพ่อกับแม่ก็แก่แล้ว อายุ 70 กว่าปี ไม่ได้ช่วยทำอะไร นอกจากนี้ในสมัยก่อนนั้น เลาบอกว่าพ่อและแม่เคยปลูกฝิ่นด้วย เนื่องจากแต่ก่อนทางเจ้าหน้าที่ตำรวจจะไม่ค่อยเข้มงวดจับพวกชาวเขาที่ปลูกฝิ่น ส่วนสาเหตุที่ได้ปลูกนั้น เลาบอกว่า เพื่อไว้ใช้เสพ แก้วโรคภัยไข้เจ็บธรรมดา ไม่ได้ปลูกไว้เป็นพืชเศรษฐกิจ แต่ถ้ามีคนมาขอซื้อก็จะขายให้บ้าง ในบางครั้ง รายได้ที่มีก็พอใช้จ่ายในครอบครัวและส่งลูก ๆ เรียนหนังสือเท่านั้น

ต่อมาเลาบอกกับผู้วิจัยว่า เมื่อเศรษฐกิจไม่ดีพืชผลที่ปลูกราคาไม่ค่อยดี บางปีกะหล่ำ กระเทียมที่ปลูกจะขายได้ก็โลกรั่มละ 4 – 5 บาท เธอและแฟนจึงได้ปรึกษากันและตกลงไปกู้เงินมาจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยจำนวนเงินที่กู้ประมาณ 10,000 – 20,000 บาท และนำเงินมาลงทุนปลูกกะหล่ำและพืชไร่พืชสวนอื่น ๆ แล้วแต่ฤดูกาล บางส่วนก็แบ่งมาใช้จ่ายในครอบครัว เป็นทุนส่งให้ลูก ๆ เรียนหนังสือ

เลาบอกว่าจำเป็นต้องไปกู้เงินมาลงทุนปลูกกะหล่ำ กระเทียม เพราะว่าการเพาะปลูกจะต้องมีเงินทุนไม่ว่าจะเป็นเมล็ดพันธุ์หรือจำพวกยาฆ่าแมลงที่ต้องใช้เงินทุนสูง แต่ทุกวันนี้เงินที่กู้มา เลาบอกว่า ได้ชำระเงินต้นและดอกเบี้ยหมดแล้ว ตอนนี้เนื่องจากเธอสุขภาพไม่ค่อยดี เวลาเครียดจะมีอาการใจสั่น บางครั้งไปหาหมอรักษากลับมาบ้านจะเป็นอีกไม่หาย มาระยะหลัง เลาจจึงเริ่มเสพฝิ่นบ้าง แต่เสพในปริมาณไม่เยอะ ลูกและแฟนก็รู้ว่าเธอเสพฝิ่น แต่ไม่ได้ห้ามอะไร และแฟนกับลูกก็ไม่เคยเสพยาเสพติด และสูราก็ไม่ดื่ม มีเธอเพียงคนเดียวในบ้านที่เสพฝิ่น เนื่องจากว่าเสพฝิ่นแล้วอาการใจสั่นหรือความเครียดจะบรรเทาลงได้ แต่ก็ไม่ได้หายขาดทีเดียว เพียงแค่ทำให้จิตใจมีความรู้สึกดีขึ้น แต่ถ้าวันไหนไม่มีเสพ ก็จะไม่หาซื้อมาเสพ เลาบอกว่าลูกๆ กับแฟนก็ยอมให้เธอเสพ เพราะรู้ว่าตัวเธอสุขภาพไม่ดี

สำหรับยาบ้าและเฮโรอีน เลาบอกว่าตัวเองไม่เคยเห็นทั้ง 2 อย่าง ไม่เคยเสพด้วย เสพเฉพาะฝิ่น โดยเสพอยู่นานประมาณ 1 ปีกว่าๆจนติด และไม่เคยได้รับการบำบัดรักษาที่ไหนเลย ปัจจุบันนี้ขณะที่อยู่ในเรือนจำอาการใจสั่นของเธอก็หายแล้ว เนื่องจากกินยาของหมอจากโรงพยาบาลที่ให้ไว้รับประทาน

เลาเล่าว่า ก่อนที่เธอจะถูกจับนั้น ที่หมู่บ้านไม่มีการปลูกฝิ่นแล้ว เพราะว่าจะมีทหารเข้าไปทำลายไร่ฝิ่นที่ชาวบ้านปลูก ประกอบกับมีหน่วยงานต่างๆ เช่น โครงการพัฒนาที่สูงของภาครัฐ ได้เข้ามาส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกพืชอื่นๆทดแทนการปลูกฝิ่น และที่หมู่บ้านน้ำรินก็จะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมธรรมชาติเช่นกัน โดยที่หมู่บ้านจะมีถ้ำ ซึ่งเป็นแหล่งที่เก็บหีบศพของมนุษย์ในสมัยก่อนทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามามาก

ศาสนาและความเชื่อ

นางเลาบอกให้ผู้วิจัยฟังว่า สมัยก่อนพ่อกับแม่จะนับถือในเรื่องผีบรรพบุรุษ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย โดยในบ้านเวลาถึงงานประเพณีปีใหม่จะมีการฆ่าหมู ฆ่าไก่ และเอาเหล้ามาเลี้ยงสังสรรค์กันหลังจากที่ทำพิธีเช่นไหว้ผีภายในบ้านเสร็จแล้ว แต่ทุกวันนี้เลาบอกว่า เธอนับถือศาสนาพุทธ เช่นเดียวกับคนพื้นราบทั่ว ๆ ไปเช่นกัน แต่ผีบ้าน ผีเรือนก็ยังมีการนับถืออยู่ เลาบอกว่าคงจะเลิกนับถือไม่ได้ เพราะว่าเป็นประเพณีของชนเผ่าตัวเอง

สำหรับอาการเจ็บป่วยของเวลานั้น เวลามีอาการใจสั่น ก็ไปหาหมอที่โรงพยาบาลในตัวเมืองปางมะผ้า แต่รักษาไม่หาย จนได้มาเสฟฝิ่นนิดๆ หน่อยๆ ทำให้อาการดีขึ้นก็เลยเสฟฝิ่นมาตลอด เวลาที่เจ็บป่วยก็จะเสฟฝิ่น แต่ปริมาณที่เสฟไม่มาก และคงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เธอต้องลักลอบปลูกฝิ่นบ้างเล็กน้อยในปริมาณไม่มาก เพียงเพื่อไว้ใช้เสฟเท่านั้น

พฤติการณ์แห่งคดี

เลาบอกกับผู้วิจัยว่า เนื่องจากเธอเสฟฝิ่นจนติดแล้ว และไม่มีเงินไปหาซื้อมาเสฟ ทำให้เธอจำเป็นต้องลักลอบปลูกฝิ่น โดยจะปลูกหวานเมล็ดไต้หวันเดียวปะปนกับการปลูกกะหล่ำ โดยใช้เนื้อที่ในการปลูกไม่มาก ซึ่งจริงๆแล้วเธอก็ไม่ได้ตั้งใจจะปลูกฝิ่นเลย จนอยู่มาวันหนึ่งมีเจ้าหน้าที่ตำรวจที่อำเภอปางมะผ้ามาพบเธอกำลังปลูกกะหล่ำ กระทบเห็นมีพื้นที่ปลูกฝิ่นปะปนอยู่ด้วย จึงได้จับเลาในข้อหาฝิ่นไว้ในครอบครอง พร้อมกับมีซองกลางเป็นฝิ่นดิบประมาณ 30 กิโลกรัม เลาถูกจับดำเนินคดีและถูกศาลตัดสินจำคุก 5 ปี 6 เดือน ตอนนั้นเหลือโทษอีก 1 ปี กับอีก 6 เดือน เลาบอกว่าเมื่อได้ออกจากเรือนจำแล้วจะไปบำบัดรักษาอาการทั้งที่เป็นใจสั่น และติดฝิ่นที่โรงพยาบาลในจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้ลูกๆและแฟนของเธอก็เคยมาเยี่ยมเช่นกัน

5.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังคดียาเสพติดซึ่งเป็นชาวเขาทั้งหมด 10 คน โดยแบ่งเป็น ชาย 6 คน หญิง 4 คน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างกรณีนี้ศึกษาแบบเจาะลึกกระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยแบ่งเป็น 2 สาเหตุหลัก คือ

สาเหตุการติดยาเสพติด

เนื่องจากการติดยาเสพติดมีหลายสาเหตุด้วยกัน ทั้งสาเหตุทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และความเชื่อ ค่านิยม รวมทั้งสาเหตุทางด้านจิตใจ และอารมณ์ ทำให้สาเหตุของการติดยาเสพติดเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน การจะพิจารณาสาเหตุใดเพียงอย่างเดียวคงจะไม่ทำให้มีการติดยาเสพติดได้ สำหรับชาวเขาก็เช่นเดียวกัน ซึ่งในอดีตเป็นผู้ที่มีความผูกพันกับยาเสพติดมาตลอด โดยเฉพาะการใช้ฝิ่นเป็นยารักษาโรคทุกชนิด ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์สาเหตุของการติดยาเสพติดของชาวเขา ได้ดังนี้

1. สาเหตุจากตัวผู้เสพ ซึ่งสาเหตุที่ทำให้ชาวเขาติดยาเสพติด คือ

เนื่องจากชาวเขามีความเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาตลอดโดยเฉพาะฝิ่นซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่ทำให้มีรายได้ให้ชาวเขา ทำให้ชาวเขาส่วนหนึ่งรู้จักการใช้ฝิ่นมาก่อนยาเสพติดชนิดอื่น โดยเฉพาะชาวเขาผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความเชื่อเกี่ยวกับการใช้ฝิ่นเป็นยารักษาโรคได้ทุกชนิด เช่น ปวดท้อง ปวดเมื่อย รวมทั้งอาการเจ็บป่วยทางร่างกายอื่นๆ ด้วย

สำหรับกลุ่มชาวเขารุ่นใหม่ซึ่งเป็นกลุ่มวัยรุ่นจะมีพฤติกรรม และค่านิยมที่อยากสู้อยากลองเสพยาเสพติด เพื่อเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อนจึงถูกชักชวนไปเสพยาเสพติดได้ง่าย

นอกจากนี้ชาวเขาที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำไร่ ทำนา ทำสวน รวมทั้งผู้ใช้แรงงานรับจ้างอื่นๆ ที่ต้องใช้แรงงานในการทำงาน มีความเชื่อที่ผิดๆ เกี่ยวกับการเสพยาเสพติดบางประเภท เช่น ฝิ่น หรือยาบ้า เนื่องจากเชื่อว่าเสพแล้วทำให้มีแรงทำงานได้มากขึ้น และสามารถบรรเทาความเครียด และอาการทุกข์ทางใจได้ ประกอบกับเมื่อสภาพของจิตใจที่มีปัญหาภายใน

ครอบครัว เช่น สามีมีภรรยาใหม่ เสียใจที่ลูกตาย หรือขาดความรักเอาใจใส่จากบิดามารดา ทำให้ขาดความมั่นใจในตนเอง ขาดที่พึ่งพิงทางใจ จึงหันไปพึ่งยาเสพติดแทน

2. สาเหตุจากตัวยา ซึ่งสาเหตุจากตัวยาที่ทำให้ชาวเขาติดยาเสพติด คือ

ชาวเขาส่วนใหญ่รู้จักใช้ฝิ่นเป็นยารักษาโรคและใช้ในชีวิตประจำวันของชาวเขามานาน เมื่อฝิ่นหายากและมีราคาแพงขึ้น ทำให้บางคนที่เสพติดและเลิกเสพไม่ได้ จึงได้หันไปใช้ยาเสพติดชนิดอื่นๆ แทน เช่น เฮโรอีน หรือยาบ้า เป็นต้น และความสามารถในการหาได้ง่ายของยาเสพติดในชุมชนชาวเขา เนื่องจากอยู่ใกล้แหล่งผลิตตามแนวชายแดนไทย - พม่า รวมทั้งราคาของยาเสพติดประเภทยาบ้าตามแนวชายแดนจะมีราคาถูกกว่ายาเสพติดชนิดอื่นๆ เมื่อเปรียบเทียบราคาของฝิ่น และเฮโรอีนที่หายากขึ้นและมีราคาแพงแล้วจึงมีชาวเขากลุ่มหนึ่งนิยมเสพยาบ้า

3. สาเหตุจากสภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

ชาวเขาส่วนหนึ่งยึดถือในประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง บางคนที่เสพฝิ่นจนติดมานานนั้น อาจจะไม่ใช้เสพเพราะเป็นเรื่องโก้ หรือมีความทุกข์ใจอะไรแต่ที่ต้องเสพเพราะว่าความเชื่อของชนเผ่าตนเอง เกี่ยวกับการใช้ฝิ่นเป็นยารักษาโรคและอาการเจ็บป่วยต่างๆ ทำให้มีความเคยชินกับรสชาติของฝิ่นและเสพติดจนเลิกไม่ได้ ประกอบกับขาดโอกาสในการได้รับการศึกษา และการสาธารณสุขแผนปัจจุบันจากหน่วยงานภาครัฐ

กลุ่มวัยรุ่นชาวเขาที่นิยมเสพยาเสพติด เนื่องจากเป็นค่านิยมของกลุ่มเพื่อน ถ้าไม่เสพจะไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ซึ่งบางครั้งอาจจะต้องการเสพยาก็ได้ เช่น ค่านิยมในการเสพยาบ้าเพื่อเข้ากลุ่มเพื่อนได้

สำหรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของชาวเขา ส่วนใหญ่มีสภาพแวดล้อมภายในหมู่บ้านที่อยู่อาศัยเต็มไปด้วยผู้เสพยาเสพติด ทำให้มองเห็นภาพของการเสพยาเสพติดเป็นเรื่องปกติธรรมดาไม่ได้ผิดกฎระเบียบ และจารีตของชนเผ่าตนเองอย่างใด หรือแม้แต่สมาชิกภายในครอบครัวเองเกิดความแตกแยก ขาดความรัก ความเอาใจใส่ การอบรมเลี้ยงดูบุตรที่ไม่ถูกต้อง ทำให้สมาชิกในครอบครัวเกิดความเครียด ไม่มีที่พึ่งและขาดที่ปรึกษา จึงหันไปคบเพื่อนที่เป็นกลุ่มเคยใช้ยาเสพติดมาก่อน และถูกชักชวนให้ใช้ยาเสพติดในที่สุด

นอกจากนี้สภาพแวดล้อมที่มียาเสพติดแพร่ระบาดทั้งในหมู่บ้าน และภายในครอบครัว สถานศึกษาที่ศึกษาอยู่ เป็นสื่อชักนำไปสู่ยาเสพติด รวมทั้งขาดความรู้ และการอบรมสั่งสอนที่ถูกต้องเกี่ยวกับโทษ พิษภัยของยาเสพติด ทำให้ถูกชักนำไปสู่การใช้ยาเสพติด ทั้งนี้รวมไปถึงผู้ที่เคยผ่านการบำบัดรักษามาแล้วเมื่อกลับมาอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมือนเดิม เช่น มียาเสพติดแพร่ระบาด กลุ่มเพื่อนเดิมที่เคยใช้ยาเสพติดก็จะทำให้หวนกลับมาเสพยาเสพติดเหมือนเช่นเคย และสุดท้ายปัญหาเศรษฐกิจภายในครอบครัว ฐานะที่บ้านไม่ดีมีภาระต้องรับผิดชอบสูง สามีย้ายไปมีภรรยาใหม่ สามีย้ายชีวิต และอาชีพการงานที่ไม่พอใช้จ่ายในครอบครัว ทำให้เกิดอาการเครียด กลายเป็นคนคิดมาก จึงหันไปพึ่งยาเสพติดในที่สุด

สาเหตุการทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

1. กลุ่มชาวเขาที่อาศัยในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ติดแนวชายแดนประเทศพม่า ซึ่งเป็นแหล่งผลิตและค้ายาเสพติดที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก รวมทั้งเป็นเขตอิทธิพลของชนกลุ่มน้อย เช่น กลุ่มขุนล่า กลุ่มว้า ทำให้ราษฎรชาวเขาซึ่งมีความสัมพันธ์ด้านเชื้อชาติกับชนกลุ่มน้อยที่อยู่ตามแนวชายแดนอยู่แล้ว และหมู่บ้านที่พักอาศัยมักจะอยู่ในเส้นทางผ่านของการลำเลียงยาเสพติดจากกองกำลังชนส่งยาเสพติด จึงมักถูกชักชวนให้ไปร่วมขบวนการจำหน่ายยาเสพติดโดยได้ผลตอบแทนที่สูง

2. จังหวัดแม่ฮ่องสอนโดยเฉพาะพื้นที่อำเภอปาย และอำเภอปางมะผ้า มีศักยภาพสูงในการเพาะปลูกฝิ่น จึงมีชาวเขาบางส่วนลักลอบปลูกฝิ่นมาโดยตลอด ซึ่งลักษณะของการปลูกฝิ่นในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่วนใหญ่จะปลูกไว้เพื่อเสพ กรณีที่เจ็บป่วยและมีโรคประจำตัว และเมื่อเหลือจากการเสพก็มีการลักลอบจำหน่าย เพื่อเป็นรายได้ให้กับครอบครัว

3. ปัญหาเศรษฐกิจ ฐานะครอบครัวยากจนไม่พอใช้จ่ายในครอบครัว ต้องรับภาระในการเลี้ยงดูบุคคลภายในครอบครัว เช่น บิดา มารดา สามีย้าย ภรรยา และบุตร โดยเฉพาะบุตรที่กำลังอยู่ในวัยเรียนซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูง จึงมีความจำเป็นต้องจำหน่ายยาเสพติดเพื่อต้องการเงินมาใช้จ่ายในเรื่องการศึกษาของลูก และ

4. ขาดความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับโทษ พิษภัย และอันตรายของยาเสพติดโดยเฉพาะการจำหน่ายยาเสพติดประเภทยาบ้า ทำให้ตกเป็นเหยื่อของกลุ่มผู้ค้ารายย่อย และบางรายที่ไม่เคยเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทุกประเภทต้องตกเป็นเครื่องมือและสายล่อซื้อจากตำรวจ

5.4 สรุปผลการศึกษาลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ภูมิหลังทางสังคม

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มากกว่า เพศหญิง กล่าวคือ เป็นเพศชายร้อยละ 67.6 เพศหญิงร้อยละ 32.4 โดยมีอายุระหว่าง 31 – 40 มากที่สุด ร้อยละ 37.2 และมีกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 8.8 และระหว่าง 15 – 20 เพียง ร้อยละ 5.9 นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างที่กระทำความผิดส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ มูเซอ ร้อยละ 33.3 รองลงมากลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง ร้อยละ 30.4 กลุ่มชาติพันธุ์ ลีซอ ร้อยละ 25.5 และกว่าร้อยละ 10 เป็นกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ

สำหรับ ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างที่กระทำความผิด พบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาดำ กล่าวคือ ไม่ได้เรียนหนังสือ ร้อยละ 56.9 และระดับประถมศึกษา ร้อยละ 29.4 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาสูง คือ ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป พบว่า มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 9.8 มัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 2.9 และมีเพียง ร้อยละ 1 ที่มีการศึกษาระดับ ปวช. – ปวส.

ภูมิหลังทางเศรษฐกิจ

สำหรับ ปัจจัยทางด้านอาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำไร่ ทำนา มากที่สุด ร้อยละ 66.7 และมีเพียงร้อยละ 2 ที่กำลังเรียนหนังสือ ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่ามีกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพอื่นๆ อีกร้อยละ 1 โดยตอบว่า มีอาชีพรับราชการเป็นลูกจ้างอยู่ที่สถานีวิจัยแห่งประเทศไทยจังหวัดเชียงใหม่ สำหรับ

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 1,000 บาท ร้อยละ 52.0 และรายได้ เฉลี่ยต่อเดือนเกินกว่า 10,000 บาทขึ้นไป เพียงร้อยละ 1 เท่านั้น

ภูมิหลังทางครอบครัว

สำหรับปัจจัยทางครอบครัว พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่กระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่แต่งงานแล้ว ร้อยละ 63.7 โดยเป็นโสด ร้อยละ 18.6 และกลุ่มตัวอย่างที่มีบทบาทในครอบครัวเป็นหัวหน้าครอบครัว ร้อยละ 57.8 ภรรยาหัวหน้าครอบครัว ร้อยละ 21.6 และร้อยละ 20.6 ตอบว่ามีสถานภาพเป็นบุตรของครอบครัว นอกจากนี้ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างที่กระทำคามผิด นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 68.7 นับถือศาสนาคริสต์ ร้อยละ 23.5 และเป็นที่น่าสังเกตว่า ร้อยละ 7.8 ยังนับถือผีบรรพบุรุษหรือเทพเจ้าอยู่

ในด้านภูมิลำเนา นั้น กลุ่มตัวอย่างที่กระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมากที่สุด ร้อยละ 68.6 และมีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดอื่นๆ เช่น เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน น่าน และพะเยา อีกร้อยละ 31.4

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่กระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและมีภูมิลำเนาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า ส่วนใหญ่ เป็นคนมีภูมิลำเนาอยู่อำเภอปายมากที่สุด ร้อยละ 29.4 รองลงมา อำเภอปางมะผ้า ร้อยละ 18.6 อำเภอเมือง ร้อยละ 12.7 อำเภอขุนยวม ร้อยละ 5.9 และมีเพียงร้อยละ 2 ที่มีภูมิลำเนาในอำเภอที่ไม่ได้อยู่ในเขตศาลจังหวัดแม่ฮ่องสอน คืออำเภอแม่ลาน้อย และอำเภอสบเมย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

การพิสูจน์สมมติฐาน และอภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานสำหรับการวิจัยไว้ทั้งหมด 6 ข้อ ดังนี้

1. ชาวเขาที่เป็นเพศชายจะกระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าเพศหญิง
2. ชาวเขายิ่งมีอายุมากขึ้นเท่าใดจะยิ่งกระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากขึ้น เท่านั้น
3. ชาวเขายิ่งมีการศึกษาสูงเท่าใดจะยิ่งกระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติดน้อยลงเพียง นั้น
4. ชาวเขาที่ดำรงชีพด้วยการปลูกฝิ่นจะกระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าชาวเขาที่ดำรงชีพด้วยการปลูกพืชอย่างอื่น
5. ชาวเขาที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เชื้ออำนาจจะกระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าชาวเขาที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เชื้ออำนาจ
6. ชาวเขาที่ยึดถือวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมจะกระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าชาวเขาที่ยึดถือวัฒนธรรมแบบสมัยใหม่

6.1 การพิสูจน์สมมติฐาน

จากการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน” ผู้วิจัยได้พิสูจน์สมมติฐานแต่ละข้อและอภิปรายผล โดยได้นำเสนอในรูปแบบของตารางแยกประเภทคามผิดและแยกตามด้วยยาที่กระทำคามผิด และสรุปการทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ (Percentage) ที่ระดับมากกว่า 50 ยอมรับสมมติฐานแต่ละข้อประกอบความเรียงได้ตาราง ดังต่อไปนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 ชาวเขาที่เป็นเพศชายจะกระทำความผิดเกี่ยวกับ
ยาเสพติดมากกว่าเพศหญิง

ตารางที่ 28 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับประเภทของการกระทำความผิด

เพศ	ประเภทการกระทำความผิด						รวม
	เสพ	จำหน่าย	รับจ้างขนส่ง	ผลิต	เสพและจำหน่าย	อื่นๆ	
ชาย	16 (23.2%)	35 (50.7%)	4 (5.8%)	2 (2.9%)	11 (15.9%)	1 (1.5%)	69 (100%)
หญิง	8 (24.3%)	23 (69.7%)	- -	1 (3.0%)	1 (3.0%)	- -	33 (100%)
รวม	24 (23.5%)	58 (56.9%)	4 (3.9%)	3 (2.9%)	12 (11.8%)	1 (1.0%)	102 (100%)

จากตารางที่ 28 พบว่า ผู้ต้องขังเพศชายที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวน 69 คนส่วนใหญ่ตอบว่ากระทำความผิดประเภทจำหน่ายมากที่สุด จำนวน 35 คน (ร้อยละ 50.7) รองลงมาเป็นการกระทำความผิดประเภทเสพ จำนวน 16 คน (ร้อยละ 23.2) และประเภทครอบครองเพื่อเสพและจำหน่าย จำนวน 11 คน (ร้อยละ 15.9) ประเภทรับจ้างขนส่ง จำนวน 4 คน (ร้อยละ 5.8) และประเภทผลิตหรือปลูกจำนวน 2 คน ทั้งนี้มีผู้ต้องขัง จำนวน 1 คน ตอบว่า มีเจ้าหน้าที่กล่าวหาว่ามียาเสพติดไว้ในครอบครอง สำหรับผู้ต้องขังเพศหญิงที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวน 33 คนส่วนใหญ่เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทจำหน่ายมากที่สุด จำนวน 23 คน (ร้อยละ 69.7) รองลงมา คือ ประเภทครอบครองเพื่อเสพ จำนวน 8 คน (ร้อยละ 24.3) และประเภทผลิตหรือปลูก จำนวน 1 คน กับประเภทครอบครองเพื่อเสพและจำหน่ายอีก จำนวน 1 คน ตามลำดับ

ตารางที่ 29 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับประเภทของยาเสพติดที่กระทำ
ความผิด

เพศ	ประเภทยาเสพติดที่กระทำความผิด						รวม
	ฝิ่น	ยาบ้า	กัญชา	เฮโรอีน	มากกว่า 1	อื่นๆ	
ชาย	10 (14.5%)	37 (53.6%)	2 (2.9%)	17 (24.6%)	2 (2.9%)	1 (1.5%)	69 (100%)
หญิง	1 (3.0%)	26 (78.8%)	- -	3 (9.1%)	3 (9.1%)	- -	33 (100%)
รวม	11 (10.8%)	63 (61.8%)	2 (1.9%)	20 (19.6%)	5 (4.9%)	1 (1.0%)	102 (100%)

จากตารางที่ 29 พบว่า ผู้ต้องขังที่เป็นเพศชายกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากที่สุด จำนวน 69 คน ส่วนใหญ่เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาบ้ามากที่สุด จำนวน 37 คน (ร้อยละ 53.6) รองลงมาเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับ เฮโรอีน จำนวน 17 คน (ร้อยละ 24.6) และกระทำผิดเกี่ยวกับ ฝิ่น จำนวน 10 คน (ร้อยละ 14.5) กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทอื่นๆ อีกกว่าร้อยละ 7

ส่วนผู้ต้องขังที่เป็นเพศหญิงจะกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวน 33 คน ส่วนใหญ่เป็นการกระทำผิดเกี่ยวกับยาบ้ามากที่สุด จำนวน 26 คน (ร้อยละ 78.8) รองลงมาเป็นการกระทำผิดเกี่ยวกับ เฮโรอีน จำนวน 3 คน (ร้อยละ 9.1) และฝิ่น จำนวน 1 คน นอกจากนี้ กว่าร้อยละ 9.1 เป็นการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่า 1 ประเภท ดังนั้น จากตารางที่ 28, 29 ชาวเขาที่เป็นเพศชายจะกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าเพศหญิง กล่าวคือ เพศชายระดับร้อยละ (Percentage) 67.6 และเพศหญิงระดับร้อยละ (Percentage) 32.4 สอดคล้องกับกรณีศึกษาแบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งพบว่าเป็นเพศชายที่กระทำผิดมากกว่าเพศหญิงโดยเพศชายส่วนใหญ่จะกระทำผิดในประเภทจำหน่ายยาบ้า เนื่องจากในสภาพทางสังคมของชาวเขาแล้วบทบาทของเพศชายและเพศหญิงจะมีความแตกต่างกัน กล่าวคือเพศชายส่วนใหญ่จะเป็นหัวหน้าครอบครัวซึ่งมีหน้าที่ต้องออกไปรับจ้างทำงานนอกบ้าน หรือออกไปทำไร่ ทำสวน และส่วนหนึ่งจะมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกมากกว่าเพศหญิงทำให้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาก ในขณะที่เพศหญิงจะทำหน้าที่เป็นภรรยาที่ดี คอยทำงานภายในบ้านและอบรมสั่งสอนลูกบทบาทของการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกจึงมี

โอกาสน้อยกว่า อย่างไรก็ตามเพศหญิงก็มีโอกาสที่จะเป็นผู้กระทำความผิดมากขึ้นในบางครอบครัวที่เพศชายซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวเสียชีวิต หรือไปมีภรรยาใหม่ ทำให้ครอบครัวขาดที่พึ่งพิงและเพศหญิงจำเป็นต้องรับผิดชอบภาระทั้งหมดในครอบครัวแทนเพศชายเมื่อรายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวจึงมีโอกาสกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามจากการเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติผู้ต้องขังชาวเขาที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2542 พบว่ามีจำนวนทั้งหมด 108 คน เป็นเพศชาย 95 คน เพศหญิง 13 คน และสถิติข้อมูลจากฝ่ายทัณฑ์ปฏิบัติของเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2544 พบว่ามีผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวน 388 คน เป็นชาย 326 คนและหญิง 62 คน ผู้วิจัยจึงสรุปว่า **“ยอมรับสมมติฐานข้อที่ 1”**

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมมติฐานข้อที่ 2 ชาวเขายังมีอายุมากเท่าใดจะยิ่งกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากขึ้นเท่านั้น

ตารางที่ 30 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับประเภทการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ช่วงอายุ	ประเภทการกระทำความผิด						รวม
	เสพ	จำหน่าย	รับจ้างขนส่ง	ผลิต	เสพและจำหน่าย	อื่นๆ	
15 – 20	1 (16.7%)	5 (83.3%)	-	-	-	-	6 (100%)
21 – 30	5 (22.7%)	12 (54.6%)	1 (4.5%)	-	4 (18.2%)	-	22 (100%)
31 – 40	9 (23.7%)	24 (63.2%)	1 (2.6%)	-	4 (10.5%)	-	38 (100%)
41 – 50	7 (25.9%)	13 (48.2%)	2 (7.4%)	2 (7.4%)	2 (7.4%)	1 (3.7%)	27 (100%)
51 ปีขึ้นไป	2 (22.2%)	4 (44.5%)	-	1 (11.1%)	2 (22.2%)	-	9 (100%)
รวม	24 (23.5%)	58 (56.9%)	4 (3.9%)	3 (2.9%)	12 (11.8%)	1 (1.0%)	102 (100%)

จากตารางที่ 30 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดส่วนใหญ่ มีอายุอยู่ระหว่าง 31 – 40 จำนวน 38 คน โดยเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในประเภทจำหน่ายมากที่สุด จำนวน 24 คน (ร้อยละ 63.2) รองลงมาได้แก่ อายุระหว่าง 41 – 50 จำนวน 27 คน เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทจำหน่ายมากที่สุด จำนวน 13 คน (ร้อยละ 48.2) และเป็นที่น่าสนใจว่ามีจำนวน 2 คน ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการผลิต อายุระหว่าง 21 – 30 จำนวน 22 คน เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทจำหน่ายมากที่สุด จำนวน 12 คน (ร้อยละ 54.6) อายุตั้งแต่ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 9 คน เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทจำหน่ายมากที่สุด จำนวน 4 คน (ร้อยละ 44.5) และเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับการผลิต

จำนวน 1 คน สู้ตท้ายอายุระหว่าง 15 – 20 จำนวน 6 คน โดยเป็นการกระทำความผิดประเภท
จำหน่วย 5 คน (ร้อยละ 83.3) และประเภทเสฟ ร้อยละ 16.7

ตารางที่ 31 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับประเภทของยาเสพติดที่กระทำ
ความผิด

ช่วง อายุ	ประเภทยาเสพติดที่กระทำความผิด						รวม
	ฝิ่น	ยาบ้า	กัญชา	เฮโรอีน	มากกว่า1	อื่นๆ	
15 – 20	-	6 (100%)	-	-	-	-	6 (100%)
21 – 30	-	15 (68.2%)	1 (4.5%)	5 (22.8%)	1 (4.5%)	-	22 (100%)
31 – 40	3 (7.9%)	26 (68.4%)	1 (2.6%)	7 (18.5%)	1 (2.6%)	-	38 (100%)
41 – 50	6 (22.2%)	11 (40.8%)	-	6 (22.2%)	3 (11.1%)	1 (3.7%)	27 (100%)
51 ขึ้นไป	2 (22.2%)	5 (55.6%)	-	2 (22.2%)	-	-	9 (100%)
รวม	11 (10.8%)	63 (61.8%)	2 (1.9%)	20 (19.6%)	5 (4.9%)	1 (1.0%)	102 (100%)

จากตารางที่ 31 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31 – 40 จำนวน 38 คน โดยเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาบ้า
มากที่สุด จำนวน 26 คน (ร้อยละ 68.4) อายุอยู่ระหว่าง 41 – 50 จำนวน 27 คน เป็นการกระทำ
ความผิดเกี่ยวกับยาบ้ามากที่สุด จำนวน 11 คน (ร้อยละ 40.8) และเป็นที่น่าสังเกตว่า มีผู้กระทำ
ความผิดเกี่ยวกับฝิ่น จำนวน 6 คน (ร้อยละ 22.2) และอายุระหว่าง 21 – 30 จำนวน 22 คน เป็น
การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาบ้ามากที่สุด จำนวน 15 คน
(ร้อยละ 68.2) อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 9 คน เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาบ้ามาก
ที่สุด จำนวน 5 คน (ร้อยละ 55.6) และระหว่าง 15 – 20 จำนวน 6 คน เป็นการกระทำความผิด
เกี่ยวกับยาบ้าทั้งหมด ดังนั้น จากตารางที่ 30 และ 31 สรุปได้ว่า ชาวเขายังมีอายุมากขึ้นเท่าใดจะ
ยิ่งไม่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากขึ้นเท่านั้น ที่กล่าวเช่นนี้ เพราะว่าฝิ่นเป็นพืชเศรษฐกิจ

ที่อยู่คู่กับชาวเขามานานหลายชั่วอายุ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ วารุณี พองแก้ว และคณะ (2541) พบว่า ที่ชุมชนบ้านบ่อไคร้ อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็น ชาวเขาเผ่ามูเซอดำ และในอดีตมีการปลูกฝิ่นไว้เพื่อขายและเสพ เนื่องจากการรักษาพยาบาลจาก ภาครัฐยังไม่ถึงทำให้เวลาเจ็บป่วยจะใช้ฝิ่นเป็นยารักษาจนทำให้ติด และจากการศึกษาของ ภิต พงศ์ มาลีรัตน์ (2537) ก็พบว่า สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ชาวเขายังนิยมลักลอบปลูกฝิ่นก็ คือ ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่บ้านเมืองจะไม่จับกุมชาวเขาที่ปลูกฝิ่นไปดำเนินคดีตามกฎหมาย จึงทำ ให้ชาวเขาส่วนหนึ่งมีแนวคิดที่จะเสี่ยงปลูกฝิ่นเพื่อจะได้ “รอดหูรอดตา” จากเจ้าหน้าที่และจะทำให้ มีรายได้เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

สำหรับปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น ก็เป็นสาเหตุ สำคัญประการหนึ่งในสภาวะการณ์ปัจจุบันของชุมชนชาวเขาทำให้บทบาทของฝิ่นถูกเปลี่ยนไป เป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายและมีการตัดทำลายไร่ฝิ่นอย่างต่อเนื่องจากภาครัฐทำให้สถานการณ์ของฝิ่น เริ่มหายากมากขึ้นทำให้มีราคาแพงขึ้นตามไปด้วย ประกอบกับชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดนไทย – พม่า ได้มีการตั้งโรงงานผลิตเฮโรอีน และยาบ้า ทำให้ชุมชนชาวเขาเผชิญกับสถานการณ์การ แพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างหนักกลุ่มผู้สูงอายุส่วนหนึ่งซึ่งเดิมเคยเสพฝิ่นจึงได้หันมาทดลองใช้ ยาบ้า หรือเฮโรอีนแทน ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ จันทศิริ วาหงษ์ (2541) ที่ศึกษาถึง ปัจจัยการใช้ยาบ้าในชุมชนชาวเขา กล่าวว่า จากมาตรการการตัดทำลายไร่ฝิ่นและการส่งเสริมการ ปลูกพืชอื่นๆ ทดแทนฝิ่นของราชการทำให้ฝิ่นหายากมากขึ้น และประมาณปี 2537 เฮโรอีนเริ่มเข้า มาแพร่ระบาดในชุมชนชาวเขา นอกจากนี้ยาบ้าก็เข้ามาแพร่ระบาดด้วยเช่นกันในบางพื้นที่ และยัง พบว่าปัจจัยที่ทำให้ชาวเขานิยมเสพยาบ้ามาจากส่วนหนึ่งที่ชาวเขามีอาชีพเกษตรกรรมซึ่งต้องใช้ แรงงานและบางคนที่ต้องออกไปรับจ้างแรงงานจำเป็นต้องใช้ยาบ้าเพื่อให้มีแรงทำงานได้มากขึ้น นอกจากนี้ในกลุ่มวัยรุ่นพบว่าสาเหตุที่เสพยาบ้าเนื่องจากมีความอยากรู้ อยากรลอง และเสพติด ฝิ่น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อย่างไรก็ตาม จากกรณีศึกษาแบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่างยังไม่สามารถชี้ชัดให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของอายุกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ชัดเจน โดยจะพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่กระทำความผิดและมีอายุมาก จะมีจำนวนเท่ากับกลุ่มที่มีอายุน้อย แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในกลุ่มที่อายุมากส่วนใหญ่จะเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับฝิ่น และเคยมีประวัติการเสพยาฝิ่นมาก่อนด้วย โดยสาเหตุหลักที่เสพยาฝิ่นก็คือ การเสพยาเพื่อรักษาอาการเจ็บป่วยต่างๆ รวมทั้งโรคประจำตัวที่รักษาด้วยวิธีการแบบแผนปัจจุบันแล้วไม่หายแต่เสพยาฝิ่นแล้วอาการดีขึ้นจึงทำให้เสพยาจนติด และจากการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่อายุมากส่วนใหญ่ไม่เคยเกี่ยวข้องกับยาเสพติดประเภทยาบ้ามาก่อน สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่อายุน้อยนั้นเป็นที่น่าสังเกตว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาบ้าทั้งหมดซึ่งมีกลุ่มวัยรุ่นรวมอยู่ด้วย ดังนั้นผลการทดสอบสมมติฐานที่กล่าวว่าชาวเขายังมีอายุมากขึ้นเท่าใดจะยิ่งกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อายุมาก คือ 40 ปีขึ้นไปมีระดับร้อยละ (Percentage) ที่ 35.3 และกลุ่มตัวอย่างที่อายุน้อย คือตั้งแต่ 40 ปีลงไปมีระดับร้อยละ (Percentage) ที่ 64.7 จึงสรุปว่า “ปฏิเสธสมมติฐานในข้อที่ 2”

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมมติฐานข้อที่ 3 ชาวเขายังมีการศึกษาสูงเท่าใดก็จะยิ่งกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดน้อยลงเพียงนั้น

ตารางที่ 32 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับประเภทของการกระทำความผิด

ระดับการศึกษา	ประเภทการกระทำความผิด						รวม
	เสพ	จำหน่าย	รับจ้างขนส่ง	ผลิต	เสพและจำหน่าย	อื่นๆ	
ไม่ได้เรียนหนังสือ	14 (24.1%)	29 (50.0%)	3 (5.2%)	3 (5.2%)	8 (13.8%)	1 (1.7%)	58 (100%)
ประถมศึกษา	8 (26.7%)	19 (63.3%)	1 (3.3%)	-	2 (6.7%)	-	30 (100%)
ม.ต้น	1 (10.0%)	8 (80.0%)	-	-	1 (10.0%)	-	10 (100%)
ม.ปลาย	1 (33.3%)	1 (33.3%)	-	-	1 (33.3%)	-	3 (100%)
ปวช. - ปวส.	-	1 (100%)	-	-	-	-	1 (100%)
รวม	24 (23.5%)	58 (56.9%)	4 (3.9%)	3 (2.9%)	12 (11.8%)	1 (1.0%)	102 (100%)

จากตารางที่ 32 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดส่วนใหญ่ ไม่ได้เรียนหนังสือ จำนวน 58 คน เป็นการกระทำความผิดครอบคลุมทุกประเภทความผิด โดยเป็นการกระทำความผิดประเภทจำหน่ายมากที่สุด จำนวน 29 คน (ร้อยละ 50) และเป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้กระทำความผิดที่ไม่ได้เรียนหนังสือมีการกระทำความผิดในประเภทผลิตด้วยกว่าร้อยละ 5 รองลงมา คือ มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา จำนวน 30 คน เป็นการกระทำความผิดประเภทจำหน่ายมากที่สุด จำนวน 19 คน (ร้อยละ 63.3) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 10 คน เป็นการกระทำความผิดประเภทจำหน่ายมากที่สุดจำนวน 8 คน (ร้อยละ 80.0) ระดับมัธยม

ศึกษาตอนปลาย จำนวน 3 คน ส่วนใหญ่เป็นการกระทำความผิดประเภทเสพ และจำหน่าย และระดับ ปวช. – ปวส. จำนวน 1 คน ตามลำดับ โดยเป็นการกระทำความผิดในประเภทจำหน่าย

ตารางที่ 33 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับประเภทของยาเสพติดที่กระทำความผิด

ระดับการศึกษา	ประเภทยาเสพติดที่กระทำความผิด						รวม
	ฝิ่น	ยาบ้า	กัญชา	เฮโรอีน	มากกว่า 1	อื่นๆ	
ไม่ได้เรียนหนังสือ	7 (12.1%)	33 (56.9%)	-	13 (22.4%)	4 (6.9%)	1 (1.7%)	58 (100%)
ประถมศึกษา	3 (10.0%)	22 (73.3%)	2 (6.7%)	3 (10.0%)	-	-	30 (100%)
ม.ต้น	1 (10.0%)	6 (60.0%)	-	3 (30.0%)	-	-	10 (100%)
ม.ปลาย	-	2 (66.7%)	-	1 (33.3%)	-	-	3 (100%)
ปวช. – ปวส.	-	-	-	-	1 (100%)	-	1 (100%)
รวม	11 (10.8%)	63 (61.8%)	2 (1.9%)	20 (19.6%)	5 (4.9%)	1 (1.0%)	102 (100%)

จากตารางที่ 33 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และไม่ได้เรียนหนังสือ จำนวน 58 คน ส่วนใหญ่เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาบ้ามากที่สุด จำนวน 33 คน (ร้อยละ 56.9) ทั้งนี้มีผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับฝิ่น กว่าร้อยละ 12 ที่ไม่ได้เรียนหนังสือ และการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 30 คน เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาบ้ามากที่สุด จำนวน 22 คน (ร้อยละ 73.3) การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 10 คน เป็นการกระทำความผิดประเภทยาบ้ามากที่สุด จำนวน 6 คน (ร้อยละ 60.0) เป็นที่น่าสังเกตว่ามีผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับฝิ่นด้วย ร้อยละ 10 การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 3 คน เป็นการกระทำความผิดประเภท ยาบ้ามากที่สุด จำนวน 2 คน (ร้อยละ 66.7) และการศึกษาระดับ ปวช. – ปวส. จำนวน 1 คน โดยเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่า 1 ประเภท (ฝิ่น กับ ยาบ้า) ดังนั้น จากตารางที่ 32 และ 33

สรุปได้ว่า ชาวเขายังมีการศึกษาสูงเท่าใดก็จะยิ่งกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด น้อยลงเพียงนั้น กล่าวคือปัจจัยด้านการศึกษาคือปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดระดับของการกระทำ ความผิดของแต่ละบุคคลได้ สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ทิพย์พร วาฤทธิ และประไพศรี ช่อนกลิ่น (2534) ซึ่งศึกษาถึงพฤติกรรมของการใช้ฝิ่นในชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่มารับการบำบัด รักษา พบว่า ชาวเขาที่เข้ามารับการบำบัดรักษาเฉลี่ยร้อยละ 88.6 ไม่รู้หนังสือ และร้อยละ 11.4 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 และพบว่าร้อยละ 77.1, 91.4, 97.1 มีความรู้ที่ไม่ถูกต้อง เกี่ยวกับฝิ่น คือ ผู้เสพฝิ่น ผู้ปลูกฝิ่น และผู้ขายฝิ่นตามลำดับ ไม่ผิดกฎหมายไม่ต้องติดคุก นอกจากนี้ สารภี ศิลา และคณะ (2534) ยังได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่ไม่ใช่ฝิ่นในชุมชนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ อ. แม่สะเรียง จ. แม่ฮ่องสอน พบว่า สาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงเสพยาบ้า เนื่องจากจากความสนใจของตัวชาวเขาเองซึ่งมีผลมาจาก ความรู้ที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับผลหรืออันตรายของการเสพยาบ้า โดยชาวเขาจะรู้เพียงว่ายาบ้าเสพแล้ว อดิสามารถทำงานได้มากขึ้นและได้เงินมากขึ้นด้วย นอกจากนี้จากการกรณีศึกษาแบบเจาะลึก (In-depth Interview) ยังมาสนับสนุนแนวความคิดดังกล่าว โดยกลุ่มตัวอย่างกรณีศึกษาที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พบว่า ส่วนใหญ่มีการศึกษาค่ำ คือไม่ได้เรียนหนังสือ เนื่องจากสภาพ เศรษฐกิจฐานะทางครอบครัวมีความยากจนประกอบกับสภาพการตั้งบ้านเรือนอยู่บนพื้นที่สูงห่างไกลความเจริญทำให้ขาดโอกาสในการรับบริการการศึกษาจากหน่วยงานของทางราชการ และ บางรายมีความรู้ (Knowledge) ที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับฝิ่น และยาบ้าส่งผลทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อ ยาเสพติด ดังนั้นผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาค่ำ คือ ตั้งแต่ประถมศึกษาลงมา มีค่าสถิติร้อยละ (Percentage) 86.3 และกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการ ศึกษาสูง คือ ตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไป มีค่าสถิติร้อยละ (Percentage) 13.7 ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปว่า

“ยอมรับสมมติฐานข้อที่ 3”

สมมติฐานข้อที่ 4 ชาวเขาที่ดำรงชีพด้วยการปลูกฝิ่นจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าชาวเขาที่ดำรงชีพด้วยการปลูกพืชอย่างอื่น

ตารางที่ 34 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กับประเภทของการกระทำความผิด

กลุ่มชาติพันธุ์	ประเภทการกระทำความผิด						รวม
	เสพ	จำหน่าย	รับจ้างขนส่ง	ผลิต	เสพและจำหน่าย	อื่นๆ	
มูเซอ	12 (35.3%)	16 (47.1%)	1 (2.9%)	-	4 (11.8%)	1 (2.9%)	34 (100%)
กะเหรี่ยง	5 (16.1%)	21 (67.7%)	2 (6.5%)	-	3 (9.7%)	-	31 (100%)
ลีซอ	7 (26.9%)	12 (46.2%)	1 (3.8%)	2 (7.7%)	4 (15.4%)	-	26 (100%)
ม้ง	-	3 (75.0%)	-	1 (25.0%)	-	-	4 (100%)
อาข่า	-	4 (80.0%)	-	-	1 (20.0%)	-	5 (100%)
เย้า	-	2 (100%)	-	-	-	-	2 (100%)
รวม	24 (23.5%)	58 (56.9%)	4 (3.9%)	3 (2.9%)	12 (11.8%)	1 (1.0%)	102 (100%)

จากตารางที่ 34 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์มูเซอ จำนวน 34 คน โดยกระทำความผิดประเภทจำหน่ายมากที่สุด จำนวน 16 คน (ร้อยละ 47.1) รองลงมา คือกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จำนวน 31 คน เป็นการกระทำความผิดประเภทจำหน่ายมากที่สุด จำนวน 21 คน (ร้อยละ 67.7) และ

กลุ่มชาติพันธุ์ลีซอ จำนวน 26 คน เป็นการกระทำความผิดประเภทจำหน่ายมากที่สุด จำนวน 12 คน (ร้อยละ 46.2) กลุ่มชาติพันธุ์อาข่า จำนวน 5 คน เป็นการกระทำความผิดประเภทจำหน่ายมากที่สุด จำนวน 4 คน (ร้อยละ 80) กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จำนวน 4 คน เป็นการกระทำความผิดประเภทจำหน่ายมากที่สุด จำนวน 3 คน (ร้อยละ 75) และกลุ่มชาติพันธุ์เย้าซึ่งมีจำนวนน้อยที่สุด คือ จำนวน 2 คนเป็นการกระทำความผิดประเภทจำหน่ายทั้งสองคน

สำหรับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในประเภทผลิตนั้น พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่กระทำความผิดประเภทผลิตมีเพียง กลุ่มชาติพันธุ์ลีซอ และ กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ซึ่งเป็นการกระทำความผิดในข้อหาเพาะปลูกฝิ่น ทั้งหมด จำนวน 2 คน และ 1 คน ตามลำดับและเป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่ปลูกฝิ่น เช่น มูเซอ เย้า และอาข่า ไม่มีการกระทำความผิดประเภทผลิต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 35 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กับประเภทของยาเสพติดที่กระทำคามผิด

กลุ่มชาติพันธุ์	ประเภทยาเสพติดที่กระทำคามผิด						รวม
	ฝิ่น	ยาบ้า	กัญชา	เฮโรอีน	มากกว่า1	อื่นๆ	
มูเซอ	2 (5.9%)	16 (47.1%)	1 (2.9%)	13 (38.3%)	1 (2.9%)	1 (2.9%)	34 (100%)
กะเหรี่ยง	2 (6.5%)	23 (74.2%)	1 (3.2%)	3 (9.7%)	1 (3.2%)	1 (3.2%)	31 (100%)
ลีซอ	6 (23.1%)	16 (61.5%)	-	3 (11.5%)	1 (3.9%)	-	26 (100%)
ม้ง	1 (25.0%)	2 (50.0%)	-	1 (25.0%)	-	-	4 (100%)
อาข่า	-	4 (80.0%)	-	-	1 (20.0%)	-	5 (100%)
เย้า	-	2 (100%)	-	-	-	-	2 (100%)
รวม	11 (10.8%)	63 (61.8%)	2 (1.9%)	20 (19.6%)	4 (4.9%)	1 (1.0%)	102 (100%)

จากตารางที่ 35 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติดส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์มูเซอ จำนวน 34 คนนั้น เป็นการกระทำคามผิดเกี่ยวกับยาบ้ามากที่สุด จำนวน 16 คน (ร้อยละ 47.1) รองลงมาคือ เฮโรอีน จำนวน 13 คน ร้อยละ 38.3 และกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จำนวน 31 คน เป็นการกระทำคามผิดเกี่ยวกับยาบ้ามากที่สุด จำนวน 23 คน (ร้อยละ 74.2) กลุ่มชาติพันธุ์ลีซอ จำนวน 26 คน เป็นการกระทำคามผิดเกี่ยวกับยาบ้ามากที่สุด จำนวน 16 คน (ร้อยละ 61.5) กลุ่มชาติพันธุ์อาข่า จำนวน 5 คน เป็นการกระทำคามผิดเกี่ยวกับยาบ้ามากที่สุด จำนวน 4 คน (ร้อยละ 80) และกลุ่มชาติพันธุ์ที่กระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติดน้อยที่สุดคือ เย้า จำนวน 2 คน โดยเป็นการกระทำคามผิดเกี่ยวกับยาบ้าทั้ง 2 คน

สำหรับการกระทำความผิดเกี่ยวกับ ผื่น พบว่า มีผู้กระทำความผิดทั้งหมด จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 10.8 โดยกลุ่มชาติพันธุ์ลีซอ กระทำความผิดเกี่ยวกับผื่น มากที่สุด คือ 6 คน รองลงมา กลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง และมูเซอ จำนวนเท่ากัน คือกลุ่มละ 2 คน และกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จำนวน 1 คน โดยกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า และเย้า ไม่มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในประเภทผื่น ดังนั้น จากตารางที่ 34 และ 35 ที่กล่าวว่า ชาวเขาที่ดำรงชีพด้วยการปลูกผื่นจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าชาวเขาที่ดำรงชีพด้วยการปลูกพืชอย่างอื่นนั้น สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของภิตพงศ์ มาลีรัตน์ (2537) พบว่า ชาวเขาเผ่าลีซอ และมูเซอในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีการลักลอบปลูกฝิ่นตลอดเวลา เนื่องจากอำเภอปางมะผ้ามีพื้นที่เหมาะสมกับการปลูกฝิ่น และความที่มีลักษณะคล้ายกับเงินฮ่อของลีซอทำให้ชาวเขาเผ่าลีซอมีความชำนาญในการปลูกฝิ่น และจากรายงานการวิจัยของวารุณี ฟองแก้ว และคณะ (2541) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ชุมชนบ้านบ่อไคร้ และชุมชนบ้านหนองตอง ในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของชาวเขาเผ่ามูเซอ และลีซอ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้พบว่าทั้ง 2 ชุมชนในอดีตมีการปลูกฝิ่นเป็นพืชเศรษฐกิจของครอบครัวและเมื่อเกิดอาการเจ็บป่วยก็จะใช้ฝิ่นเป็นยารักษาโรค

สำหรับแนวความคิดที่มาสืบสนับสนุนมิติของวัฒนธรรมบางประการของชนเผ่า เช่น การใช้ฝิ่น และปลูกฝิ่น โดยอธิบายได้ว่าเป็นลักษณะของกระบวนการเลือก (selective process) (สุพัตรา สุภาพ, 2542 : 118) ซึ่งชาวเขาบางกลุ่มเลือกที่จะปลูกฝิ่นแม้ว่าจะเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย แม้ว่าจะมีความพยายามจากภาครัฐเข้ามาส่งเสริมให้ชาวเขาหันมาปลูกพืชอย่างอื่นทดแทน เพราะมีความเชื่อว่าฝิ่นเป็นยารักษาโรคได้ดีกว่ายาสมัยใหม่ นอกจากนี้ในบางกลุ่มชาติพันธุ์ที่แต่เดิมไม่เคยปลูกฝิ่นแต่เมื่อไปรับจ้างทำงานในไร่ฝิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นก็จะรับเอาวัฒนธรรมและประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นมาด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สารณีย์ ไทยานันท์(2537) กล่าวว่า ด้วยหมู่บ้านของชาวเขาส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บนพื้นที่สูงห่างไกลความเจริญขาดโอกาสทางการศึกษา ทำให้ชาวเขาบางครอบครัวไม่มีที่ดินทำกิน ธรรมชาติไม่เอื้ออำนวยให้ทำการเพาะปลูกเพื่อบริโภคจึงทำให้ต้องออกไปรับจ้างนอกหมู่บ้าน โดยเฉพาะหมู่บ้านของกะเหรี่ยงที่ใกล้กับบ้านของแม่ซึ่งต้องการแรงงานมารับจ้างทำไร่ฝิ่นทำให้กลุ่มชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงต้องมารับจ้างแม้ปลูกฝิ่น

อย่างไรก็ตามทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของ (งามพิศ สัตย์สงวน2542 : 30) กล่าวสรุปไว้ว่า “วัฒนธรรมทั้งหมดของมวลมนุษยชาติมาจากแหล่งกำเนิดเดียวกันและจะแพร่กระจายไปโดยผ่านการติดต่อทางวัฒนธรรม หรือโดยการแพร่กระจาย นอกจากนี้ผลจาการณศึกษาแบบเจาะลึก (In-depth Interview) พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ลีซอมีการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง มูเซอ และอาข่า โดยกลุ่มตัวอย่างมูเซอ ลีซอ และอาข่า บอกว่าสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจในอดีตของชนเผ่าตนเอง เคยปลูกฝิ่นแต่จะปลูกไว้เพื่อเสพเป็นส่วนใหญ่ และกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวบางรายก็เป็นการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับการปลูกฝิ่นซึ่งสาเหตุที่ปลูกเพราะว่ามี โรคประจำตัวและเสพฝิ่นมานานจนติดทำให้ลักลอบปลูกฝิ่น ทั้งนี้บางส่วนก็กระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทอื่น เช่น เฮโรอีน ยา บ้า โดยให้เหตุผลสนับสนุนว่าปัจจุบันฝิ่นหายากและมีราคาแพงขึ้นทำให้หันไปใช้ยาเสพติด ประเภทอื่นที่หาได้ง่าย ราคาถูก และวิธีการเสพก็ไม่ยุ่งยากเหมือนเสพฝิ่น สำหรับกลุ่มตัวอย่าง กะเหรี่ยงพบว่าส่วนใหญ่ไม่เคยมีความสัมพันธ์กับฝิ่นมาก่อนทั้งในแง่ของการเสพ และปลูกอีกทั้ง ในสภาพแวดล้อมที่หมู่บ้านก็ไม่มี การเพาะปลูกฝิ่นด้วย ดังนั้นจากคำกล่าวของสมมติฐานดังกล่าว มาข้างต้นนี้ มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่ดำรงชีพด้วยการปลูกฝิ่น คือ มูเซอ ลีซอ ม้ง อาข่า และเข้ามีค่าสถิติ ร้อยละ (Percentage) ที่ระดับ 68.6 และกลุ่มชาติพันธุ์ที่ดำรงชีพด้วยการปลูกพืชอย่างอื่น คือ กะเหรี่ยง มีค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ที่ระดับ 30.4 จึงสรุปว่า “ยอมรับสมมติฐานข้อที่ 4”

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมมติฐานข้อที่ 5 ชาวเขาที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยจะกระทำ
ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าชาวเขาที่อยู่ใน
สภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย

ตารางที่ 36 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกับประเภทของการกระทำ
ความผิด

สภาพ แวดล้อม ที่อาศัย	ประเภทการกระทำความผิด						รวม
	เสพ	จำหน่าย	รับจ้าง ขนส่ง	ผลิต	เสพ/ จำหน่าย	อื่นๆ	
สภาพภูมิ อากาศ เหมาะสม ปลูกฝิ่น	1 (20.0%)	2 (40.0%)	-	2 (40.0%)	-	-	5 (100%)
การคมนาคม ยากลำบาก	3 (33.3%)	4 (44.5%)	1 (11.1%)	-	1 (11.1%)	-	9 (100%)
ติดแนว ชายแดน ไทย-พม่า	4 (18.2%)	11 (50.0%)	2 (9.1%)	-	4 (18.2%)	1 (4.5%)	22 (100%)
มียาเสพติด แพร่ระบาด	7 (31.8%)	14 (63.7%)	-	-	1 (4.5%)	-	22 (100%)
เป็นเส้นทาง ลำเลียง ยาเสพติด	-	3 (100%)	-	-	-	-	3 (100%)
ในหมู่บ้านมี การปลูกฝิ่น	-	1 (100%)	-	-	-	-	1 (100%)

(ต่อ)

สภาพ แวดล้อม ที่อาศัย	ประเภทการทำความผิด						รวม
	เสพ	จำหน่าย	รับจ้าง ขนส่ง	ผลิต	เสพและ จำหน่าย	อื่นๆ	
มีมากกว่า 1 ข้อ	5 (20.8%)	11 (45.8%)	1 (4.2%)	1 (4.2%)	6 (25.0%)	-	24 (100%)
ไม่มีข้อใด เลย	4 (25.0%)	12 (75.0%)	-	-	-	-	16 (100%)
รวม	24 (23.5%)	58 (56.9%)	4 (3.9%)	3 (2.9%)	12 (11.8%)	1 (1.0%)	102 (100%)

จากตารางที่ 36 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่ตอบว่ามีสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยดังกล่าวมากกว่า 1 ข้อ จำนวน 24 คน โดยเป็นการกระทำความผิดในประเภทจำหน่ายมากที่สุด จำนวน 11 คน (ร้อยละ 48.5) รองลงมาคือสภาพแวดล้อมที่อาศัยมีการแพร่ระบาดของยาเสพติด และ อยู่ใกล้กับเขตชายแดนไทย - พม่า เท่ากัน จำนวน 22 คน ซึ่งสภาพแวดล้อมที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติด จะกระทำความผิดประเภทจำหน่ายมากที่สุด จำนวน 14 คน (ร้อยละ 63.7) และสภาพแวดล้อมที่ติดเขตชายแดนไทย - พม่า จะกระทำความผิดประเภทจำหน่ายมากที่สุด จำนวน 11 คน (ร้อยละ 50) ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า เกือบร้อยละ 10 ที่กระทำความผิดในประเภทรับจ้างขนส่ง สำหรับสภาพแวดล้อมที่อาศัยมีการคมนาคมยากลำบาก จำนวน 9 คน จะกระทำความผิดประเภทจำหน่ายมากที่สุด จำนวน 4 คน (ร้อยละ 44.5) และมีการกระทำความผิดประเภทรับจ้างขนส่งด้วย กว่ร้อยละ 10 สภาพแวดล้อมที่มีภูมิอากาศเหมาะแก่การปลูกฝิ่น จำนวน 5 คน เป็นการกระทำความผิดประเภทจำหน่าย 2 คน (ร้อยละ 40) และกระทำความผิดประเภทผลิตหรือเพาะปลูก อีกจำนวน 2 คน (ร้อยละ 40) สภาพแวดล้อมที่เป็นเส้นทางลำเลียงยาเสพติด จำนวน 3 คน เป็นการกระทำความผิดประเภทจำหน่ายทั้งหมด และสภาพแวดล้อมที่ในหมู่บ้านมีการปลูกฝิ่นอีก จำนวน 1 คน ซึ่งเป็นการกระทำความผิดในประเภทจำหน่าย

สำหรับ ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พบว่า มีผู้กระทำความผิดในจำนวน 16 คน ที่ตอบว่า ไม่มีสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยมีสภาพดังกล่าวเลย แต่มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทจำหน่ายมากที่สุด จำนวน 12 คน (ร้อยละ 75) และกระทำความผิดประเภทเสพ จำนวน 4 คน (ร้อยละ 25)

ตารางที่ 37 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกับประเภทของยาเสพติดที่กระทำความผิด

สภาพแวดล้อมที่อาศัย	ประเภทยาเสพติดที่กระทำความผิด						รวม
	ฝิ่น	ยาบ้า	กัญชา	เฮโรอีน	มากกว่า 1	อื่นๆ	
สภาพภูมิอากาศเหมาะสมปลูกฝิ่น	3 (60.0%)	1 (20.0%)	-	1 (20.0%)	-	-	5 (100%)
การคมนาคมยากลำบาก	2 (22.2%)	5 (55.6%)	-	2 (22.2%)	-	-	9 (100%)
ติดแนวชายแดนไทย-พม่า	-	11 (50%)	1 (4.5%)	8 (36.5%)	1 (4.5%)	1 (4.5%)	22 (100%)
มียาเสพติดแพร่ระบาด	3 (13.7%)	16 (72.7%)	1 (4.5%)	2 (9.1%)	-	-	22 (100%)
เป็นเส้นทางลำเลียงยาเสพติด	-	3 (100%)	-	-	-	-	3 (100%)
ในหมู่บ้านมีการปลูกฝิ่น	-	1 (100%)	-	-	-	-	1 (100%)

(ต่อ)

สภาพ แวดล้อม ที่อาศัย	ประเภทยาเสพติดที่กระทำความผิด						รวม
	ฝิ่น	ยาบ้า	กัญชา	เฮโรอีน	มากกว่า1	อื่นๆ	
มีมากกว่า 1 ข้อ	2 (8.3%)	15 (62.5%)	-	4 (16.7%)	3 (12.5%)	-	24 (100%)
ไม่มีข้อใด เลย	1 (6.2%)	11 (68.8%)	-	3 (18.8%)	1 (6.2%)	-	16 (100%)
รวม	11 (10.8%)	63 (61.8%)	2 (1.9%)	20 (19.6%)	5 (4.9%)	1 (1.0%)	102 (100%)

จากตารางที่ 37 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่ที่ตอบว่าสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยมีสภาพแวดล้อมดังกล่าวมากกว่า 1 ข้อ จำนวน 24 คน จะเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาบ้ามากที่สุด จำนวน 15 คน (ร้อยละ 62.5) และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่อาศัยมีการแพร่ระบาดของยาเสพติด จำนวน 22 คน จะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทุกประเภท โดยเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาบ้ามากที่สุด จำนวน 16 คน (ร้อยละ 72.7) และสภาพแวดล้อมที่อาศัยติดแนวชายแดน ไทย – พม่า จำนวน 22 คน เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาบ้ามากที่สุด จำนวน 11 คน (ร้อยละ 50) สภาพแวดล้อมที่อาศัยมีการคมนาคมยากลำบาก จำนวน 9 คน เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาบ้ามากที่สุด จำนวน 5 คน (ร้อยละ 55.6) และเป็นที่น่าสนใจว่า สภาพแวดล้อมที่อาศัยมีสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมในการปลูกฝิ่น จำนวน 5 คน ส่วนใหญ่เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับฝิ่นมากที่สุด จำนวน 3 คน (ร้อยละ 60) สภาพแวดล้อมที่อาศัยเป็นเส้นทางลำเลียงยาเสพติด จำนวน 3 คน โดยเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาบ้าทั้งหมด และสภาพแวดล้อมที่อาศัยมีการปลูกฝิ่น จำนวน 1 คน โดยเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาบ้า

สำหรับผู้ต้องขังที่ตอบว่าสภาพแวดล้อมที่อาศัยไม่มีสภาพดังกล่าวเลยมีจำนวน 16 คน พบว่า เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาบ้ามากที่สุด จำนวน 11 คน (ร้อยละ 68.8) รองลงมา คือ เฮโรอีน ร้อยละ 18.8 และฝิ่น ร้อยละ 6.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 38 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอำเภอที่อาศัยในจังหวัดแม่ฮ่องสอนของผู้ที่กระทำความผิดกับประเภทของการกระทำความผิด

อำเภอ	ประเภทการกระทำความผิด						รวม
	เสพ	จำหน่าย	รับจ้าง ขนส่ง	ผลิต	เสพและ จำหน่าย	อื่นๆ	
เมือง	2 (15.4%)	8 (61.5%)	1 (7.7%)	-	2 (15.4%)	-	13 (100%)
ปางมะผ้า	8 (42.1%)	8 (42.1%)	-	2 (10.5%)	-	1 (5.3%)	19 (100%)
ปาย	7 (23.3%)	19 (63.3%)	-	-	4 (13.4%)	-	30 (100%)
ขุนยวม	2 (33.3%)	4 (66.7%)	-	-	-	-	6 (100%)
แม่ลาน้อย	-	-	-	-	1 (100%)	-	1 (100%)
สบเมย	-	-	1 (100%)	-	-	-	1 (100%)
รวม	19 (27.1%)	39 (55.7%)	2 (2.9%)	2 (2.9%)	7 (10.0%)	1 (1.4%)	70 (100%)

จากตารางที่ 38 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 70 คน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในอำเภอปายมากที่สุด จำนวน 30 คน โดยเป็นการกระทำความผิดประเภทจำหน่ายมากที่สุด จำนวน 19 คน (ร้อยละ 63.3) รองลงมา คือ อำเภอปางมะผ้า จำนวน 19 คน กระทำความผิดประเภทจำหน่าย และเสพ เท่ากัน คือ จำนวน 8 คน (ร้อยละ 42.1) ทั้งนี้เป็นการกระทำความผิดประเภทผลิตหรือปลูก จำนวน 2 คน (ร้อยละ 10.5) อำเภอเมือง จำนวน 13 คน เป็นการกระทำความผิดประเภทจำหน่ายมากที่สุด จำนวน 8 คน (ร้อยละ 61.5) อำเภอขุนยวม จำนวน 6 คน เป็นการ

กระทำความผิดประเภทจำหน่ายมากที่สุดจำนวน 4 คน (ร้อยละ 66.7) และอำเภอแม่ลาน้อย กับ อำเภอสบเมย อำเภอละ 1 คน ตามลำดับ

ตารางที่ 39 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอำเภอที่อาศัยในจังหวัดแม่ฮ่องสอนของผู้ที่กระทำความผิดกับประเภทของยาเสพติดที่กระทำความผิด

อำเภอ	ประเภทยาเสพติดที่กระทำความผิด						รวม
	ฝิ่น	ยาบ้า	กัญชา	เฮโรอีน	มากกว่า1	อื่นๆ	
เมือง	-	10 (76.9%)	-	1 (7.7%)	2 (15.4%)	-	13 (100%)
ปางมะผ้า	4 (21.0%)	9 (47.4%)	-	5 (26.3%)	-	1 (5.3%)	19 (100%)
ปาย	-	22 (73.4%)	1 (3.3%)	6 (20.0%)	1 (3.3%)	-	30 (100%)
ขุนยวม	1 (16.7%)	5 (83.3%)	-	-	-	-	6 (100%)
แม่ลาน้อย	-	1 (100%)	-	-	-	-	1 (100%)
สบเมย	1 (100%)	-	-	-	-	-	1 (100%)
รวม	6 (8.6%)	47 (67.1%)	1 (1.4%)	12 (17.2%)	3 (4.3%)	1 (1.4%)	70 (100%)

จากตารางที่ 39 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและมีภูมิลำเนาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 70 คน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ที่อำเภอปาย มากที่สุด จำนวน 30 คน พบว่า เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาบ้ามากที่สุด จำนวน 22 คน (ร้อยละ 73.4) รองลงมาคือที่ อำเภอปางมะผ้า จำนวน 19 คน เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาบ้ามากที่สุด 9 คน (ร้อยละ 47.7) และเป็นที่น่าสังเกตว่า มีผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับฝิ่นที่อำเภอปางมะผ้าด้วยถึง ร้อยละ 21 และอำเภอเมือง จำนวน 13 คน เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาบ้ามากที่สุด จำนวน 10 คน (ร้อยละ 76.9) อำเภอขุนยวม จำนวน 6 คน เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาบ้ามากที่สุด จำนวน 5 คน (ร้อยละ 83.3) และมีการกระทำความผิด

เกี่ยวกับฝุ่นจำนวน 1 คน สำหรับอำเภอแม่ลาน้อยกับอำเภอสบเมย อำเภอละ 1 คน เป็นการ
กระทำความผิดเกี่ยวกับยาบ้า และฝุ่น ตามลำดับ

ดังนั้น จากตารางที่ 36, 37, 38, และ 39 สรุปได้ว่า ชาวเขาที่อยู่ในสภาพ
แวดล้อมที่เชื้ออานวยจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าชาวเขาที่ไม่ได้อยู่ในสภาพ
แวดล้อมที่เชื้ออานวย ตามหลักทฤษฎีสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ (สุพัตรา สุภาพ, 2542 : 119) ซึ่ง
อธิบายว่า สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ลักษณะของพื้นที่ ตลอดจนความอุดมสมบูรณ์ของ
ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นตัวกำหนดการจัดระเบียบและสภาพต่างๆ ในสังคมโดยตรง นิสัยใจคอ
และความเจริญของสังคมจะเป็นอย่างไรขึ้นกับสาเหตุทางภูมิศาสตร์ และที่สังคมมีสภาพความ
เป็นอยู่ต่างก็เพราะสภาพทางภูมิศาสตร์ไม่เหมือนกัน ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมักมี
ขอบเขตจำกัด เพราะว่าสภาพดินฟ้าอากาศจะเป็นตัวกำหนดสภาพดินฟ้าอากาศจะเป็นผู้อานวย
ให้เกิดความเจริญ ในบางสังคมอาจจะเจริญมากเพราะภูมิศาสตร์ช่วย ส่วนสังคมที่ล่าหลังเนื่อง
จากสภาพภูมิอากาศไม่อานวย และตามทฤษฎีนี้จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นได้เลยนอก
จากสภาพภูมิศาสตร์จะเปลี่ยน

นอกจากนั้น Taff and England นักอาชญาวิทยาก็ได้กล่าวไว้ใน (นวลจันทร์
ทัศนชัยกุล, 2541 : 107) โดยอธิบายถึงเขตการกระทำความผิดโดยแบ่งพื้นที่ที่มีอิทธิพลต่อการ
กระทำความผิดตามลักษณะเขตแดนและสภาพแวดล้อม ดังนี้ เขตที่ถูกตัดขาดจากสังคมและ
จารีตประเพณีที่ดั้งเดิมเนื่องจากมีอุปสรรคในด้านภูมิประเทศจะเกิดการต่อสู้ขัดแย้งกันในทางวัฒนธรรม
(Cultural Conflict) และเขตที่มีชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่เพียงกลุ่มเดียว (Minority Group) ทำให้
มีค่านิยมและพฤติกรรมที่เป็นการกระทำความผิด ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวสามารถนำมาอธิบาย
ถึงเขตอำเภอในจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่มีชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่เพียงกลุ่มเดียว เช่น อำเภอปาย และ
อำเภอปางมะผ้า จะทำให้มีการกระทำความผิดมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ภู
พงศ์ มาลีรัตน์ (2537) พบว่า ที่อำเภอปาย และ อำเภอปางมะผ้าชาวเขามีการลักลอบปลูกฝิ่น
เพราะว่าสภาพพื้นที่มีความเหมาะสมกับการปลูกฝิ่นและมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ของชนกลุ่ม
น้อยในเขตพม่า ทั้งนี้พบว่า สถิติการจับกุมคดียาเสพติดในพื้นที่ 2 อำเภอดังกล่าวมักจะเป็นชาว
เขาเผ่ามูเซอกับลีซอ

สำหรับกรณีศึกษาแบบเจาะลึก (In-depth Interview) นั้น ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและอาศัยอยู่ที่อำเภอปาย กับที่อำเภอปางมะผ้าเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสภาพแวดล้อมที่อาศัยนี้อยู่บนพื้นที่สูง การคมนาคมยากลำบากและห่างไกลจากเขตเมือง ภูมิอากาศก็มีความเย็นที่เหมาะสมในการปลูกฝิ่น อีกทั้งบางพื้นที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของชาวต่างชาติทำให้สามารถหาซื้อยาเสพติดได้ง่าย นอกจากนี้ยังมีการแพร่ระบาดของยาเสพติดทั้งคนเสพ และคนขายในหมู่บ้าน ทำให้กลุ่มตัวอย่างอยู่ในสภาพที่เอื้ออำนวยให้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และบางรายอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่เสพยาเสพติดจึงถูกชักชวนให้ทดลองเสพยาเสพติดด้วย ดังนั้นการทดสอบสมมติฐาน มีกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย โดยมีค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ที่ระดับ 84.3 และมีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย มีค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ที่ระดับ 15.7 ผู้วิจัยจึงสรุปว่า “ยอมรับสมมติฐานข้อที่ 5”

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมมติฐานข้อที่ 6 ชาวเขาที่ยึดถือวัฒนธรรมดั้งเดิมจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าชาวเขาที่ยึดถือวัฒนธรรมแบบสมัยใหม่

ตารางที่ 40 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุที่ผู้ต้องขังเคยเสพยาเสพติดกับประเภทของยาเสพติดที่เสพครั้งแรก (แยกตามร้อยละของสาเหตุที่เสพ)

สาเหตุที่เสพยาเสพติด	ประเภทของยาเสพติดที่เสพครั้งแรก						รวม
	ฝิ่น	ยาบ้า	กัญชา	เฮโรอีน	มากกว่า 1	อื่นๆ	
อยากรู้	7	7	1	2	-	-	17
อยากลอง	(41.2%)	(41.2%)	(5.9%)	(11.7%)			(100%)
เจ็บป่วยร่างกาย	23	2	-	2	1	-	28
	(82.2%)	(7.1%)		(7.1%)	(3.6%)		(100%)
มีคนแนะนำ	-	1	-	1	-	-	2
		(50.0%)		(50.0%)			(100%)
เสพติดตามผู้อื่น	1	2	-	1	-	-	4
	(25.0%)	(50.0%)		(25.0%)			(100%)
มีแรงทำงาน	5	6	-	1	-	2	14
	(35.7%)	(42.9%)		(7.1%)		(14.3%)	(100%)
เข้ากับเพื่อนได้	1	2	-	-	-	-	3
	(33.3%)	(66.7%)					(100%)
เป็นคนขายเลยต้องเสพ	-	-	1	2	-	-	3
			(33.3%)	(66.7%)			(100%)
ถูกหลอกให้เสพ	-	1	-	-	-	-	1
		(100%)					(100%)

(ต่อ)

สาเหตุ ที่เสพ ยา เสพติด	ประเภทของยาเสพติดที่เคยเสพครั้งแรก						รวม
	ฝิ่น	ยาบ้า	กัญชา	เฮโรอีน	มากกว่า1	อื่นๆ	
มากกว่า 1 สาเหตุ	5 (25.0%)	8 (40.0%)	-	1 (5.0%)	4 (20.0%)	2 (10.0%)	20 (100%)
ไม่เคย เสพ	-	-	-	-	-	10 (100%)	10 (100%)
รวม	42 (41.2%)	29 (28.4%)	2 (1.9%)	10 (9.8%)	5 (5.0%)	14 (13.7%)	102 (100%)

จากตารางที่ 40 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดและเคยเสพยาเสพติด จำนวน 92 คน ส่วนใหญ่ตอบว่า สาเหตุที่เสพยาเสพติดเพราะว่า เจ็บป่วยทางร่างกายมากที่สุด จำนวน 28 คน และยาเสพติดที่เคยเสพครั้งแรก ก็คือ ฝิ่นมากที่สุด จำนวน 23 คน (ร้อยละ 82.2) รองลงมาคือสาเหตุที่เสพเพราะว่าอยากรู้ อยากลอง จำนวน 17 คน และยาเสพติดที่เคยเสพครั้งแรก คือ ฝิ่น กับ ยาบ้า อย่างละจำนวน 7 คน (ร้อยละ 41.2) สาเหตุที่เสพเพราะว่าทำให้มีแรงทำงาน จำนวน 14 คน และยาเสพติดที่เคยเสพครั้งแรก คือ ยาบ้ามากที่สุด จำนวน 6 คน (ร้อยละ 42.9) รองลงมาคือเสพฝิ่นครั้งแรก จำนวน 5 คน (ร้อยละ 35.7) และเป็นที่น่าสนใจว่าเป็นยาเสพติดประเภทอื่นๆ (สารระเหย) อีกจำนวน 2 คน ส่วนสาเหตุที่เสพเพราะว่าเสพตามคนอื่น จำนวน 4 คน ยาเสพติดที่เคยเสพครั้งแรก คือ ยาบ้า จำนวน 2 คน (ร้อยละ 50) สาเหตุที่เสพเพราะว่าเพื่อเข้ากับกลุ่มเพื่อน จำนวน 3 คน โดยยาเสพติดที่เสพครั้งแรก คือ ยาบ้า จำนวน 2 คน และเสพเพราะว่าเป็นคนขายเลยต้องเสพตามด้วย จำนวน 3 คน และยาเสพติดที่เคยเสพครั้งแรก คือ เฮโรอีน จำนวน 2 คน และสาเหตุที่เสพเพราะว่าถูกหลอกให้เสพ จำนวน 1 คน โดยยาเสพติดที่เสพครั้งแรกนั้น คือ ยาบ้า

สำหรับผู้ต้องขังที่ ตอบว่า สาเหตุที่เคยเสพยาเสพติดมาจากสาเหตุมากกว่า
 1 สาเหตุ จำนวน 20 คนนั้น ส่วนใหญ่ตอบว่า ยาเสพติดที่เคยเสพครั้งแรก คือ ยาบ้า
 มากที่สุด จำนวน 8 คน (ร้อยละ40) และเคยเสพฝิ่นครั้งแรก จำนวน 5 คน (ร้อยละ25)
 นอกจากนั้น คือผู้ที่ไม่เคยมีสาเหตุที่เสพเนื่องจากไม่เคยเสพยาเสพติดมาก่อนจะกระทำผิด

ตารางที่ 41 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุที่ผู้ต้องขังเคยเสพยาเสพติดกับ
 ประเภทของยาเสพติดที่เสพครั้งแรก(แยกตามร้อยละของประเภทที่เสพ)

สาเหตุ ที่เสพ ยา เสพติด	ประเภทของยาเสพติดที่เสพครั้งแรก						รวม
	ฝิ่น	ยาบ้า	กัญชา	เฮโรอีน	มากกว่า1	อื่นๆ	
อยากรู้	7	7	1	2	-	-	17
อยากลอง	(16.6%)	(24.2%)	(50.0%)	(20.0%)			(16.7%)
เจ็บป่วย	23	2	-	2	1	-	28
ร่างกาย	(54.8%)	(6.9%)		(20.0%)	(20.0%)		(27.5%)
มีคน แนะนำ	-	1	-	1	-	-	2
		(3.4%)		(10.0%)			(2.0%)
เสพตาม ผู้อื่น	1	2	-	1	-	-	4
	(2.4%)	(6.9%)		(10.0%)			(3.9%)
มีแรง ทำงาน	5	6	-	1	-	2	14
	(11.9%)	(20.7%)		(10.0%)		(14.3%)	(13.7%)
เข้ากับ เพื่อนได้	1	2	-	-	-	-	3
	(2.4%)	(6.9%)					(2.9%)
เป็นคน ขายเลย ต้องเสพ	-	-	1	2	-	-	3
			(50.0%)	(20.0%)			(2.9%)
ถูกหลอก ให้เสพ	-	1	-	-	-	-	1
		(3.4%)					(1.0%)

(ต่อ)

สาเหตุ ที่ เสพ ยา เสพ ติด	ประเภทของยาเสพติดที่เคยเสพครั้งแรก						รวม
	ฝิ่น	ยาบ้า	กัญชา	เฮโรอีน	มากกว่า1	อื่นๆ	
มากกว่า 1 สาเหตุ	5 (11.9%)	8 (27.6%)	-	1 (10.0%)	4 (80.0%)	2 (14.3%)	20 (19.6%)
ไม่เคย เสพ	-	-	-	-	-	10 (71.4%)	10 (9.8%)
รวม	42 (100%)	29 (100%)	2 (100%)	10 (100%)	5 (100%)	14 (100%)	102 (100%)

จากตารางที่ 41 พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดและเคยเสพยาเสพติด จำนวน 92 คน ส่วนใหญ่ตอบว่า ประเภทของยาเสพติดที่เสพครั้งแรกคือ ฝิ่นจำนวน 42 คน โดยมีสาเหตุที่เสพยาเสพฝิ่นเพราะว่า เจ็บป่วยทางร่างกายมากที่สุด จำนวน 28 คน (ร้อยละ 54.8) รองลงมาคือ เสพฝิ่นเพราะว่าอยากรู้ อยากลอง จำนวน 17 คน (ร้อยละ 16.6) และเสพเพราะทำให้มีแรงทำงาน จำนวน 5 คน (ร้อยละ 11.9) ซึ่งเท่ากับเสพเพราะมีสาเหตุมากกว่า 1 สาเหตุ นอกนั้นเสพฝิ่นเพราะเพื่อเข้ากลุ่มเพื่อนได้ กับ เสพตามคนอื่นอีกอย่างละจำนวน 1 คนเท่ากัน สำหรับประเภทของยาเสพติดที่เสพครั้งแรกรองลงมาจากฝิ่นคือ ยาบ้า จำนวน 29 คน ส่วนใหญ่ที่เสพยาบ้าเพราะว่ามีมากกว่า 1 สาเหตุ (ร้อยละ 27.6) โดยมีสาเหตุที่เสพเพราะอยากรู้ อยากลอง (ร้อยละ 24.2) เสพเพราะมีแรงทำงาน (ร้อยละ 20.7) นอกนั้นเสพยาบ้าเพราะสาเหตุอื่นๆ กว่าร้อยละ 20 และเป็นที่น่าสนใจว่า มีประเภทยาเสพติดที่กลุ่มตัวอย่างเคยเสพครั้งแรกประเภทอื่นๆ นอกจากฝิ่น กับ ยาบ้า คือเฮโรอีน กัญชา และอื่นๆ เช่น บุหรี่ สารระเหย เป็นต้น จากตารางที่ 40 และ 41 จะพบว่าสาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างเสพยาเสพติดเพราะความเจ็บป่วยทางร่างกายนั้น จะเป็นการเสพฝิ่นเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 82.2) และเมื่อมองย้อนกลับอีกมุมหนึ่งก็พบว่า ประเภทของยาเสพติดที่กลุ่มตัวอย่างเคยเสพครั้งแรกส่วนใหญ่จะเป็นฝิ่น (ร้อยละ 41.2) มากกว่ายาเสพติดประเภทอื่นๆ ซึ่งสาเหตุที่เสพฝิ่นส่วนใหญ่เกิดจากความเจ็บป่วยทางร่างกาย (ร้อยละ 54.8) และสาเหตุที่เสพฝิ่นเพราะสาเหตุอื่นๆ เช่น เสพตามเพื่อน เสพเพราะอยากลอง เป็นต้น อีก(ร้อยละ 45.2) กล่าวได้ว่า ในอดีตชาวเขามีวัฒนธรรม และประเพณีของแต่ละชนเผ่าที่มีความเกี่ยวข้องกับฝิ่นมาตลอด และด้วยสภาพแวดล้อมที่ห่างไกล ทูรกันดาร ฯลฯ ส่ง

ผลให้ชุมชนชาวเขาขาดโอกาสการได้รับการบริการที่ทัดเทียมกับกลุ่มชนพื้นราบ นอกจากนี้สภาพทางสังคมของชุมชนชาวเขาส่วนหนึ่งเป็นแบบ (Traditional Society) คือเป็นสังคมที่มีความยึดถือวัฒนธรรม และประเพณีแบบดั้งเดิมของชนเผ่าตนเองอย่างเหนียวแน่นทำให้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นไปแบบที่เรียกว่าขาดดุลยภาพ (Non Equilibrium) ทำให้กลุ่มชนรุ่นใหม่กับรุ่นเก่าเกิดความขัดแย้งที่เรียกว่าความขัดแย้งทางวัฒนธรรมขึ้นภายในสังคมเนื่องจากอิทธิพลของความเป็นสมัยใหม่ (Modernization) ได้แผ่ขยาย และแพร่กระจายเข้ามาอย่างรวดเร็วทำให้ชาวเขาไม่อาจที่จะปฏิเสธการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจแบบพอกิน พอใช้ในลักษณะดั้งเดิมของชนเผ่าได้ นอกจากนี้(งามพิศ สัตย์สงวน, 2543 : 33) กล่าวว่า แนวความคิดทฤษฎีการหน้าที่นิยมของมาลีโนอฟสกีก็อธิบายว่าวัฒนธรรมคือการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคล เช่น ความต้องการด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย รวมถึงความต้องการความมั่นคงทางใจ เช่น ความสงบสุขทางจิตใจ ความกลมกลืนกันทางสังคม ดังนั้นมาลีโนอฟสกีจึงย้ำว่าวัฒนธรรมทุกด้านมีหน้าที่ที่ต้องตอบสนองความต้องการจำเป็นของมนุษย์อย่างใดอย่างหนึ่ง

อย่างไรก็ตามเนื่องจากสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในด้าน เชื้อชาติ ประวัติศาสตร์ ศาสนาและความเชื่อ รวมทั้ง ภาษามชนบทรอบนิยมประเพณีที่เป็นของตนเอง โดยมีการสืบทอดต่อกันมาเป็นเวลานาน ซึ่งแตกต่างจากวัฒนธรรมและประเพณีของกลุ่มคนไทยพื้นราบทั่วไป จึงเกิดวัฒนธรรมที่เรียกว่า วัฒนธรรมรอง (Subculture) หรืออนุวัฒนธรรม (สุพัตรา สุภาพ, 2542 : 43) ซึ่งชาวเขาจะมีวัฒนธรรมรองทางเชื้อชาติ (Ethnic subculture) เป็นของตนเอง เช่นการแต่งกายของชาวเขาที่ยังคงแต่งกายเหมือนเดิมแม้ว่าจะได้รับความรู้ใหม่ๆ จากเจ้าหน้าที่บ้านเมืองก็ตาม ทั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของทิพย์พร วาฤทธิ และประไพศรี ช่อนกลิ่น (2534) ศึกษาพฤติกรรมการใช้ฝิ่นของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 62.9 ตอบว่าสาเหตุที่เสพยาฝิ่นเพราะเจ็บป่วยทางร่างกาย นอกจากนี้อัตราการใช้ยาฝิ่นซ้ำของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 72.7 มาจากสาเหตุทางกาย เช่น ปวดท้อง ปวดเอว ปวดเมื่อยตามตัว และเป็นไข้ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กลุ่มชาวเขาไปเกี่ยวข้องกับฝิ่นคือ ผลจากการพัฒนาเส้นทางคมนาคมที่เข้าถึงหมู่บ้านทำให้เกิดการพึ่งพาเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น รถยนต์ รถจักรยานยนต์ หรือแม้แต่การใช้สารเคมีในขั้นตอนและกระบวนการผลิตเกษตรกรรม จึงต้องขวนขวายหาเงินทองมาซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกดังกล่าว และการครอบงำทางวัฒนธรรมจากภายนอก เช่น การบริโภค เครื่องนุ่งห่ม และอื่นๆ ทำให้ชุมชนชาวเขาขาดการพึ่งพาตนเอง กลุ่มคนรุ่นใหม่ขาดความภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง เกิดช่องว่างระหว่างวัยทำให้รู้สึกตัวตัวเองด้อยค่า ลึนหวัง จนนำไปสู่

การใช้ฝืนเพื่อผ่อนคลายความกดดัน จุดนี้เองที่ชี้ให้เห็นอิทธิพลของความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมและวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่พร้อมจะผสมกลมกลืนกันเป็นวัฒนธรรมแบบใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์ และสนิท วงศ์ประเสริฐ และจันทรีบุรณ์ สุทธิ (2537) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติของชาวเขาที่มีต่อเฮโรอีน โดยใช้ชาวเขาเผ่ามูเซอ ที่อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นตัวแทนของชุมชนชาวเขาตามแนวชายแดนของประเทศ กล่าวว่า ในอดีตชาวเขาเผ่ามูเซอที่หมู่บ้านวนาหลวง ใช้ฝืนเป็นยากลางบ้านเพื่อบรรเทาความเจ็บปวดทางร่างกาย และปวดหัวตัวร้อน มีบาดแผล และใช้บรรเทาความเจ็บปวดให้แก่หญิงขณะคลอดบุตร นอกจากนี้ยังใช้ฝืนแลกเปลี่ยนกับอาวุธปืน และเครื่องอุปโภคบริโภคกับพ่อค้าชาวพื้นราบด้วย

สำหรับกรณีศึกษาแบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างกรณีศึกษาส่วนใหญ่ เคยเกี่ยวข้องกับฝืนทั้งในแง่ของการรักษาโรค และผ่อนคลายอาการทางจิตใจ โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุที่ใช้ฝืนเป็นยารักษาโรคต่างๆ ทั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างบางส่วนที่ครอบครัวเคยใช้ฝืนบรรเทาอาการเจ็บป่วย เป็นใช้ให้กับตนมาตั้งแต่ยังเด็กทำให้คุ้นเคยกับฝืนมาตลอดและเห็นว่าฝืนไม่ได้เป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายแต่อย่างใดจนส่งผลให้มีการใช้ยาเสพติดประเภทอื่นๆ ที่แพร่ระบาดเข้ามาแทนฝืน และผลของความเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้ชาวเขารับเอาพฤติกรรมกรรมการบริโภควัตถุเหมือนคนไทยพื้นราบทั่วไปเข้ามาในวิถีชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มตัวอย่างที่กระทำความผิดในครั้งนี้อย่างรุนแรงซึ่งเป็นการปลูกฝืนเพื่อเสพบรรเทาอาการปวดทางกายเท่านั้น โดยกลุ่มที่ปลูกฝืนส่วนใหญ่จะเป็นลึซอเนื่องจากมีความชำนาญในกรรมวิธีการปลูกฝืนมากกว่าเผ่าอื่นๆ จากเหตุผลดังกล่าวมาแล้วข้างต้นทำให้ผู้วิจัยได้ข้อสรุปว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม คือการเสพฝืนจำนวน 42 คน มีสาเหตุมาจากใช้รักษาอาการเจ็บป่วย จำนวน 23 คน และมีค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ที่ระดับ 54.8 ส่วนสาเหตุที่เสพฝืนเพราะสาเหตุอื่น ๆ ที่เป็นวัฒนธรรมสมัยใหม่ เช่น อยากรู้ อยากลอง เสพตามเพื่อน เสพเพราะทำให้มีแรงทำงาน เป็นต้น มีค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ที่ระดับ 45.2 สำหรับสาเหตุที่เจ็บป่วยทางร่างกายแล้วใช้ยาเสพติด จำนวน 28 คน ส่วนใหญ่จะมาเสพฝืน จำนวน 23 คน โดยมีค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ที่ระดับ 82.8 และเสพยาเสพติดประเภทอื่นๆ ที่เป็นวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่แพร่

ระบาดเข้ามาแทนที่ เช่น ยาบ้า และเฮโรอีน มีค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ที่ระดับ 17.8 ดังนั้นที่กล่าวไว้ว่า ชาวเขาที่ยึดถือวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าชาวเขาที่ยึดถือวัฒนธรรมแบบสมัยใหม่ นั้น จึงสรุปว่า “ยอมรับสมมติฐานข้อที่ 6”

6.2 อภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่เป็นการกระทำความผิดประเภทจำหน่ายมากที่สุด ร้อยละ 56.9 รองลงมา เป็นการกระทำความผิดประเภทครอบครองเพื่อเสพ ร้อยละ 23.5 และครอบครองเพื่อเสพและจำหน่าย ร้อยละ 11.8 โดยมีผู้กระทำความผิดในข้อหาผลิต ร้อยละ 2.9 ทั้งนี้เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาบ้ามากที่สุด ร้อยละ 61.8 รองลงมา คือ เฮโรอีน และฝิ่น ร้อยละ 19.6 และ 10.8 ตามลำดับ

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่กระทำความผิดประเภทครอบครองเพื่อจำหน่าย ส่วนใหญ่มีรายได้จากการจำหน่ายยาเสพติด ครั้งละ 10 – 100 บาท มากที่สุด คือ ร้อยละ 19.6 และมีรายได้สูงสุด ครั้งละ 100,000 บาทต่อครั้ง รายได้น้อยที่สุด ครั้งละ 10 บาท และรายได้เฉลี่ย 3,517.5 บาท ทั้งนี้ ส่วนใหญ่ถูกเจ้าหน้าที่จับดำเนินคดีที่อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนมากที่สุด ร้อยละ 32.4 รองลงมา คือ อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ร้อยละ 19.6 และจังหวัดเชียงใหม่ ร้อยละ 18.6 และเป็นที่น่าสนใจว่ามีกลุ่มตัวอย่างที่กระทำความผิดและถูกจับที่อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ร้อยละ 2 ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของศาลจังหวัดแม่สะเรียง

สำหรับสาเหตุที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดส่วนใหญ่ตอบว่า มีปัญหาเรื่องการเงิน มากที่สุด ร้อยละ 29.4 รองลงมา คืออยากรู้ อยากลอง ร้อยละ 19.6 และไม่รู้ว่ามีกฎหมาย ร้อยละ 14.7 เลียนแบบผู้อื่นอีก ร้อยละ 3.9 ถูกบังคับให้ทำ กับ มีคนแนะนำ และชักชวนให้กระทำความผิด ร้อยละ 2 และ 1 ตามลำดับ และมี ร้อยละ 21.5 ที่ตอบว่าสาเหตุที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด มีมากกว่า 1 สาเหตุ

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนี้ ส่วนใหญ่ เคยเสพยาเสพติดมาก่อน ร้อยละ 90.2 โดยเสพยาเป็นครั้งแรก มากที่สุด ร้อยละ 41.2 รองลงมา เสพยาบ้า ร้อยละ 28.4 และเสพยาเฮโรอีน ร้อยละ 9.8 และโดยมีผู้ที่ไม่เคยเสพยา

ยาเสพติดมาก่อน ร้อยละ 9.8 ทั้งนี้ผู้ที่เคยเสพส่วนใหญ่ ตอบว่า เคยเสพยาเสพติดมา 1 – 5 ปี ร้อยละ 61.8 โดยมีผู้ที่เคยเสพยาเสพติด มากที่สุด 30 ปี และน้อยที่สุด 1 ปี โดยมีค่าเฉลี่ย อยู่ที่ 5.2 ปี

ด้านสาเหตุที่เสพยาเสพติด ส่วนใหญ่ ตอบว่า เสพเพราะเจ็บป่วยทางร่างกาย ร้อยละ 27.5 เสพเพราะอยากรู้ อยากลอง ร้อยละ 16.7 รองลงมาคือ เสพเพราะทำให้มีแรงทำงาน ร้อยละ 13.7 และมีเพียง ร้อยละ 1 ที่ ตอบว่า ถูกหลอกให้เสพ และสาเหตุที่เสพยาเสพติด มีมากกว่า 1 สาเหตุ ร้อยละ 19.6

สำหรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ ตอบว่ามีสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยติดแนวชายแดนไทย – พม่า และมีการแพร่ระบาดของยาเสพติด โดยมีร้อยละ 21.6 เท่ากัน และสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยมีเส้นทางคมนาคมยากลำบาก ร้อยละ 8.8 สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยมีภูมิอากาศเหมาะสมปลูกฝิ่น ร้อยละ 4.9 สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยมีการปลูกฝิ่น เพียง ร้อยละ 1 นอกจากนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า ร้อยละ 15.7 ตอบว่า สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยไม่มีสภาพดังกล่าวเลย

6.3 สรุป

จากการศึกษา “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขา : ศึกษากรณีเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน” ผู้วิจัยจึงได้สรุปสาเหตุที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังชาวเขาระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไว้ 3 ด้าน คือ

สาเหตุด้านการผลิต

พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทความผิดฐานผลิตยาเสพติด มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.9 และเป็นการผลิตยาเสพติดประเภทฝิ่นทั้งหมด โดยกลุ่มชาติพันธุ์ที่กระทำความผิดประเภทผลิตฝิ่นเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลีซอและม้ง สอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ ภูติพงษ์ มาลีรัตน์ (2537) ที่ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับมาตรการในการแก้ไขการลักลอบปลูกฝิ่น กรณีศึกษาอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าการลักลอบปลูกฝิ่นในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จะพบมากในอำเภอปายและอำเภอปางมะผ้า เนื่องจากเป็นพื้นที่เหมาะสมกับการปลูกฝิ่นและมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ของชนกลุ่มน้อยในประเทศพม่า เช่น ชุนสา และชาวเขาที่ลักลอบปลูกฝิ่น ได้แก่ ลีซอและมูเซอ เนื่องจากเป็น

กลุ่มที่มีความชำนาญในการปลูกฝิ่น และวารุณี พองแก้ว และคณะ (2541) ทำการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทหญิง-ชาย ต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในระดับชุมชน กรณีศึกษาที่ 1 ชุมชนหมู่บ้านบ่อไคร้ ตำบลปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นชาวเขาเผ่ามูเซอดำ พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่มีรายได้จากการปลูกฝิ่นเป็นหลัก เนื่องจากการที่รัฐยังไม่สามารถบริการรักษาพยาบาลได้ทั่วถึง ทำให้เวลาเจ็บป่วยจะใช้ฝิ่นเป็นยารักษาโรค เช่น ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ เนื่องจากการทำงานหนัก ไข้มาเลเรีย เป็นต้น และรายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนายุทธศาสตร์การดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ประจำปี 2543 ของศูนย์ปฏิบัติการยาเสพติดแห่งชาติ ร่วมกับกระทรวงมหาดไทย และสำนักงาน ป.ป.ส. ระบุว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อปัญหาเสพติดในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เกิดจากสภาพภูมิประเทศของจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่เป็นป่าเขา มีพื้นที่ป่าไม่ถึง 5 แสนไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 7 แสนไร่ และเป็นจังหวัดที่เป็นแหล่งผลิตฝิ่น เฮโรอีนและยาบ้า มีพื้นที่ปลูกฝิ่นเป็นอันดับสองรองจากจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอที่มีการปลูกฝิ่นหนาแน่นมี 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอปาย อำเภอปางมะผ้า และอำเภอแม่ลาน้อย และกลุ่มชาวเขาที่มีการปลูกฝิ่น ประกอบด้วย ชาวเขาเผ่าม้ง มูเซอ และกะเหรี่ยง โดยเผ่าม้ง และลีซอจะปลูกฝิ่นไว้เพื่อจำหน่ายในพื้นที่ ส่วนกะเหรี่ยงกับมูเซอจะปลูกไว้เพื่อเสพเอง

สาเหตุด้านการจำหน่าย

พบว่า ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทความผิดฐานจำหน่ายยาเสพติด มีร้อยละ 56.9 และฐานครอบครองเพื่อเสพและจำหน่ายร้อยละ 11.8 ซึ่งสาเหตุที่ทำให้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้านการจำหน่าย เนื่องจากหลายสาเหตุด้วยกัน ประการแรก คือ ขาดโอกาสในการได้รับการศึกษา และบริการสาธารณสุข พบว่า ร้อยละ 50 ของผู้ต้องขังที่ไม่ได้เรียนหนังสือ เป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในประเภทครอบครอง เพื่อจำหน่าย และร้อยละ 63.3 ของผู้ต้องขังที่จบการศึกษา ระดับประถมศึกษา จะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทจำหน่าย โดยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมากที่สุด ร้อยละ 67.7 และกระทำความผิดเกี่ยวกับยาบ้า ร้อยละ 74.2 ประกอบกับสภาพแวดล้อมที่อาศัย ที่มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทจำหน่าย ร้อยละ 63.7 และ 50 เป็นสภาพแวดล้อมที่มียาเสพติดแพร่ระบาด กับติดแนวชายแดนไทยพม่า ตามลำดับ ทั้งนี้พบว่า ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนอำเภอที่มีการกระทำความผิดประเภทจำหน่ายมากที่สุด คือ อำเภอปาย ร้อยละ 63.3 รองลงมาอำเภอปางมะผ้า อำเภอเมือง และอำเภอขุนยวม ตามลำดับ ทั้งนี้ยาเสพติดที่มีการจำหน่ายมากที่สุด คือ

ยาบ้า ร้อยละ 74.1 รองลงมาคือ เฮโรอีน ร้อยละ 17.2 และจำหน่ายมากกว่า 1 ชนิด ร้อยละ 5.2 จำหน่ายกัญชา ร้อยละ 3.5 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ จันทศิริ วาทพงษ์ (2541) ที่ทำการศึกษาดังกล่าวในชุมชนชาวเขาโดยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล และสนทนากลุ่ม พบว่า สาเหตุการใช้ยาบ้าของชุมชนชาวเขา ที่เกิดจากปัจจัยด้านการผลิตและการจำหน่าย เนื่องจากชนกลุ่มน้อยที่อยู่ตามชายแดนได้เริ่มผลิตยาบ้าควบคู่ไปกับการผลิตเฮโรอีน และชุมชนชาวเขาส่วนใหญ่อยู่ใกล้แนวชายแดน ซึ่งใกล้แหล่งผลิตและอยู่ในเส้นทางลำเลียงยาบ้าจากแนวชายแดนไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ ทำให้มีชาวเขาจำนวนหนึ่งถูกชักชวนไปร่วมลำเลียงยาบ้า โดยให้ผลตอบแทนสูงประกอบกับชุมชนชาวเขาเป็นชุมชนที่มีทั้งผู้เสพและผู้ค้า ทำให้มีการแพร่ระบาดของยาบ้าไปยังกลุ่มต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มวัยรุ่นที่นิยมเสพตามเพื่อน หรือกลุ่มผู้ใช้แรงงาน และจากการรายงานสถานการณ์ปัญหาเสพติดในพื้นที่ภาคเหนือระหว่างเดือนตุลาคม 2541 – กันยายน 2542 ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ (2542) ระบุว่า บริเวณพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยเป็นจุดที่ตั้งบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งเป็นแหล่งปลูกฝิ่นและผลิตเฮโรอีน ยาบ้า จำนวนมากส่งผลให้ภาคเหนือของไทยเผชิญกับปัญหาการลักลอบนำเข้ามาจำหน่ายและส่งออกยาเสพติด และศูนย์ปฏิบัติการยาเสพติดแห่งชาติ (2543) ได้รายงานสถานการณ์การค้าและการลำเลียงยาเสพติดจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นพื้นที่ใช้เป็นเส้นทางลำเลียงผ่านของน้ำยาเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดและพื้นที่ที่มีการนำเข้ายาเสพติดที่สำคัญคือ บริเวณอำเภอเมือง อำเภอปางมะผ้า และอำเภอปาย ทั้งนี้เป็นเพราะมีพื้นที่ใกล้แหล่งผลิตยาเสพติด ทั้งฝิ่น เฮโรอีน และยาบ้า ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับรัฐฉานที่เป็นพื้นที่ปลูกฝิ่นและมีโรงงานผลิตเฮโรอีนและยาบ้า ประกอบกับจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นพื้นที่อิทธิพลของชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า และประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่เป็นชาวเขา ที่มีความสัมพันธ์ด้านเครือญาติกับราษฎรของประเทศเพื่อนบ้าน

สาเหตุด้านการเสพ

พบว่า ผู้ที่กระทำความผิดประเภทเสพส่วนใหญ่เป็นการเสพยาบ้า ร้อยละ 58.3 รองลงมาเสพฝิ่นร้อยละ 25 เฮโรอีน ร้อยละ 12.5 และเสพมากกว่า 1 ชนิดร้อยละ 4.2 ตามลำดับ และกลุ่มชาติพันธุ์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดประเภทเสพ มีจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ มูเซอ กะเหรี่ยง และลีซอ ทั้งนี้สาเหตุที่ผู้ต้องขังเสพยาเสพติดมีสาเหตุมาจากการเจ็บป่วยร่างกายมากที่สุด จำนวน 28 คน และในจำนวนนี้มีร้อยละ 82.2 ที่เป็นการเสพฝิ่น สำหรับการเสพยาเสพติดเพราะอยากรู้ อยากลอง ส่วนใหญ่เป็นการเสพฝิ่นกับยาบ้า จำนวน 41.2 เท่ากัน สาเหตุที่เสพเพราะทำให้มีแรงทำงาน ส่วนใหญ่เป็นการเสพยาบ้า ร้อยละ 42.9 และเสพฝิ่น ร้อยละ 35.7 ซึ่ง

สอดคล้องกับการศึกษาของ จันทรศิริ วาหงษ์ (2541) ได้ทำการศึกษาวิจัยปัจจัยการใช้ยาบ้าของชุมชนชาวเขา พบว่า ชาวเขาส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ต้องใช้แรงงานในการประกอบอาชีพ ทำให้ชาวเขาบางส่วนนิยมใช้ยาบ้า เพราะต้องการให้มีแรงทำงานได้มาก ๆ และผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์รายบุคคลในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง สรุปว่า สาเหตุที่ชาวเขาใช้ยาบ้าส่วนใหญ่เกิดจากการอยากรู้และอยากลอง และต้องการให้ทำงานได้มากขึ้น สำหรับกลุ่มที่ใช้ยาบ้าเพื่อความบันเทิงส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยรุ่น และบางส่วนเกิดจากราคาของฝิ่นและเฮโรอีนมีราคาแพงขึ้น เมื่อมียาบ้าเข้ามาในชุมชนผู้ที่เสพยาฝิ่นและเฮโรอีนเดิมจึงใช้ยาบ้าทดแทนเป็นบางครั้ง และบางครั้งก็นำมาเสพร่วมกับฝิ่นหรือเฮโรอีน เพื่อให้ฤทธิ์ของยาเสพติดแรงขึ้น และทิพย์พร วาฤทธิ์ และประไพศรี ช่อนกลิ่น (2534) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องพฤติกรรมการใช้ฝิ่นของชาวกะเหรี่ยงที่ได้รับการรักษาในปี พ.ศ. 2534 การศึกษาคั้งนี้มีผู้ติดยาประมาณ 40 คน ที่เข้ารับการรักษาที่ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดภาคเหนือ พบว่า สาเหตุที่ทำให้ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในหมู่บ้านแม่ลานคำ ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ กลับมาเสพฝิ่น ซึ่งมาจากสาเหตุทางกาย เช่น ปวดท้อง ปวดหัว ปวดเมื่อย ถึงร้อยละ 72.7 และสาเหตุทางสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น การไปคบเพื่อนที่ใช้ฝิ่น การหาซื้อฝิ่นได้ง่ายถึงร้อยละ 45.4 และสาเหตุทางใจ เช่น เสียใจ ลืมไม่ได้ที่ลูกตาย ร้อยละ 36.4 และในกลุ่มตัวอย่างนี้เป็นเพศชาย ร้อยละ 82.9 มีอายุเฉลี่ย 40.9 ปี ต่ำสุด 21 ปี สูงสุด 65 ปี และอรอนพ วิสุทธิมรรค (2541) ได้ทำการศึกษาถึงพฤติกรรมกบฏโรคสารเสพติด พบว่าในอดีตชาวเขาที่อยู่บนดอยรู้จักประโยชน์ของฝิ่นในการนำมาใช้เป็นยาระงับอาการของโรคบางอย่าง เช่น อาการปวด อาการไอ ฯลฯ รวมไปถึงใช้เพื่อความรื่นเริง ตามประเพณี เช่น การเลี้ยงผี และการรับแขก สาเหตุต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้มีการเสพและติดยาอย่างแพร่หลาย

นอกจากนี้ จากการศึกษาวิจัย เรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน” ผู้วิจัยจึงสรุปผลการพิสูจน์สมมติฐานว่า “ยอมรับ” หรือ “ปฏิเสธ” แต่ละข้อตามตารางที่ 42 ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 42 ตารางแสดงผลการสรุปสมมติฐาน

สมมติฐาน	ยอมรับ	ปฏิเสธ
1. ชาวเขาที่เป็นเพศชายจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าเพศหญิง	/	
2. ชาวเขายังมีอายุมากขึ้นเท่าใดจะยังกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากขึ้นเท่านั้น		/
3. ชาวเขายังมีการศึกษาสูงเท่าใดก็จะยังกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดน้อยลงเพียงนั้น	/	
4. ชาวเขาที่ดำรงชีพด้วยการปลูกฝิ่นจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าชาวเขาที่ดำรงชีพด้วยการปลูกพืชชนิดอื่น	/	
5. ชาวเขาที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าชาวเขาที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย	/	
6. ชาวเขาที่ยึดถือวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าชาวเขาที่ยึดถือวัฒนธรรมแบบสมัยใหม่	/	

บทที่ 7

สรุป ปัญหา และข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัย ในบทที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังนั้นผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาคั้งนี้อีกครั้งโดยนำเสนอในรูปแบบของความเรียง ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

7.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งทำการศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังชาวเขาที่กระทำ ความผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติดและต้องขังอยู่ในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน และแสวงหาแนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหาจากการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขา และเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้กำหนดของเขตของการกระทำ ความผิดตาม พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522และพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Qualitative research) ซึ่งทำการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 102 ชุด และวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยสถิติค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และพิสัยสัมมติฐานด้วยค่าร้อยละ โดยใช้ระดับร้อยละที่ยอมรับสมมติฐาน ที่ระดับมากกว่า 50 สำหรับข้อมูลเชิงมานุษยวิทยา (Anthropological data) ได้ใช้เทคนิคการวิจัยสนามทางมานุษยวิทยา (Anthropological field work) แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังชาวเขาที่กระทำผิดในคดียาเสพติด จำนวน 10 คน เพื่อรวบรวมข้อมูลมาประกอบการวิเคราะห์ แล้วนำมาบรรยายสรุปด้วยวิธีการพรรณนาตามหลักการวิจัยทางมานุษยวิทยา ประกอบความเรียงได้ตารางแสดงผลการศึกษาในบทที่ 5 และ 6 ตามลำดับ

7.2 ผลการพิสูจน์สมมติฐาน

จากการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน” ผู้วิจัยสรุปผลการพิสูจน์สมมติฐานทั้ง 6 ข้อ ดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ได้รับการยอมรับ จำนวน 5 ข้อ คือ

สมมติฐานข้อที่ 1 กล่าวว่า ชาวเขาที่เป็นเพศชายจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าเพศหญิง

สมมติฐานข้อที่ 3 กล่าวว่า ชาวเขายังมีการศึกษาสูงเท่าใดก็จะยิ่งกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดน้อยลงเพียงนั้น

สมมติฐานข้อที่ 4 กล่าวว่า ชาวเขาที่ดำรงชีพด้วยการปลูกฝิ่นจะกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าชาวเขาที่ดำรงชีพด้วยการปลูกพืชอย่างอื่น

สมมติฐานข้อที่ 5 กล่าวว่า ชาวเขาที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยจะ กระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าชาวเขาที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวย

สมมติฐานข้อที่ 6 กล่าวว่า ชาวเขาที่ยึดถือวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมจะกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากกว่าชาวเขาที่ยึดถือวัฒนธรรมแบบสมัยใหม่

สมมติฐานที่ไม่ได้รับการยอมรับ จำนวน 1 ข้อ คือ

สมมติฐานข้อที่ 2 กล่าวว่า ชาวเขายิ่งมีอายุมากขึ้นเท่าใดก็จะยิ่งกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากขึ้นเท่านั้น

7.3 ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษากลุ่มผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เป็นชาวเขา ซึ่งทำให้มีข้อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการวิจัย ดังนี้

1. การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น เนื่องจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยเฉพาะผู้ต้องขังชาวเขา ทางเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนไม่ได้มีการรวบรวมสถิติผู้ต้องขังชาวเขาไว้ มีเพียงผู้ต้องขังที่สัญชาติพม่าเท่านั้นเนื่องด้วยเหตุผลทางความมั่นคงของประเทศ ดังนั้น ทำให้ผู้วิจัยซึ่งต้องการศึกษาวิจัยปัญหาการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขาในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน ต้องใช้วิธีการสำรวจข้อมูลผู้ต้องขังทั้งหมดในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนจากแบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (จน.1) เพื่อสำรวจดูจำนวนและปริมาณผู้ต้องขังที่เป็นชาวเขาในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนนี้

2. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขาในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งจากการค้นคว้าข้อมูลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ยังไม่มีการศึกษาถึงการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขาได้เลย มีแต่เพียงการศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ในการใช้สารเสพติด พฤติกรรมการใช้สารเสพติด รวมทั้งการศึกษาการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดของชาวเขา ซึ่งการศึกษาลักษณะดังกล่าวยังไม่ถือว่าผู้เสพยาเสพติดเป็นผู้กระทำความผิดตามกฎหมาย ดังนั้น ในการสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัยครั้งนี้อาจจะได้ข้อมูลบางส่วนไม่ครอบคลุมถึงสภาพปัญหาในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขาอยู่บ้าง

3. ปัญหาจากการเก็บข้อมูล โดยจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูล 2 แบบโดยแต่ละแบบมีปัญหาที่เกิดขึ้น คือ

การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ต้องขังชาวเขา ซึ่งเป็นที่เข้าใจกันว่า ชาวเขานั้นส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษาเท่าที่ควร การสื่อสารความเข้าใจในการอ่าน และ Check ข้อคำถามก็อาจจะมีความบ้าง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ประสานขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายควบคุม และฝ่ายการศึกษา และชี้แจงถึงความเข้าใจเกี่ยวกับคำถาม และกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยต้องการซึ่งเป็นเฉพาะผู้ต้องขังชาวเขา และกระทำความ

ผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในส่วนผู้ต้องขังที่ไม่รู้หนังสือได้ขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ขอให้ประสานกับผู้ต้องขังชาวเขาที่ไม่มีปัญหาเรื่องการสื่อสาร คือ พุด อ่าน เขียน ภาษาไทยได้ เป็นผู้เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ต้องขังชาวเขาอ่านภาษาไทยไม่ได้

การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อให้การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังเป็นไปด้วยความสะดวก ผู้วิจัยจึงต้องให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายควบคุมผู้ต้องขังคัดเลือกผู้ต้องขังชาวเขาที่ครอบคลุมทุกกลุ่มชาติพันธุ์ทุกประเภทความผิด ทั้งชายและหญิง ที่สามารถพูด ฟัง และเข้าใจภาษาไทยได้ และก่อนวันนัดสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะต้องศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเป็นการศึกษาถึงภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างก่อนจะทำการสัมภาษณ์ ซึ่งทำให้การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลอาจจะล่าช้าไปบ้าง เพราะต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร ประกอบกับที่ตัวผู้วิจัยรับราชการอยู่ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สำหรับการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวเขา เนื่องจากเป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และตัวผู้วิจัยเองไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการสัมภาษณ์ ทั้งนี้ผู้ถูกสัมภาษณ์หรือผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) เป็นชาวเขา แต่เนื่องจากผู้วิจัยมีความสนใจและตั้งใจจริง ประกอบกับการสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล ทำให้การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลได้ข้อมูลเพื่อมาประกอบในการวิเคราะห์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ ซึ่งข้อมูลที่ได้บางส่วนอาจจะไม่ครอบคลุมตามหลักการวิจัยสนามทางมานุษยวิทยาบ้าง

4. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้แจกให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งหมด 150 ชุด ผู้วิจัยได้รับกลับคืนมา จำนวน 120 ชุด ในจำนวนนี้มีแบบสอบถามที่ได้ข้อมูลครบถ้วนและสมบูรณ์เพียง 102 ชุด และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย โปรแกรม SPSS For Windows ซึ่งอาจจะทำให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ข้อมูลคลาดเคลื่อนไปบ้าง

และในส่วนของการพิสูจน์สมมติฐาน ผู้วิจัยได้ใช้ค่าสถิติเพียงค่าร้อยละ (Percentage) ที่ได้จากการวิเคราะห์นำมาสรุปผลการพิสูจน์สมมติฐาน โดยมีได้ใช้ค่าสถิติที่เปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตาม ซึ่งอาจทำให้ผลการศึกษาเกิดคลาดเคลื่อนได้

7.4 ข้อค้นพบจากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขา กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน” ผู้วิจัยพบว่า มีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขา นอกจากสมมติฐานที่ตั้งไว้ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ และสามารถนำมากำหนดเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอนในอนาคตต่อไป คือ

1. ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.7 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาก่อนกระทำผิด เช่น ทำไร่ ทำนา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของจันทศิริ วาทหงษ์ (2541) ที่ศึกษาปัจจัยการใช้ยาบ้าในชุมชนชาวเขา พบว่า ชาวเขาส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมซึ่งต้องใช้แรงงานในการประกอบอาชีพ ทำให้ชาวเขาบางส่วนนิยมใช้ยาบ้า เพราะต้องการให้มีแรงทำงานมากๆ เช่น ในช่วงเก็บเกี่ยวข้าว หรือเตรียมดินเพื่อปลูกพืช ซึ่งชี้ให้เห็นว่า นอกจากฝิ่น และเฮโรอีน ที่ชาวเขารู้จักใช้มานานแล้ว เมื่อหาได้ยากขึ้นและก็มีราคาแพงขึ้น อาจเกิดจากมาตรการตัดทำลายไร่ฝิ่นจากภาครัฐ ทำให้ยาบ้าเริ่มเข้ามามีบทบาทในชุมชนชาวเขา เมื่อไม่สามารถหาฝิ่นและเฮโรอีนมาเสพได้ จึงได้หันมาทดลองเสพยาบ้าแทน อีกทั้งเมื่อเสพยาบ้าแล้วทำให้มีแรงสามารถทำงานได้มากขึ้น ค่าแรงก็จะได้มากขึ้นอีกด้วย

2. ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่ ถูกจับดำเนินคดีในท้องที่อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนมากที่สุด ร้อยละ 32.4 รองลงมาที่ อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ร้อยละ 19.6 และในจังหวัดเชียงใหม่ ร้อยละ 18.6 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของภิตพงศ์ มาลีรัตน์ (2537) ซึ่งศึกษา พบว่า การลักลอบปลูกฝิ่นในจังหวัดแม่ฮ่องสอนจะพบมากในอำเภอปาย และ อำเภอปางมะผ้า เนื่องจากพื้นที่ใน 2 อำเภอนี้มีความสูงที่เหมาะสมกับการปลูกฝิ่น และมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ของชนกลุ่มน้อยในเขตพม่า เช่น กลุ่มขุนสา และมีโรงงานผลิตเฮโรอีน อยู่ตรงข้ามอำเภอปาย และ อำเภอปางมะผ้า ทำให้ชาวเขาในพื้นที่ลักลอบปลูกฝิ่น สังเกตได้จากการจับกุมผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในอำเภอปาย และ ปางมะผ้า ส่วนมากจะเป็นชาวเขาเผ่าลีซอ และมุเซอ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า บริเวณพื้นที่อำเภอปาย และ ปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากที่สุดพื้นที่หนึ่งในบริเวณภาคเหนือของ

ประเทศไทย ดังนั้นภาครัฐควรหันมาให้ความสำคัญพิเศษโดยเฉพาะในพื้นที่ทั้ง 2 แห่งนี้โดยใช้มาตรการป้องกัน ปรามปราม และการบำบัดรักษาชาวเขาที่ติดยาเสพติด ควบคู่กันไป

3. ผู้ต้องขังที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่ที่กระทำความผิดประเภทการจำหน่าย จะมีปัญหาในเรื่องการเงินมากที่สุด ร้อยละ 29.4 และการจำหน่ายนี้เป็นกรจำหน่ายยาบ้า มากที่สุด ร้อยละ 74.1 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ดร.วุฒิ เหล่าสุนทร และคณะ (2536) ที่ศึกษาขั้นตอนการค้ายาเสพติดของผู้ต้องขังในเรือนจำ และทัณฑสถาน พบว่า สาเหตุที่ทำให้ผู้ต้องขังกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดด้านจำหน่าย มีสาเหตุมาจากเหตุผลการค้าขายที่หวังผลกำไรที่สูง เนื่องจากต้นทุนที่ต่ำ และสามารถนำไปจำหน่ายกันเป็นทอดๆ เช่น จากแหล่งผลิตขายให้พ่อค้าส่ง จากพ่อค้าส่งขายให้พ่อค้าปลีก และพ่อค้าปลีกขายให้กับพ่อค้ารายย่อยรวมทั้งคนเสพติดด้วย เมื่อการค้าทำให้มีผลกำไรที่สูง จึงเป็นสิ่งล่อใจให้กระทำความผิดกฎหมายบ้านเมือง และจันทร์ศิริ วาหงษ์ (2541) ได้ทำการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ชาวเขาผลิตหรือจำหน่ายยาบ้า เนื่องจากยาบ้าผลิตง่าย วัตถุดิบก็หาได้ง่าย ต้นทุนการผลิตต่ำ รวมทั้งราคาขายยาบ้าตามแนวชายแดนจะขายในราคาเพียงเม็ดละ 8 บาท และราคาขายส่งตามแนวชายแดน ราคาเม็ดละ 18 บาท ราคาขายปลีกจะขายจำนวน 3 – 4 เม็ดในราคา 100 บาท อีกทั้งชุมชนชาวเขายังอยู่ในเส้นทางลำเลียง และใกล้แหล่งผลิต จึงทำให้ชาวเขาถูกชักชวนให้เข้าร่วมลำเลียงยาเสพติดโดยจะได้ผลตอบแทนที่สูง ดังนั้นชี้ให้เห็นว่าปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชาวเขากระทำความผิดเกี่ยวกับจำหน่ายยาเสพติด อาจเป็นเพราะว่าชาวเขาส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม รายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่พอใช้จ่ายในครอบครัวทำให้ตัดสินใจกระทำความผิดเกี่ยวกับการจำหน่ายยาบ้าโดยสมัครใจแม้จะรู้ว่าผิดกฎหมายก็ตาม

7.5 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขา กรณีศึกษาในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน” ในครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะทางวิชาการ และในทางปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการดำเนินการป้องกัน ปรามปราม และบำบัดรักษาผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยเฉพาะชาวเขาให้เป็นระบบ และเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

การศึกษาค้นคว้าวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกัน ปรามปราม และแก้ไขปัญหาคากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าปัจจัยทางสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวเขานับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐเพื่อจะได้มีมาตรการในการป้องกัน ปรามปราม และบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดโดยเฉพาะชาวเขาซึ่งเป็นกลุ่มที่ภาครัฐควรให้ความสำคัญในฐานะเป็นคนไทยเท่าเทียมกับกลุ่มบุคคลอื่นๆ ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่กำหนดไว้ในมาตรา 30 ว่าบุคคลย่อมมีความเสมอกันในทางกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันและการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความแตกต่างทางเชื้อชาติ ภาษา ถิ่นกำเนิด ฯลฯ จะกระทำมิได้ จากคำกล่าวข้างต้นชาวเขาจึงควรได้รับการปฏิบัติดังเช่นคนไทยทั่วไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะทางปฏิบัติดังต่อไปนี้

ด้านการป้องกัน

เพื่อให้มีมาตรการ และแนวทางในการป้องกันมิให้ชาวเขากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้วิจัยได้แบ่งแนวทางในการป้องกันออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับบุคคล

ก่อนที่จะเสนอแนวทางในการป้องกัน ระดับบุคคลนั้น ผู้วิจัยขอเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทัศนคติ ความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขาโดยเฉพาะฝิ่น และยาบ้า ซึ่งในอดีตชาวเขาส่วนใหญ่มีการใช้ฝิ่นในชีวิตประจำวัน ประกอบกับสภาพภูมิประเทศที่อยู่อาศัยของชาวเขาอยู่ห่างไกลความเจริญ ทำให้ขาดโอกาสทางการศึกษา และการสาธารณสุขแผนปัจจุบัน เมื่อเกิดอาการเจ็บป่วยทางร่างกาย และจิตใจ จำเป็นต้องพึ่งพาสิ่งที่สามารถหาได้ใกล้ตัวก็คือยาเสพติด ดังนั้นการป้องกันมิให้ชาวเขาไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยเฉพาะการใช้ฝิ่น และยาบ้า จึงควรมีการส่งเสริม และเผยแพร่ให้ความรู้เกี่ยวกับโทษ พิษภัย และอันตรายของยาเสพติด รวมทั้งการสร้างทัศนคติ และความเชื่อของชาวเขาเกี่ยวกับการใช้ฝิ่นเป็นยารักษาโรค ทั้งนี้ภาครัฐจึงจำเป็นต้องมีการให้บริการด้านการศึกษา และการสาธารณสุขแผนปัจจุบันที่ถูกต้องกับชาว

เขาอย่างทั่วถึง สำหรับยาเสพติดประเภทอื่น เช่นยาบ้า หรือเฮโรอีน เป็นต้น เนื่องจากว่ามีชาวเขาบางกลุ่มมีความเชื่อว่าการเสพยาบ้าจะทำให้พวกเขามีแรงทำงานมากขึ้น และจะได้ค่าแรงเพิ่มขึ้นด้วยในกรณีที่บางคนต้องออกไปรับจ้างทำงานให้กับนายจ้างที่เป็นคนพื้นราบ หรือกับชาวเขาด้วยกันเอง ดังเช่นที่ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงมักจะประกอบอาชีพออกไปขายแรงงานให้กับชาวเขาเผ่าม้งที่เป็นเจ้าของของไร่กะหล่ำปลี และได้รับคำแนะนำจากนายจ้างให้กินยาบ้า เพื่อจะได้มีแรงทำงานได้มาก ๆ ขึ้นก็จะส่งผลให้ลูกจ้างกะเหรี่ยงได้ค่าแรงเพิ่มขึ้นตามด้วย ตรงนี้ก็เช่นเดียวกันภาครัฐจะต้องให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาเสพติดและอันตรายของยาเสพติดประเภทต่าง ๆ รวมทั้งยาบ้า เพื่อให้ชาวเขาผู้ใช้แรงงาน รวมทั้งกลุ่มอื่น ๆ ให้ตระหนักถึงอันตรายของการใช้ยาเสพติด รวมไปถึงโทษของการเสพยาเสพติดแ่งของกฎหมายด้วย สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในฐานะผู้ปฏิบัติตามกฎหมายจะต้องมีทัศนคติต่อชาวเขาที่เสียเปรียบเนื่องมาจากสาเหตุทางร่างกาย โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ใช้ฝิ่นเป็นยารักษาโรค และบรรเทาอาการเจ็บป่วยมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ประกอบกับการเดินทางไปรักษาที่สถานพยาบาลของรัฐอยู่ห่างไกลไม่สะดวก ทั้งนี้ไม่รวมกลุ่มชาวเขาที่ปลูกฝิ่นเพื่อจำหน่าย ดังนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องไม่จับกุมชาวเขา โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีการใช้ฝิ่นเป็นยารักษาโรคมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ โดยเฉพาะการมุ่งแต่จับกุมคดียาเสพติดเพื่อให้ได้สถิติในการปราบปรามคดีสูงเป็นที่น่าพอใจของผู้บังคับบัญชาในระดับสูง แนวทางดังกล่าวนี้จะต้องมีมาตรการและบรรทัดฐาน รวมทั้งมีการปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่องจะทำให้การกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยเฉพาะการเสพยาเสพติดของชาวเขาลดลงในระดับหนึ่ง

2. ระดับชุมชนและสังคม

เนื่องจากจังหวัดแม่ฮ่องสอน สภาพภูมิประเทศและพื้นที่มีศักยภาพค่อนข้างสูง และมีความเหมาะสมในการปลูกฝิ่น ประกอบกับประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวเขา มีความสัมพันธ์ด้านเชื้อชาติกับราษฎรของประเทศเพื่อนบ้าน อีกทั้งจังหวัดแม่ฮ่องสอนยังเป็นแหล่งผลิตฝิ่นเฮโรอีนและยาบ้าของชนกลุ่มน้อยภายนอกประเทศ และเป็นพื้นที่อิทธิพลของชนกลุ่มน้อย ทำให้มีการลักลอบปลูกฝิ่น ในกลุ่มราษฎรชาวเขาตลอดมา โดยเฉพาะในเขตพื้นที่อำเภอปางมะผ้า และอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ฉะนั้นแนวทางหนึ่งในการป้องกันมิให้ชาวเขามีกการลักลอบปลูกฝิ่น นอกจากการส่งเสริมให้ความรู้ถึงโทษของการปลูกฝิ่นแล้ว ควรจะมีการส่งเสริมให้ชาวเขาปลูกพืชอื่นทดแทน ซึ่งทำรายได้ดีกว่าการปลูกฝิ่นควบคู่กันไป สำหรับหมู่บ้านใดที่เลิกปลูกฝิ่นได้แล้วก็ให้มีคณะกรรมการในรูปของอาสาสมัครจัดตั้งเป็นเครือข่ายไปรณรงค์ให้ชาวเขาในหมู่บ้าน

บ้านอื่นที่ยังปลูกฝิ่นเลิกปลูกฝิ่น และแนะนำให้ปลูกพืชอื่นทดแทน เพื่อเป็นการช่วยเหลือทางภาค รัฐอีกทางหนึ่ง

นอกจากนี้ในครอบครัวหากมีใครติดยาเสพติดบุคคลในครอบครัวจะต้องสร้าง ความเข้าใจในระดับครอบครัวและมีการส่งเสริมให้ผู้ติดยาเสพติด โดยเฉพาะฝิ่นให้เข้ารับ การบำบัดรักษาพ้นจากสถานบริการต่าง ๆ ของรัฐ รวมไปถึง ถ้าบุคคลใดเสพฝิ่นอยู่ก็อาจจะไม่แต่ง งานด้วย รวมทั้งนายจ้าง ก็จะไม่มีการจ้างแรงงานจากชาวเขาที่ติดยาเสพติดด้วย

อีกประการหนึ่งคือ คณะกรรมการหมู่บ้าน ทั้งองค์ประชุมชน อาสาสมัคร หรือกลุ่ม แม่บ้าน ตลอดจนหน่วยงานทางราชการในชุมชนนั้น ๆ ควรจะมีการประสานความ ร่วมมือกันร่วมรณรงค์ให้เห็นถึงปัญหาจากการเสพยาเสพติด รวมถึงยาบ้าที่เริ่มเข้ามามีบทบาทใน ชุมชนของชาวเขาด้วย โดยเฉพาะการรณรงค์ให้ชาวเขาเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับการเสพยาบ้า เพื่อ จะทำให้มีแรงทำงานได้มากขึ้น ทั้งนี้ผู้นำชุมชนระดับหมู่บ้านจะต้องเป็นแบบอย่าง ไม่เกี่ยวข้องกับ ยาเสพติดทุกประเภท สำหรับในกลุ่มวัยรุ่นที่มีการใช้ยาบ้า สาเหตุเนื่องจากเป็นค่านิยมสำหรับ กลุ่มวัยรุ่น รวมทั้งนักเรียนในสถานศึกษา ฉะนั้นหน่วยงานทางการศึกษาในชุมชนนั้น รวมทั้งหน่วย งานภาครัฐ ควรจะร่วมมือกันจัดกิจกรรมรณรงค์ด้านการป้องกันอย่างจริงจังและต่อเนื่อง อาจจะเป็น กิจกรรมด้านนันทนาการ ฝึกอบรมหรือจัดการแข่งขันกีฬาในหมู่บ้าน เพื่อให้นม่น้ำใจของ กลุ่มวัยรุ่นให้ห่างไกลจากยาเสพติด ส่วนกลุ่มเสี่ยงที่เป็นผู้ค้ารายย่อย หรือเป็นผู้ร่วมขบวนการค้า ยาเสพติดนั้น ควรจะมีการเฝ้าติดตามและสอดส่องพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะจากผู ้ปกครองและสถานศึกษาจะต้องประสานความร่วมมือกันเพื่อแก้ไขปัญหาทั้งภายในครอบครัว และ เรื่องภายในโรงเรียน ในส่วนของภาครัฐจะต้องเข้มงวดและกวดขันสถานบริการกลางคืนที่เป็น แหล่งมั่วสุมของกลุ่มวัยรุ่น และเป็นสถานที่เสี่ยงต่อการเสพยาเสพติดของกลุ่มวัยรุ่น

แนวทางในการป้องกันปัญหาเสพติดอีกประการหนึ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่าจะเป็นแนว ทางที่เข้มแข็งและยั่งยืนในสังคมของชาวเขาได้ คือ การจัดตั้งกรรมการระดับหมู่บ้านจะเป็นอาสา สมัครก็ได้ โดยคัดเลือกจากผู้นำชุมชนของชาวเขาแต่ละหมู่บ้านที่ชาวบ้านได้ คัดเลือกร่วมเป็นคณะกรรมการในการสอดส่อง สืบเสาะทำหน้าที่เป็นหูเป็นตาแทนภาครัฐ โดย หากพบใครก็ตามที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดก็มีการนำมาประขามติกันในระดับกรรมการ หมู่บ้านเพื่อจะมีมาตรการใดมาตรการหนึ่งแล้วแต่มติที่ประชุมจะจัดการกับบุคคลเหล่านี้ในเบื้องต้น หากบุคคลดังกล่าวไม่ปฏิบัติตามมติของกรรมการหมู่บ้าน ก็ควรจะส่งเรื่องให้ทางเจ้าหน้าที่ของ

รัฐดำเนินการทางกฎหมายต่อไป แนวทางนี้เป็นการสร้างให้เป็นชุมชนชาวเขาปลอดจากยาเสพติด ตามนโยบายของภาครัฐอีกด้วย

3. ระดับประเทศ

เนื่องจากปัญหาเสพติดมิใช่เพียงปัญหาของใครคนหนึ่งโดยเฉพาะแต่เป็น ปัญหาของคนทุกคนในประเทศ และยังเป็นปัญหาระดับชาติอีกด้วย เนื่องจากสภาพภูมิประเทศ ของประเทศไทยมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งพม่าและลาว ที่รู้จักกันในนามของดิน แดนสามเหลี่ยมทองคำ ฉะนั้นปัญหาเสพติดจึงเป็นปัญหาระดับชาติทั้งเชิงโครงสร้างทาง สังคม ความมั่นคงของชาติ และเป็นกลุ่มอิทธิพลที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้นรัฐบาลควรมี นโยบายที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมให้มากที่สุดเกี่ยวกับปัญหาเสพติด รวมทั้งกลุ่มชาวเขาที่เชื่อ ว่ามีความเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาโดยตลอด โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการป้องกันปัญหาเสพติดของชาวเขา ดังนี้

1. ด้วยเหตุผลที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นพื้นที่สูง และอยู่ในท้องที่ทุรกันดาร ตลอดจนเป็นพื้นที่มีศักยภาพในการปลูกฝิ่นสูง ดังนั้น จึงมีการลักลอบปลูกฝิ่นโดยชาวเขาเป็น จำนวนมาก ภาครัฐควรจะใช้มาตรการตัดทำลายไร่ฝิ่นอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ประกอบกับการ ส่งเสริมให้ชาวเขาประกอบอาชีพทางการเกษตรอื่นทดแทนการปลูกฝิ่น เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน ชาวเขา รวมทั้งมีมาตรการทางกฎหมายสำหรับการจับกุมผู้ลักลอบปลูกฝิ่น ในกรณีที่มีนายทุนจ้าง วานให้ปลูก รวมทั้งจะต้องสนับสนุนงบประมาณสำหรับการเข้าตัดทำลายไร่ฝิ่นของชาวเขา เนื่องจากสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสมในการปลูกฝิ่นจะมีเส้นทางคมนาคมยากลำบาก และอยู่ใน บริเวณที่สูงยากต่อการเข้าตัดทำลายไร่ฝิ่นจากเจ้าหน้าที่ หรืออาจจะประสานขอสนับสนุนกอง กำลังทหารเพื่อเข้าปฏิบัติการดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง

2. เเร่งรณรงค์ปลูกจิตสำนึกให้ชาวเขาตระหนักถึงปัญหาเสพติดที่ส่งผลกระทบต่อ ถึงทุกคนในชาติ และปัญหาจากการปลูกฝิ่นของชาวเขาเอง รวมทั้งส่งเสริมให้ชาวเขามีจิตสำนึกใน ความเป็นคนไทย โดยอาจจะพิจารณาให้สถานะสัญชาติไทยกับผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้ง ระดับบุคคล หมู่บ้าน สังคมและระดับประเทศ

3. จัดตั้งกองทุน หรือมูลนิธิเพื่อนำมาสนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในระดับพื้นที่หรือชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้ชาวเขาปลูกพืชอื่นทดแทนการปลูกฝิ่นด้วย โดย

อาจจะขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานต่างประเทศที่พร้อมให้ความร่วมมือในด้านการป้องกัน
ปัญหายาเสพติดของภูมิภาคนี้

4. ควรนำพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิด
เกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาบังคับใช้ควบคู่ไปกับ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.
2522 อย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยเฉพาะการขยายผลการจับกุมผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ค้า
รายใหญ่จริงๆ

5. กำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานป้องกันปัญหายาเสพติด โดยเฉพาะ
บริเวณพื้นที่ที่เป็นเส้นทางในการลำเลียงและนำเข้ายาเสพติด สารเคมี รวมทั้งที่เป็นสาร
ตั้งต้นในการผลิตยาเสพติด โดยกำหนดให้พื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยเฉพาะอำเภอปาย อำเภอ
ปางมะผ้า และอำเภอเมือง เป็นพื้นที่ดำเนินงานเร่งด่วน

6. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันพิจารณาจัดตั้งโครงการหมู่บ้าน
ชาวเขาปลอดยาเสพติด โดยเฉพาะหมู่บ้านตามแนวชายแดน เพื่อเป็นตัวอย่าง และมีการขยายผล
โครงการไปสู่หมู่บ้านๆ อื่นตามแนวชายแดน ซึ่งหากหมู่บ้านใดได้รับการคัดเลือกภาครัฐจะต้องให้
การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนอย่างจริงจัง และต้องมีการติดตามประเมินผลการ
ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง

ด้านการปราบปราม

เนื่องจากจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นพื้นที่ที่มีความรุนแรงของปัญหายาเสพติด ทั้ง
ด้านการผลิต การค้า การลำเลียง รวมทั้งปัจจัยด้านแนวชายแดน ซึ่งเป็นพื้นที่ภูเขาสูงทำให้การ
ปราบปรามยังมีความยากลำบากมากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะมาตรการในการปราบปรามผู้
กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังนี้

1. กำหนดพื้นที่หลักในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเพื่อเป็นพื้นที่เร่งด่วนหรืออาจจะเป็นพื้นที่
สีแดง ต้องดำเนินการปราบปรามจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยควรจะมีการ
ขยายผลไปถึงกลุ่มผู้ค้ารายใหญ่หรือนายทุน รวมทั้งกลุ่มผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ด้วย

2. สกัดกั้นและจับกุมผู้ล่ำเลียงยาเสพติด รวมทั้งสารเคมีผลิตภัณฑ์เคมีที่เป็นสารตั้งต้นในการผลิต โดยใช้เส้นทางตามแนวชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นเส้นทางการค้าและการล่ำเลียง

3. พัฒนาศูนย์คลากรและสร้างแรงจูงใจโดยจัดสวัสดิการที่เหมาะสมเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ ให้กับเจ้าหน้าที่ภาครัฐเพื่อดำเนินการปราบปรามยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่เป็นปัจจัยในการดำเนินงานปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในพื้นที่ที่เป็นอุปสรรคสำคัญ

ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟู

เนื่องจากปัญหาเสพติดเป็นปัญหาที่มีความเกี่ยวพันกับสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ ดังนั้นการมองปัญหาของการติดยาเสพติดจึงเกี่ยวข้องกับ คน ยา และสภาพแวดล้อม ฉะนั้นแนวทางในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด โดยเฉพาะชาวเขาผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. จัดให้มีระบบการบำบัดรักษาที่เพียงพอและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะสถานพยาบาลของรัฐ รวมทั้งบุคลากรผู้ปฏิบัติงานบำบัดรักษาฟื้นฟู

2. ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งแกนนำในชุมชนที่มีความพร้อม โดยการให้ความความรู้ ความเข้าใจ และเตรียมความพร้อม ความสมัครใจให้ผู้ติดยาเสพติดสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาจากสถานบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดในพื้นที่ใกล้เคียง

3. จัดให้มีองค์กรชุมชนหรือสถานบำบัดรักษาภายในชุมชนชาวเขาเพื่อดำเนินการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด แทนการเข้ารับการบำบัดรักษาจากสถานบำบัดรักษายาเสพติดภาครัฐที่มีอยู่อย่างจำกัด

4. ส่งเสริมให้มีการนำระบบบำบัดรักษาแบบบังคับ โดยมีการบังคับให้ชาวเขาที่ติดฝิ่นสามารถเข้ารับการบำบัดรักษายาเสพติดได้ฟรีจากสถานบริการของรัฐ โดยรัฐเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด หรืออาจจะจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านขึ้นเพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับบำบัดรักษาชาวเขาผู้ติดยาเสพติด

5. ส่งเสริม และปรับเปลี่ยนทัศนคติของเจ้าหน้าที่รัฐให้มองผู้ติดยาเสพติดเสมือนเป็นผู้ป่วยที่ควรจะได้รับการรักษาเช่นเดียวกับผู้ป่วยทั่ว ๆ ไป ซึ่งจะทำให้ขั้นตอนการพิจารณาคดีของศาลลดปริมาณคดีผู้เสพที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะผู้ต้องหาที่เป็นชาวเขาและเสพฝิ่นติดมานาน

6. ให้มีการติดตามและประเมินผล การบำบัดรักษาผู้ที่เข้ามารับการบำบัดรักษา และกลับเข้าไปอยู่ในสภาพแวดล้อมที่อยู่เดิม โดยจัดให้มีการส่งเสริมอาชีพให้ผู้รับการบำบัดรักษาได้มีอาชีพที่เป็นหลักแหล่ง โดยจะต้องทำควบคู่ไปกับการปราบปรามการแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชนที่ผู้บำบัดรักษาจะหวนกลับไปอาศัยอยู่เดิม

7. ให้มีการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ที่ติดยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ให้ครอบคลุมทุกจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดที่เป็นพื้นที่หลักในนโยบายการแก้ไขปัญหายาเสพติดของภาครัฐ และ

8. รัฐควรเร่งเสนอให้มีกฎหมายเฉพาะโดยกำหนดให้ผู้ติดยาเสพติดคือผู้ป่วยที่ต้องเข้ารับการบำบัดรักษาเป็นพิเศษ โดยเฉพาะผู้ต้องขังที่กระทำความผิดขอหาเสพยาเสพติดและผู้ต้องขังชาวเขาที่สูงอายุและกระทำความผิดในข้อหาเสพฝิ่นเช่นเดียวกัน เพื่อเป็นการหันเหผู้กระทำความผิดออกจากกระบวนการยุติธรรม และเป็นการดำเนินการลดปริมาณผู้ต้องขังในเรือนจำทางหนึ่ง สอดคล้องกับนโยบายทางอาญาของกระทรวงยุติธรรมด้วย

9. จากกรณีศึกษาแบบเจาะลึก ผู้วิจัยพบว่าผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีสภาพทางจิตใจที่สำนึกผิด และมีสภาพของการมีชีวิตอยู่ในเรือนจำไปวันๆ ทั้งผู้ที่กระทำผิดในข้อหา ปลูกเสพ และจำหน่าย ดังนั้นทางเรือนจำควรใช้วิธีการบำบัดที่เรียกว่าชุมชนบำบัด (Therapeutic Community) หรือ TC มาใช้จำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ซึ่งจะทำให้ผู้ต้องขังที่กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดสามารถปรับตัวและเลิกเสพยาเสพติดได้ในที่สุด

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. เพื่อให้การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ สาเหตุการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ของชาวเขาที่มีความสมบูรณ์และมองเห็นมุมมองที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ควรมีการศึกษาวิจัย ถึงปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ของชาวเขาที่เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัด อื่น ๆ ในบริเวณพื้นที่ภาคเหนือ โดยเฉพาะภาคเหนือตอนบน หรือเป็นการศึกษาผู้ต้องขังในเรือน จำจังหวัดแม่สะเรียง ซึ่งอยู่ในเขตการปกครองของจังหวัดแม่ฮ่องสอนเช่นกัน อีกทั้งยังมีประชากร ชาวเขาจำนวนมากโดยเฉพาะกะเหรี่ยง แล้วนำมาเปรียบเทียบกับผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้
2. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาด้านอื่นๆ ที่จะเป็นข้อบ่งชี้ว่ามีอิทธิพลต่อการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขา เช่น ปัจจัยด้านสังคม สภาพแวดล้อม ค่านิยมและความเชื่อ และอื่นๆ เพื่อหาสาเหตุในการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ของชาวเขา และนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขในอนาคตต่อไป
3. ควรทำการศึกษาวิจัยถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติดของชาวเขากับการกระทำผิดข้อหาอื่นว่ามีความสัมพันธ์กันมากน้อย เพียงใด
4. ควรทำการศึกษาด้านปัจจัยที่ทำให้ชาวเขากลับมากระทำความผิดซ้ำเกี่ยวกับ ยาเสพติด โดยศึกษาว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อการกระทำผิดซ้ำเกี่ยวกับยาเสพติด ของชาวเขา เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของ ชาวเขาต่อไป
5. การศึกษานี้เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งจัดเป็นชน กลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งในประเทศไทย ดังนั้นหากมีการศึกษาถึงการกระทำผิดของชนกลุ่ม น้อยกลุ่มอื่นๆ ที่อยู่ในประเทศไทย เช่น ชนกลุ่มน้อยสัญชาติพม่า มอญ เป็นต้น ซึ่งอาจจะ เป็นพวกลักลอบหนีเข้าเมืองก็ได้ อาจจะทำให้เห็นมุมมองของการกระทำผิดในมิติของ ค่านิยมและวัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปกำหนดเป็นนโยบายรัฐต่อการดำเนินงานด้านชนกลุ่มน้อย ต่อไปในอนาคต และ

6. จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่ามีปัญหาต่างๆ ในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ต้องขังชาวเขาซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าส่วนใหญ่ขาดโอกาสทางการศึกษา ทำให้การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณค่อนข้างจะต้องใช้ระยะเวลาในการทำความเข้าใจระหว่างกลุ่มตัวอย่างและผู้ประสานงานในระดับต่างๆ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรจะใช้เทคนิคการศึกษาวิจัยทางมานุษยวิทยา (Anthropological approach) ซึ่งพบว่าเป็นวิธีการศึกษาวิจัยที่เหมาะสมที่สุดสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวเขา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

- กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์, ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูง 20 จังหวัดในประเทศไทย ปี 2540. เอกสารทางวิชาการลำดับที่ 536 เล่มที่ 101/2541.
- กรมประชาสงเคราะห์ สถาบันวิจัยชาวเขา, การค้าประเพณีของสตรีชาวเขา. 2537.
- กองฝึกอบรม สำนักงาน ป.ป.ส., พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534.
- กระทรวงมหาดไทย และสำนักงาน ป.ป.ส. สภาพปัญหายาเสพติดในประเทศไทย. เอกสารเผยแพร่, ลำดับที่ 2 พ.ศ. 2540.
- กัลยา วานิชย์บัญชา,ดร. การวิเคราะห์ข้อมูลด้วย SPSS for Windows. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- กฤตยา อาชวนิจกุล และพรสุข เกิดสว่าง, สถานะของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย. รายงานการวิจัยเสนอในการสัมมนาระดับชาติ วันที่ 26 – 28 พฤษภาคม 2540 ณ โรงแรมสยามซิตี กรุงเทพมหานคร. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- งามพิศ สัตย์สงวน. หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- งามพิศ สัตย์สงวน. หลักมานุษยวิทยากายภาพ : วิวัฒนาการทางกายภาพและวัฒนธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543
- งามพิศ สัตย์สงวน. วัฒนธรรมข้าวในสังคมไทยและนานาชาติ. บริษัท รามการพิมพ์ จำกัด, 2541.
- งามพิศ สัตย์สงวน. การวิจัยทางมานุษยวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- งามพิศ สัตย์สงวน. ประสบการณ์วิจัยทางมานุษยวิทยาข้ามวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- งามพิศ สัตย์สงวน. “สถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ญวนในกรุงเทพมหานคร”. ทุนวิจัยงบประมาณแผ่นดิน พ.ศ. 2542.
- งามพิศ สัตย์สงวน. “สถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ”. ทุนวิจัยงบประมาณแผ่นดิน พ.ศ. 2542.

- งามพิศ สัตย์สงวน. “พฤติกรรมจรรยาบรรณในกรุงเทพมหานคร”. ทุนวิจัยจากสถาบันดำรงราชานุภาพ กระทรวงมหาดไทย, พ.ศ. 2540.
- งามพิศ สัตย์สงวน. “ความเชื่อทางศาสนาในกรุงเทพมหานคร”. โครงการวิจัยเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสกาญจนาภิเษก, พ.ศ. 2543.
- งามพิศ สัตย์สงวน. “วัฒนธรรมข้าวในสังคมไทย : การคงอยู่และการเปลี่ยนแปลง”. ทุนวิจัย รัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. 2540.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. “อาชญากรรม และอาชญากร”. ในเอกสารประกอบการสอนวิชาสังคมวิทยาอาชญากรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบน ปีการศึกษา 2541.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย ร่วมกับสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย. “ปัจจัยทางสังคม สำหรับเป็นข้อบ่งชี้ภาวะการเสพติดของชายไทยวัยทำงานในปัจจุบัน พ.ศ.2528”
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย ร่วมกับสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย. “การศึกษาวิธีการนำศาสนาเข้ามามีส่วนช่วยแก้ปัญหายาเสพติด พ.ศ. 2529”
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย ร่วมกับกระทรวงยุติธรรม. “การประเมินประสิทธิภาพหน่วยงานกระทรวงยุติธรรม เพื่อการบริหารจัดการเชิงคุณภาพในยุคโลกาภิวัตน์ กรุงเทพ : โรงพิมพ์จามจุรีปริ้นติ้ง จำกัด พ.ศ. 2542.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย ร่วมกับกระทรวงยุติธรรม. “ทิศทางการวางแผนกำลังคนเพื่อรองรับการอำนวยความสะดวกยุติธรรมในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2541.
- จันทร์ศิริ วาทหงษ์. “ปัจจัยที่ทำให้ชุมชนชาวเขาปลอดยาเสพติด”. งานพัฒนาสาธารณสุขมูลนิธิโครงการหลวง ได้รับทุนอุดหนุนงานวิจัยจาก NARCOTIC AFFAIRS SECTION (NAS) ปี 2539.
- จันทร์ศิริ วาทหงษ์. “ปัจจัยการเข้ายาบ้าในชุมชนชาวเขา”. งานพัฒนาสาธารณสุขมูลนิธิโครงการหลวง ได้รับทุนอุดหนุนงานวิจัยจาก NARCOTIC AFFAIRS SECTION (NAS) ปี 2541.
- จรรยา สระมัจฉา. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดบนพื้นที่สูงของอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน : กรณีศึกษาพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แฮ กิ่ง อ.แม่วาง อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2539.

ชวลิต ยอดมณี . การพัฒนาชนบทแบบผสมผสานบนพื้นที่สูงกับการแก้ไขปัญหาความ
มั่นคงของชาติเกี่ยวกับชาวเขาและการปลูกพืชเสพติด . กองวิชาการและการ
ต่างประเทศ ป.ป.ส.

ณรงค์ เส็งประชา. พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
ไอดีเอ็นเอสโตร, 2539.

ถาวร พู่เฟื่อง. ชาวเขา ตำนานชนเผ่าต่างวัฒนธรรม. สถาบันวิจัยชาวเขา, 2543.

ทิพย์พร วาฤทธิ์ และ ประไพศรี ช่อนกลิ่น. “พฤติกรรมการใช้ฝิ่นของชาวกะเหรี่ยงที่ได้รับ
การรักษาในปี พ.ศ. 2534 บ้านแม่ลานคำ ต.สะเมิงใต้ อ.สะเมิง จ.เชียงใหม่”.
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่. 2534.

ทรงวิทย์ เชื่อมสกุล. “วัฒนธรรมชาวเขากับยาเสพติด : ศึกษากรณีชาวเขาเผ่าแม้ว”. สถาบัน
วิจัยชาวเขาปี 2539.

ธารทิพย์ พรหมบัติแก้ว . พฤติกรรมอนามัยชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง บ้านหนองหอยเก่า ต.แม่
แรม อ.แมริม จ.เชียงใหม่ : ความรู้และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว
ในหญิงวัยเจริญพันธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2534.

ธเนศวร์ เจริญเมือง. มาจากล้านนา. (พิมพ์ครั้งที่ 2) : กรุงเทพมหานคร, 2538.

ธงชัย จันทร์ฉลอง และบุญธรรม สุพรรณชัย, 22 กุมภาพันธ์ 2544 เจ้าหน้าที่ฝ่ายทัศน์
ปฏิบัติ เรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน, สัมภาษณ์.

นพดล ศักดิ์เจริญชัยกุล. มาตรการป้องกันปัญหายาเสพติดในชุมชนชาวเขา : ศึกษากรณี
ชุมชนชาวเขาเผ่าม้ง ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์
ปริญญาามหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.

นวลจันทร์ ทัดคนชัยกุล . อาชญากรรม (การป้องกัน : การควบคุม) . นนทบุรี : พรทิพย์การ
พิมพ์, 2541.

นวลจันทร์ ทัดคนชัยกุล . การกระทำผิดของหญิง . นนทบุรี : พรทิพย์การพิมพ์, 2529.
น.ส.พ. ผู้จัดการรายวัน. 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2544 : 2.

นิเทศ ดินณะกุล. “สถาบันสังคม” ใน สังคมและวัฒนธรรม. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2542.

นิยพรรณ วรรณศิริ. มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.

- นักรบ หล้ามวิรัตน์, ร.ต.อ. แนวความคิดในการปราบปรามยาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณี
ข้าราชการตำรวจกองบัญชาการปราบปรามยาเสพติด. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535.
- เนาวรัตน์ น้อยผล . การป้องกันและปราบปรามความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยมาตรการวิ
ทรัพย์สินตามพ.ร.บ.มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
พ.ศ. 2534 . วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหา
วิทยาลัย, 2537.
- บรรพต เปี่ยมดี . ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดบนพื้นที่สูงทำลายความสามารถของ
เจ้าหน้าที่รัฐ. ศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ, 2536.
- บัณฑิต อ่อนคำ และคณะ. "รูปแบบการแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับพื้นที่โดยเน้นบทบาท
ชุมชนและระบบกลไกของรัฐและองค์การพัฒนาเอกชนที่เอื้ออำนวยต่อการแก้ไข
ปัญหายาเสพติดในชุมชน : ศึกษากรณีภาคเหนือ" . รายงานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุน
จากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ปี 2539.
- ประพันธ์ สุวิวงศ์ . ทัศนคติทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชาวเขาเผ่า
กะเหรี่ยง : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดแม่ฮ่องสอน . วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
ภาควิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2536.
- ฝ่ายข้อมูลและติดตามประเมินผล สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน. "เอกสารบรรยายสรุป และ
ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดแม่ฮ่องสอน", เอกสารลำดับที่ 2 พ.ศ. 2541.
- พิมล แสงสว่าง . นโยบายการรวมพวกชาวเขาเข้ากับเอกลักษณ์ประจำเผ่า : ศึกษาเชิงวัฒนธรรม
รวมการเมือง. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการเมืองการปกครอง
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2536.
- ภาวนา ก้อนกลีบ . การยอมรับสิ่งใหม่ของชาวเขาเผ่าม้งในชุมชนพื้นราบ : ศึกษาเฉพาะ
กรณีหมู่บ้าน สหกรณ์ ห้วยมะนาว กิ่ง อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษานอกระบบ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่, 2536.
- ภิตพงศ์ มลิรัตน์ . มาตรการในการแก้ไขการลักลอบปลูกฝิ่นกรณีศึกษา กิ่ง อ.ปางมะผ้า
จ.แม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการเมืองการปกครอง
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537.

เยี่ยมบ้าน”อาหะละ” หมู่บ้านชาวเขาปลอดยาเสพติด. มติชนรายวัน 17 มีนาคม 2543 : 20.
 วุฒิ เหล่าสุนทร, ดร.และคณะ . “อาชญากรรม : การค้ายาเสพติด (ศึกษาข้อมูลพื้นฐานขั้น
 ตอนการค้ายาเสพติดของผู้ต้องขัง). สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบ
 ปราบยาเสพติด, 2536.

วารุณี ฟองแก้ว และคณะ. “บทบาทหญิง – ชาย ต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
 ในระดับชุมชน (การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของชุมชนในมิติความสัมพันธ์
 ระหว่างประเทศ) ศึกษากรณีชุมชนเมือง ชนบท และบนพื้นที่สูงภาคเหนือ”. 2541.

วรโรจน์ ภัคดี. ความสำนึกในความเป็นคนไทยของชาวเขา . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
 ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

วิรุฬห์ พระภักดี. ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดของผู้ถูกคุมประพฤติ และปัญหาการคุม
 ประพฤติ ศึกษากรณีศาลจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
 สังคมวิทยา มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

วิยะดา จันทอง . ชุมชนบำบัดในราชทัณฑ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง
 จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ มหา
 วิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.

วิชัย พงษ์ศิริ, พ.ต.อ. . วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่อการป้องกันอาชญากรรม.
 (พิมพ์ครั้งที่ 1) : โรงพิมพ์โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, 2538.

วิชัย ไปษยะจินดา. ข้อมูลและข้อคิดเกี่ยวกับการปลูกฝิ่น. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การ
 แพทย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529

ศูนย์ปฏิบัติการยาเสพติดแห่งชาติ, สำนักงาน ป.ป.ส. และกระทรวงมหาดไทย.”เอกสาร
 ประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนายุทธศาสตร์การดำเนินงานป้องกันและ
 ปราบปรามยาเสพติดจังหวัดและกรุงเทพมหานคร ประจำปี 2543”.

สนิท วงศ์ประเสริฐ และจันทร์บุรณ สุทธิ . “ทัศนะที่มีต่อเฮโรอีน โสเภณี และแนวทางการ
 ฟื้นฟูจริยธรรม ศึกษากรณีชาวมุเซอ”. สถาบันวิจัยชาวเขา จ.เชียงใหม่ . 2537.

สารณีย์ ไทยานันท์ . “ฝิ่นสู่เฮโรอีน วิถีการณีก่อให้เกิดปัญหาการใช้ในสังคมชาวเขาเผ่า
 กะเหรี่ยง”. สถาบันวิจัยชาวเขา จ.เชียงใหม่ . 2539.

สารภี ศิลา, บุญชนะ ทองแสน และอัฐศักดิ์ ศรีสุข. “การแพร่ระบาดของสารเสพติดที่ไม่ใช่ฝิ่นในชุมชนชาวเขา”. กรณีศึกษาการใช้สารเสพติดประเภทยาบ้าในชุมชนกะเหรี่ยงเขตพื้นที่แม่สรวงค์น้อย ต.แม่เหาะ อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน” รายงานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก โครงการพัฒนาพื้นที่สูงไทย – ออสเตรเลีย ปี 2534.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา. “รายงานการศึกษา ภาวะการเจริญพันธุ์ชาวไทยภูเขา” พ.ศ. 2540.

โสภณ ชปิลมันน์ ดร, . อาชญากรรม . (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2537.

สำเนียง วงศ์สิงห์, พล.ต.ต. การแก้ไขปัญหาม้าการแพร่ระบาดของยาเสพติด (ยาบ้า) ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน. กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดแม่ฮ่องสอน. 2543.

สำนักพิมพ์สารคดี, เพื่อความเข้าใจในแผ่นดิน แม่ฮ่องสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 2) ด้านสุทธการพิมพ์, 2537.

สำนักงาน ป.ป.ส. . รายงานการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในประเทศไทย ปีงบประมาณ 2539. พิมพ์ที่ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2540.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีสังคมวิทยาเนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7) กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีสังคมวิทยา : การสร้าง การประเมินค่าและการใช้ประโยชน์. (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. สังคมวิทยา ปัญหาสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 2) สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2542.

สุพัตรา สุภาพ . สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครั้ว ศาสนา ประเพณี . (พิมพ์ครั้งที่ 9) กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2542.

สุพัตรา สุภาพ . สังคมวิทยา . (พิมพ์ครั้งที่ 21) กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2543.

สุพัตรา สุภาพ . ปัญหาสังคม . (พิมพ์ครั้งที่ 17) กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2543.

สุพัตรา สุภาพ . จับใจคน จับใจงาน (เล่ม 1) สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2543.

สุพัตรา สุภาพ . จับใจคน จับใจงาน (เล่ม 2) สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2543.

สุพัตรา สุภาพ . จับใจคน จับใจงาน (เล่ม 3) สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2543.

- สุพัตรา สุภาพ . จับใจคนจับใจงาน (เล่ม 4) สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2543.
- สุพัตรา สุภาพ . จับใจคนจับใจงาน (เล่ม 5) สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2543.
- สุพัตรา สุภาพ . จับใจคนจับใจงาน (เล่ม 6) สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2543.
- สุพัตรา สุภาพ . เรื่องวุ่น วัยรุ่นไฮเทค สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2543.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ และ UNDCP. “รายงานสัมมนาแนวทางการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดบนพื้นที่สูง” โรง
แรมเชียงใหม่ภูคำ จ.เชียงใหม่. 2535.
- สมชัย สงวนนภาพร . ความผิดฐานซื้อยาเสพติดให้โทษ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- สามารถ สิทธิสาร . ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเด็กและ
เยาวชนในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาการเมื่อก
การปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2538.
- สุรีย์พร เสมอวงศ์ . ระบบยุติธรรมชนกลุ่มน้อย : ศึกษาเฉพาะกรณีเผ่ากะเหรี่ยงบ้านแม่
เหาะ ต.แม่เหาะ อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน . วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต
คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.
- สมศักดิ์ เกี้ยวกิ่งแก้ว . พฤติกรรมกรรมเมืองชาวเขาในภาวะเหนือของไทย : ศึกษาเฉพาะกรณี
ของการเลือกตั้ง . วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ คณะสังคม
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2536.
- สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ.
“รายงานการสัมมนาแนวคิดในการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด”
ระหว่างวันที่ 5 – 6 มิถุนายน 2543 ณ โรงแรมเชียงใหม่ฮิลล์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่.
- สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาคเหนือ
สำนักงาน ป.ป.ส. “สถานการณ์ปัญหายาเสพติดในพื้นที่ภาคเหนือระหว่างเดือน
ตุลาคม 2541 – กันยายน 2542.”
- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน หน่วยศึกษานิเทศก์ กระทรวงศึกษาธิการ.
เอกสารประกอบการเรียนการสอน ประวัติหมู่บ้าน. พ.ศ. 2540.

- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเชียงราย กระทรวงศึกษาธิการ, ข้อมูลการศึกษาของชาวไทยภูเขา. สยามโฆษณาและการพิมพ์ อ.เมือง จ.เชียงราย, 2541.
- สรุปผลการปฏิบัติงานตำราจรรยาจังหวัดแม่ฮ่องสอน. “ในรายงานการประชุมคณะกรรมการรักษาความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยส่วนภูมิภาค ระดับจังหวัด ครั้งที่ 10.” (28 ตุลาคม 2542) ณ ห้องประชุมศาลากลางจังหวัดแม่ฮ่องสอน.
- อมรา พงศาพิชญ์ . กระบวนการทัศน์และบทบาทในประชาสังคม ความหลากหลายทางวัฒนธรรม. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- อรรณพ วิสุทธิมรรค . พฤติกรรมกรรมวิโคศสารเสพติด. โรงพยาบาลองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก กระทรวงสาธารณสุข, 2541.
- อัฒณพ ชูบำรุง . ทฤษฎีอาชญาวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอสไตร์, 2527.
- อำพน เจริญชีวินทร์. พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2542.

ภาษาอังกฤษ

- Australian International Development Assistance Bureau. Improving Hilltribe Village Health Status in Selected Village of Mae Chan District, Chiang Rai Province, Thailand ; incorporating a Study of HIV/AIDS.:AAMC International, 1993.
- Bilton, Tony. Introductory to Sociology.: Macmillan Press, 1996.
- Calhoun, Craig J. Sociology.: McGraw – Hill, 1997.
- Cooper, Robert George. The Hmong : A guide to Traditional Lifestyles. Singapore : Time Editions, 1998.

- Doob, christopher Bates. Sociology : an Introduction. : Harcourt Press, 1997.
- Fewell, Jeff and Hamm Mark S. Ethnography at the edge : crime, deviance, and Field research. Boston : North eastern University Press, 1998.
- Goodman, jim. The Akha : Guardians of the Forest. : Asia film House, 1997.
- Gosden, Christopher. Anthropology and archaeology : a changing relationship. New york : Routledge, 1999.
- Haviland, William A. Anthropology. : Harcourt Brace College, 1997
- Hongwiwat, Nidda. Chaing Mai & The Hilltribes. Bangkok. : Sangdad Publication, 1998.
- Herzfeld, Michael. Anthropology : theoretical practice in culture and society. Blackwell Pub. 2000.
- Henslin, Tames M. Sociology : A down – to – earth approach. Boston : Allyn & Bacon, 1999.
- Keyes, charles F. Politics of Ethnicity in Thailand.: Global Competence Project : 1997.
- King, Victor T. Anthropology and development in South – East Asia : theory and Practice. Oxford University Press, 1999.
- Kottak, Conrad Phillip. Anthropology : the exploration of human diversity. McGraw - Hill, 1997.
- Lewis, Paul. People of the Golden Triangle : Six Tribes in Thailand. Bangkok : River Book, 1998.
- Macionis, John J. Sociology. : Prentice – Hall, 1997.
- Marshall, Harry Ignstious, The Karen People of Burma : A Study in anthropology and Etnology. Bangkok : White Lotus, 1997.
- Neubeck, Kenneth J. Sociology : a critical approach. McGraw-Hill, 1996.
- Sutherland, Edwin H. and Dr. Gressey. Criminology. New York : Lippincott Company, 1974.
- Schaefer, Richard T. Sociology. : McGraw – Hill, 1998.
- Shepard, Jonm. Sociology. : Wadsworth, 1999.

Schliesinger, Joachim. Ethnic Group of thailand Non – Tai – Speaking People.

Bangkok : white Loutus, 2000.

Thio, Alex. Sociology : A brief introduction. Boston : Allyn and Bacon, 2000.

Usaneya, Pempam. Impact of Health Development on Child Rearing of the

Hilltribes Karen and H'mong. Bangkok : Chulalongkorn University. 1992.

Wongted, Pranee. Ethnology of mainland Southeast Asia. : Bangkok, 2000.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

วงจรชีวิตการเกษตร – สังคมของชาวเขา

เผ่ากะเหรี่ยง

เดือน	กิจกรรม
มกราคม	พิธีกรรมในหมู่บ้าน เช่น พิธีปลัดังควานของครัวเรือน
กุมภาพันธ์	เลือกพื้นที่ทำไร่ พิธีกินข้าวใหม่ นำข้าวใหม่ไปทำพิธีที่บ้านหมอผี และผูกมัดข้อมือแก่ผู้เข้าร่วมพิธี
มีนาคม	ถางไร่ เลี้ยงผีไร่ในพื้นที่ที่จะปลูกข้าวในฤดูกาลต่อไป
เมษายน	เผาไร่ พิธีเลี้ยงผีในการเผาไร่
พฤษภาคม	หว่านข้าวกล้า, พิธีผูกข้อมือ เพื่อให้การทำไร่ ทำนา ได้ผลดี
มิถุนายน	เลี้ยงผีไร่ ฝึนา เพื่อให้การเพาะปลูกได้ดี
กรกฎาคม	เลี้ยงผีไร่ ฝึนา
สิงหาคม-กันยายน	กำจัดวัชพืช, ดักหนู
ตุลาคม	เก็บเกี่ยวข้าวนาดอ
พฤศจิกายน	เก็บเกี่ยวข้าวนาปี
ธันวาคม	นวดข้าว, นำข้าวเปลือกสู่ยุ้งข้าว

เผ่ามูเซอ

เดือน	กิจกรรม
มกราคม	พิธีเลี้ยงผีก่อนถางไร่(มูเซอเดมเล)
กุมภาพันธ์	กรีดยีน, พิธีปีใหม่
มีนาคม	พิธีขับไล่ผี(มูเซอเดมเล), ถางไร่-เผาไร่
เมษายน	พิธีเซ่นไหว้ผีประจำทิศ, ตั้งศาลผีไร่ ก่อนปลูกข้าว
พฤษภาคม	ปลูกข้าว, ทำบุญขวัญข้าว(มูเซอเดมเล)
มิถุนายน-กรกฎาคม	กำจัดวัชพืช, ทำบุญต้นข้าว - ข้าวโพด(มูเซอเดมเล)
สิงหาคม	พิธีทำบุญดอกข้าว
กันยายน	หว่านผืน, เลี้ยงผีบ้าน, พิธีกินข้าวไร่-ข้าวโพดใหม่(มูเซอเดมเล)
ตุลาคม	พิธีเลี้ยงผีไร่ผืน, (มูเซอเดมเล), พิธีทำบุญข้าวโพด (มูเซอแดง)
พฤศจิกายน	พิธีกินข้าวใหม่ (มูเซอแดง), เก็บเกี่ยวข้าว, เรียกขวัญข้าว
ธันวาคม	พิธีเลี้ยงผีหมู่บ้าน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เผ่าลีซอ

เดือน	กิจกรรม
มกราคม	ปีใหม่อั้งที่1 (ปีใหม่อิ่ง)
กุมภาพันธ์	ปีใหม่อั้งที่2 (ปีใหม่อ้อย), กรีดฝิ่น
มีนาคม-เมษายน	ถางไร่-เผาไร่, พิธีทำบุญหลุมฝังศพ(เคารพศพประจำปี)
พฤษภาคม	ปลูกข้าวไร่
มิถุนายน-กรกฎาคม	กำจัดวัชพืช
สิงหาคม-กันยายน	เก็บเกี่ยวข้าวโพด, พิธีกินข้าวโพดใหม่, พิธีลงผี, พิธีเรียกขวัญ
ตุลาคม	หว่านฝิ่น, พิธีเลี้ยงผีไร่ในขณะที่ข้าวกำลังตั้งท้องหรือเริ่มออกรวง
พฤศจิกายน	เก็บเกี่ยวข้าว
ธันวาคม	นวดข้าว, นำข้าวเปลือกสู่ยุ้งข้าว, พิธีกินข้าวใหม่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เผ่าแม่ั่ว

เดือน	กิจกรรม
มกราคม	ดูแลพืชไร่
กุมภาพันธ์	กรีดยีน
มีนาคม	ถางไร่, แต่งงาน
เมษายน	เผาไร่
พฤษภาคม-มิถุนายน	ปลูกข้าวและพืชไร่
กรกฎาคม-สิงหาคม	กำจัดวัชพืช
กันยายน	หว่านฝืน, พิธีดับไฟ
ตุลาคม	กำจัดวัชพืชในไร่ฝืน, พิธีดับไฟ
พฤศจิกายน	เก็บเกี่ยวข้าว
ธันวาคม	พิธีปีใหม่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เผ่าลัวะ

เดือน	กิจกรรม
มกราคม	ไหว้ผีบรรพบุรุษ
กุมภาพันธ์	เลี้ยงผีป่า, เลือกที่ทำไร่
มีนาคม	เลี้ยงผีไร่
เมษายน	พิธีปีใหม่
พฤษภาคม	ไถนา
มิถุนายน	ปลูกข้าว
กรกฎาคม	กำจัดวัชพืช
สิงหาคม	เก็บเกี่ยวพืช
กันยายน-ตุลาคม	เก็บเกี่ยวข้าวดอก
พฤศจิกายน	เก็บเกี่ยวข้าวปี, พิธีเรียกขวัญข้าว
ธันวาคม	เลี้ยงผีหมู่บ้าน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เผ่าอีก้อ

เดือน	กิจกรรม
มกราคม	ทอผ้า
กุมภาพันธ์-มีนาคม	กรีดยีน, ถางไร่, เผาไร่
เมษายน	เรียกขวัญข้าว, พิธีต้มไข่หรือพิธีปีใหม่เด็ก, พิธีสร้างประตูหมู่บ้าน
พฤษภาคม-มิถุนายน	ปลูกข้าวไร่และข้าวโพด, พิธีเลี้ยงผีปอบน้ำ (นำพันธุ์ข้าวเข้าพิธีที่บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้าน)
กรกฎาคม	กำจัดวัชพืช
สิงหาคม-กันยายน	เก็บเกี่ยวพืช, หว่านฝิ่น, พิธีไล่ชิงช้า
ตุลาคม	เก็บเกี่ยวข้าวดอ, พิธีกินข้าวใหม่
พฤศจิกายน	เก็บเกี่ยวข้าวปี
ธันวาคม	พิธีปีใหม่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เผ่าเข้า

เดือน	กิจกรรม
มกราคม-กุมภาพันธ์	ปักเย็บเสื้อผ้า, พิธีแต่งงาน, พิธีก่อดั้ง,(พิธีบวช), พิธีปีใหม่ (ตรงกับวันตรุษจีน)
มีนาคม-เมษายน	ถางไร่, เผาไร่, เลี้ยงผีหมู่บ้าน, เซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษในวันเซ็งเม้ง
พฤษภาคม-มิถุนายน	ปลูกข้าวและข้าวโพด
กรกฎาคม	กำจัดวัชพืช
สิงหาคม	เก็บเกี่ยวพืช, พิธีสารทจีน (เชิญผีบรรพบุรุษรับเครื่องเซ่นไหว้)
กันยายน	หว่านฝิ่น
ตุลาคม	เก็บเกี่ยวข้าวดอก
พฤศจิกายน	เก็บเกี่ยวข้าวปี
ธันวาคม	นวดข้าว, นำข้าวเปลือกสู่ยุ้งข้าว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เผ่าถิ่น

เดือน	กิจกรรม
มกราคม	เลือกพื้นที่ทำไร่
กุมภาพันธ์	เลี้ยงผีไร่
มีนาคม	ถางไร่
เมษายน	พิธีปีใหม่
พฤษภาคม	ปลูกข้าว
มิถุนายน-กรกฎาคม	กำจัดวัชพืช
สิงหาคม	เก็บเกี่ยวพืช
กันยายน-ตุลาคม	เก็บเกี่ยวข้าวดอก
พฤศจิกายน	เก็บเกี่ยวข้าวปี
ธันวาคม	พิธีปีใหม่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เผ่าชมุ

เดือน	กิจกรรม
มกราคม	พิธีปีใหม่
กุมภาพันธ์-มีนาคม	เผาไร่-ถางไร่
เมษายน	พิธีส่งเคราะห์
พฤษภาคม	ปลูกข้าว
มิถุนายน-กรกฎาคม	กำจัดวัชพืช
สิงหาคม	พิธีเลี้ยงผีไร่
กันยายน-ตุลาคม	เก็บเกี่ยวข้าวดอก
พฤศจิกายน	เก็บเกี่ยวข้าวปี
ธันวาคม	นวดข้าว, นำข้าวเปลือกสู่ยุ้งข้าว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ชนกลุ่มน้อย ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

กะเหรี่ยงไม้วัว

กะเหรี่ยงสะกอ

● กะเหรี่ยง

ลีัวะ

มูเซอดำ

มูเซอแดง

● มูเซอ

ม้งขาว

ม้งเขียว

● ม้ง

● ลีซอ

ภาคผนวก ข

แบบสอบถาม

เรื่อง **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขา
ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน**

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ของชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน คำตอบที่ท่านให้ความร่วมมือตอบในแบบสอบถามนี้จะเป็นประโยชน์ทางการศึกษาค้นคว้าวิจัย ซึ่งผู้วิจัยถือเป็นความลับและจะไม่ก่อให้เกิดผลเสียประการใดต่อผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี **ผู้วิจัยขอขอบคุณเจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนทุกท่าน และผู้ที่ให้ข้อมูลทุกท่าน มา ณ โอกาสนี้**

แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ต้องขัง

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการกระทำความผิด เช่น สาเหตุการกระทำ ความผิด ประเภทของความผิด และลักษณะการกระทำ ความผิด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ต้องขัง

1. เพศ ชาย หญิง
2. กลุ่มชาติพันธุ์ (เผ่า)

☐ กะเหรี่ยง	☐ มูเซอ
☐ ลีซอ	☐ ม้ง
☐ อาข่า	☐ ลัวะ
☐ เย้า	☐ อื่น ๆ ระบุ
3. อายุ

☐ 15 - 20	☐ 21 - 30
☐ 31 - 40	☐ 41 - 50
☐ 51 ปีขึ้นไป	
4. จบการศึกษาระดับ

☐ ไม่ได้เรียนหนังสือ	☐ ประถมศึกษา
☐ มัธยมศึกษาตอนต้น	☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย
☐ ปวช. - ปวส.	☐ อุดมศึกษาหรือปริญญาตรี
☐ อื่น ๆ ระบุ.....	
5. ก่อนที่จะกระทำความผิดและถูกดำเนินคดีนี้ ประกอบอาชีพ

☐ รับจ้าง	☐ เกษตรกรรม (ทำไร่ ทำนา)
☐ ค้าขาย	☐ ไม่ได้ประกอบอาชีพ
☐ เรียนหนังสือ	☐ อื่น ๆ
6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

☐ ต่ำกว่า 1,000 บาท	☐ 1,001 - 2,500
☐ 2,501 - 5,000	☐ 5,001 - 7,500
☐ 7,501 - 10,000	☐ 10,001 ขึ้นไป
7. สถานภาพการสมรส

☐ โสด	☐ แต่งงาน
☐ หย่า	☐ หม้าย
☐ อื่น ๆ ระบุ.....	

4. สถานที่ที่ถูกจับดำเนินคดี คือ

☐ อ.เมือง	☐ อ.ปาย
☐ อ.ปางมะผ้า	☐ อ.ขุนยวม
☐ อ.แม่ลาน้อย	☐ อ. แม่สะเรียง
☐ อ. สบเมย	☐ จังหวัดอื่น ๆ ระบุ.....

ข้อเสนอแนะ-----

5. สาเหตุที่ท่านกระทำความผิดในครั้งนี้ เนื่องจาก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ อยากรู้ อยากรลอง	☐ ไม่รู้ว่าผิดกฎหมาย
☐ มีคนแนะนำหรือชักชวนให้ทำ	☐ เลียนแบบผู้อื่น
☐ มีปัญหาในครอบครัว	☐ มีปัญหาด้านการเงิน
☐ ถูกบังคับให้ทำ	☐ อื่น ๆ ระบุ.....

ข้อเสนอแนะ-----

6. ขั้นตอนการดำเนินคดีของท่านขณะนี้อยู่ในขั้นตอนใด

☐ อยู่ระหว่างการสอบสวน	☐ อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีของอัยการ
☐ อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีของศาล	☐ การตัดสินคดีเสร็จแล้ว

ข้อเสนอแนะ-----

7. ท่านเคยเสพยาเสพติดหรือไม่

☐ เคย เสพมานาน.....เดือน.....ปี
☐ ไม่เคย

8. ถ้าเคย ยาเสพติดที่เสพครั้งแรกเป็นประเภทใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ฝิ่น (ยาดำ)	☐ ยาบ้า (ยาม้า)
☐ กัญชา	☐ เฮโรอีน (ผงขาว)
☐ สารระเหย เช่น ทินเนอร์ กาว	☐ อื่น ๆ ระบุ.....

ข้อเสนอแนะ-----

9. เหตุผลที่เสพ เนื่องจาก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- [] อยากทดลองเสพ [] เจ็บป่วยทางร่างกาย
 [] มีคนแนะนำหรือชักชวนให้เสพ [] เสพตามคนอื่น
 [] ทำให้มีแรงทำงาน [] เพื่อเข้ากับกลุ่มเพื่อนได้
 [] เป็นคนขาย จำเป็นต้องทดลองเสพด้วยตนเอง
 [] ถูกหลอกให้สูบบุหรี่หรือน้ำดื่มที่มียาเสพติด [] อื่นๆ ระบุ.....

ข้อเสนอแนะ-----

10. สภาพแวดล้อมหมู่บ้านที่อาศัยมีสภาพเป็นอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- [] มีพื้นที่และสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกฝิ่น
 [] มีเส้นทางคมนาคม ที่ติดต่อระหว่างหมู่บ้านกับเขตตัวเมืองยากลำบาก
 [] อยู่ใกล้เขตแนวชายแดนระหว่างประเทศไทย กับประเทศเพื่อนบ้าน
 [] มีการแพร่ระบาดของยาเสพติด (มีทั้งคนขายและคนซื้อ) [] เป็นสถานที่ท่องเที่ยว
 [] หมู่บ้านอยู่ในเส้นทางลำเลียงยาเสพติด [] คนในหมู่บ้านมีการปลูกฝิ่นอยู่
 [] ไม่มีข้อใดเลย [] อื่นๆ ระบุ.....

ข้อเสนอแนะ-----

11. นอกจากท่านแล้วในครอบครัวท่าน มีผู้เสพยาเสพติดอีก คือ

- [] บิดา มารดา [] ลูก หลาน []ญาติพี่น้อง
 [] เสพหมดทุกคน [] ไม่มีใครเสพ

ข้อเสนอแนะ-----

12. ครอบครัวของท่านเคยมีความสัมพันธ์ และหรือรู้จักคุ้นเคยติดต่อกับชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่นหรือไม่

- [] เคยมี [] ไม่เคยมี [] ไม่ตอบ

ข้อเสนอแนะ-----

13. ถ้าเคยมี เป็นชนกลุ่มน้อย กลุ่มใด

- [] ชนกลุ่มน้อย สัญชาติพม่า [] กลุ่มหัวแดง
 [] กลุ่มขุนส่า [] กลุ่มจีนฮ่อ
 [] ไม่ตอบ [] อื่น ๆ ระบุ.....

ข้อเสนอแนะ-----

14. จากข้อ (13) เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะใด

- [] เพื่อนบ้าน [] ญาติพี่น้อง
 [] นายจ้างกับลูกจ้าง [] คำขายซึ่งกันและกัน
 [] ไม่ตอบ [] อื่น ๆ ระบุ.....

ข้อเสนอแนะ-----

15. ท่านคิดว่าเครื่องใช้ประเภทใดที่ต้องมีไว้ในครอบครัว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- [] ที่วี [] วิทย์
 [] ตู้เย็น [] รถยนต์
 [] รถจักรยานยนต์ [] ทุกข้อ
 [] อื่น ๆ ระบุ.....

ข้อเสนอแนะ-----

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ นท 0905/

3327

กรมราชทัณฑ์

222 ถ. นนทบุรี 1 ต. สวนใหญ่

อ. เมือง จ. นนทบุรี 11000

31 ตุลาคม 2543

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตเข้าเก็บข้อมูล

เรียน หัวหน้าภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

อ้างถึง หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ ทม 0304/พิ.เศษ ลงวันที่ 26 ตุลาคม 2543

ตามหนังสือที่อ้างถึง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความประสงค์ขออนุญาตให้นายจักกฤษณ์ ประสมเสื่อ นิสิตปริญญาโท สาขาอาชญวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ เก็บข้อมูลจากผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างผู้ต้องขังคดีอาชญากรรมที่เป็นชาวเขา เพื่อประกอบการจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของชาวเขาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน" กรณีศึกษาเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอน ความแจ้งแล้ว นั้น

กรมราชทัณฑ์พิจารณาแล้ว อนุญาต ทั้งนี้ ให้นายจักกฤษณ์ฯ ประสานงานกับเรือนจำจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้โดยตรง และในการเข้าสัมภาษณ์ เก็บข้อมูล ให้ปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ คำแนะนำของเจ้าหน้าที่เรือนจำอย่างเคร่งครัด และเมื่อจัดทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าวแล้วเสร็จ ขอได้จัดส่งให้สำนักทัณฑวิทยา กรมราชทัณฑ์ จำนวน 1 เล่ม เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

อ.เนรมิต ศักดิ์สอน

๒ พ.ย. ๔๓

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิรัช ปลื้มสำราญ)

ผู้อำนวยการสำนักทัณฑวิทยา ปฏิบัติราชการแทน

อธิบดีกรมราชทัณฑ์

สำนักทัณฑวิทยา

ส่วนมาตรการควบคุมผู้ต้องขัง

โทร 9673380 โทรสาร 9673378

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายจกกฤษณ์ ประสมเสื่อ เกิดเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2517 ที่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ สาขาพลศึกษา เมื่อปีการศึกษา 2539 และเข้าศึกษาต่อในคณะรัฐศาสตร์ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (สาขาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2541 ปัจจุบันรับราชการในตำแหน่งนักวิชาการศึกษา 4 สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย